Turkish Studies
Social Sciences
Volume 13/18, Summer 2018, p. 365-485
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13975
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi
Received/Geliş: Ağustos 2018 **Accepted/Kabul:** Eylül 2018
Referees/Hakemler: Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ - Dr. Canan OLPAK KOÇ

This article was checked by iThenticate.

ANA ÇİZGİLERİYLE CUMHURİYET DEVRİ TÜRK HİKÂYE VE ROMANINA TEORİK BİR YAKLAŞIM (1923-1939)

Adem ÇALIŞKAN[*]

"Türk dili, dillerin en zenginlerindendir. Yeter ki bu dil şuurla işlensin."[1]

"Edebiyat denildiği zaman şu anlaşılır: Söz ve manâyı, yani insan dimağında yer eden her türlü bilgileri ve insan karakterinin en büyük duygularını, bunları dinleyenleri veya okuyanları çok alakâlı kılacak surette söylemek ve yazmak sanatı. Bunun içindir ki edebiyat, ister nesir halinde olsun, ister nazım şeklinde olsun, tıpkı resim gibi, heykeltraşlık gibi, bilhassa musikî gibi güzel sanatlardan sayılagelmektedir."[2]

Mustafa Kemal Atatürk

ÖZET

Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatı'nın Tanzimat, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî ve Millî Edebiyat devirlerinin ardından gelen evresi ise *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı*'dır. Cumhuriyet devri her sahada olduğu gibi sanat ve edebiyat alanında da büyük yenilik, zenginlik ve çeşitlilik gösterir. Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı, Türk Edebiyatı'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren günümüze kadar gelişen en son evresidir. İlk olarak, '*Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1939)*' hakkında kısa bilgi verilmiş ve '*Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatının Özellikleri*' anahatları ile maddeler halinde sıralanmıştır. Bundan sonra, '*Ana Çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk Hikâye ve Romanına Teorik Bir Yaklaşım (1923-1939)*' adlı asıl konuya girilmiştir. Konu sırasıyla, '*a-Cumhuriyet Devri Türk Hikâye ve Romanının Özellikleri (1923-1939)*', '*b-Cumhuriyet Devri Türk Hikâye ve Romanının Sınıflandırılması*', '*ba-Atatürk Devri Türk Hikâye ve Romanı (1923-1939)*',

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, E-mek: adem.caliskan@omu.edu.tr

[1] Cihat İmer (der.) (1981). *Atatürk'ten Seçme Sözler*, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 182.

[2] A. Afetinan (1971). *M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, s. 49. *Krş.*, Müjgân Cunbur (1981). *Atatürk ve Millî Kültür*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, ss. 98-99.

‘*baa-Atatürk Devri Türk Hikâye ve Romanının Özellikleri*’ ve ‘*bab-Atatürk Devri Türk Hikâye ve Romanının Temsilcileri*’ anahatları ile ele alınmış ve her biri ikna edici literatür ile desteklenmiştir.

Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanı, daha önceki devir hikâye ve romanı ile onun kuramsal yapısına çok şey borçlu olmasına rağmen, olay, şahıs kadrosu, zaman ve mekân algıları ile bakış açılarını derinden etkileyen yeni bir paradigma çerçevesinde yeniden formatlanarak oluşturulmuş ve gelişimini sürdürmüştür. Bu nedenle, başlangıç yıllarında önceki nesil yazarlarının etkin olduğu bu devir hikâye ve romanı, dönemin yeni tezleri bağlamında Batı’ya alabildiğine açık bir biçimde gelişimini sürdürmüştür. Bu devrin siyasal ve sosyal hayattaki hareketliliğinin bir yansıması olarak diğer edebî türlerde olduğu gibi hikâye ve romanda da belli başlı kuşaklar ortaya çıkmıştır.

Bu dönemin diğer edebî türlerinde olduğu gibi Cumhuriyet Devri Türk hikâye ve romanı pek çok yazarı, sayısız konu ve temiyle adeta bir hikâye ve roman ormanını andırır. Ancak, bu devir Türk hikâye ve romanı üzerine yapılan pek çok çalışma ve incelemeye rağmen, bütünüyle tüketilmiş ve çözümlenmiş bir alan değildir. Bu makalede, Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanının 1923-1939 yılları, yani Atatürk devri Türk hikâye ve romanı kuşaklar halinde kuramsal açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Devri, Türk, Edebiyat, Hikâye, Roman, Yazar.

A THEORICAL APPROACH TO THE TURKISH STORY AND NOVEL OF THE REPUBLIC ERA WITH ITS GUIDELINES (1923-1939)

ABSTRACT

The stage following the periods of Tanzimat (Reforms), Servet-i Fünun (the Wealth of Sciences), Fecr-i Âtî (the Dawn of Future) ve Millî Edebiyat (National Literature) is the Turkish Literature of Republican Era. The Republican era shows great innovation, wealth and diversity in the field of art and literature as in every field. The Turkish Literature of Republican Era is the last stage of Turkish Literature developed from the founding of the Republic of Turkey to today. Firstly, brief information was given about ‘*Turkish Literature of Republican Era (1923-1939)*’ and ‘*the Characteristics of Turkish Literature of the Republican Era*’ were listed in case of substances with its main lines. After that, It has been entered to the main topic articled ‘*A Theorical Approach to the Turkish Story and Novel of the Republic Era with Its Guidelines (1923-1939)*’. The subject, respectively, *'a-The Features of Turkish Story and Novel of Republican Era (1923-1939)*', *'b- The Classification of Turkish Story and Novel of Republican Era*', ‘*ba-Turkish Story and Novel of Ataturk’s Period (1923-1939)*', *'baa-The Characteristics of Turkish Story and Novel of Ataturk's Period*' and *'bab-Representatives of the Turkish Story and Novel of Ataturk's Period*' were dealt with, and each was supported by a convincing literature.

Although the Turkish story and novel of the Republic era have owed a lot to the story and novel of the previous period and its theorical struction, they have made as reformatting and continued their development within the frame of a new paradigma which are effected the event, personal staff, the perceptions of time and space and point of views. Therefore, in the early years, the story and novel of this period that the previous generation of writers were active, have continued most clearly to the West its development in the context of a new thesis of the period. As a reflection of mobility in the political and social life of this era, it has also emerged certain generations, as in other literary genres.

As it is in other literary genres of this period, Turkish story and novel of the Repuplican Era is reminiscent of a story and a novel forest with many writers, countless subjects and themes. However, this period is not a completely consumed and resolved field, although many studies on Turkish story and novel. In this article, it were investigated the 1923-1939 years of the Turkish story and novel of Republic period, that is, the Turkish story and novel of Atatürk period from the theoretical perspective in generations.

STRUCTURED ABSTRACT

The stage following the periods of Tanzimat (Reforms), Servet-i Fünun (the Wealth of Sciences), Fecr-i Âtî (the Dawn of Future) ve Millî Edebiyat (National Literature) is the Turkish Literature of Republican Era. The Turkish Literature of Republican Era is the last stage of Turkish Literature developed from the founding of the Republic of Turkey to today.

Under the leadership of Mustafa Kemal Ataturk in Turkish history, the proclamation of 'the repuplic' and the establishment of the Rebuplic of Turkey is an important event. Mustafa Kemal Ataturk and his reforms are undoubtedly the ones that marked his art and literature as much as his political, economic and social history.

As it is in other literary genres of this period, Turkish story and novel of the Repuplican Era is reminiscent of a story and a novel forest with many writers, countless subjects and themes. However, this period is not a completely consumed and resolved field, although many studies on Turkish story and novel. In this article, it were investigated the 1923-1939 years of the Turkish story and novel of Republic period, that is, the Turkish story and novel of Atatürk period from the theoretical perspective in generations.

Mustafa Kemal and İsmet İnönü are the figures who marked the first fifteen years of the Turkish Literature of the Republican Era. In this period, it were experienced a total change and transformation not only in the economic, politic and social areas, but also in the culture, art and literature. In particular, as some directives were given to poets and writers during the Ataturk period in order to write the works in order to bring the theses and reforms of the new state to the public, as well as to reach the villagers through the trainers…

In such a process, it is very important to evaluate the story and the novel like other literary genres. However, in the context of the ralization of such an effort, there are some important points which make it difficult for the researchers to make objective evalutions as they are approached

from different perspectives and different and often discordant results are reached.

The first succesful works in the field of story and novel of the Republican era were written by the authors of National Literature and one of previous generations from it until new generations reached. Stories and novels were written in the direction of 'art is for art' and 'art is for society' in the Ataturk's period (1923-1939), the first phase of the Turkish Literature of the Repuplican Era.

In the beginning of the Turkish Literature of the Republican era, from 1923 to 1930, the excitement of winning the War of Independence and the establishing a new state continued. Such an atmosphere caused the writers of stories and novels, which have been continuing since the period of National Literature, to perform works in this period. However, after 1930s the atmosphere starts to change…

Although Ataturk calls it "Communism is the greatest danger of the Turkic World, it is crushed in every place" (Faruk Şükrü Yersel, *Eskişehir Newspaper*, 1926), the story writers who Sadri Ertem, pioner in story and occuring figures such as Refik Ahmet (Sevengil), Bekir Sıtkı (Kunt) and Kenan Hulusi (Koray) and who gathered together in the *Vakit* (Time) magazine tried to reshape the story developed by the national literary writers in terms of language, subject and persons with a social-revulutionary and materialist content considering the will of the new period.

Even if it is too early to make such as assessment in those days, some important determinations can be made on the Turkish story and novel of Ataturk period. It is not surprising that some of these period novel writers and storytellers who grew up in a reactionary manner to the past was adopted "the Socialist Realism can not make any positive contribution to *literary* level as a theory and method" as a new method or theory of literature.

In spite of all this, it is a fact that the story and novel of a period which can be followed with the newest and everything of Turkish literature is used as a means of reaching the period's theses to the public, and even though it is not today, it is accepted as a change and transformation process in the atmosphere of that period. Despite all this, the story and novel of this period, which is being studied and/or undergoing many researches, offers a lot of data in the context of literary sociology from a certain point of view to today's researchers and readers as well as presented the people of Anatolia with the world of emotion, thought and imagination.

In terms of novel and story theory, except for Nahit Sırrı Örik's only work *Roman ve Hikâye Hakkında bir Kalem Denemesi* [A Pencil Experience on Novel and Story, 1933], in the Turkish literature of Ataturk period, it has been taken no other work on Turkish story and novel theory. In this period, a literature which is developing in the shadow of the institutionalization of the newly established state can be mentioned, and the theoretical shortcomings in this subject have been tried to be solved in the coming years.

Keywords: Republic Era, Ataturk, Literature, Story, Novel, Author.

GİRİŞ

Türk dili ve edebiyatının tarihî geçmişi Türk milletinin tarih sahnesinde görüldüğü günlere kadar geri gider ve yüzyıllardır değişik coğrafyalarda değişik dil ve lehçelerde gelişerek içinde yaşadığımız zaman sürecine kadar uzanır. Türk edebiyatı, Türk tarihindeki içtimâî, siyasî ve dinî ... vb. pek çok tesire açık ve onlarla hemhâl bir biçimde gerek nazım ve gerekse nesir türlerinde sayısız eserler veren şahsiyetlerle doludur. Türk edebiyatında mazî ile hâli birbirine bağlayan sanat ve edebiyat eserleri tarihî bir miras olarak yerlerini alırken, bu eserler ve onları kaleme alan şahsiyetler edebiyat tarihçileri ve uzmanlarca çeşitli çalışmalara konu edilmiştir.

Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatı'nın Tanzimat, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtî ve Millî Edebiyat devirlerinin ardından gelen evresi ise *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı*'dır. Cumhuriyet devri her sahada olduğu gibi sanat ve edebiyat alanında da büyük yenilik, zenginlik ve çeşitlilik gösterir. Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı, Türk Edebiyatı'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren günümüze kadar gelişen en son evresidir. Şiir, hikâye, roman, tiyatro, eleştiri ve deneme ... vb. edebî türleriyle bir bütün olarak bu edebiyat, edebiyat tarihçileri ve incelemecileri tarafından değişik kıstaslardan hareket edilerek kendi içerisinde bazı ayrımlara tabi tutulmuş ve ona göre incelenmiştir.

Kuşkusuz Cumhuriyetin ilânı, Türk tarihinde olduğu kadar edebiyat ve edebiyat tarihinde de başlı başına bir olaydır. Bundan dolayıdır ki, "Cumhuriyet" kavramı, -edebiyat dışı bir kıstas olsa da-, edebiyat tarihçileri ve incelemecileri tarafından bu devir edebiyatını ayrımda kullanılan bir kıstas kabul edilmiştir[3]. Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve tarihi gibi bu devir edebiyatı da Mustafa Kemal Atatürk ve onun gerçekleştirdiği inkılâplarıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle, bu devir edebiyatı "Atatürk"ün sağlığı/ölümü bir kıstas kabul edilerek "Atatürk Devri Türk Edebiyatı" ve "Atatürk'ün Ölümünden Sonraki Devir Türk Edebiyatı" şeklinde iki kategoride ele alınmıştır[4]. Bu devir edebiyatında hikâye ve roman dünya tarihinde olduğu gibi bizde de etkisi olan "II.Dünya Savaşı",[5] siyasal amaçlı "ideolojiler",[6]

[3] 'Cumhuriyet' kavramına özellikle vurgu yaparak bu dönemi konu alan genel mahiyetteki çalışmalara şunlar örnek gösterilebilir: Adem Çalışkan (1993). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1993),* Samsun: Gayr-ı Matbu, XVI+937 s.; Ahmet Oktay (1993). *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, VIII+1300 s.; Hüseyin Tuncer (1996). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı*, C. I-II, İstanbul: Akademi Kitabevi; Hüseyin Atabaş, Aydın Şimşek, Devrim Dirlikyapan (1998). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Ankara: Edebiyatçılar Derneği Yayınları, 394 s.; İnci Enginün (2002). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 3.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 460 s.; Mehmet Kaplan (1973). *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi; İlhan Geçer (1987). *Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları; Metin Celal (1998). *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Papirüs Yayınevi; Tahir Alangu (1968). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (1919-1930) / Antoloji*, C. 1, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, 312 s.; A.mlf. (1968). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (1930-1940) / Antoloji*, C. 2, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, 441 s.; A.mlf. (1968). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (1940-1950) / Antoloji*, C. 3, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, 363 s.; Olcay Önertoy (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları; Cevdet Kudret (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, C. 3, İstanbul: İnkılâp Kitabevi; Ahmet Özdemir (2002). *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, 944 s.; Metin And (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları; Ferit Öngören (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi (1923-1983)*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları; Betül Özçelebi (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1923-1938*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XI+306 s.; Hüseyin Özçelebi (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1939-1950*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XI+332 s.

[4] Cevdet Kudret bu ayrımı yapanlardan biridir [*Bkz.*, Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, 2.bs., İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri Koll. Şti., s. 15]. Bu konuda aynı adı taşıyan şu çalışma örnek gösterilebilir: Mehmet Kaplan – İnci Enginün – Zeynep Kerman – Necat Birinci – Abdullah Uçman (1982). *Atatürk Devri Türk Edebiyatı*, c. I-II, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XXXVI+651; 653-1328 s.

[5] Örneğin, Kenan Akyüz, "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı" adlı makalesinde konuyu 'İkinci Dünya Savaşı' ve 'darbeler' kıstasını esas alarak işler: "... 1923'ten sonraki Türk edebiyatını, Cumhuriyet tarihinin başlıca şu üç bölümü içinde incelemek gerekecektir: I)Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan İkinci Dünya Harbi'nin başladığı tarihe kadarki dönem (1923-1939), II)İkinci Dünya Savaşı'ndan 27 Mayıs hareketine kadar olan dönem (1939-1960), III)27 Mayıs 1960 hareketinden 12 Eylül 1980 harekâtına kadarki dönem (1960-1980)." [*Bkz*. Kenan Akyüz (1988). "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1980)", *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, C. 12/II, s. 599].

[6] Örnek olarak *bkz.*: İbrahim Tatarlı – Rıza Mollof (1969). *Hüseyin Rahmi'den Fakir Baykurt'a Marksist Açıdan Türk Romanı*, İstanbul: Habora Kitabevi Yayınları, 275 s.; Nurullah Çetin (2004). "Türk Hikâyesinde Sosyalist Realizm

bazı çevrelerce zaman zaman toplumsal balans ayarı olarak görülen "askerî darbeler"[7] ... vb. edebiyat dışı kıstaslardan hareket edilerek sınıflandırılıp incelendiği gibi, "edebiyat akımları ve edebî topluluklar" ve/veya kuşaklar[8] ile çeşitli edebî tür[9], konu ve temler[10] esas alınarak da incelemelere konu edilmiştir.

(Toplumcu Gerçekçilik)", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik]*, Yıl: 1, S. 4, Ağustos-Eylül, ss. 52-71; Feridun Andaç (2011). *Romanda ve Öyküde Gerçeklik Arayışları / Edebiyatımızda Yol Haritası*, İstanbul: Varlık Yayınları, 230 s.

[7] Bu konuda örnek bir çalışma olarak *bkz*.: Hanife Özer (2011). *12 Eylül 1980 Darbesinin Türk Romanına Yansımaları*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 289 s.; Mehmet Özger (2012). *Türk Romanı'nda 12 Eylül*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, 255 s.; Ahmet Alver (2012). "12 Mart Romanlarında Kadın Tanımlamaları" (The Characterization of Women in the March Twelfth Novels), *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* [Mehmet Aydın Özel Sayısı], Vol. 7/4, Fall, ss. 773-781.

[8] Örnek olarak *bkz*. Hikmet Altınkaynak (1977). *Edebiyatımızda 1940 Kuşağı*, İstanbul: Türkiye Yazarlar Sendikası Yayınları; Murat Kacıroğlu (2011). *Türk Öykücülüğünde 1940 Kuşağı ve Toplumcu-Gerçekçi Yönelişler*, 1.bs., Sivas: Âsitan Yayıncılık, 450 s.; Jale Özata Dirlikyapan (2010). *Kabuğunu Kıran Hikaye / Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı*, 1.bs., İstanbul: Metis Yayınları, 196 s.; Büşra Sürgit (2014). *Bir Edebiyat Dergisi Olarak Mavera ve Mavera Topluluğu*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 906 s.

[9] Örnek olarak *bkz*. Mustafa Albayrak (2010). *Türk Öykücülüğünde Deneysellik: Farklı Metinler ve Öyküler*, 1.bs., Ankara: Kanguru Yayınları, 160 s.; Nuran Özlük (2010). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatında Fantastik Roman*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 386 s.; Veli Uğur (2013). *1980 Sonrası Türkiye'de Popüler Roman*, 1.bs., İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 348 s.

[10] Örnek olarak *bkz*.: Kemal Karpat (1962). *Çağdaş Türk Edebiyatında Sosyal Konular*, İstanbul: Varlık Yayınları; Aytekin Yakar (1973). *Türk Romanında Millî Mücadele*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 130 s.; İsmail Parlatır (1973). "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Konular", *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi, [Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Dili ve Yazını Özel Sayısı]*, C. 29, S. 266, Kasım, ss. 124-131; Carole Rathbun (1973). *The Village in the Turkish Novel and Short Story 1920 to 1955* [Türk Roman ve Kısa Hikâyesinde Köy 1920-1955], The Hague: Mouton, 192 p.; Efdal Sevinçli (1974). "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Konular' Üstüne Notlar" (Kitaplar-Tenkit), *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi,* C. 29, S. 269 Şubat, ss. 461-464; Ramazan Kaplan (1988). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları; Ali Şükrü Çoruk (1995). *Cumhuriyet Devri Türk Romanında Beyoğlu*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 413 s.; Bahriye Çeri (1996). *Türk Romanında Kadın: 1923-38 Dönemi*, İstanbul: Simurg Yayınları, 225 s.; Yunus Balcı (2002). *Türk Romanında Aydın Problemi (1908-1950)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XI+352 s.; Alemdar Yalçın (2002). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920-1946*, Ankara: Akçağ Yayınları; A.mlf. (2003). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2000*, Ankara: Akçağ Yayınları, 671 s.; Alev Sınar (2003). *Türk Roman ve Hikâyesinde İkinci Dünya Savaşı*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 253 s.; Mürşit Balabanlılar (2003). *Türk Romanında Kurtuluş Savaşı*, 1.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 498 s.; Burak Özçelik (2003). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Sürgün (1923-1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 177 s.; Ömer Lekesiz (2005). "Arayış ve Arınış Olarak Metafizik Öyküler", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: A.H. Tanpınar, R. Özdenören, Y. Balku, T. Yücel, S. Ağaoğlu, S. Faik, G. Engin Öyküsü]*, Yıl. 2, S. 10, Ağustos-Eylül; A.mlf. (2006). "Arayış ve Arınış Olarak Metafizik Öyküler", *Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları*, 1.bs., İstanbul: Selis Kitaplar, ss. 60-72; Mehmet Narlı (2007). *Roman Ne Anlatır: Cumhuriyet Dönemi (1920-2000) Türk Romanı Üzerine Tematik Bir Tasnif ve Değerlendirme*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 303 s.; Alper Çeker (2008). *Cumhuriyet Dönemi Muhalif Türk Romanı: Balonun Davetsiz Konukları*, 1.bs., İstanbul: Özgür Yayınları, 136 s.; Deniz Cenk Demir (2011). *Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında 31 Mart Olayının Temsili*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı, IX+302 s.; Ömer Solak (2012). *Cumhuriyet Dönemi Romanında Merkez-Taşra Çatışması*, Konya: Aybil Yayınları, 207 s.; Fırat Karagülle (2012). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Anadolu'nun Sosyal ve Siyâsî Hayatı (1923-1940)*, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2012, 417 s.; Hikmetevi Yayınları, İstanbul, 2014, 264 s.; Cafer Şen (2012). *Türk Romanında Felsefî Açılımlar*, 2.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 799 s.; Serdar Demircan (2013). *Türk Romanında Dinler ve İnançlar (1924-1928)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat Anabilim Dalı, X+197 s.; Fırat Karagülle (2015). *Erken Cumhuriyet Dönemi Romanında Anadolu İmgesi*, 1.bs., İstanbul: Kitabevi Yayınları, 390 s. Mehmet Baştürk (2016). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Aydınlar (1950-1970),* 1.bs., İstanbul: Gece Kitaplığı Yayınları, 656 s.; Turan Güler (2016). *Türk Romanında Tasavvuf (1980-2000),* 1.bs., İstanbul: Kitabevi Yayınları, 697 s.; Sema Noyan (2016). *Romanda Mistik Eğilimler*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 678 s.; Bekir Hepgüner (Devam ediyor). *2000 Sonrası Hikâyesinde Mekân-İnsan ve İnanç Çatışması*, Devam Eden Doktora Tezi, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Şerif Aktaş'ın da değindiği üzere, "Çok defa 'Cumhuriyet' kelimesi, Cumhuriyet'in ilân tarihini düşündürmektedir. Cumhuriyet sonrası, edebî eser ve hareketler, tarihî, siyâsî ve sosyal yönleri olan bu büyük olaya ve bu olayın sebep olduğu farklı siyasî ve sosyal karakterli başka olay ve davranışlara bağlı kalınarak değerlendirilmektedir. Cumhuriyet'in ilânının, siyâsî ve sosyal hayatımızda kesin bir değişikliğin ifadesi olduğu inkâr edilmez bir hakikattir. Cumhuriyet'in idârî ve sosyal alanda getirdiği değişiklikleri edebî alanda ifade eden bir edebî olaydan, bir edebî gruplaşmadan söz etmek mümkün değildir. Buna ihtiyaç da duyulmamıştır."[11]

"*Ana Çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk Hikâye ve Romanına Teorik Bir Yaklaşım (1923-1939)*" adlı bu makalede, bahsi geçen kıstaslardan bazıları esas kabul edilerek konunun uygun alt başlıklar altında özlü bir biçimde incelenmesi ve edebiyat bilimine bir katkıda bulunulması amaçlanmaktadır. Ancak, konuya girmeden önce Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı konusunda bazı izahlarda bulunmak yerinde bir tavır olacaktır.

Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1939):

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşundan 1939'a (ve oradan günümüze) kadar uzanan dönemi içine alan Türk Edebiyatı'nın en son ve her şeyi ile takip edilebilen evresi *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı*'dır.

Bu devrin siyasî, iktisâdî ve içtimâî tarihine olduğu kadar sanat ve edebiyatına da damgasını vuran hiç kuşkusuz Mustafa Kemal Atatürk[12] ve gerçekleştirdiği inkılâplardır.[13] Bu inkılâplar ve/veya devrimler hakkında pek çok kitap, tez, inceleme ve değerlendirme vardır[14]. Artık, yeni bir Devlet'in

[11] Şerif Aktaş (1998). "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Yurdu*, [Cumhuriyetin 75. Yılı Özel Sayısı], C. 18, S. 134, Ekim, s. 110; A.mlf. (1998). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Hakkında", *Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV / Kültürel Değerlendirme]*, Yıl: 4, S. 23-24, Eylül – Aralık, s. 2887.

[12] Atatürk ve edebiyat konusunda pek çok yazı vardır. Örnek olarak *bkz*.: Müjgan Cunbur (1973). "Atatürk ve Edebiyat", *Türk Edebiyatı*, C. 2, S. 22, Ekim, ss. 15-18; Yılmaz Peker (1981). "Atatürk ve Edebiyat", *Kemalizm*, S. 225, Nisan, ss. 16-18; Cahit Kavcar (1982). "Atatürk'ün Dil ve Edebiyat Konusundaki Görüşleri", *Ayko Eğitim Bilim Derleme*, C. 1, S. 2, Eylül, ss. 7-13; Önder Göçgün (1987). "Atatürk ve Edebiyat", *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, C. 3, S. 9, Eylül, ss. 563-607; Melahat Özgü (1988). "Atatürk'ün Edebiyat ve Sanat Anlayışı", *Belleten*, 52, (204, Özel Sayı), Kasım, ss. 1133-1168; M. İskender Özturanlı (1999). "Atatürk ve Edebiyat", *Sanat Çevresi*, C. 21, S. 245, Mart, ss. 11-12 ...

[13] Dönemin tarihî şartları ve hissî heyecanı ile bu ruhun edebiyata yansıma biçimi olarak görülebilecek çabalardan biri, "İnkılâp Edebiyatı" anlayışı ve bu bağlamda kaleme alınan yazılardır. Betül Özçelebi'nin de dile getirdiği gibi, "İnkılâp edebiyatı dönemin koşullarından ve Ekim Devrimi sonrası Rus edebiyatından etkilenerek ortaya atılan bir kavramdır. Kâzım Nâmi Duru ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu bu alanda başı çeker. Baltacıoğlu, pozitivist yöntemi eleştiriye uygulayarak İnkılâp edebiyatını şiddetle savunur. Ancak bu konuda kuramsal bilgilendirmelerde bulunmaz. İnkılâp edebiyatının gerekliliğini savunanlar kapsam ve uygulama konusunda ise görüş birliğine varamamışlardır. Özellikle sanatçının bu edebiyat içindeki konumu çok tartışılmıştır..." [*Bkz.*, Betül Özçelebi (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1923-1938*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 248]. Bugünkü edebiyat biliminin ulaştığı düzey ve edebiyat eleştirisi bakış açısıyla 'angaje edebiyat' veya "güdümlü edebiyat" bağlamında değerlendirilebilecek bu edebiyat anlayışı ve bu konuda kaleme alınan yazılardan bazıları için *bkz*.: Köprülüzâde Mehmed Fuad (1926). "İnkılâp ve Edebiyat", *Hayat Mecmûası*, C. 1, S. 5, 30 Kânûn-ı Evvel, ss. 82-83; Kâzım Nâmi [Duru] (1933). "İnkılâp Edebiyatı", *Varlık*, C. 1, S. 1, 15 Temmuz, s. 3; Yakup Kadri [Karaosmanoğlu] (1934). "İnkılâp Edebiyatı", *Kadro, Aylık Fikir Mecmuası*, C. 3, S. 25, [İstanbul] İkinci Kanun / Ocak, ss. 21-29; A.mlf. (1934). "Gene İnkılâp Edebiyatına Dâir", *Kadro, Aylık Fikir Mecmuası*, S. 26, [İstanbul] Şubat, ss. 27-29; İsmail Hakkı Baltacıoğlu (1934). "İnkılâp Edebiyatı Ne Olabilir?", *Yeni Adam*, S. 6, 5 Şubat, s. 7; Kâzım Nâmi [Duru] (1934). "İnkılâp Edebiyatı", *Ülkü*, C. 3, S. 13, [Ankara] Mart, ss. 46-53; Münir Müeyyed Bekman (1935). "İnkılâp Edebiyatı Meselesi", *Çığır*, S. 29-30, [Ankara] Mayıs – Haziran, ss. 9; E. Behnan Şapolyo (1935). "Atatürk ve Rönesans İnkılâp Edebiyatı", *Çığır*, S. 29-30, [Ankara] Mayıs – Haziran, ss. 10; Ömer Asım Aksoy (1939). "İnkılâp Edebiyatı ve Nutuklar", *Başpınar*, S. 7, [Gaziantep] Eylül, ss. 3-4, 7; Bahri Savcı (1941). "İnkılâp Edebiyatında İnkılâp", *Bağ*, C. 1, S. 4, [İzmir] Aralık, ss. 3-4; Yakup Kadri [Karaosmanoğlu] (1943). "Inkılâp Edebiyatı", *Harman*, S. 3, [Ankara] Mayıs, s. 2; Sezai Karakoç (1966). "Devrimler ve Edebiyatımız", *Diriliş*, S. 5, Ağustos, ss. 8-10; Betül Özçelebi (1998). "İnkılâp Edebiyatı", *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1923-1938*, ss. 51-59.

[14] Örneğin, dönemin ünlü hikâye ve romancılarından Peyami Safa, bu inkılâpların ve/veya devrimlerin amacını çarpıcı bir biçimde dile getirenlerden biridir. Peyami "Safa, uygulamaya konan devrimlerin, genel olarak "toplum yaşamının dinden soyutlanması" (Safa, 1938: 100) olduğunu ifade etmiştir." [*Bkz*. Peyami Safa'nın Cumhuriyet'in ilk dönemini ele aldığı (1938). *Türk İnkılâbına Bakışlar* (Ankara: Kanaat Kitabevi, s. 100) adlı eserinden alıntılayıp yorumlayan Hasan Şen

kurulduğu ve bu bağlamda top yekûn bir değişim ve dönüşümün yaşandığı bir süreç vardır. Bir yandan yeni kurumlar oluşturulurken, diğer yandan ortaya çıkan problemlerin çözümlenmesine çalışılmıştır. Örneğin, "Batı'nın 'emperyalizm'ine karşı savaşmış Kemalizm'in uygarlık ve kültür düzeyinde onu benimsemesi ile doğan çelişki, özellikle Gökalp'ten başlayarak değinilen evrenselci-yerel dualite senteziyle aşılmak istenmiştir."[15]

Hiç kuşkusuz, "Cumhuriyet devri, başka sahalarda olduğu gibi, edebiyat sahasında da çok kabiliyetin gelişmesine imkân vermiştir. Eğitimin köylere kadar yayılması, dilin sadeleşmesi, şekil bağlarının bir yana atılışı, uzun barış devrinin verdiği rahatlık, en aşırı fikirlerin ifadesine elverişli hürriyet ve demokrasi, ... değerli, değersiz pek çok gence kendini tanıtma imkânı vermiştir."[16] Tanzimat'tan itibaren Batı'ya yöneliş hareketi bu devir edebiyatında daha da belirgin ve güçlü bir hale gelmiştir. Bu bağlamda oluşan veya oluşturulmak istenen yeni heyecan ve duyarlılıktan kaynaklanan bir idealizm bakış açısından gerek mevcut edebiyat ve gerekse o devir öncesi edebiyat, ilerleyen zaman sürecinde nesnel bir karaktere bürünse de daha çok öznel eleştirel bir tarzda ele alınmıştır. "Bu nedenle, Cumhuriyet öncesi dönemlerde doğmuş edebiyat anlayışları, geleneği aşma konusunda ne denli tutkulu olsalar da, zaman içinde unutulmuşlar ve Cumhuriyet'in yeşerttiği yenilik tohumları bu doğrultuda öne çıkmıştır."[17]

Ancak, bu devirde oluşmakta olan "edebiyatın daha çok Cumhuriyet edebiyatı olarak kimlik kazandığı, dolayısıyla Cumhuriyet ideolojisinin sahip olduğu niteliklerin dolaylarında kurulduğu söylenmelidir."[18] Öte yandan, "Pozitivist, rasyonalist, dil – doğa - zihniyet çizgisinde, *dil – nesne – gerçek* mütekabiliyetini gözeten, lineer bir yaklaşımdan oluşur bu paradigma ve elbette Cumhuriyet'in önerdiklerini kapsar. Bir başka deyişle, Cumhuriyet 'epistemolojisi' edebiyatın sınırlarını da tayin etmiştir. Dolayısıyla, Türk edebiyatının kurucu unsurları edebiyatın içinden değil dışından getirilmiştir... Edebiyat yalnızca bir *cumhuriyet radikalizmi* olarak algılanmaktadır..."[19]

Dünya edebiyatında etkin olan düşünce ve edebiyat akımlarının tesiriyle önceki devirlere nazaran daha hareketli bir edebiyat olarak dikkati çeken Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı'nda değişik oranlarda bu tesirlere açık, büyük ölçüde öz kimliği kollayan şiir, hikâye, roman, tiyatro, deneme, anı, makale, fıkra, gezi, röportaj, inceleme, eleştiri ve edebiyat tarihi alanında ürünler verilmiştir.

Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı'nın Özelliklerini ana çizgileriyle şöylece sıralamak mümkündür: Tanzimatlı yıllardan 1940'lı yıllara kadar uzanan dönem dikkate alındığında, "**a)**Daha önceki bütün edebiyatlar gibi bu da Batı'ya dönüktür. **b)**Kendisinden önceki Batı'ya dönük Türk edebiyatının devirlerine göre daha hareketli ve canlı olup, yazar ve şair kadrosu, bütün türlerde çok daha geniştir. **c)**Buna uygun olarak yayımlanan eserlerin sayısı da, Tanzimat döneminden Cumhuriyet dönemine kadar yayınlanmış eserlerden daha fazladır. **d)**Bu dönemdeki Türk edebiyatı, daha öncekilere göre, siyâsî ve sosyal maksatlı ideolojilere (Osmanlıcılık, İslâmcılık, Turancılık) daha çok yer vermiştir. **e)**Daha önceki devirlerde olduğu gibi, bu devirde de, konular başlıca iki grupta toplanır: 1.Şair ve yazarların şahsî duygu ve hayalleri ile beslenenler, 2.Sosyal ve siyâsî olaylardan mülhem olanlar. Bu ikinci grupta toplanan şâir ve yazarların da zaman zaman yalnız kendi duygu ve hayallerini dile getirdikleri dikkate alınırsa, birinci gruptaki konular üzerinde durulduğu anlaşılır..."[20] **f)**Bu devir edebiyatının başlıca özelliği 'yenilik'tir. "Sanat ve edebiyat sahası daha çok göze çarpıcı 'yenilikler' ile

(2008). *Cumhuriyetin Modernleşme İdeolojisi ve Bir Muhalefet Söylemi Olarak İslâmî Gelenek: 1923-1960 Dönemi*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, s. 127].

[15] Hasan Bülent Kahraman (2000). "Yitirilmemiş Zamanın Ardında: Ahmet Hamdi Tanpınar ve Muhafazakâr Modernliğin Estetik Düzlemi", *Doğu-Batı, Düşünce Dergisi*, Yıl: 3, S. 11, Mayıs – Haziran – Temmuz, s. 20.

[16] Mehmet Kaplan (1987). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar*, 1.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, C. 2, s. 312.

[17] Hasan Bülent Kahraman (2000). *Türk Şiiri, Modernizm, Şiir*, 1.bs., İstanbul: Büke Yayınları, s. 133.

[18] Hasan Bülent Kahraman (2000). "Cumhuriyet Edebiyatı Epistemolojisi: Kısıtlamalar ve Bir Yaklaşım Önerisi", *Varlık, Edebiyat ve Kültür Dergisi*, S. 1109, 1 Şubat, s. 46.

[19] Kahraman (2000). *A.g.m.*, s. 49.

[20] Kenan Akyüz (1988). "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1980)", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 12/II, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, s. 599.

doludur."[21] **g)**Şu veya bu nedenle "gelenekle[22] ilgilerini kesen[23] (çoğu) Cumhuriyet devri şâirleri (ve yazarları), dünyadaki bütün yeni akımları izleyerek, Türkçe'de de onların benzerlerini yaratmaya çalışmışlardır. Bunlar arasında Halk veya Divan edebiyatından bazı unsurlar alarak, yeni terkipler vücuda getirenler de vardır."[24] **h)**Cumhuriyet dönemi, hiç kuşku yok ki, modernleştirici bir ideoloji, yani bir '*eksik bilinç*' olarak, özellikle de 1930'lardan başlayarak edebiyata hem doğrudan hem de dolaylı yoldan müdahale etmiştir.[25] Türk Dil Kurumu'nun oluşturulmasıyla birlikte yeni bir dil anlayışı egemen olmuş, merkezî yetkenin devamı sayılabilecek bu etkinlik tüm bir Cumhuriyet üretimini kuşatmıştır.[26] **ı)**Bu devir sanat ve edebiyat anlayışı ülkede yaşanan siyasal, sosyal ve kültürel alanlardaki toplumsal değişme ve dönüşümlerle yakından ilişkilidir.[27] "Siyasal alandaki ideolojik arayışlarla edebî arayışlar birbirine karıştırılır."[28] **i)**Bu devir edebiyatında bazı şair ve yazarlar 'şuur-altı' ve 'gerçek-üstü' akımları doğrultusunda hem seyircisini hem de okurlarını şaşırtan eserler verirken, diğer bazı şair ve yazarlar da şiir, hikâye ve roman ... vb. türlerde verdikleri eserlerini Marksist ve Sosyalist ideolojinin emrine vermişlerdir. **j)**Genel anlamda Türk Edebiyatı gibi, Cumhuriyet devri "Türk edebiyatı kurucu bir ideolojinin içinden, onun dolaylarında kalmak üzere türetilmiştir. O 'sistem' aşılmadığı, ötelenmediği için

[21] Mehmet Kaplan (1984). *Şiir Tahlilleri II / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, 4.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 7.

[22] Bu konuda *bkz.:* Ertan Örgen (2003). *Türk Şiirinde Gelenek (1940-1973)*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 384 s.; Nurullah Çetin (2004). *Yeni Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 120 s.; Muhsin Macit (2005). *Geleneğin İzleri: Modern Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, İstanbul: Kapı Yayınları, 194 s.; Halef Nas (2006). *Modern Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 177 s.; Yakup Çelik – Emine Kolaç (ed.) (2012). "Gelenekçi Romanın Özellikleri ve Gelişimi / Gelenek ve Roman", *Çağdaş Türk Romanı*, 1.bs., Eskişehir: T.C.Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını, ss. 132-151; Kamil Yeşil (2015). "Günümüz Türk Edebiyatında Gelenek ve Geleneği Yenileyenler", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi*, Yıl: 12, S. 71, Ekim – Kasım, ss. 10-21.

[23] Genel anlamda Türk toplumunun, özel anlamda ise şair ve yazarların gelenekle ilgilerini kesmelerinde M. Orhan Okay'ın "Cumhuriyet Devri Edebiyatı Üzerine Bazı Dikkatler" [*Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV / Kültürel Değerlendirme]*, Yıl: 4, S. 23-24, Eylül – Aralık 1998, s. 2897] adlı makalesinde sözünü ettiği, 1937'de dönemin İçişleri Bakanı'nın aynı zamanda parti genel sekreteri sıfatıyla yazarlara ve kitapçılara gönderdiği tamimin, yine Mustafa Kara'nın "*Metinlerle Günümüz Tasavvuf Hareketleri*" [1.bs., Dergâh Yayınları, İstanbul, 2002, s. 213; 4.bs., İstanbul, 2014, s. 213] adlı eserinde takdim ettiği Başbakanlığın 27.04.1942 tarihli genelgesine benzer tavır ve yönlendirmelerin ne gibi bir etkisinin olduğu henüz üzerinde durulmayan konular arasındadır. Kuşkusuz bu konuların tarafsız bir biçimde ele alınıp incelenmesi, sanatçı ve edebî eser ile sosyal şartlar arasındaki ilişkileri araştırıp inceleyen edebiyat sosyolojisinin ve edebiyat sosyologlarının işidir. Öte yandan gelenek kadar tarihe bakış da son derece önemlidir. Bu konuda şu çalışma bazı fikirler verebilir: Abdülmecit Canatak (2001). *Cumhuriyet Devri Türk Şiirinde Tarih Teması (1923-1960)*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 785 s.

[24] Mehmet Kaplan (1984). *Şiir Tahlilleri II/ Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, s. 7. [Alıntıda parantez içi ifadeler tarafımızca ilave edilmiştir: *A.Ç.*].

[25] Bu bağlamda M. Orhan Okay'ın şu cümleleri konuya ışık tutmakta ipucu sayılabilir: "Cumhuriyet'in, özellikle ilk döneminde yönetimin, tek parti yönetiminin genel politikasının edebiyata ne derecede yansıdığı veya ne derecede güdümlü, angaje yahut biraz daha yumuşatılmış bir ifadeyle ne dereceye kadar ideolojik bir edebiyatın oluştuğu üzerinde geniş bir çalışma yoktur. Bununla beraber edebiyat tarihlerinde ve küçük monografi ve makalelerde bu dönemin edebiyatında yazarları ikna ve teşvik suretiyle devrimlerin halka ulaştırılması, köhnemiş Osmanlı zihniyeti, sanatı, dünya görüşü yerine zinde, akılcı, pozitivist fikirlerin benimsetilmesi, hurafe, irtica, bâtıl inanış gibi olumsuz motiflerin bertaraf edilmesi ve bu vesileyle profan bir sanat ve edebiyatın yaygınlaştırılması gibi tavsiye ve yaptırımların mevcudiyeti anlaşılmaktadır." [*Bkz.* M. Orhan Okay (1998). "Cumhuriyet Devri Edebiyatı Üzerine Bazı Dikkatler", *Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV / Kültürel Değerlendirme]*, s. 2896]. M. Orhan Okay, 1998 yılında yazdığı bu cümleleriyle ilgili alanda kuşkusuz önemli bir eksikliğe parmak basmıştır. Bu tarihten iki yıl sonra hazırlanan, fakat temin edemediğimiz bir tez, sanıyoruz konusu itibariyle bahsi geçen sorunu ele alıyor: Reşide Ömür Birler (2000). *Erken Cumhuriyet İdeolojisinin Türk Edebiyatı Üzerinden İncelenmesi: 1930-1945*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 135 s.

[26] Hasan Bülent Kahraman (2000). *Türk Şiiri, Modernizm, Şiir*, s. 137.

[27] M. Orhan Okay'a göre, "... bu değişmeleri Tanzimat'tan, hatta belki ondan önceki ve sonraki değişme ve yenileşme hareketlerinden tamamiyle kopuk olarak düşünmek yanlıştır." [*Bkz.* M. Orhan Okay (1998). "Cumhuriyet Devri Edebiyatı Üzerine Bazı Dikkatler", *Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV / Kültürel Değerlendirme]*, s. 2892].

[28] Betül Özçelebi (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1923-1938*, s. 247.

de edebiyat sınırları önceden belirlenmiş bir estetik olarak devam etmektedir."[29] **k**)Cumhuriyet devri Türk edebiyatında 1923'ten 1928'deki harf inkılâbına kadar geçen beş yıllık sürede manzûm ve mensûr eserler Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınırken, bu tarihten günümüze kadarki süreçte Latin alfabesi kullanılarak verilmiş ve verilmektedir[30]. [*İlk yıllarda harf inkılabının bir sonucu mazi ile bağlar tam olarak koparılırken[31], başka alanlar dahil sanat ve edebiyatta Batı kültür ve edebiyatı ile Latin harflerinin kullanılışı sayesinde daha kolay iletişim sağlanacağı ve zihniyet açısından daha fazla yakınlaşılacağı varsayılmıştır.] **l**)Bu devir edebiyatında kaleme alınan manzum ve mensur eserlerde Anadolu ağızlarına yer verilmekle birlikte, genel olarak konuşma ve yazı dili arasındaki fark ortadan kalkmış, fakat dilde sadeleşme çalışmalarının bunda olumlu ve olumsuz yanlarıyla etkisi görülmüştür. **m)**Cumhuriyet devri Türk edebiyatında "1923-1950 yılları arasında devletin çeşitli kademelerindeki yöneticiler.., sadece sosyal ve siyasî alanlara değil, aynı zamanda sanat (ve edebiyat)a da müdahale ede"rek "bir kanon oluştur"muşlardır[32]. [*Cumhuriyet devri Türk edebiyatının ilk onbeş yılına damgasına vuran şahsiyetler Mustafa Kemal Atatürk, ardından İsmet İnönü'dür. Bilhassa Atatürk devrinde şair ve yazarlara yeni devletin tezleri ve inkılâplarını halka ulaştırmaları için eser kaleme almaları yönünde bazı direktifler verildiği gibi bu uğurda köylere de eğitmenler vasıtasıyla ulaşılmak istenmiştir… İktidarı ellerinde bulunduranlar yazarlara mektuplar yazarak halkın okuduğu halk hikâyelerini ya müdahe edip yeni tezlere uyarlamaları ya da hikâye adları aynı kalmak şartıyla içeriği tamamen yeni halk hikâyeleri yazmaları istendiği gibi dönem basını da sakıncalı görülen bazı konuları ele almaması için resmî olarak kontrol altında tutulmuştur…] **n)**Cumhuriyet devrinde sanat ve/veya edebiyatın mahiyet ve kaynağının ilâhî veya vahyî değil, 'Türk milliyetçiliği'ne[33] bağlı beşerî ve içtimâî olmasından yana tavır takınılmıştır[34]. Bu nedenle, Atatürk devri Türk edebiyatında 'millî bir kültür, dil ve edebiyat anlayışı', İnönü döneminde ise 'hümanist bir kültür, dil ve edebiyat görüşü' benimsenip uygulanmaya çalışılmıştır[35]. **o)**Cumhuriyet devri Türk edebiyatında dinin kendisi değilse bile onu simgeleyen kişilikler[36] ve kurumlara eleştirel bir

[29] Hasan Bülent Kahraman (2000). "Cumhuriyet Edebiyatı Epistemolojisi: Kısıtlamalar ve Bir Yaklaşım Önerisi", *Varlık, Edebiyat ve Kültür Dergisi*, S. 1109, s. 51.

[30] Başlangıcı Cumhuriyet öncesi yıllara kadar geri gitmesine rağmen, harf inkılabı sonrası daha da artan dil tartışmaları için *bkz*. Musa Aksoy (2015). *Gelenekçilerle Yenilikçilerin Türkçe Osmanlıca ve Arapça Tartışması*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları.

[31] Konuya kültürel devamlılık açısından yaklaşan Mehmet Kaplan bu konuda şunları söylemiştir: "Eski harflerle dokuz asırlık bir Türk edebiyatı vardır; fakat bunların hepsi maziye ait kıymetleri ihtiva ettiği için, harf inkılâbı ile araya kalın bir perde çekilir. Boşalan Millî Kütüphane tercüme eserlerle doldurulur…" [*Bkz*. Mehmet Kaplan (1978). "Nesillerin Ruhu", *Nesillerin Ruhu*, 4.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, s. 20.]

[32] Alim Gür – Bedia Koçakoğlu (2015). "Giriş", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* [Ed. Alim Gür – Erhan Engin], 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, s. 16 [Alıntıdaki parantez içi kısımlar tarafımızca ilave edilmiştir. *A.Ç.*]

[33] Bu görüşün temeli Mustsfa Kemal Atatürk'ün şu sözüne bağlanabilir: "Milletin, idâme-i mevcûdiyet için efrâdı arasında düşündüğü râbıta-i müştereke, asırlardan beri gelen şekil ve mahiyetini tebdîl etmiş, yani millet, dinî ve mezhebî irtibat yerine, *Türk milliyeti* râbıtasıyle efrâdını toplamıştır." [*Bkz*. Mustafa Kemal Atatürk (1925). "Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında (5.XI.1925)", *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 6 Kasım; A.mlf. (1997). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (1906-1938)*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, C. II, s. 249].

[34] Bu konu, eleştiri konusunda sanat ve edebiyat üzerine kaleme alınan yazılarda ve bu yazıları temellendirmek için yapılan alıntılarda da kendisini açıkça gösterir. Örneğin, Ziyâeddin Fahri [Fındıklıoğlu] (1927). "Sanatın Mâhiyet ve Menşei" (*Hayat*, C. 1, Nr. 18, 31 Mart) adlı makalesinde, sanatın mahiyet ve menşeinin beşerî ve içtimâî olduğunu dönemin genel ruh, siyasal eğilim ve anlayışına da uygun düşen içeriğiyle Fransız teorisyen Eugène Véron (1825-1889)'dan yaptığı şu alıntıyla destekler: "*İlk adımda yapılması lâzım gelen şey, sanatı gökten yere indirmektir. Zirâ onu beşerî uzviyetin içtimâî bir uzviyyeti addetmedikçe, metafizik tahayyüllerden kendimizi kurtaramayız.*" Talat S. Halman ise, bu duruma ülkenin konumunu ortaya koyarak biraz daha dolaysız ve net bir yaklaşım getirir: "It is no longer predominantly Islamic, but it certainly has little kinship with the Judeo-Graeco-Christian world despite the concepts, forms, and values it has adopted from that tradition" (*O (Türkiye), artık ezici bir çoğunlukla İslâmî değil, fakat bu geleneğin benimsettiği kavramlara, biçimlere ve değerlere rağmen, Yahûdî-Yunan-Hıristiyan dünyası ile kesinlikle biraz yakınlığa sahiptir.*) *Bkz*. Talat S. Halman (2011). *A Millennium of Turkish Literature: A Concise History* [Türk Edebiyatının Bin Yılı: Kısa Tarih], Edited by Layne L. Syracuce: Warner, Syracuse University Press, p. 82.

[35] *Bkz*. Hacı Veli Gök (2011). *Atatürk ve İnönü Dönemi Kültür Politikaları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, s. 57, 154 …

[36] *Bkz*. Ahmet Kıymaz (1991). *Romanda Millî Mücadele (1918-1928 Arası)*, Ankara: Akçağ Yayınları; Abdullah Özbolat (2012). "Bir Ulus Yaratmak: Erken Dönem Cumhuriyet Romanında Din Adamının Temsili" (Creating a Nation:

yaklaşım[37] sosyal hayata paralel biçimde kaleme alınan eserlerde de değişmez bir ilke gibidir. [*Bunu dönemin bazı şiirleri[38] ve bu devrin ilk romanları olarak Halide Edib'in *Vurun Kahpeye*[39] ve Reşat Nuri'nin *Yeşil Gece*[40] ve *Miskinler Tekkesi*[41] ile Refik Halit Karay'ın *Kadınlar Tekkesi*[42] adlı romanları üzerinden değerlendirmek mümkün olduğu gibi[43], ilerleyen süreç içinde sayıları artan benzer hikâye ve romanlar üzerinden de değerlendirmek mümkündür[44]. Kuşkusuz, takdim edilen bu devir din anlayışı konusunda toplum ve aydınlar üzerinde etkili olan neşriyat da önemli veriler sunmaktadır[45]… Bu bağlamda, Cumhuriyet devri Türk edebiyatında resmî idelojinin etkisini tarihî veriler ve edebiyat sosyolojisi verileri olarak yukarıda değinildiği üzere onaylanıp teşvik edilen ve sansürlenip[46] yasaklanan eserler[47] açısından da değerlendirmek bir zorunluluktur.]

Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı, gerek nazım ve gerekse nesir alanındaki eser ve sanatçı sayısına paralel artan bir yoğunlukta pek çok araştırma ve çalışmanın konusu olmaktadır. Bu çalışmalar sayesinde bu edebiyat yerli ve yabancı okurlara takdim edilmektedir. Ancak bu yoğun araştırma ve çalışmalar arasında boğulup kalmaksızın aynı konuyu bilimsel makale düzeyinde ele almak, gerek edebiyat araştırmacıları ve incelemecileri ve gerekse edebiyat okurları için daha işlevseldir.

Representation of Religious Functionary in Novel of Early Era Republican), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* [Mehmet Aydın Özel Sayısı], Vol. 7/4, Fall, pp. 2473-2483.

[37] Bu konuda *bkz*. Seyit Battal Uğurlu, Selvi Demir (2013). "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Tekke ve Zaviyeler" (Darvish Lodges in the Republicican Era Turkish Novel), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol. 6, Issue: 24, Winter, ss. 367-379. Ayrıca *bkz*. Mustafa Kara (2014). *Metinlerle Günümüz Tasavvuf Hareketleri (1839-2009)*, 4.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 621 s.

[38] Bu bağlamda, Gülce Başer'in gerçekleştirdiği röportajda Yücel Kayıran, konuyu Cumhuriyet devri Türk şiirinde din meselesine getirir ve sözünü ettiğimiz konu ile ilgili önemli bir tespitte bulunur: "Cumhuriyet dönemi Türk şiiri, açıkça söylemek gerekirse, genelde inanç mefhumu olmayan öznenin şiiridir. Şair gerçekten öylemidir bilemeyiz ama metne bakıyoruz. İnançlı öznenin şiiri ancak İslamcılık ideolojisi bağlamında söz konusu olabilmiş; etik bir tercih bağlamında değil…" [*Bkz*. Gülce Başer (2015). "Yücel Kayıran: Şiir İçin Önemli Olan Tinsellik Mefhumudur. Tinsellik İse, Kişi-oluşun Ayırıcı Özelliğidir" (Yücel Kayıran ile 'Son Akşam Yemeği' üzerine söyleşi), *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1296, 1 Eylül, s. 75.]

[39] *Bkz*. Halide Edib (1926). *Vurun Kahpeye*, 1.bs., İstanbul: Mahmûd Bey Matbaası, 179 s.

[40] *Bkz*. Reşat Nuri (1344/1928). *Yeşil Gece*, 1.bs., İstanbul: Sühûlet Kütübhânesi, Akşam Matbaası, 310+2 s.

[41] *Bkz*. Reşat Nuri Güntekin (1946). *Miskinler Tekkesi*, 1.bs., İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 203 s.

[42] *Bkz*. Refik Halit Karay (1956). *Kadınlar Tekkesi*, 1.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, 436 s.

[43] *Bkz*. Ülkü Ayşe Oğuzhan Börekçi (2011). "Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanının Toplumsal ve Siyasal İşlevi Üzerine Bir İnceleme: 'Yeşil Gece' ve 'Yaban'" (An Analysis of the Social and Political Functions of Early Republican Period Turkish Novel: 'Yeşil Gece' and 'Yaban'), *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 32, Bahar, ss. 259-278.

[44] Örnek olarak *bkz*. Necip Tosun (1991). "1990'da Türk Romanı / 1990 Romanında Ana İzlekler / Ateizm – İslâm'a Çarpık Bakış", *Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı 1991*, Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, ss. 341-343. Dinî değerlere, kurumlara ve kişiliklere 'neyse o şeklinde' objektif yaklaşma 1923-1960 yılları arasında sayılı yazar ve şairlerde görülürken, bu bakış açısının genişlemesini görmek için 1960 sonrası Yeni Millî Edebiyat Akımı ve Yeni İslâmî Edebiyat Akımlarına mensup şair ve yazarları beklemek gerekecektir.

[45] Bu konuda örnek olarak, devletin resmî dininin İslâm olduğu ibaresinin Anayasa'dan çıkarıldığı yıl neşredilen ve geliri Türk Tayyâre Cemiyeti'ne verileceği ifade edilen bir eser için *bkz*. Sâfî (1928) *Türk'ün Yeni Amentüsü*, Ankara: Hâkimiyet-i Milliyye Matbaası, 60 s. 'Sâfî' mahlaslı bu kişinin sonradan 'Munis Tekinalp' adını (takma adını) alan Moinz Kohen (1883-1961) olduğu ifade edilmiştir.

[46] Bu konuda *bkz*. Mustafa Yılmaz, Yasemin Doğaner (2007). *Cumhuriyet Döneminde Sansür (1923-1973)*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 288 s.

[47] Bu konuda *bkz*. Mustafa Yılmaz (1998). "Cumhuriyet Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar (1923-1945)-I", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi [Dosya: Tarihi Türk Dillerinin Sözlükleri]*, Yıl: 3, S. 6, Ankara, ss. 53-80; A.mlf. (2000) "İsmet İnönü Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar 1945-1949", *KÖK, Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 2, Güz, ss. 35-62; Mustafa Yılmaz, Yasemin Doğaner (2006). "Demokrat Parti Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar 1950-1960", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 11, S. 22, Ankara, ss. 151-204; Mustafa Yılmaz, Yasemin Doğaner (2006). "1961-1973 Yılları Arasında Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 37-38, Mayıs – Kasım, ss. 247-299.

Cumhuriyet Devri Türk hikâye ve romanı pek çok yazarı, sayısız konu ve temiyle adeta bir hikâye ve roman ormanını andırır. Bu devir Türk hikâye ve romanı üzerine yapılan pek çok çalışma ve incelemeye rağmen, bütünüyle tüketilmiş ve çözümlenmiş bir alan değildir. İstisnaları hariç, genel anlamda Türk Edebiyatında olduğu gibi Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı ve hikâye ve romanı üzerine yapılan değerlendirmeler belli eksiklikleri taşımaktadır. Örneğin, değerlendirmelerde kullanılan kıstaslar ya bulunmamakta ya kullanıldığı iddia edilen kıstaslar birbirini tamamlayıcı ve eksiği giderici olmaktan uzakta kalmakta ya da birbirlerini reddeden veya ortadan kaldırmaya çalışan özellikleri içermektedir. Aslında bu sosyolojik açıdan eleştirmenlerin ve edebiyat alanında söz sahibi olduğu iddia edilen kişilerin zihniyet yapıları ve bakış açılarının ilgili alana yansımasından başka bir şey değildir. Bundan ötürü, ana çizgileriyle Cumhuriyet Devri Türk hikâye ve romanına teorik bir yaklaşım zorunlu gibi gözükmektedir.

ANA ÇİZGİLERİYLE CUMHURİYET DEVRİ TÜRK HİKÂYE VE ROMANINA TEORİK BİR YAKLAŞIM (1923-1939)

Türk edebiyatı tarihinde insanımızın hikâye ve roman ihtiyacını karşılayan her zaman bazı edebî türlerin var olduğu kabul edilse bile, modern anlamda hikâye ve roman türleri ile Tanzimat'tan itibaren tanışılmış olması, Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanının altyapısını oluşturmuş ve olumlu yönde gelişmesini sağlamıştır.

'Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanı' kavramı, Cumhuriyet'in ilanından 1939'a (ve oradan günümüze) kadar uzanan evrede Türk hikâye ve romancıları tarafından Türk dilinde yazılan ve başka dillere çevrilen eserleri kapsar.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçiş Türk dili ve edebiyatını derinden etkilemiştir. Kuşkusuz bu değişim ve dönüşüm, imkânı nispetinde şiir dahil, özellikle hikâye ve roman gibi bütün edebî türlerde işlenmiştir. Buradan hareketle denilebilir ki, dönemin resmî söyleminin sanat ve edebiyat üzerinden topluma ulaştırılması yönteminin tercih edilmesi, oluşturulan yeni sanat ve edebiyatın angaje bir sanat ve edebiyat, dolayısı ile bu türdeki hikâye ve romanların da güdümlü olmasına yol açmıştır… Ancak, ilerleyen zaman sürecinde dil alanında alfabe değişikliği sorunlarının aşılıp oturması ve resmî söylemin makul seviyelere çekilmesi ile bu devirde edebiyat alanında verilen diğer türler gibi hikâye ve roman türleri de hem nicelik hem de nitelik açısından olumlu anlamda gelişmeler göstermiştir.

Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanının ilk yılları bugünün bakış açısıyla hikâye ve roman sanatı açısından daha çok sosyolojik boyutuyla önemli malzemeler sunar. Ancak, araştırmacıların bilimsel bir yansızlıkla dahi olsa bazı konular hakkında yorumda bulunmaları hâlâ pek mümkün değildir… Bunlar, belli bir süre daha sözü edilmeksizin bekleyecek gibi gözükmektedir…

"Yüzyıllık bir geçmişi olan (roman ve) hikâyeciliğimizin, toplumumuzdaki değişmeleri yansıtan edebî türlerden biri olduğunu rahatça söyleyebiliriz. (Roman ve) hikâye yazarlarımız, zaman içinde kendiliğinden gelişen, bazen de topluma rağmen aydınlarımız tarafından değiştirilmek istenen yönleriyle, insanımızı ve kültürümüzü tahkiyelendirdiler."[48]

Cumhuriyet'in ilanından 1939'a (ve oradan günümüze) uzanan süreçte yazar sayısı ve verilen eser sayılarına bakıldığında, roman ve hikâyeciliğimizin çok büyük bir gelişme gösterdiği ve sanatçıların başlıca uğraş alanı olduğu anlaşılır. Gerçekten, "Cumhuriyet döneminin (roman ve) öykücülüğü zengin açılımlar ve yönsemeler taşır."[49]

[48] Sadık K. Tural – Zeynep Kerman – M. Kayahan Özgül (1987). *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987, ss. XIV-XV. (Alıntıdaki parantez içi ifadeler tarafımızca ilave edilmiştir. *A.Ç.*)

[49] Selim İleri (1975). "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı],* Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, s. 27.

Bu devir boyunca sadece hikâye ve roman türlerinde eser verilmekle yetinilmemiş, hikâye ve roman kuramına ilişkin önemli sayıda çeviri ve telif ürünler verilmiştir[50]. Bu çalışmalar, bu alanda eser verenlerin daha da güçlü kaynaklardan beslenmelerine sebep olmuştur.

[50] *Bkz*. Mustafa Atatanır (1952). *Cumhuriyet Devri Türk Hikâyeciliği*, Basılmamış Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, VI+141 s.; İsmail Parlatır (1974). "Cumhuriyet Döneminde Türk Hikâyeciliği", *Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Anma Kitabı, Ankara Üniversitesi,* Ankara**:** Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, ss. 89-98; *Türk Dili (Türk Öykücülüğü Özel Sayısı),* S. 286, Temmuz 1975; *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi [Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı]*, Yıl. 26, C. 34, S. 298, 1 Temmuz 1976; Cevdet Kudret (1979). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar (1859-1910),* C. 1, 3.bs., İstanbul: Varlık Yayınları; Seyit Kemal Karaalioğlu (1980). *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi / Cumhuriyet'ten Günümüze*, C. III, İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi, 813 s.; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları; N.Ziya Bakırcıoğlu (1983). *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*, İstanbul: Ötüken, 287 s.; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, 319 s.; Berna Moran (1983). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış / Ahmet Mithat'an A.H. Tanpınar'a*, İstanbul: İletişim Yayınları, 286 s.; Olcay Önertoy (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları; Orhan Okay (1985). *Cumhuriyet Devri Hikâye ve Romanı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını; Berna Moran (1990). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış / Sabahattin Ali'den Yusuf Atılgan'a 2,* İstanbul: İletişim Yayınları, 248 s.; Gürsel Aytaç (1990). *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Ankara: Gündoğan Yayınları; Nermin Yüzbaşıoğlu – Muammer Yüzbaşıoğlu (1990). *Türk ve Batı Edebiyatından Ünlü Romanlar*, İstanbul: Serhat Kitap, Yayın, Dağıtım, 213 s.; Cevdet Kudret (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman: Cumhuriyet Dönemi (1923-1959),* C. 3, 1.bs., İstanbul: İnkılap Kitabevi, 485 s.; Ömer Lekesiz (1991-2001). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü / Öykücüler ve Öykü Anlayışları – Öyküler ve Çözümlemeleri,* C. 1-5, İstanbul: Kaknüs Yayınları; Şerif Aktaş (1992). "Cumhuriyet Dönemi Romanı", *Türk Dünyası El Kitabı 3*, 2.bs., Ankara, ss. 517-525; Berna Moran (1994). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış / Sevgi Soysal'dan Bilge Karasu'ya 3,* İstanbul: İletişim Yayınları, 138 s.; Ahmet Kabaklı (1994). *Türk Edebiyatı (Hikâye ve Roman)*, C. 5, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, ss. 1-980; Atilla Özkırımlı (1994). *Romanların Dünyasında*, 1.bs., Ankara: Ümit Yayıncılık, 239 s.; Bahriye Çeri (1996). *Türk Romanında Kadın: 1923-38 Dönemi*, İstanbul: Simurg Yayınları, 225 s.; Mehmet Tekin (1997). *Romancı Yönüyle Orhan Pamuk ve Yeni Hayat*, Konya: Özeğitim Yay.; Gürsel Korat (1998). "1960'tan 1998'e Romanda Yeni Yönelişler", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Sempozyumu, 22-22 Kasım 1998, Ankara: Edebiyatçılar Derneği; Füsun Akatlı (1998). *Öykülerde Dünyalar*, İstanbul: Boyut Yayınları; Semih Gümüş (1998). *Öykünün Bahçesi*, İstanbul: Adam Yayınları; Mustafa Miyasoğlu (1998). *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*, İstanbul: Ötüken, 160 s.; Aysenur İslam (1998). "Baslangıcından Günümüze Modern Türk Hikâyesi", *Türk Yurdu*, [Özel Sayı / Cumhuriyetimizin 75. Yılı Kutlu Olsun], C.18, S. 134, Ekim, ss.133-144; İbrahim Şahin (1998). "Cumhuriyet Devri Türk Romanının Ana Çizgileri", *Yedi İklim*, S. 134, Ekim; Aysu Erden (1998). *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*, Ankara: Gündoğan Yayınları, 175 s.; Ömer Lekesiz (1998). "Ana Hatlarıyla Cumhuriyet Dönemi Türk Öykücülüğü", *Yeni Türkiye, Cumhuriyet Özel Sayısı IV (Kültürel Değerlendirme),* Yıl:4, S. 23-24, Eylül – Aralık, ss. 2919-2936; İbrahim Ulvi Yavuz (1999). *Ana Hatlarıyla Türkiye'de Roman Sanatı ve Gelişimi Üzerine Bir Deneme*, İstanbul: Beka Yayınları, 272 s.; Murat Yalçın (ed.) (2001). *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi,* 2 Cilt, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; Ahmet Özdemir (2002). *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, 944 s.; İsmail Çetişli (2004). *Metin Tahlillerine Giriş / 2 –Hikâye-Roman-Tiyatro*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları; *Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi (Özel Dosya: Türk Romanında Karakterler – Tipler),* S. 83, Mayıs 2005, 152 s.; *Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi (Özel Dosya: Varoluşçu Edebiyat),* S. 86, Eylül 2005, 120 s.; Ayşenur Külahlıoğlu İslam (2005). "8.Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.**:** Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, ss. 321-356; Osman Gündüz (2005). "10.Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.**:** Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, ss. 377-516; Ali İhsan Kolcu (2008). *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, 480 s.; Jale Özata Dirlikyapan (2010). *Kabuğunu Kıran Hikaye / Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı***,** 1.bs., İstanbul: Metis Yayınları, 196 s.; Murat Kacıroğlu (2011). *Türk Öykücülüğünde 1940 Kuşağı ve Toplumcu-Gerçekçi Yönelişler*, 1.bs., Sivas: Âsitan Yayıncılık, 450 s.; Feridun Andaç (2011). *Romanda ve Öyküde Gerçeklik Arayışları / Edebiyatımızda Yol Haritası*, İstanbul: Varlık Yayınları, 230 s.; Mehmet Özger (2012). *Türk Romanı'nda 12 Eylül*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, 255 s.; Necip Tosun (2013). *Öykümüzün Kırk Kapısı*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 352 s.; Serdar Demircan (2013). *Türk Romanında Dinler ve İnançlar (1924-1928)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat Anabilim Dalı, X+197 s.; Ömer Solak (2014). *Cumhuriyet Dönemi Romanında Merkez-Taşra Çatışması*, İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 264 s.; Feridun Andaç (2014). *Anonimleşen Edebiyat: Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, 255 s.

a-Cumhuriyet Devri Türk Hikâye ve Romanının Özellikleri (1923-1939):

Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanının özellikleri denildiğinde, bunun kapsam alanının Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1939'a (ve oradan günümüze) kadar geçen evreyi kapsamak zorunda olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Bir dönemin ve o dönemin eserlerindeki ortak özelliklerin belirlenebilmesi, istisnalara göz yumma yanında kaba ayrım ve anahatlarıyla yapılacak tespitlere başvurmayı gerekli kılmaktadır.

Çeşitli kaynak eserler ve inceleme çalışmaları ile sürekli güncelleştirilmesi gereken bu dönem *hikâye ve romanlarının özellikleri* şöylece sıralanabilir:

1-Cumhuriyet devri hikâye ve romanı, başka alanlarda olduğu gibi, 'Cumhuriyet ideolojisi' etrafında biçimlenmiş, bunun doğal bir yansıması olarak konjonktür gereği yeni kurulan devletin ilkelerini benimseyen ve/veya destekleyen bir özellik taşımıştır. (Örneğin, Reşat Nuri, Yakup Kadri, Memduh Şevket gibi bazı hikâye ve romancılar, 'Cumhuriyet ideolojisi' ve 'Tek Parti ideolojisi' doğrultusunda angaje eser verirken, bu bağlamda zamanla yaşanan çatışma dolayısı ile Halide Edip[51] ve Yakup Kadri[52] örneğinde olduğu gibi yurt dışına çıkmak zorunda kalmışlardır.)

2-Cumhuriyet devri hikâye ve roman alanında ilk başarılı eserler, yeni kuşaklar yetişinceye kadar Millî edebiyat ve ondan önceki nesle mensup yazarlar tarafından verilmiştir.

"Cumhuriyet öncesinde roman ve hikâye yazanlar en çok Cumhuriyet devrinde eser vermişlerdir. Halide Edip Adıvar'ın, Yakup Kadri'nin, Refik Halid'in, Aka Gündüz'ün, Reşat Nuri'nin … vb. asıl ünlerini Cumhuriyet'ten sonra sağladıkları görülür. (Bu yazarlar ve eserlerinde Millî edebiyattan itibaren oluşan ve yerleşmeye başlayan dilin etkisi açık olduğu gibi ele alınan konu ve temalar da "II. Meşrutiyet dönemi temalarının bir devamı niteliğindedir."[53])

3-Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının ilk evresi olan Atatürk devrinde (1923-1939) "sanat sanat içindir" ve "sanat toplum içindir" görüşlerinde eserler verilmiştir..

Cumhuriyet'in ilk yıllarında her iki görüş doğrultusunda romanlar ve hikâyeler yazılır. "Sanat sanat içindir" diyenler şahsî hayatlarına bağlı olarak olayları dar bir sosyal çevre içinde geçirmişlerdir, duygulara, hayallere ve idealizme yönelmişlerdir.

Bu bağlamda, "kimi sanatçılar realist yöntemden yararlanmakla birlikte, toplumsal olayları dahi bireysel bunalımlar açısından ele alıp ruh çözümlemelerine önem vermişler (Peyami Safa), kimileri de Osmanlı toplumunun yıkılış çağındaki üst kat insanlarının kaygısız yaşayışlarının özlemini anılar çerçevesi içinde, yine bireysel açıdan ve Proust yöntemiyle işlemişlerdir (Abdülhak Şinasi)."[54]

[51] Millî Mücadele'de Atatürk'ün yakın çevresinde bulunan ve bu konuda önemli romanlar kaleme alan Halide Edip Adıvar, eşiyle de ilgili olan bazı meselelerden dolayı Atatürk'le sorunlar yaşar ve 1926'dan itibaren 12 yıl yurtdışında yaşamak zorunda kalır. Atatürk'ün vefatından sonra İsmet İnönü'nün çıkarttığı bir afla eşi Adnan Adıvar'la yurda dönebilmiştir. *Sinekli Bakkal* adlı ünlü romanının yurtdışında olduğu zaman '*The Clown and His Daughter*' [Soytarı ve Kızı, George Allen and Unwin Limited, London, 1935, 377 p.] adıyla İngilizce kaleme alınması da bundandır… [Bu konuda *bkz.* Mustafa Ali Arslan (2006). *A Comparative Study on Halide Edip Adıvar's The Clown and His Daughter as a Rewrite / Halide Edip Adıvar'ın The Clown and His Daughter Adlı Eserinin Yeniden Yazım Olarak Karşılaştırmalı İncelenmesi,* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Anabilim Dalı, Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, 91 s.].

[52] Halide Edip Adıvar gibi Atatürk'ün yakın çevresinde bulunan Yakup Kadri, özellikle Kadro dergisinde yazdıklarının aşırılığı gerekçe gösterilerek elçilik görevleri verilerek ülke dışına gönderilmiştir.

[53] *Bkz.* Ömer Solak (2009). "Erken Cumhuriyet Öyküsü: Atatürk Dönemi (1923-1938)", *Türk Öykücülüğü İncelemeleri-1,* 1.bs., Konya: Tablet Kitabevi, s. 5.

[54] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, C. 2, ss. 14-15.

"Sanat toplum içindir" diyen yazarlar önceleri realist ve natüralist metotla yazmışlardır. Marksist ideolojinin revaç bulduğu zamanda yazılanlar "sosyal gerçekçilik" diye adlandırılmıştır ki, bu realizmin başka adıdır. Ferdî ve sosyal konuları bir arada işleyen yazarların varlığını da belirtmeliyiz." [55]

Bu bağlamda, "Cumhuriyet devri Türk öyküsü (ve romanında) başını Sadri Ertem'in çektiği toplumcu gerçekçi açılım, (…) Vakit gazetesi çevresinde toplandıkları için 'Vakit Gazetesi Hikâyecileri' diye anılan bu topluluk içinde"[56] "Marksist doğrultuda ilk eserleri Sadri Ertem (1900-1943) verir. Bekir Sıtkı Kunt (1905-1959) ve Sabahattin Ali (1906-1948) de bu dönemin aynı anlayıştaki yazarlarıdır. İlk iki isim resmî ideolojinin gereklerinin dışına çıkmamayı tercih etmekle beraber, son isim Marksizm'i Türkiye'de tanıtmanın mücadelesini vermiştir, diyebiliriz."[57]

4-Bu devir edebiyatımızda, "sıradan insanların hayatlarından seçkinlere; fakir mahallelerden, köylerden zengin konaklarına, şehrin caddelerine, apartmanlarına, siyâsî, idârî ve tarihî hayatımıza ait insanlara kadar toplumumuzun parçalarını fert ve cemiyet planında yakalamak ve anlatmak, hatta ideolojik yönlendirme yapmak, modern (roman ve) hikâyeciliğimizin sahası olmuş"tur.[58]

> *Bir başka ifadeyle, "Artık roman, konusunu doğrudan halkın içinden alır. Feminizm, bilgisizlik, kızların/kadınların okutulması ve eğitilmesi, yozlaşma, batılılaşma, modernizm... gibi Tanzimat'tan beri süregelen izlekler, yerlerini daha güncel ve Cumhuriyet ideolojisiyle uzlaşan yeni insana özgü değerlere, bakış açılarına ve izleklere bırakır. Anadolu, adeta yeniden keşfedilmeye çalışılır. Cumhuriyetin yükselen değerleri olan milliyetçilik, uygarlaşma, hurafelere çağdaş değerlerle karsı çıkma, ulus olma bilincinin uyandırılması... gibi konular bu dönem romanının ana izleklerini oluşturur.*
>
> *Bu köklü değişimin gereği olarak kimileri eski-yeni çatışması içinde yitip giden değerlerin arkasından duyulan hüznü yansıtırken, kimileri emeğinin karşılığını alamayan insanların işveren karşısındaki direnişini, köy ve köye ait sorunları, ekmeğini denizden çıkaran insanların hayat kavgasını, yaşadığı ortamla uzlaşamayan aydının bunalımını, Cumhuriyetle birlikte gelen yeni değerlerin savunuculuğunu üstlenirken; kimileri de geleneksel değerleri millî romantik duyuş tarzıyla yorumlayarak yeni ve çağdaş tekliflerle okuyucunun karsısına çıkarlar. İşlenen konular pek çok dünya görüşü ile desteklenir. Yaşanan hayat, anında romana yansır."*[59]

5-Yine bu devirden itibaren, "(roman ve) hikâyeciliğimiz, dar mekânlardan dışarı çıkıp topluma açılma, vatan kavramının soyut olmaktan kurtularak, önce Anadolu ve Millî Mücadele kavramlarını, sonra yeni rejimin "Mektepten Memlekete" taşınmasına hizmet meselelerini" ele almıştır.[60]

6-Cumhuriyet devri hikâye ve romanında gözleme dayanan Realizm (Bekir Sıtkı, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, Fakir Baykurt …vb.), Natüralizm (Reşat Enis … vb.), Toplumcu Gerçekçilik (Sadri Ertem, Sabahattin Ali, Orhan Kemal … vb.) gibi çeşitli akımlar yanında, yine gözlemden yararlanmakla birlikte izlenimleri öne alan davranışlar (Sait Faik, Samet Ağaoğlu, Oktay Akbal, Nezihe Meriç …vb.), alabildiğine sert ve acı anlatımlar (Reşat Enis, Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Fakir Baykurt … vb.) yanında mizah (Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz … vb.), ironi ve hümor (Haldun Taner), Edgar (Allen) Poe yolunda korku hikâyeleri (Necip Fazıl), bir ara egzistansiyalizm akımının etkileri (Demir Özlü … vb.), bu dönem edebiyatımıza zengin bir çeşitlilik kazandırmıştır[61].

---

[55] Komisyon (1991). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı / Roman ve Hikâye", *Milliyet Edebiyat Ansiklopedisi*, İstanbul: Milliyet Tesisleri, s. 65.

[56] Ali İhsan Kolcu (2008). "Cumhuriyet Sonrası Türk Öyküsü", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, s. 14. Alıntıda parantez içi kısım tarafımızca ilave edilmiştir. *A.Ç.*

[57] Komisyon (1991). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı / Roman ve Hikâye", *Milliyet Edebiyat Ansiklopedisi*, s. 65.

[58] Sadık K. Tural – Zeynep Kerman – M. Kayahan Özgül (1987). *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek*, ss. XIV-XV.

[59] İsa Sarı (2008). *Yeni Türk Edebiyatı-VI/Ders Notları*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, s. 2 (*Bkz.* http://www.isa-sari.com , s. 2/11).

[60] Sadık K. Tural – Zeynep Kerman – M. Kayahan Özgül (1987). *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek*, s. XV.

[61] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, s. 18; A.mlf. (1990) *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, C. 3, s. 13.

7-Daha önceki devirlerde şehirli gözüyle köye bakan sanatçıların (Nabi-zade Nazım, Ebubekir Hazım, Refik Halit, Ömer Seyfettin, Yakup Kadri …vb.) açtıkları köye dönük edebiyat, bu dönemde, doğrudan doğruya köyden yetişen ve çoğu Köy Enstitüleri'nden gelme sanatçıların (Yaşar Kemal, Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Latife Tekin … vb.) köy gerçeğini bütün yanlarıyla, daha ayrıntılı ve daha bilgili ve bilinçli olarak hikâye ve romana getirmeleriyle önemli bir akım halini almıştır. Bu eserlerde özellikle toprak kavgaları, jandarma baskıları, köylü/muhtar çekişmeleri, köylü/tüccar ilişkileri, tarımın makineleşmesi, köylerden şehirlere göç olayı, (bazı) … din adamlarının olumsuz etkileri vb. işlenmiştir."[62]

8-Cumhuriyet öncesinin hikâye ve romancıları İstanbul merkezli varlıklı ve üst tabaka ailelere mensup iken Cumhuriyet sonrasında bu yapı, yaşanan toplumsal gelişmelere paralel olarak değişir ve farklı çevrelerden yazarlar ortaya çıkar.

9-"Cumhuriyet devri Türk (hikâye ve) romanının ana karakteristiği daha çok muhalif oluşudur… Söz konusu muhalefet kimi zaman geçmiş dönemlerin kıyasıya eleştirildiği eserlerde kendisine yeni bir makas açar. Osmanlı dönemi hem eski hem de sabık bir devir olduğu için eleştirilir."[63]

10-Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanında "Cumhuriyet'in ilk yıllarında yazılan (hikâye ve) romanların hemen hemen çoğunda verilen mesajın, siyâsî iktidarın söylemleriyle uyum içinde olduğu görülür."[64] Bu nedenle, verilen hikâye ve romanlar tezli ve/veya güdümlü olmak gibi bir zaafı taşırlar…

11-Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanında, bu türler resmî ideoloji dahil, "hemen her ideolojinin taşıyıcısı durumuna getirildiği"[65] için, bazıları Cumhuriyet öncesine uzanan geçmişiyle, bazıları da Batı düşünce, sanat ve edebiyat anlayışının bir yansıması olarak çeşitli dünya görüşlerinin derin etkinliği vardır.

a-Cumhuriyet devrinde 1931 yılı Türk Ocakları'nın kapatılarak,[66] 19 Şubat 1932'de Halkevlerinin açılması sonucu özde muhalif bir nitelik taşıyanlar olduğu gibi "Rejimle çatışmayan fakat onu Türkçü-milliyetçi bir çizgide faaliyet göstermesini arzulayan Türkçü kalemler, meselelere daha çok genel çerçeveden bakmayı tercih etseler" de "devlet ve milletin millî ve manevî değerlerinin incitilmemesi üzerine kurdukları sanat anlayışlarının zamanla eleştirel bir seviyeye çekildiği görül"müştür[67].

b-İslâm kültür ve geleneği ile bağların oldukça sınırlandırıldığı bir ortamda[68] rahatça hareket etme fırsatı bulan yazarlar yanında *Vakit* gazetesi çevresinde kümelenen öncü Marksist ve Sosyalistlerin açtığı yolda Marksist ve Toplumcu gerçekçi çizgide hikâye ve roman, 1940'lı yıllardan sonra etkinliğini artırarak günümüze kadar uzanan süreçte hayli taraftar bulmuş ve bu kategoride pek çok yazar ortaya çıkmıştır[69]. Bu hikâye ve romancılar, aynı görüşteki şairler gibi Batı edebiyatı yanında dünya görüşü olarak benimsedikleri Marksizm ve Sosyalizm ile Türk halkını 1917 Rus Devrimi[70] benzeri bir devrime hazırlayıcı eserler verme çabasında olmuşlardır.

---

[62] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, ss. 18-19; A.mlf (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, C. 3, s. 17.

[63] Ali İhsan Kolcu (2008). "Cumhuriyet Sonrası Türk Romanı", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, s. 18.

[64] Alim Gür – Bedia Koçakoğlu (2015). "Giriş", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* [Ed. Alim Gür – Erhan Engin], s. 15.

[65] Ali İhsan Kolcu (2008). "Cumhuriyet Sonrası Türk Romanı", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, s. 19.

[66] Bu dönem sonrası Türkçülük düşüncesi hakkında *bkz*. Günay Göksu (2001). *Turan'dan Bozkurt'a Tek Parti Döneminde Türkçülük (1931-1946)*, İstanbul: İletişim Yayınları.

[67] Ali İhsan Kolcu (2008). "Cumhuriyet Sonrası Türk Romanı", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, s. 19.

[68] Konunun sosyolojik açıdan bir incelemesi için *bkz*. Hasan Şen (2008). *Cumhuriyet'in Modernleşme İdeolojisi ve Bir Muhalefet Söylemi Olarak İslâmi Gelenek: 1923-1960 Dönemi*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, 308 s.

[69] Bu mesele, müstakil bir çalışmanın da konusu olmuştur: İbrahim Tatarlı – Rıza Mollof (1969). *Hüseyin Rahmi'den Fakir Baykurt'a Marksist Açıdan Türk Romanı*, İstanbul: Habora Kitabevi Yayınları, 275 s.

[70] Bu konuda *bkz*. Nicholas Werth (2002). *1917 Rus Devrimi* [Çev.: Esra Özdoğan], İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 160 s.

Mehmet Kaplan'nın şu paragrafı bu yazarların dile getirilmeyen farklı yönlerini betimler gibi görünmektedir:

> *"Cumhuriyet devri (roman ve) hikâyecilerinin çoğu, hatta bazı şairler, boş ve soğuk bir gerçeklik adına insanları bir eşya gibi görmüşlerdir. Objektif olma düşüncesi onları, insanı insan yapan aslî kaynağa, ruha gitmekten alıkoymuştur. Dünyanın en güzel masallarını, türkülerini, ata sözlerini, fıkralarını, aşk ve kahramanlık hikâyelerini, hayatı güzelleştiren örf ve adetleri yaratan Türk halkı, onlar için açlıkla kıvranan, kara ve karanlık bir yığından başka bir şey değildir. Her şeyi madde ile izah eden Marksist görüş, onların insana bakış tarzlarını en basit seviyeye indirmiştir…"*[71]

c-Cumhuriyet devrinde 1923-1939 yıllarında yaşama şansı kalmayan İslâmî düşünce ve bu nedenle ürün verilemeyen İslâmî hikâye ve romancılık sahası söz konusudur. Cumhuriyet öncesini Cumhuriyet sonrasına bağlayan öncü üç şahsiyetten Mehmet Akif Ersoy'un şair olması, Necip Fazıl'ın da 1934'ten sonra dinî alana yönelmesi, üstelik bu görüşün yansıdığı hikâye ve roman türündeki eserlerini geç vermesi ve Sezai Karakoç'un hikâye türündeki eserlerini bu devirden çok sonraları vermesi, 1923'ten 1960'a kadar Cumhuriyet devri Türk edebiyatında şiirde olduğu gibi İslâmî hikâye ve roman sahasında da bir kopukluğu gösterir.

Kısaca söylemek gerekirse, "Cumhuriyet dönemi edebiyatı, bazen maziyi inkâr, bazen de ondan yararlanmasıyla bizi dünden bugüne getiren, bugünden de yarına götürecek olan bir edebiyattır…"[72]

b-Cumhuriyet Devri Türk Hikâye ve Romanının Sınıflandırılması:

Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanının sınıflandırılması, başlangıcından günümüze kadar gittikçe gelişen ve yüzlerce hikâye ve roman yazarıyla adeta bir ormanı andıran bu alanı inceleme ve anlamada edebiyat tarihçileri, araştırmacılar, eleştirmenler ve akademisyenlere kolaylık sağlayacağı için son derece önemlidir. Bilindiği gibi, bir konu ne kadar sınırlandırılır ve alanı daraltılırsa, gerek incelemek ve gerekse hüküm vermek de o kadar kolaylaşır. Burada şunu ifade etmek gerekir ki, her bir sınıflandırma beraberinde bazı itirazları da doğurur…

Bu bağlamda "Yazarların öbeklendirilişinde kesin ölçütler bulmak güçtür. Aynı dönemde yazan (romancı ve) öykücüler, kendi aralarında, değişik açılara yönelirler."[73] denilmişse de, bu devir hikâye ve romanı, -genel hikâye ve roman sınıflandırmasının dışında- çeşitli araştırmacılar tarafından kabul edilen bazı kıstaslardan hareketle sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda, konu ile ilgili kaynaklar tarandığında, Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanını sınıflandırma çabalarına rastlamaktayız.

[71] Mehmet Kaplan (1984). *Şiir Tahlilleri II / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, s. 145.
[72] Alim Gür – Bedia Koçakoğlu (2015). "Giriş", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* [Ed. Alim Gür – Erhan Engin], s. 18.
[73] Selim İleri (1975). "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı],* Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, s. 27.

Bu çabada emekleri geçen edebiyat tarihçisi ve araştırmacılardan *Kenan Akyüz,*[74] *Cevdet Kudret,*[75] *Olcay Önertoy,*[76] *Feridun Andaç*[77]*, Berna Moran*[78]*, Ahmet Oktay,*[79] *Ahmet Kabaklı,*[80] *Ömer*

[74] Kenan Akyüz'e göre, önce "1-*Psikolojik konular* (İnsan ruhunun şuuraltı ve şuurüstü değişik olayları, bunalımlar, heyecanlar, sevinçler, duygular, ihtiraslar, hayaller…), 2-*Sosyal olaylar* (Garplılaşmanın çeşitli şekilleri, değişen sosyal şartlar ve bunlara uyma gayretleri, fakir ve orta sınıfların yaşayışları, köy ve köylü, iş ve işçi hayatı, sefahat ve eğlence hayatı…), 3-*Tarihî ve siyasî konular* (İstanbul'un eski yaşayışı, II.Abdülhamid, II.Meşrutiyet, Mütareke ve Millî Mücadele devirleri)" olarak üç kategoriye ayrılır ve daha sonra her biri kendi içinde sınıflandırılarak ele alınır. [*Bkz.* Kenan Akyüz (1988). "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1980)", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 12/II, s. 617].

[75] Türk edebiyatında Yedi Meşaleciler olarak bilinen şairler grubu içinde yer alan ve daha sonraları inceleme ve araştırma türlerindeki çalışmalarıyla ünlenen Cevdet Kudret, önce kısmen *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman II* ve *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, daha sonra bu kitapların devamı olarak kaleme aldığı *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)* eserinde müstakil olarak konuyu işler. Cevdet Kudret, *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar* adlı eserinde 1960'a kadar olan dönemde ortaya çıkan şairlerde olduğu gibi Türk hikâye ve romancıları "1928 kuşağı, 1933 kuşağı, 1940 kuşağı ve 1950 kuşağı" şeklinde ele alır ve 'kuşak' kıstasından hareket ederek sınıflandırır. [*Bkz.* Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, ss. 19-20].

[76] Cumhuriyet dönemi hikâye ve romanı üzerine gerek müstakil kaleme aldığı eserinde ve gerekse Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi için hazırlanan ders kitabındaki ilgili bölümde Olcay Önertoy, bu devir hikâye ve romanını onar yıllık kuşaklar halinde ele alır ve değerlendirir. [*Bkz.* Olcay Önertoy (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları; Olcay Önertoy (1998). "Ünite 8: Cumhuriyet Döneminde Roman", *Türkçe Öğretmenliği Çağdaş Türk Edebiyatı*, Ünite 1-12 (Ed. Canan İleri), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss. 115-135; A.mlf. (1998). "Ünite 9: Cumhuriyet Döneminde Öykü", *Türkçe Öğretmenliği Çağdaş Türk Edebiyatı*, ss. 137-163].

[77] Feridun Andaç, önce *Gerçekçilik Yolunda*, daha sonra *Edebiyatımızın Yol Haritası* adlı eserlerinde 'II.Yazının Açılımları' genel başlığı altında, ayrıca *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı esere yazdığı "1960 Sonrası / Öykü" maddesinde, roman hariç, bu devir Türk hikayesini (öyküsünü) de kapsayacak şekilde Tanzimat'lı yıllardan başlayıp 1990'lı yıllara kadar belli kıstaslardan hareket ederek değerlendirir ve sınıflandırır. Andaç, *Türk Edebiyatı Tarihi*'ne yazmış olduğu bölümde konuyu, 'Toplumsal Gerçekçiliğe Doğru; Kırdan Kente; Bir Gülmece Ustası; Gelenekten Anısal Birikimlere Ulaşan Yönsemeler; Kırsal Kesim İnsanının Gerçeğine Yönelişler; Sarı Sıcak Gerçeği; Yıkılan Duvarlar; 1950 Kuşağı: İlk Sesler; Yeni Gerçekçiler; 1960'lardan Günümüze Öykücülüğümüz; 1960'la Gelenler; 1970'ten 1980'e Uzanan Yenileşme Dönemi' alt başlıkları altında inceler. Özel bir Üniversitede 'Karşılaştırmalı Edebiyat' dersleri de veren Andaç'ın bahsi geçen yazıları bu alanın teorik altyapısını kurmada önemli bilgiler sunar. [*Bkz.* Ferudun Andaç (1989). "Cumhuriyet Sonrası Öykücülüğümüzün Gelişimi", *Gerçekçilik Yolunda*, 1.bs., İstanbul: Cem Yayınevi; A.mlf. (2000). "II.Yazının Açılımları / 'Cumhuriyet Dönemi Romanı ve Öykücülüğüne Bakış: Roman ve Öyküze Yeni Açılımlar (1940-1950)'; 'Öykücülüğümüzün Bugünkü Görünümü: I-Yakın Dönem Öykücülüğümüz Üzerine Notlar'; 'Öykücülüğümüzün Bugünkü Görünümü: II-Birikimin Göstergeleri'", *Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Can Yayınları, ss. 41-84, 43-68, 69-73, 74-84; A.mlf. (2007). "1960 Sonrası / Öykü", *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Ed. Talat Sait Halman ve diğ.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, ss. 449-466; A.mlf. (2014). "Romanımızda Köy ve Taşra Gerçekliği", *Anonimleşen Edebiyat: Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 66-80].

[78] Berna Moran'ın roman üzerine kaleme aldığı eserleri onun bu bağlamdaki görüşleri için temel kanak niteliğindedir. *Bkz.* Berna Moran (1983). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış: Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınara*, 1.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 286 s.; A.mlf. (1990). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-2: Sabahattin Aliden Yusuf Atılgan'a*, 1.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 248 s.; A.mlf. (1994). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-3: Sevgi Soysal'dan Bilge Karasu'ya*, 1.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 138 s.

[79] Ahmet Oktay, konu ile ilgili görüşlerini *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950* adlı eserinde ortaya atar ve şöyle bir sınıflandırma yapar: *Doğu / Batı Sorunsalı:* Kiralık Konak ve Fatih-Harbiye. *Yakın Tarihin Soruşturulması:* Sinekli Bakkal, Hüküm Gecesi ve Üç İstanbul. *Savaş ve Kurtuluş Sorunları:* Ankara, Roman, Ateşten Gömlek, Yaban ve Yeşil Gece. *Köy Sorunları:* Kuyucaklı Yusuf ve Toprak Ana. *İşçiler ve Aydınlar:* Çulluk, Afrodit Buhurdanında Bir Kadın, Aganta Burina Burinata, İçimizdeki Şeytan ve Denizin Çağrısı. [*Bkz.* Ahmet Oktay (1993). *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, ss. 113-131].

[80] Edebiyat tarihçisi merhum Ahmet Kabaklı müstakil olarak hikâye ve romana tahsis ettiği *Türk Edebiyatı* adlı eserinde *Yüzyılın Başında Doğanlar* başlığı altında altı yazara yer verdikten sonra 1993'e kadar Hikaye ve Roman Yazarları'nı 193 kişi olarak sıralar ve bunları, Bağımsızlar (14 yazar), Sosyal Gerçekçi ve Köycüler (3 yazar), Yüzyılın Başında Doğanlar (6 yazar), 'Köy Romanları' Yahut Köye Dönük Romanlar (1 yazar), Yeni Gelenekçi Roman (13 yazar), Yeni İslâmî Roman (7 yazar) Soyutçular (4 yazar) ve Postmodernizm ve Son Yeni (10 yazar) şeklinde sınıflandırır. [*Bkz.* Ahmet Kabaklı (1994). *Türk Edebiyatı (Hikâye ve Roman)*, C. 5, 1.bs., İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 979 s.]

Lekesiz,[81] *İbrahim Ulvi Yavuz*[82]*, İnci Enginün*[83]*, Alemdar Yalçın*[84]*, Ayşegül Külahlıoğlu İslam,*[85] *Yakup Çelik,*[86] *Osman Gündüz,*[87]*Mehmet Narlı*[88] ve *Gıyasettin Aytaş*'ın[89] adları ilk akla gelenler arasında

[81] Türk edebiyatında anlatı kategorisinde yer alan özellikle hikâye ve roman türleri üzerine kaleme aldığı değerli yazı ve kitaplarıyla tanınan Ömer Lekesiz, müstakil makale ve inceleme türlerindeki yazıları yanında, *Yeni Türk Edebiyatında Öykü* adlı beş ciltlik eserinde Tanzimat'tan başlayarak günümüze kadar uzanan hikayeciliğimizi yazarlar ve eserleriyle bir bütün olarak ele alır ve inceler. [*Bkz*. Ömer Lekesiz (2000). "Öykücülüğümüzde Dönemler", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 4, S. 46/47, Ekim /Kasım, ss. 17-25; A.mlf. (2005). "1980-2000 Yılları Arasında Türk Hikâyeciliği", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: 1980 Sonrası Türk Öykücülüğü]*, Yıl. 2, S. 9, Haziran-Temmuz, ss. 45-50].

[82] İbrahim Ulvi Yavuz, edebiyatımıza şiir, hikâye ve roman yanında kaleme aldığı '*Ana Hatlarıyla Türkiye'de Roman Sanatı ve Gelişimi Üzerine Bir Deneme*' adlı eserinde roman konusunu ele alır ve bu bağlamda bazı sınıflandırmalar sunar. 'Sunuş' ve 'Önsöz'ün ardından 'Romanın Anlamı ve Mahiyeti' ile 'Romanın Türkiye'ye Girişi' konularında bilgi verdikten sonra, romanı '*Tezli Romanlar*' ana başlığı altında *a)İnkılâp romanları, b)Köy romanları, c)İhtilâl romanları, d)Millî romanlar, e)İslâmî romanlar* ve *f)Farklı romanlar* adlarıyla altı kategoride sınıflandırır ve örnek romanlardan hareketle özlü değerlendirmelerde bulunur. [*Bkz*. İbrahim Ulvi Yavuz (1999). *Ana Hatlarıyla Türkiye'de Roman Sanatı ve Gelişimi Üzerine Bir Deneme*, 1.bs., İstanbul: Beka Yayınları, 272 s.].

[83] Türk edebiyatında 'Yeni Türk Edebiyatı' alanında çok önemli çalışmalara imza atan ve eserleri Üniversitelerde kaynak kitabı olarak elden düşmeyen İnci Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* adını taşıyan eserinde 1923-1980 yılları arası roman ve hikâyesini önce 1923-1945 ve 1946-1980 şeklinde iki kategoriye ayırır. Daha sonra bu başlıkları şu şekilde detaylandırır: 1923-1945 Dönemi: *a.Cumhuriyet Döneminin İlk Romancıları:* Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Refik Halit Karay, Peyami Safa, Mithat Cemal Kuntay, Abdülhak Şinasi Hisar. *b.Popüler Romancılar:* Aka Gündüz, Mahmut Yesari, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ercüment Ekrem Talu, Sermet Muhtar Alus, Osman Cemal Kaygılı, Esat Mahmut Karakurt, Burhan Cahit Morkaya, Selahattin Enis. *c.Köy Edebiyatı:* Sadri Ertem, Reşat Enis Aygen, Bekir Sıtkı Kunt, Sabahattin Ali, Faik Baysal. *c.Kadın Yazarlar:* Güzide Sabri, Müfide Ferit, Şükufe Nihal Başar, Halide Nusret Zorlutuna, Muazzez Tahsin Berkant, Suat Derviş (Baraner), Mükerrem Kamil Su, Kerime Nadir, Mecbure Sami Koray, Nur Tahsin Salor, Fakihe Odman, Nezihe Muhittin Tepedelenli, Cahit Uçuk, Samiha Ayverdi, Safiye Erol, Peride Celal. *Hikâyeciler: a.1900 Öncesi Doğan Hikayeciler:* Memduh Şevket Esendal, Halikarnas Balıkçısı, Hakkı Kamil Beşe, F. Celalettin, Nahit Sırrı Örik. *b.1900 Sonrası Doğan Hikayeciler:* Kenan Hulusi Koray, Sait Faik Abasıyanık, Mahmut Özay, Samet Ağaoğlu, Ziya Osman Saba, Orhan Hançerlioğlu, Haldun Taner. 1946-1980 Dönemi: *a.1920 Öncesi Doğanlar:* Ahmet Hamdi Tanpınar, Kemal Tahir, Orhan Kemal, Tarık Buğra, İlhan Tarus, Kemal Bilbaşar. *b.Köy Romanı:* Samim Kocagöz, Talip Apaydın, Mehmet Başaran, Fakir Baykurt, Kerim Korcan, Yusuf Ziya Bahadınlı, Erol Toy, Behzat Ay, Abbas Sayar, Şevket Bulut. *c.Mizah Yazarları:* Rıfat Ilgaz, Aziz Nesin, Muzaffer İzgü, Sulhi Dölek. *ç.Tarihî Romanlar:* Abdullah Ziya Kozanoğlu, Feridun Fazıl Tülbentçi, Turhan Tan, Refik Ahmet Sevengil, Reşat Ekrem Koçu, Ragıp Yeşim, Mithat Sertoğlu, Hasan izzettin Dinamo, Nihal Atsız, M. Necati Sepetçioğlu, Erol Toy. *d.1920 doğumlular:* Sabahattin Kudret Aksal, Cengiz Dağcı, Necati Cumalı, Yusuf Atılgan, Yaşar kemal Göğçeli, Zeyyat Selimoğlu, Vüs'at O. Bener, Oktay Akbal, Atilla İlhan, Nezihe Meriç, Şemsettin Ünlü, Adalet Ağaoğlu, Hikmet Erhan Bener. *e.1930 Doğumlular:* Bilge Karasu, Tarık Dursun K., Leyla Erbil, Sevim Burak, Orhan Duru, Tahsin Yücel, Bekir Yıldız, Selçuk Baran, Oğuz Atay, Demir Özlü, Füruzan Tekil, Ferit Edgü, Sevgi Soysal (Nutku, Sabuncu), Ülkü Tamer, Afet Muhteremoğlu (Ilgaz), Osman Şahin, Ayla Kutlu, Emine Işınsu, Mübeccel İzmirli, Meral Çelen, Nursen Kaya. *f.1940 Doğumlular:* Rasim Özdenören, Tomris Uyar, Melisa Gürpınar, Nursel Duruel, Aysel Özakın, Sevinç Çokum, Tezer Özlü, Alev Alatlı, Pınar Kür, Sabahat Emir, Necati Tosuner, İnci Aral, Nazlı Eray, Mustafa Kutlu, Burhan Günel, Erendiz Atasü, Feyza Hepçilingir, Mehmet Eroğlu, Selim İleri, Hulki Aktunç, Necati Güngör. *g.1950 Doğumlular:* Ahmet Altan, Nedim Gürsel, Mahir Öztaş, Feride Çiçekoğlu, Cemil Kavukçu, Orhan Pamuk, Zeynep Aliye, Ayşe Kilimci, Ahmet Yurdakul, Murathan Mungan, Buket Uzuner, Semra Özdamar, Latife Tekin, Nazan Bekiroğlu. *h.1960 Doğumlular:* İhsan Oktay Anar, Ahmet Ümit, Sadık Yalsızuçanlar, Kürşat Başar, Özcan Karabulut, Jale Sancak, Cihan Aktaş, Fatma K. Barbarosoğlu, Ayfer Tunç, Gökhan Özcan, Elif Şafak, Müge İplikçi, Selçuk Orhan. Ayrıca, Ayşe Kulin, Yılmaz Karakoyunlu, Mario Levi, Sadık Karlı, M. Talat Uzunyaylalı, Gürsel Korat, Reha Çamuroğlu, Mehmet Niyazi Özdemir. Yine, Güney Dal, Rıza Hekim, Mustafa Miyasoğlu, Erdal Öz, Ümit Kıvanç, Nadir Ülker, Hekimoğlu İsmail (Ömer Okçu). [*Bkz*. İnci Enginün (2002). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 3.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 460 s.]

[84] Bir akademisyen olarak Alemdar Yalçın, "*Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1920-1946*" ve "*Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2000*" adlı iki ciltlik eserinde konu ile ilgili görüş ve değerlendirmelerini ortaya koymuştur. 1920-1946 Dönemi: *Sosyal ve Siyâsî Olaylarla Doğrudan İlgili Romanlar: Sultan II.Abdülhamit ve Devrini Ele Alan Romanlar:* Reşat Nuri: *Ateş Gecesi*; Halide Edip: *Sinekli Bakkal*; Nahit Sırrı: *Abdülhamit Düşerken* ve Yakup Kadri: *Bir Sürgün*. *İttihat ve Terakki Cemiyetinin / Fırkasının Faaliyetlerini Anlatan Romanlar:* Yakup Kadri: *Hüküm Gecesi*; Mithat Cemal Kuntay: *Üç İstanbul*; Burhan Cahit: *Dünkülerin Romanı*; Zeki Mesut Alsan: *Hürriyet Pervanesi / Mustafa'nın Romanı*. *Yolsuzluk, Rüşvet ve Ahlak Düşkünlüklerini Anlatan Romanlar:* Reşat Nuri: *Gizli El*; Refik Halit: *İstanbul'un Bir Yüzü / İstanbul'un İç Yüzü*; Selahattin Enis: *Zaniyeler*; Yakup Kadri: *Kiralık Konak* ve *Sodom ve Gomore*; Peyami Safa: *Mahşer* ve *Sözde*

Kızlar; Şükufe Nihal: *Yalnız Dönüyorum* ve Mahmut Yesari: *Çulluk*. *Romanda Geleneğe Açılan Kapılar:* Hüseyin Rahmi, Ercüment Ekrem ve Sermet Muhtar Alus. *Bir Fenomen Olarak Anadolu'yu İşleyen Romanlar: Anadolu'da Öğretmen:* Reşat Nuri: *Yeşil Gece, Çalıkuşu* ve *Acımak*; Halide Edip: *Vurun Kahpeye*; Ethem İzzet Benice: *On Yılın Romanı*. *Anadolu'da Subay:* Halide Edip: *Ateşten Gömlek* ve *Zeyno'nun Oğlu*; Yakup Kadri: *Yaban*; Aka Gündüz: *Dikmen Yıldızı*; Burhan Cahit: *Celal* ve *Gazi'nin Dört Süvarisi*. *Aşk Romanları:* Ethem İzzet Benice: *Yakılacak Kitap*; Mükerrem Kamil Su: *Sus Uyanmasın*; Güzide Sabri: *Nedret*; Muazzez Tahsin Berkand: *Küçük Hanımefendi, Kezban, Sonsuz Gece* ve *Garip Bir İzdivaç*; Kerime Nadir: *Solan Ümit*; Vâ-lâ Nurettin: *Seni Satın Aldım*; Reşat Nuri Güntekin: *Akşam Güneşi* ve Peyami Safa: *Şimşek*. *Tarihî Serüven Romanları*: Nizamettin Nazif: *Kara Davut* ve *Dağlar Delisi*; Turhan Tan: *Viyana Dönüşü* ve *Devrilen Kazan*; Abdullah Ziya Kozanoğlu: *Kolsuz Kahraman* ve *Atlıhan* ve Murat Sertoğlu: *Baltacı ve Katerina*. 1946-2000 Dönemi: … vb. [*Bkz*. Alemdar Yalçın (2002). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920-1946,* Ankara: Akçağ Yayınları; A.mlf. (2003). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2000,* Ankara: Akçağ Yayınları, 671 s.].

[85] Bir akademisyen olarak Ayşenur İslam, önce *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*'de "Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi", daha sonra *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserde yer alan "Öykü (1920-1960)" adlı yazılarında konuyu dönem açısından yaklaşarak inceler. İkinci eserde konuyu "1920-1930: Cumhuriyet Döneminin İlk Öyküleri, 1930-1945: Yeni Arayışlar ve 1945-1960: Savaş Sonu Öyküler" başlıkları altında ele alır. [*Bkz*. Ayşenur Külahlıoğlu İslam (2005). "8.Cumhuriyet Dönemi Türk Hikayesi", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, ss. 321-356; A.mlf. (2007). "Öykü (1920-1960)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Ed. Talat Sait Halman ve diğ.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, ss. 425-448].

[86] Bir akademisyen olarak Yakup Çelik, *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı esere yazmış olduğu 'Roman' maddesinde 1920-1960 yıllarını '*Çağının Tanığı Olanlar* (Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Refik Halit Karay)*, Bireysel Yönelimler* (Peyami Safa, Ercüment Ekrem Talu, Mithat Cemal Kuntay, Memduh Şevket Esendal, Ahmet Hamdi Tanpınar)*, Maziyi Yaşatanlar* (Abdülhak Şinasi Hisar, Safiye Erol, Samiha Ayverdi, Müfide Ferit Tek ve Halide Nusret Zorlutuna)*, Toplumcu Gerçekçiliğe Doğru* (Sadri Ertem, Suat Derviş, Cevdet Kudret Solok, Sabahattin Ali, Reşat Enis Aygen, Kemal Bilbaşar, Samim Kocagöz, Orhan Hançerlioğlu)*, Tarihî Romanlar* ve *1960 Sonrasına Taşınanlar* (Attila İlhan, Halikarnas Balıkçısı, Necati Cumalı ve Kemal Tahir)' adlı altı başlık altında sınıflandırır ve inceler. [*Bkz*. Yakup Çelik (2006). "Roman (1920-1960)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Ed. Talat Sait Halman ve diğ.), 1.bs., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, ss. 215-274].

[87] Osman Gündüz ise, önce *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*'de "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı", daha sonra *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserde yer alan "Roman / 1960 Sonrası" adlı hacimli yazılarında 1960'tan günümüze Türk romanını sınıflandırır ve inceler. Osman Gündüz, ikinci esere yazdığı yazsında '1960 Sonrası Romanı'nı 'Romanda Yeni Eğilimler; 1960 Öncesi Kuşağından Romancılıklarını Sürdürenler; Tarihsel Romanlar ve Romancılar; İçe Dönük Bireysel Eğilimler ya da Geçmiş Özlemi; Toplumcu Gerçekçi Romana Doğru; Köy/Kasaba Romanı ve Romanda Toplumcu Gerçekçilik; Toplumcu-Gerçekçi Bakış; Bireysel Bakış; Çağdaş Türk Romanında Yeni Açılımlar, Yeni Söylemler; İslami ve Gelenekçi Söylem; Toplumcu-Marksist Söylem; Bir Dönemin Yargılanışı ya da 12 Mart / 12 Eylül Romanları; Modernleşme Yolunda Yeni Adımlar ya da 1980 Sonrası Türk Romanı' şeklinde, aynı eserin ikinci baskısında ise 'Toplumcu Gerçekçi Romana Doğru; İslâmî Gelenekçi Söylem; Toplumcu-Marksist Söylem; Bir Dönemin Yargılanışı ya da 12 Mart / 12 Eylül Romanları; Modernleşme Yolunda Yeni Adımlar ya da 1980 Sonrası Türk Romanı ve Genç Kuşak Romancılar ya da 2000 Sonrası Romancıları' adlarını taşıyan altı başlık altında sınıflandırır ve inceler. [*Bkz*. Osman Gündüz (2005). "10.Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, ss. 377-516; A.mlf. (2006). "Roman / 1960 Sonrası", *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Ed. Talat Sait Halman ve diğ.), 1.bs., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, ss. 275-374].

[88] Bir akademisyen olarak Mehmet Narlı, Cumhuriyet dönemi romanını (1920-2000) tematik bir tasnife tutar ve değerlendirir. İki Bölüm'den oluşan eserinin İkinci Bölümü'nde "*a.Tasnif Yapmak Mümkün Mü? Neye Göre Tasnif?*" başlığı altında önce tasnifin ölçütü konusunu irdeleyen Narlı, "*b.1920'den 2000'e Romanların Tematik Tasnifi ve Değerlendirilmesi*" başlığı altında ise şöyle bir tematik sınıflandırma sunar: "1.Öncekinin Eleştirisi/Çözülüşün Hikâyesi: Abdülhamid'den Mütarekeye, 2.Milli Mücadele Romanı, 3.Hedef Anadolu: Öğretmenler, 4.Cumhuriyetten Osmanlı'ya, 5.Doğu Batı Arasında Yeni Bir Kimlik veya Köklerin İzi, 6.Sosyal Gerçekçiliğin Köylüleri, 7.Sosyal Gerçekçiliğin işçileri, 8.Göç Kervanı Diziliyor/Almanya Acı Vatan, 9.Müebbet Ülke Turan'dan Türkiye'ye/Türkiye'den Turan Ülkelerine, 10.Demokrasi ve Darbeler, 11.Kentli Aydın Bunalıyor, 12.İdeolojilerle Hesaplaşma, 13.Popüler Romanlar ve Kitlenin Penceresi, 14.Dini Duyarlığın Yeni Sesi, 15.Biyografik/Otobiyografik Romanlar, 16.Postmodern Sularda Romanlar." [*Bkz*. Mehmet Narlı (2007). *Roman Ne Anlatır: Cumhuriyet Dönemi (1920-2000) Türk Romanı Üzerine Tematik Bir Tasnif ve Değerlendirme*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, ss. 63-232].

[89] Bir akademisyen olarak soruna yaklaşarak 'Söz Başı'nda "Romanlar konularına, şekillerine ve etkisinde kaldıkları edebiyat anlayışına göre tasnif edilmektedir" diyen Gıyasettin Aytaş, *Tematik Roman İncelemeleri / Hayata Ayna Tutan Romanlar* adlı eserinde hikaye hariç, Türk romanını temaları açısından ele alıp değerlendirir ve bir sınıflamaya tabi tutar. Çalışmasına genel bir sonuç kısmı eklemeyen Gıyasettin Aytaş, dört ana tem etrafında çalışmasını şekillendirir ve

sayılabilir. Yapılmaya çalışılan sınıflandırma çalışmalarında ortak bir nokta yakalamak zor ise de en azından bir fikir vermeleri açısından önemlidir…

Bu dönem Türk hikâye ve romanı, önce "*Cumhuriyet*", sonra Mustafa Kemal Atatürk'ün döneme damgasını vuran şahsiyeti ve gerçekleştirdiklerine hürmeten '*Atatürk*' adı bir kıstas olarak kabul edilip iki kesite ayrıldıktan sonra, her bir kesit de kendi içinde ya '*kuşak*' ya da '*konu*' ve '*tem*' kıstası esas alınarak bir sınıflamaya tabi tutulmuştur (Bu sınıflandırma biçimi, hem verilen ürünleri incelemede hem eğitim öğretimde daha pratik ve kullanışlıdır.)

ba-Atatürk Devri Türk Hikâye ve Romanı (1923-1939):

Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanının birinci evresi, genel anlamda 'edebiyat' bölümündeki sınıflandırmaya paralel olarak tıpkı şiir türünde yapıldığı gibi, 'Atatürk' adına nispetle adlandırılarak '*Atatürk Devri Türk Hikâye ve Romanı (1923-1939)*' başlığı altında ele alınması uygun görülmüştür.

"Edebiyatı yeni devlet ideolojisinin yayılması açısından bir araç olarak gör"en[90] Atatürk, sadece 'Atatürk devri Türk edebiyatı'nın şekillenmesinde değil, aynı zamanda 'Atatürk devri Türk hikâye ve romanı'nın da şekillenmesinde büyük bir rol sahibidir.

Bu dönem, tarihî, siyasî, dinî ve sosyal alanları olduğu kadar basın, kültür, sanat ve edebiyat sahalarını da derinden etkileyen direktif ve yaptırımların olduğu bir dönemdir. Bu dönem sosyal hayatı gibi edebiyatı, dolayısıyla birer edebî tür olarak hikâye ve roman da bu direktiflerin, yaptırımların, sansürlerin ve yasakların etkisinden güçlü bir biçimde etkilenmiştir[91].

"Cumhuriyetin özellikle ilk döneminde yönetimin, tek parti yönetiminin genel politikasının edebiyata ne derece yansıdığı veya ne derecede güdümlü, angaje yahut biraz daha yumuşatılmış bir ifadeyle ne dereceye kadar ideolojik bir edebiyatın oluştuğu üzerinde geniş bir çalışma yoktur. Bununla beraber edebiyat tarihlerinde ve küçük monografi ve makalelerde bu dönemin edebiyatında yazarları ikna ve teşvik suretiyle devrimlerin halka ulaştırılması, köhnemiş Osmanlı zihniyeti, sanatı, dünya görüşü yerine zinde, akılcı, pozitivist fikirlerin benimsetilmesi, hurafe, irtica, batıl inanış gibi olumsuz motiflerin bertaraf edilmesi ve bu vesileyle profan bir sanat ve edebiyatın yaygınlaştırılması gibi tavsiye ve yaptırımların mevcudiyeti anlaşılmaktadır. Bu tutum devrin roman ve tiyatrolarında hemen tamamen olumsuz, yobaz, hatta vatana ihanet eden din adamı tiplerinin ortaya çıkışı şeklinde tezahür eder."[92]

Tanzimat'lı yıllardan başlayıp 1960 kuşağı romancılarından Emine Işınsu'nun *Küçük Dünya* (1966)'sına kadar gelen süreç içinde Türk romanını örnek romancılarından seçilen yirmi dört eserden hareketle ele alır ve sınıflandırır: Bu ayrımlardan birincisi, 'Batılılaşma Maceramızda Türk Romanına Yansıyan Tipler' başlığı altında 'batılaşmanın yanlış anlaşılması temi' bağlamında tipleri *Araba Sevdası, Mürebbiye, Aşk-ı Memnu, Efruz Bey, Kiralık Konak, Yaprak Dökümü, Fatih Harbiye* ve *Huzur* adlı sekiz romandan hareketle inceler. İkinci ayrımda ise, 'Sosyal Değişim Süreci İçerisinde Aile Kavramını Ele Alan Romanlar' başlığı altından 'toplumun en küçük yapı taşı olarak aile ve kadının rolü temi'ni *Zehra, Anahtar, Baba Evi, Yaralı Dağlar, Bordamıza Vuran Deniz* ve *Perdenin Arkası* adlı altı romandan hareketle inceler. Üçüncü ayrımda ise 'Bektaşilik Konusunu Ele Alan Romanlar' başlığı altında, Bektaşilik'te 'yozlaşma ve toplumda etkileri' konusunu sadece *Nur Baba, Bektaşi Kız* ve *Son Yeniçeri* adlı üç romandan hareketle ele alır. Sonuncu ayrımda ise 'Bireysel ve Sosyal Problemleri Ele Alan Romanlar' başlığı altında kurmaca dünyada da olsa 'bireysel ve toplumsal sorunlarıyla insan'ı *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu, Zeyno'nun Oğlu, Geçmiş Zaman Fıkraları Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği, Bir Kızın Masalı, Ağrı Dağı efsanesi, Kurtlar Sofrası* ve *Küçük Dünya* adlı yedi romandan hareketle inceler. [*Bkz*. Gıyasettin Aytaş (2008). *Tematik Roman İncelemeleri / Hayata Ayna Tutan Romanlar*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 287 s.].

[90] Hacı Veli Gök (2011). *Atatürk ve İnönü Dönemi Kültür Politikaları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, s. 56.

[91] Bu konuda *bkz*. Mustafa Yılmaz (1998). "Cumhuriyet Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar (1923-1945)-I", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi [Dosya: Tarihi Türk Dillerinin Sözlükleri]*, Yıl: 3, S. 6, Ankara, ss. 53-80.

[92] M.Orhan Okay (1998). "Cumhuriyet Devri Edebiyatı Üzerine Bazı Dikkatler", *Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV/Kültürel Değerlendirme]*, Yıl: 4, S. 23-24, Eylül-Aralık, s. 2896.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Atatürk devri, her alanda pek çok değişim ve dönüşümün gerçekleştirildiği bir zaman dilimidir. Bütün bunların gölgesinde bir kültür ve edebiyat, dolayısıyla bir hikâye ve roman gelişmesini sürdürmüştür.

Genel anlamda Cumhuriyet devri, özel anlamda Atatürk devri hikâye ve roman alanında ilk başarılı eserler, yeni kuşaklar yetişinceye kadar Millî edebiyat ve ondan önceki nesle mensup yazarlar tarafından verilmiştir. Bu yazarların, özellikle Halide Edip ve Yakup Kadri'nin bazı eserlerinde (örneğin, *Ateşten Gömlek, Yaban, Sodom ve Gomore, Ankara*) Atatürk destanî kişiliği ile yer alırken, bazılarında roman kahramanı olarak dahil edilir…[93]

Millî Mücadele[94], Kurtuluş Savaşı ve Atatürk'ün gerçekleştirmiş olduğu inkılâplar bu devir hikâye ve romanını derinden etkilemiştir. Bunlar içinde harf inkılâbı[95] ve matbuat hayatı ile ilgili düzenlemeler[96], şairlere ve yazarlara belli başlı yaptırımlar şeklinde kendisini göstermiştir. Örneğin, Cumhuriyet'in ilanına kısa bir süre kala, 1920-1921 yılları Kurtuluş Savası'nın en şiddetli günleri ve yeni devletin kuruluş hazırlıklarıyla geçtiğinden, 1921'de sadece Halide Nusret Zorlutuna'nın *Küller* adlı romanı yayınlanabilmiştir.

1 Kasım 1928 tarihinde 1353 Sayılı '*Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun*"un kabul edilmesi ve yeni alfabenin zorunlu tutulması, matbuat hayatı ve edebiyat dünyasını derinden etkilemiştir. "1928 yılı (1 Kasım'ına kadar) 25 roman yayımlanmışken, 1929 yılında sayı birden bire dörde düşer. Çünkü eski harflerden Lâtin harflerine geçilmiştir. Matbaalar yeni 'hurufât' sistemine iki yılda ayak uydurabilmişlerdir."[97]

Mustafa Kemal Atatürk'ün özellikle Reşat Nuri Güntekin'in 1922'de yayımladığı *Çalıkuşu* adlı romanını çok sevdiği ve yanından hiç ayırmadığı ifede edilir. Öte yandan, Atatürk, bu devir hayatında her şey üzerinde etkin olduğu gibi sanat ve edebiyat, şair ve yazarlar üzerinde de etkindir. Örneğin, Birol Emil'in ifade ettiğine göre, "Romanları arasında tek ideolojik eser *Yeşil Gece* (…) (1928) Atatürk'ün direktifi üzerine[98] yazılmış"tır[99]. Birol Emil'in örtük bir dille değindiği bu durum, Metin Erksan

[93] Bu konuda *bkz*. İnci Enginün (1987). "Edebî Eser Kahramanı Olarak Atatürk", *Uluslararası Atatürk Sempozyumu*, 21-23 Eylül; A.mlf. (1991). *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 2.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, ss. 451-457.

[94] *Bkz*. Aytekin Yakar (1973). *Türk Romanında Millî Mücadele*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 130 s.; Necmettin Turinay (1996). "Türk Romanında Milli Mücadele", *Geleneğin Dünyası Yeniliğin Ufukları*, 2.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, ss. 220-227; Murat Kacıroğlu (2008). *Millî Mücadele ve Erken Dönem Cumhuriyet Romanı (Yapı ve Tema 1919-1928)*, 1.bs., İstanbul: Kriter Basım Yayın Dağıtım, 578 s.

[95] *Bkz*. Mehmet Serhat Yılmaz (2009). *Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu Örneği),* Ankara: Berikan Yayınevi, 256 s.

[96] Matbuat hayatına dair yapılan bu düzenlemeler, dönemi bizzat yaşamış ünlü yazarların hatıralarına konu olmuştur. Bu konuda *bkz*. Tâhirü'l-Mevlevî (2012). *Matbûât Âlemindeki Hayatım / İstiklâl Mahkemesi Hatıraları* [Haz. Nurcan Boşdurmaz], 1.bs., İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 433 s.

[97] *Bkz*. N. Ziya Bakırcıoğlu (1983). *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*, İstanbul: Ötüken Yayınları, ss. 16-19.

[98] Fethi Naci'nin verdiği bilgiye göre, "Reşat Nuri, romanını 1926 yılının mart-eylül ayları arasında yazmıştır; ilk baskı, 1928 tarihini taşır." *Bkz*. Fethi Naci (2011). *Reşat Nuri'nin Romancılığı*, 1.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s.114.

[99] Birol Emil (1984). *Nuri Güntekin'in Romanlarında Şahıslar Dünyası 1 (Harabelerin Çiçeği'nden Gökyüzü'ne),* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 313; Birol Emil (1989). *Reşat Nuri Güntekin*, Türk Büyükleri Dizisi: 114, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 1046, s. 79. Birol Emil, bu sözlerinin hemen üzerinde şöyle bir cümleye de yer vermiştir: "Modern tiyatro ile tulûat karışımı olan *Hülleci* (1933) devrin resmî ideolojisine uygun ısmarlama bir piyestir (Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından ısmarlanmıştır…". Bu konunun başka çalışmalarda da benzeri şekilde yinelenişi için *bkz*. N. Ahmet Özalp (1999). "Edebiyatta Dirijizm: Çalıkuşu Operasyonu I", *Kaşgâr, Edebiyat Seçkisi*, S. 10, Temmuz, ss. 29-36; A.mlf. (1999). "Edebiyatta Dirijizm: Çalıkuşu Operasyonu II", *Kaşgâr, Edebiyat Seçkisi*, S. 11, Ağustos, ss. 10-23; Alemdar Yalçın (2002). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920-1946*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 170; İbrahim Demirci (2001). "Romanımızın 27 Yılına Bakış (1923-1950)", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Türk Romanı Özel Sayısı]*, Yıl: 6, S. 65-66-67, Mayıs – Haziran – Temmuz, s. 59; Deniz Cenk Demir (2011). *Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında 31 Mart Olayının Temsili*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı, ss. 194-195.

tarafından daha ayrıntılı bir biçimde verilmiştir[100]. Buradan anlaşılacağı üzere, "yeni Cumhuriyetin ve modern bir yapının unsurlarını halka benimsetmeye çalışan yönetici elitin yararlandığı önemli unsurlardan birinin edebî anlatı türü olan romanlar olduğu görülmektedir…"[101] Benzeri bir durum halk hikâyeleri bağlamında yaşanmıştır. Tanzimat devrinde Ahmet Midhat Efendi'nin materyalist felsefe ve natüralist akıma bağlı eser verdiği ilk yıllarında halkı dinî içerikli destan ve halk hikâyelerinden kaleme aldığı fennî hikâye ve romanlarla uzaklaştırması çabasından sonra,[102] bizzat orijinal metinlere müdahale ederek içeriğini değiştirme ve yeniden yeni tezlere uygun aynı isimli eserler yazdırma çabaları, kısaca halk kitaplarını reforme etme projelerinden biri Kazım Karabekir tarafından 1922 yılında ortaya atılmış[103], halkın düzeyine inen kitaplar yine 1930 başlarından itiberen bizatihi siyasal iktidar tarafından yayımlan(mış), geniş halk kesimlerine üçretsiz dağıtıl(mış), halkevleri elemanları tarafından veya köy eğitmenleri tarafından halka yüksek sesle okun(muştur)[104].

Edebiyat, dile dayandığından, gerçekleştirilen harf inkılâbı kadar 12 Temmuz 1932'de kurulan Türk Dil Kurumu'nun öngörüleri doğrultusunda dilin kullanılışıyla da yakından ilişkilidir. Dilde tasfiye bağlamında yaşanan tartışmalar ve ileri sürülüp tartışılan dil teorileri dahil, bütün bunlar, matbuat hayatı ile bu devir şairlerinin, hikâye ve roman yazarlarının dil ve üslûbunu doğrudan etkileyen unsurlardır.

Cumhuriyet dönemi kültür ve edebiyat hayatına önemli etkileri olan Halkevleri, 19 Şubat 1932'de kurulmuş ve Atatürk'ün ölümüne kadar faaliyetlerini sürdürmüştür.

Bilim, sanat ve edebiyat dünyası için son derece önemli olan hususlardan biri, 31 Temmuz 1933'ten itibaren İstanbul Dârulfünûn'un İstanbul Üniversitesi'ne dönüştürülmesi ve ardından Adolf Hitler'in iktidara gelmesinden sonra kendilerine yönelik uygulamalardan kaçan pek çok Yahûdî kökenli akademisyenin İstanbul Üniversitesi'ne gelişidir.

Cumhuriyet'in ilk on yılı, yeni rejimin devamı konusunda yerli ve yabancıların zihinlerindeki derin kuşkulara adeta bir cevap niteliğinde bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından 29 Ekim 1933 günü Cumhuriyet Bayramı'nda Ankara'da Cumhuriyet Meydanı'nda okunan, eşzamanlı olarak radyolardan

---

[100] "Bir bilgiye göre Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu *Atatürk*, beğendiği bir roman yazarı olan Reşat Nuri Güntekin'e 1925 yılında şöyle der: "*İrtica, yobazlık ve şeriat bağnazlığı, dinsel düşüncenin siyasal düşünceye dönüşmesidir. Kökleri bilimsel bilgi ve bilimsel düşünce olan laik Türkiye Devleti'nin en tehlikeli düşmanı, siyasal düşünceye dönüşen irtica, yobazlık ve şeriat bağnazlığıdır. Siyasal düşünceye dönüşen, bilimsel bilgi ve bilimsel düşünce karşıtı olan irticayı, yobazlığı ve şeriat bağnazlığını eleştiren bir roman yazmalısınız.*" Yeşil Gece romanının yazılmasının kök düşüncesi budur. "*Yeşil Gece*" deyimi ya da deyişi, "*irticayı, yobazlığı ve şeriat bağnazlığı*"nı simgeler…" [*Bkz*. Metin Erksan (25.01.2000) " 'Yeşil Gece' 2000", *Cumhuriyet* Gazetesi, s. 2. Alıntıda bold olan kısımlar tarafımızca italik yapılmıştır. *A.Ç.*]. Ayrıca, bundan bir gün sonra, Melih Aşık, bu romanın "Atatürk'ün isteği üzerine yazılmış" olduğunu belirtip okurlara tavsiye etmiştir [*Bkz*. Melih Aşık (26.01.2000) "Yeşil Gece", *Milliyet*, s. 17].

[101] Ülkü Ayşe Oğuzhan Börekçi (2011). "Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanının Toplumsal ve Siyasal İşlevi Üzerine Bir İnceleme: 'Yeşil Gece' ve 'Yaban'" (An Analysis of the Social and Political Functions of Early Republican Period Turkish Novel: 'Yeşil Gece' and 'Yaban'), *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 32, Bahar 2011, s. 260.

[102] Daha önce bir makalemizde bu konuya şu paragrafla değinmiştik: "Romantizm akımının tesiriyle destanlara eğilimin ortadan kalktığı bir zaman diliminde *Ahmet Midhat Efendi*, Tanzimat devrinde "doğrudan doğruya, destan konularına hücum" ederek, "(…) 'terakkî'nin yegâne çâresi(nin) halka fennî ve Avrupâî bilgileri ta'mîm etmek" olduğuna inandığından, "bunun için de halkı okumakta olduğu destanî ve dinî konulardan uzaklaştırarak, onlara fennî hikâyeler okutmak" gereğinden hareketle, "bu uğurda sayısı yüzelliye ulaşan küçük kitap yazdığı gibi bir taraftan da kamuoyunu bâtıl ve muzır saydığı epik konulardan soğutmak çaresini" [Bu paragrafta tırnak içi ifadeler, dili kısmen sadeleştirilerek şu yazıdan alıntılanmıştır: Hilmi Ziya (1927). "Beşerî Edebiyâtın Ma'şerî Esâsları", *Felsefe ve İctimâ'iyyât Mecmû'ası*, Yıl: 1, S. 5, Teşrîn-i Sânî, ss. 372-373] aramıştır. O, bu uğurda kaleme aldığı başta hikâye ve romanlarında didaktik bir dil ve üslûbu kullanarak amacına ulaşmayı düşünmüştür." [*Bkz*. Adem Çalışkan (2015). "Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-2: Üslûp ve Üslûpbilimin Tarihçesi" (On Style and Stylistics-2: The Short History of Style and Stylistics), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, C. 8, S. 36, Şubat, s. 52].

[103] *Bkz*. Serdar Öztürk (2006). "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Halk Kitaplarını Modernleştirme Çabaları", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, S. 21, s. 52.

[104] *Bkz*. Serdar Öztürk (2006). *A.g.m.*, s. 54.

yayınlanan ve akabinde gazetelerde de neşredilen meşhur "*Onuncu Yıl Nutku*"nda[105] çeşitli açılardan bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Süreç ilerledikçe başka kanun ve kararnamelerle desteklenen 11 Haziran 1933 tarih ve 2305 sayılı "Cumhuriyet'in İlanının Onuncu Yıl Dönümü Kutlama Kanunu"[106] gereği, 50000 liralık bütçe[107] ile üç gün üç gece devam eden ve "büyük halk kitlelerinin katılımıyla olağanüstü bir coşku ve heyecan içerisinde"[108] ülkede gerçekleştirilen Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları[109] bağlamında pek çok faaliyet arasında sanat ve edebiyat alanında eser yazma yarışma ve teşvikleri de vardır[110].

1933 yılı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından o zamana kadar halk hikâyeleri ve destanları okuyan halka köy öğretmenlerine iletilen bir genelge ile devrimleri halka anlatacak en yetke kitap olarak Atatürk'ün *Nutk*'unun okunması istenir. "Genelgeye göre "köylü kışın, yazdan biriktirdiği yemekle" geçindiği ve "bilhassa geceleri boş vaziyette" olduğu için, köy öğretmenleri köylünün kışın toplandığı mekânlarda "Gazi Hazretlerinin tarihi nutuklarını" okumak ve okunanları köylüye ayrıntılı olarak anlatmakla görevlendirilir. Köylüler bu sayede "inkılabın ne surette başladığını ve nasıl başarıldığını… tamamıyla kavramış" olacaktır (*Akşam*, 24.12.1933)."[111] Halk kitaplarını reforme etme veya halk kitaplarını modernleştirme çabaları bir yandan iktidar kanalıyla, diğer yandan bu durumdan vazife çıkartan Süleyman Tevfik, Muharrem Zeki, Selami Münir ve hatta Peyami Safa ve Muharrem Zeki Korgunal … vb. tarafından iktidarın zorlaması olmaksızın devam ettirilmiştir. Bu bağlamda, "Bazı halk kitaplarındaki "hurafeler" çıkartılmış, "dini unsurlar" "hafiflet"ilmiş, "müspet taraflar" güçlendirilmiştir. Bu modernleştirme çabaları özellikle *Hazret-i Ali Cenkleri* tipindeki dinî kahramanlık menkıbelerine uygulanmaktaydı."[112]

Bütün vatandaşlar gibi şair ve yazarları da yakından ilgilendiren bir husus, 2525 sayı ve 21 Haziran 1934 tarihli kabul edilen ve 2 Temmuz 1934 günü *Resmî Gazete*'de yayınlanarak 2 Ocak 1935'te yürürlüğe giren soyadı kanunudur.

Türk siyasal ve sosyal hayatı gibi kültür, sanat ve edebiyatı ile birlikte şairleri, hikâye ve roman yazarlarını derinden etkileyen bir diğer önemli husus, 5 Şubat 1937 tarih ve 3115 sayılı kanunla 'laiklik' ilkesinin Anayasa'ya dahil edilmesi ve ardından buna matuf yasal uygulamalardır. Bu bir yerde

---

[105] *Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Kutu: 75-4, Dosya: 82, Fihrist: 12/2-5; Nimet Unan (ed.) (1989). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (1906-1938)*, I-III, Ankara: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları / Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, C. II, s. 318; Mustafa Kemal Atatürk (1985). "Onuncu Yıl Nutku (Tıpkıbasım)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 1, S. 2, Mart, ss. 507-509. Atatürk'ün '*Nutuk*' ve '*Gençliğe Hitabesi*' gibi '*Onuncu Yıl Nutku*' da edebiyat araştırmacıları ve akademisyenler tarafından dil ve üslûpları açısından incelemelere konu olmuştur. Bu konuda *bkz*. Adem Çalışkan (2015). "Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-2: Üslûp ve Üslûpbilimin Tarihçesi" (On Style and Stylistics-2: The Short History of Style and Stylistics), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol. 8, Issue: 36, Şubat, s. 61. Ayrıca *bkz*. Uluğ Nutku (2006). "Atatürk'ün Onuncu Yıl Söylevinin Felsefi Önemi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi [Atatürk'ün Doğumunun 125. Yılı ve Cumhuriyetimizin 83. Yılı Özel Sayısı],* Muğla, ss. 11-16; Funda Kara (2009). "Metin Olarak Onuncu Yıl Nutku", *Türkoloji Kültürü*, C. 2, S. 4, Yaz, ss. 55-82.

[106] *Resmî Gazete*, S. 2437, 26 Haziran 1933, s. 1.

[107] *Resmî Gazete*, S. 2530, 16 Teşrinievvel 1933, s. 1.

[108] Cahide Sınmaz-Sönmez (2004). "Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları ve 26 Ekim 1933 Tarihli Genel Af Yasası" (Celebration of Tenth Anniversary of The Republic And The Amnesty of October 26th 1933), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 33-34, Mayıs-Kasım, s. 91.

[109] Bu konuda *bkz*. Enver Behnan (1934). *Cumhuriyetin Onuncu Yıl Dönümü Nasıl Kutlandı*, Ankara: Hakimiyet-i Milliye Matbaası; Cahide Sınmaz-Sönmez (2004). "Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları ve 26 Ekim 1933 Tarihli Genel Af Yasası" (Celebration of Tenth Anniversary of The Republic And The Amnesty of October 26th 1933), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 33-34, Mayıs-Kasım, ss. 89-101.

[110] Bu konuda Kutlama Yüksek Komisyonu'nun gösterdiği kolaylık ve teşvikler için *bkz*. *Milliyet Gazetesi*, S. 2751, Teşrinievvel 1933, s. 3.

[111] Serdar Öztürk (2006). "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Halk Kitaplarını Modernleştirme Çabaları", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, S. 21, s. 54.

[112] Pertev Naili Boratav (1946). *Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, s. 214'ten alıntılayan Serdar Öztürk (2006). *A.g.m.*, s. 56.

'sekülerleşme teorisi'nin gündeme alınmasıdır. "Teorinin savunucuları teorinin evrensel bir iddia taşımadığını, (…) sekülerleşme teorisinin (..) belli bir tarih aralığında ve belli bir coğrafya içinde din-toplum-modernleşme arasındaki ilişkiyi açıklamak için kullanıldığını ifade etmişlerdir."[113]

Bu yıl siyasal iktidar, yapılanları yeterli bulmayarak ve umulan sonucu vermediğini düşünerek yukarıda sözü edilen "halk kitaplarını modernleştirmeyle ilgili geniş kapsamlı bir proje üretmiştir. 1937 yılında İçişleri Bakanı olan Şükrü Kaya dönemin önemli edebiyatçılarına birer mektup göndererek, onları halk kitaplarını modernize etmeye davet et(miştir). Basına yansıyan mektuba göre, Türkiye'de aydınlara yönelik bir kitabın satışı iki bini geçmezken, *Köroğlu, Tahir ile Zühre, Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun, Kamber ile Züleyha, Battal Gazi* gibi pek çok hikâye ve destansı nitelikli, halkın düzeyine hitap eden eserlerin basımının elli bine ulaşması, siyasal iktidar katında rahatsızlık yarat(mıştır)…

Genelgeye göre kasaba ve köy kahvehanelerinde "geniş halk yığınlarının okuma ihtiyacını karşılamak" ve böylece onların "millî ve kültürel terbiyeleri üzerinde" etkili olmak amacıyla yeni halk hikâyeleri ve romanları yazılmalıydı…"[114] Bütün bunlardan, geleneksel halk hikâyelerinin içeriklerinden duyulan rahatsızlığın, yeni yazdırılan eserlerin içine yerleştirilecek tezlere uygun mesajlarla giderilmek istendiği anlaşılmaktadır. Bu çabalara eleştiriler olsa da cılız kalmıştır. Süreç içinde elde edilen sonuç ise kendi dinî ve kültürel değerleri ile tarihine rakip ve karşı, başka milletlerin kültür ve değerlerine sonuna kadar savunmasız biçimde açık bir neslin ortaya çıkışı olmuştur.

Böyle bir atmosfer içinde, Betül Özçelebi'nin yerinde tespit ettiği gibi, "1923-1938 yılları arasında roman ve hikâye hakkında yapılan tek kuramsal çalışma Nahit Sırrı'nın *Roman ve Hikâye*[115] adlı eseridir. Yazar bu eseriyle, *Hayat*'ta yayımladığı makaleleri temel almıştır. Nahit Sırrı, roman, büyük hikâye ve küçük hikâyenin sınırlarını belirlemek amacıyla ortaya çıkardığı bu çalışmada Türk Edebiyatının belli başlı romanlarını da eleştirmiştir…"[116]

Bu devir hikâye ve romanı teori ve pratiğiyle birlikte gelişmeye çabalarken, hikâye ve roman eleştirisi ile edebiyat sosyolojisi açısından bol malzemeler sunar… Ancak, bu yıllarda 'edebiyat sosyolojisi' gibi bir kavram henüz yoktur, ancak 1960'lı yıllardan sonra yavaş yavaş gündeme gelecektir.

Türk hikâye ve romancısı, bu devirde sadece salt hikâye ve roman sorunları ile uğraşmaz, onu dönemin tezlerinin bakış açısından görmekle de sorumlu olduğundan, hikâye ve romana yüklenen yeni işlevleri işlemek zorundadır. Bu nedenle, dönemin hikâye ve roman eleştirisi, bu zaviyeden yapılır. Genellikle, eleştiri ölçütleri edebiyat içinden değil, edebiyat dışından seçilmiştir. Bu nedenle, hikâye ve "roman eleştirilerinde ölçüt, (hikâye ve) romandaki olayın ve kişilerin gerçeğe uygunluğu ve varsa psikolojik çözümlemelerin derinliği"[117] olmasına rağmen, "bu dönemde bir roman Anadolu'yu ve Anadolu insanını ne kadar iyi anlatırsa o kadar makbul karşılan"mıştır[118]. Hikâye ve romanda 'tez' meselesi, bugünkü ifadeyle 'güdümlü olup olmama meselesi' tartışmalarda önemli bir yer tutmuştur.

Toplumsal hayat, kültür, sanat ve edebiyat sahasına ilişkin yasal değişmeler tamamlanmış olsa da, onbeş yıl gibi kısa bir süre (1923-1938) içinde birden bire nesilleri değiştirmek mümkün olmadığından yeni tezlere göre kaleme alınan hikâye ve roman türündeki eserlerin bizi temsil etmediği, yazarların insanımızı ve ülkemizi tanımadıkları eleştirileri yapılmıştır.

Atatürk devri Türk hikâyeci ve romancıları arasında hikâyeyi ve romanı bir geçim aracı olarak görüp ona yönelik eserler kaleme alanlar bir hayli fazladır.

---

[113] Volkan Ertit (2014). "Evrenselleştirilmiş –Klasik- Sekülerleşme Teorisi" (Universalized –Classical- Secularization Theory), *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Mustafa Kemal University Journal of Graduate School of Social Sciences*, Vol. 11, Issue: 27, s. 104.

[114] Geniş bilgi için *bkz*. Serdar Öztürk (2006). *A.g.m.*, s. 59.

[115] *Bkz*. Nahit Sırrı Örik (1933). *Roman ve Hikâye Hakkında Bir Kalem Denemesi*, İstanbul: Varlık Neşriyat: No. 2.

[116] Geniş bilgi ve devamı için *bkz*. Betül Özçelebi (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1923-1938*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 163.

[117] Alıntıdaki parantez içi ifadeler tarafımızca ilave edilmiştir. *Bkz*. Betül Özçelebi (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1923-1938*, s. 155.

[118] Betül Özçelebi (1998). *A.g.e.*, aynı yer.

On beş yıllık bir kesiti oluşturan bu dönem hikâye ve romanı, çalışmanın diğer kısımlarında da yapılacağı gibi, kendi içinde kuşak ayrımına gidilerek incelenmeye çalışılacaktır[119].

baa-Atatürk Devri Türk Hikâye ve Romanının Özellikleri:

Atatürk Devri Türk Edebiyatında Hikâye ve Romanın Özellikleri özetle şu şekilde sıralanabilir:

1-Atatürk devrinden itibaren yeşermeye başlayan yeni devlet anlayışı, yeni insan ve toplum düzenini istendik istikamette işleyecek hikâye ve romancılar yetişene kadar meydana gelebilecek yazar ve eser boşluğu, önceki nesilden olan hikâye ve romancılar doldurmuştur. Çünkü bu devirde Servet-i Fünûn hikâye ve romancılarından bile hayatta olanlar vardır…

"Bir önceki kuşağın (hikâye ve) romancıları, batılılaşma, kaybolan değerlerle ilgili izlekler çevresinde çalışmalarını sürdürürken; çocukluk ve gençlik dönemleri İttihatçıların parti kavgaları, Birinci Dünya Savaşı ve Mütareke döneminin utanç verici sahneleri içinde geçmiş, daha sonra İstiklal Savaşı'na ve Cumhuriyet'in kuruluşuna tanık olmuş genç kuşak (hikâyeci ve) romancılar, dönemin koşulları gereği, yeni kurulan devletin prensiplerini benimseyen/destekleyen romantik eserler yazarlar."[120]

Cevdet Kudret'in de benzeri şekilde ifade ettiği gibi, Cumhuriyet öncesi kuşağından olup da Cumhuriyet döneminde de yazmayı sürdürenler, devletçe korunup rahat yaşama olanakları elde ettikleri için iktidarın istek ve tutumuna uymak zorunda bulunan bu sanatçıların gerçekçiliği suya sabuna dokunmayan bir gerçekçilikti…"[121]

2-Cumhuriyet'in ilanından Atatürk'ün ölümüne kadar uzanan yaklaşık on beş yıllık süreci kapsayan bu devir hikâye ve romanı, 'cumhuriyet ideolojisi' çevresinde biçimlenmiş olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 'yeni rejim' ve 'ideoloji'sini yerleştirme ve topluma benimsetilmesinde bir araç olarak kullanılmıştır.

Toplumun her kesimini ilgilendiren pek çok devrimin yapıldığı bu dönemde var olduğu kadarıyla bütün edebî türler gibi hikâye ve roman türünde verilen eserler, doğal süreç beklenmeksizin bu işlevi yüklenmek zorunda kalmıştır.

Ömer Türkeş'in de dile getirdiği gibi, "Edebiyat –özellikle roman- kitle iletişim araçlarının yokluğunda, ideolojinin topluma nüfuz etmesini sağlayacak en uygun silahtı. Siyasî, toplumsal ve ekonomik devrimler gerçekleşmemiş de olsa, onları gerçekleşmiş, sanki öyleymiş gibi göstermenin biricik yolu propagandadan geçiyordu. Bugün 'ütopya' oldukları açıkça görülen romanlar, işte bu atmosfer içinde üretildiler…"[122]

Benzeri bir sürecin halk hikâyeleri için de geçerli olduğu bilinmektedir. Bu eserlerin kapsadığı hurafelerden daha çok dinî içeriklerinin gözden geçirilip yeniden düzenlenmesi ve gerekli tezlerin yerleştirilerek orijianalliklerini bozma pahasına halka okutturulması bir proje dahilinde gerçekleştirilmiştir.

---

[119] Bu konuda kaynak eserler olarak *bkz*. Tahir Alangu (1968). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, C. 1, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası; Tahir Alangu (1965). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji (1930-1940),* C. 2, İstanbul: İstanbul Matbaası; Cevdet Kudret (1979). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar (1859-1910)*, C. 1, 3.bs., İstanbul: Varlık Yayınları; Seyit Kemal Karaalioğlu (1980). *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi / Cumhuriyet'ten Günümüze*, C. III, İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi, 813 s.; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları; Murat Yalçın (ed.) (2001). *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi,* 2 Cilt, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları; Murat Kacıroğlu (2008). *Millî Mücadele ve Erken Dönem Cumhuriyet Romanı (Yapı ve Tema 1919-1928)*, 1.bs., İstanbul: Kriter Basım Yayın Dağıtım, 578 s.

[120] Osman Gündüz (2005). "10.Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, s. 377.

[121] Cevdet Kudret (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959),* C. 3, s. 14.

[122] Ömer Türkeş (2001). "Güdük Bir Edebiyat Kanonu", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce II: Kemalizm*, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 428.

3-Modern anlamda geçmişi Tanzimat'lı yıllarla başlatılan hikâye ve roman türlerinin bu devre gelinceye kadar yarım asra yakın bir süreç geçmiş ve hayli mesafe alınmasına rağmen, devleti kuran gücün de yönlendirmeleri[123] doğrultusunda bu devir hikâye ve romanı 'sanat toplum içindir' ilkesi doğrultusunda gelişimini sürdürmüştür.

Bu iki türde verilen ürünlerin sanat yönü çok silik olduğundan popüler roman[124] kimliği ile toplumun yeni devlet anlayışı, yeni insan tipi ve yeni toplum düzenini benimsetmeye daha uygun düşmüştür.

4-Atatürk devri Türk hikâye ve romanlarından bazıları gerekli derinlikten yoksun piyasa hikâye ve romanı niteliği taşır. "1923-1940 yılları arasında yazılan nitelikli (hikâye ve) romanlar yanında, sanat kaygısından uzakta, (hikâye ve) romanı bir geçim aracı olarak gören ve gazete tefrikacılığıyla yazı hayatlarını sürdüren çoğunluktadır. Ahmet Midhat çizgisine bağlı olan bu (hikâye ve) romancılar, popülist halk romancılığı ve tarihsel roman olmak üzere iki koldan sanat faaliyetini sürdürürler."[125]

5-Türk edebiyatında hikâye ve romanın yeni ayrışmaya başladığı bir dönemde Ömer Seyfettin ile 'giriş-gelişme-sonuç' bölümlerini içeren *Guy de Maupassant tarzı* denilen tarzının, Memduh Şevket ve Sait Faik Abasıyanık ile *Anton Çehov tarzı* durum hikâyesinin örnekleri verilir ve yaygınlaşır.

6-Atatürk devri Türk edebiyatında Atatürk'ün '*Türkiye'nin gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür*'[126] sözü doğrultusunda şiirde olduğu gibi hikâye ve romanda da 'köy' ve 'kasaba' bir konu ve tem haline geldiği gibi bunların ele alınış biçimi ideolojik bir zeminde ilerler. Yeni dönemde gerçek ve gerçekçilik anlayışı değiştiğinden halkçılık fikriyle özdeşleştirilen Toplumcu gerçekçilik[127] anlayışı taraftar kazanır…

7-Atatürk devri Türk edebiyatında günlük yaşamdaki tavırların izdüşümü biçiminde bazı hikâyeci ve romancılar, "gözlemci bir yaklaşımla gündemdeki sosyal sorunlara çözüm önerileri sunarken, bir yandan da yeni şekillenmekte olan inkılâpların savunusuna hazırlanırlar… Geçmişe ve özellikle Cumhuriyet öncesi dönemlere bakış sert bir eleştiriye doğru kay(ar)…"[128]

---

[123] Bu konuda *bkz.* Birol Emil (1984). *Nuri Güntekin'in Romanlarında Şahıslar Dünyası 1 (Harabelerin Çiçeği'nden Gökyüzü'ne),* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, s. 313; Birol Emil (1989). *Reşat Nuri Güntekin*, Türk Büyükleri Dizisi: 114, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 1046, s. 79. Birol Emil, bu sözlerinin hemen üzerinde şöyle bir cümleye de yer vermiştir: "Modern tiyatro ile tulûat karışımı olan *Hülleci* (1933) devrin resmî ideolojisine uygun ısmarlama bir piyestir (Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından ısmarlanmıştır…". Bu konunun başka çalışmalarda da benzeri şekilde yinelenişi için *bkz*. N. Ahmet Özalp (1999). "Edebiyatta Dirijizm: Çalıkuşu Operasyonu I", *Kaşgâr, Edebiyat Seçkisi*, S. 10, Temmuz, ss. 29-36; A.mlf. (1999). "Edebiyatta Dirijizm: Çalıkuşu Operasyonu II", *Kaşgâr, Edebiyat Seçkisi*, S. 11, Ağustos, ss. 10-23; Alemdar Yalçın (2002). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920-1946*, Ankara: Akçağ Yayınları, s. 170; İbrahim Demirci (2001). "Romanımızın 27 Yılına Bakış (1923-1950)", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Türk Romanı Özel Sayısı]*, Yıl: 6, S. 65-66-67, Mayıs – Haziran – Temmuz, s. 59; Deniz Cenk Demir (2011). *Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında 31 Mart Olayının Temsili*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı, ss. 194-195.

[124] Bu konuda *bkz*. Şaban Sağlık (1998). *Popüler Roman ve Estetik Roman Kavramları Açısından Esat Mahmut Karakurt İle Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanları Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma*, Basılmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı; A.mlf. (2004). "İletişim Kavramı Açısından 'Popüler Romanlar' ve 'Estetik Romanlar'", *Bilim ve Aklın Işığında Eğitim*, S. 57, Kasım, ss. 30-37; Alpay Doğan Yıldız (2009). *Popüler Türk Romanları / Kerime Nadir – Esat Mahmut Karakurt – Muazzez Tahsin Berkand*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 271 s.

[125] Osman Gündüz (2005). "10.Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, ss. 397-398.

[126] "*Türkiye'nin sâhib-i hakîkisi ve efendisi, hakikî müstahsil olan köylüdür.*" *Bkz*. Cihat İmer (der.) (1981). *Atatürk'ten Seçme Sözler*, s. 173.

[127] 'Toplumcu Gerçekçilik' kavramı hakkında bu çalışma içinde yer alan '1928 Kuşağı' içinde bilgi verilmiştir.

[128] Ayşenur Külahlıoğlu İslam (2005). "8.Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, s. 327; A.mlf. (2006). "Öykü / 1920-1960", *Türk Edebiyatı Tarihi* [Ed. Talat Sait Halman ve diğ.], 1.bs., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, s. 437.

8-Atatürk devri Türk edebiyatında hikâye ve romancılar, 1930'lu yıllar ve sonrasında teknik değişiklikle birlikte farklı bir içerik arama bağlamında fert ve onun iç dünyasına yönelerek "kalabalıklar içinde kalan insanı aramaya koyulur. Dış alemden gelen bütün izler yazarın ruh süzgecinden geçer ve bir anlamda, kendi küçük dünyası içinde etliye sütlüye karışmadan yaşayan; eğitimi, geliri, sosyal statüsü ve hayattan beklentileri asgari seviyede olan bir insan tipinin öyküsü ortaya çıkmaya başlar. Daha sonraları 'küçük insan' olarak anılan ve unutulmaz örnekleri Memduh Şevket Esendal ile Sait Faik Abasıyanık tarafından yazılan bu yeni öykü kahramanı, 1940'ların sonlarına kadar Türk öykücülüğünün merkezinde kalacaktır."[129]

9-Atatürk devri Türk hikâye ve romanında, "1930'ların ikinci yarısından itibaren, özellikle Sabahattin Ali öyküsü ile birlikte Sadri Ertem ekolünün etkileri silinmeye, toplumcu söylem değişmeye ve yüksek sesle söylenen basmakalıp sözlere hiç yer vermeyen, sosyal çevreyi oldukça arka planda bırakan, gözlemci ve eleştirel gerçekçi bir bakış açısı hakim olmaya başlar."[130]

10-Atatürk devri Türk hikâye ve romanında konu ve çevre dikkate alınarak genellikle realist ve natüralist metotların kullanıldığı görülür.

11-Atatürk devri hikâye ve romanında ele alınan çeşitli konular, Kenan Akyüz'e göre, önce "1-*Psikolojik konular* (İnsan ruhunun şuuraltı ve şuurüstü değişik olayları, bunalımlar, heyecanlar, sevinçler, duygular, ihtiraslar, hayaller…), 2-*Sosyal olaylar* (Garplılaşmanın çeşitli şekilleri, değişen sosyal şartlar ve bunlara uyma gayretleri, fakir ve orta sınıfların yaşayışları, köy ve köylü, iş ve işçi hayatı, sefahat ve eğlence hayatı…), 3-*Tarihî ve siyasî konular* (İstanbul'un eski yaşayışı, II.Abdülhamid, II.Meşrutiyet, Mütareke ve Millî Mücadele devirleri)"[131] olarak üç kategoriye ayrılır ve daha sonra her biri kendi içinde sınıflandırılarak ele alınır:

1-Atatürk devri hikâye ve romanında "*ferdî konulara, psikolojik durumlara ağırlık veren* başlıca yazarlarla eserleri şunlardır:

Halide Edip (*Raik'in Annesi*, 1924; *Kalp Ağrısı*; *Zeyno'nun Oğlu*, 1928), Reşat Nuri (*Damga*, 1924; *Dudaktan Kalbe*, 1924; *Akşam Güneşi*, 1926; *Bir Kadın Düşmanı*, 1927; *Acımak*, 1928; *Kızılcık Dalları*, 1932), Güzide Sabri Aygün [1886-1946] (*Nedret*, 1928; *Hüsran*, 1928; *Hicran Gecesi*, 1930; *Gecenin Esrarı*, 1934, hikâyeler), Burhan Cahit Morkaya [1892-1949] (*Aşk Bahçesi*, 1925; *Ayten*, 1927; *Aşk Politikası*, 1930; *Yalı Çapkını*, 1933; *Nişanlılar*, 1937), Selami İzzet Sedes [1896-1964] (*Aşkım Günahımdır*, 1926; *Menekşe Demeti*, 1926; *Deli*, 1933; *Bir Kadın Geçti*, 1934), Peyami Safa [1899-1961] (*Mahşer*, 1924; *Bir Akşamdı*, 1924; *9.Hariciye Koğuşu*, 1930; *Bir Tereddüdün Romanı*, 1933), Ethem İzzet Benice (*Izdırap Çocuğu*, 1927; *Yakılacak Kitap*, 1927; *Aşk Güneşi*, 1930; *Gözyaşları*, 1932; *Yosma*, 1936), Sabahattin Ali (*Kuyucaklı Yusuf*, 1937), Sait Faik Abasıyanık [1906-1954] (*Semaver*, 1936), Esat Mahmut Karakurt [1902-1977] (*Vahşi Bir Kız Sevdim*, 1926; *Çölde Bir İstanbul Kızı*, 1926; *Dağları Bekleyen Kız*, 1934; *Allahaısmarladık*, 1936; *Ölünceye Kadar*, 1937; *Son Gece*, 1938), Muazzez Tahsin Berkant [1900-] (*Sen ve Ben*, 1933; *Aşk Fırtınası*, 1935), Mükerrem Kamil Su [1900-] (*Sevgim ve Izdırabım*, 1934; *Bu Kalp Duracak*, 1935), Peride Celal [1915-] (*Sönen Alev*, 1938), Kerime Nadir [1917-] (*Hıçkırık*, 1938)."[132]

2-Atatürk devri hikâye ve romanında ele alınan başlıca *sosyal konularla sosyal kesimler* şöylece sıralanabilir:

[129] Ayşenur Külahlıoğlu İslam (2006). "Öykü / 1920-1960", *Türk Edebiyatı Tarihi* [Ed. Talat Sait Halman ve diğ.], 1.bs., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, s. 437.

[130] Ayşenur Külahlıoğlu İslam (2006). "Öykü / 1920-1960", *Türk Edebiyatı Tarihi* [Ed. Talat Sait Halman ve diğ.], 1.bs., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, s. 438; A.mlf. (2005). "8.Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*, [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, s. 328.

[131] Kenan Akyüz (1988). "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1980)", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 12/II, s. 617.

[132] Kenan Akyüz (1988). "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1980)", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 12/II, s. 617.

a-Mustafa Kemal'in gerçekleştirdiği sosyal inkılâplara uyarak eski yaşayış şeklinden yeni yaşayış şekline geçişteki değişik safhaları işleyen yazarlar ve eserleri: Reşat Nuri Güntekin, *Yaprak Dökümü* (1930); Falih Rıfkı, *Roman* (1932); Memduh Şevket Esendal, *Ayaşlı ve Kiracıları* (1934); Yakup Kadri, *Ankara* (1934).

b-Eski yaşayışı tenkit eden veya o yaşayışa özlem duyanlar: F. Celalettin Göktulga, *Talâk-ı Selâse* (hikâyeler, 1923), *Kına Gecesi* (hikâyeler, 1923); Nahit Sırrı Örik, *Sanatkârlar* (hikâyeler, 1932), *Eski Resimler* (hikâyeler, 1933); Sermet Muhtar Alus, *Kıvırcık Paşa* (1933), *Pembe Maşlahlı Kadın* (1933), *Harp Zengininin Gelini* (1934) …

c-Batılılaşmanın yanlış anlaşılıp uygulanması ve zararları üzerine hikâye ve romanlar yazıldı: Peyami Safa (1899), *Sözde Kızlar* (1923); Hüseyin Rahmi (1864-1944), *Meyhanede Hanımlar* (1924), *Kokotlar Mektebi* (1929); Selahattin Enis (1892-1942), *Bataklık Çiçeği* (hikâyeler, 1924), *Zaniyeler* (1924), *Sârâ* (1926), *Cehennem Yolcuları* (1926); Yakup Kadri (1889-1974), *Sodom ve Gomore* (1928); Reşat Nuri (1889-1956), *Yaprak Dökümü* (1930), *Eski Hastalık* (1938); Reşat Enis Aygen (1909-1984), *Kanun Namına* (1932), *Gong Vurdu* (1933), *Gece Konuştu* (1935), *Afrodit Buhurdanında Bir Kadın* (1937).

Batılılaşmayı tahlil eden ve çözüm getirmeye çalışan eserler de yazılmıştır: Peyami Safa, *Fatih-Harbiye* (1931); Halide Edip Adıvar, *Sinekli Bakkal* (1936).

d-İstanbul'un kenar semtlerini, fakir ve orta halli insanların yaşayışlarını işleyen eserler yazıldı. F. Celalettin Göktulga (1895-1975) ve Osman Cemal Kaygılı (1890-1945)'nın eserleri bu türdendir.

e-1923-1939 yılları arasında köylünün meselelerini ele alan eserler çok az yazılmıştır. Yakup Kadri, *Yaban* (1932); Sadri Ertem (1900-1943), *Silindir Şapka Giyen Köylü* (1933), *Bacayı İndir Bacayı Kaldır* (hikâyeler, 1933); Sabahattin Ali (1907-1948), *Kağnı* (hikâyeler, 1936), *Ses* (hikâyeler, 1937).

f-İşçi meselelerini ele alan romanlar az yazılmıştır. Mahmut Yesari, *Çulluk* (1925); Sadri Ertem, *Çıkrıklar Durunca* (1931); Reşat Enis Aygen, *Afrodit Cehenneminde Bir Kadın* (1938)[133].

***3*-**Atatürk devri Türk hikâye ve romanında "Türk tarihinin Eski, Orta, Yeni ve Yakın çağlarla ilgili devirlerini kapsayan *tarihî ve siyasî ko*nular:

Abdullah Ziya Kozanoğlu (1906-1966) (*Türk Korsanları*, 1926; *Seydi Ali Reis*, 1927; *Kozanoğlu*, 1929; *Savcı Bey*, 1931; *Fatih Devri*, 1949; *Hilal ve Haç*, 1958); Ortaçağ Türk Moğol tarihinden Yeni çağların Osmanlı tarihine kadar uzanan bir çerçeve içinde yazdığı tarihi romanlarıyla Turhan Tan (Samih Fethi) (*Cem Sultan*, 1935; *Akından Akına*, 1936; *Viyana Dönüşü*, 1937; *Cengiz Han*, 1939; *Timurlenk*, 1939; *Safiye Sultan*, 1939; *Hind Denizlerinde Türkler*, 1939).

II.Abdülhamid devrini ele alan romancılar ve eserleri: Halide Edip (*Sinekli Bakkal*, 1936) ve Yakup Kadri (*Bir Sürgün*, 1937).

II.Meşrutiyet'i konu edinen romancılar ve eserleri: Peyami Safa (*Mahşer*, 1924), Yakup Kadri (*Hüküm Gecesi*, 1927) ve Mithat Cemal Kuntay (*Üç İstanbul*, 1938).

Millî Mücadeleyi doğrudan ya da dolaylı olarak konu edinen romancılar ve eserleri: Ercüment Ekrem Talu (*Kan ve İman*, 1925), Halide Edip (*Vurun Kahpeye*, 1926), Aka Gündüz (*Dikmen Yıldızı*, 1927; *Yıldız*, 1930), Reşat Nuri (*Yeşil Gece*, 1928), Mehmet Rauf (*Halas*, 1929), Burhan Cahit Morkaya

[133] Komisyon (1991). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı / Roman ve Hikâye", *Milliyet Edebiyat Ansiklopedisi*, İstanbul: Milliyet Tesisleri, ss. 65-66; *Krş*. ve *bkz*. Kenan Akyüz (1988). "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1980)", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 12/II, s. 618, 619.

(*İzmir'in Romanı*, 1931; *Gazi'nin Dört Süvarisi*, 1932; *Yüzbaşı Celal*, 1933; *Cephe Gerisi*, 1934), Yakup Kadri (*Yaban*, 1932), Mükerrem Kamil Su (*Dinmez Ağrı*, 1937)"[134].

bab-Atatürk Devri Türk Hikâye ve Romanının Temsilcileri:

'Atatürk Devri Türk Hikâye ve Romanının Temsilcileri' gibi bir konuyu, kendi içerisinde 'Önceki Nesilden Olanlar' ve 'Kuşaklar' veya 'Nesiller' şeklinde iki kategoriye ayırarak ele almak, yöntem açısından daha yerinde bir tutum olacaktır.

Önceki nesilden Olanlar:

Kendileri Cumhuriyet öncesi edebiyatları ve nesillerine ait olsalar da Cumhuriyet devrinde de yaşayan hikâye ve roman yazarları mevcuttur. Bunların kaleme aldıkları hikâye ve romanlarda hem geçiş dönemlerinde yaşanan zihniyet değişiklikleri ve kırılmaları, dinî ve millî değerlerdeki kırılma ve savrulmaları, hem de sosyolojik veri olarak o yılların atmosferinde kaleme aldıkları eserlerde tercih ettikleri konuları, konuları işlerken dönemin sosyal ve siyasal yaptırımları nedeniyle takındıkları bakış açılarını ve hatta yaşanan çatışmaları … vb. görmek mümkündür.

*Önceki nesilden olup Cumhuriyet'ten sonra hayatta olanlar: *Servet-i Fünûn Devri Hikâye ve Romancıları'ndan* Halit Ziya (Uşaklıgil, ö.1945), Mehmet Rauf (ö.1931), Hüseyin Cahit (Yalçın, ö.1957); *Servet-i Fünûn Edebiyatı Dışı Edebiyat Hikâye ve Romancıları'ndan* Hüseyin Rahmi (Gürpınar, ö.1944), Saffet Nezihî (ö.1939), Ebubekir Hâzım (Tepeyran, ö.1947), Ahmet Hikmet (Müftüoğlu, ö.1927), Bekir Fahri (İdiz, ö.1938), Güzide Sabri (Aygün, ö.1946); *Fecr-i Âtî Devri Hikâye ve Romancıları'ndan* Cemil Süleyman (Alyanakoğlu, ö.1940), İzzet Melih (Devrim, ö.1966); *Millî Edebiyat Devri Hikâye ve Romancıları'ndan* Halide Edip (Adıvar, ö.1964), Aka Gündüz / Enis Avni (ö.1958), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu, ö.1974), Refik Halit (Karay, ö.1965), Ercümend Ekrem (Talu, ö.1956), Selahaddin Enis (Atabeyoğlu, ö.1942), Reşat Nuri (Güntekin, ö.1956) … vb.

Kuşkusuz, adları sıralanan bu yazarların her biri üzerine önemli çalışmalar yapılmış ve/veya yapılmakta olduğu bir gerçektir. Ancak, burada makalemizin hacmini de dikkate alarak, Cumhuriyet devrinde eserleri ile nesiller üzerinde derin etkileri olan ve eserleri müfredat programlarına giren yazarlardan bazıları üzerinde özlü bir biçimde durmak istiyoruz:

***Hüseyin Rahmi (Gürpınar,* 1864-1944)**[135], "ilk eserlerinden son yazılarına kadar hep aynı özellikleri sürdürmüştür. Kimi romanlarında realizm, kimi romanlarında da natüralizm (*Mürebbiye,*

[134] *Bkz* ve *krş*. Kenan Akyüz (1988). "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1980)", *İslâm Ansiklopedisi*, C. 12/II, s. 619.

[135] ***Eserleri: a-Romanları:*** 1-*Âyîne 'Şık'* (1.bs., Kırkambar Matbaası, İstanbul, 1305, 192 s.), 2-*İffet* (1.bs., İkdâm Matbaası, İstanbul, 1314, 364 s.), 3-*Mutallaka* (1.bs., İkdâm Matbaası, İstanbul, 1314, 78 s.), 4-*Mürebbiye* (1.bs., İkdâm Matbaası, İstanbul, 1315, 424 s.), 5-*Bir Muâdele-i Sevdâ* (1.bs., İkdâm Matbaası, İstanbul, 1315, 142 s.), 6-*Metres* (1.bs., İkdâm Matbaası, İstanbul, 1315, 904 s.), 7-*Tesadüf* (1.bs., İkdâm Matbaası, İstanbul, 1316, 677 s.), 8-*Nimetşinas* (1.bs., İkdâm Matbaası, İstanbul, 1317, 273 s.), 9-*Şıpsevdi* (1.bs., Mihran Matbaası, 1327, 934 s.), 10-*Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* (1.bs., Mihran Matbaası, İstanbul, 1328, 304 s.), 11-*Sevda Peşinde* (1.bs., Selanik Matbaası, İstanbul, 1328, 467 s.), 12-*Gulyabani* (1.bs., Matbaa-i Hayriyye ve Şürekası, İstanbul, 1330, 267 s.), 13-*Cadı* (1.bs., Matbaa-i Hayriyye ve Şürekası, İstanbul, 1330, 355 s.), 14-*Hakka Sığındık* (1.bs., Matbaa-i Orhaniyye, İstanbul, 1335, 240 s.), 15-*Toroman* (1.bs., Matbaa-i Orhaniyye, İstanbul, 1335, 295 s.), 16-*Hayattan Sahifeler* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1335, 128 s.), 17-*Son Arzu* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1338, 404 s.), 18-*Tebessüm-i Elem* (1.bs., Evkâf-ı İslâmiyye Matbaası-Kitabhâne-i Hilmi, İstanbul, 1339, 664 s.), 19-*Cehennemlik* (1.bs., Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1340, 652 s.), 20-*Efsuncu Baba* (Kitabhâne-i Hilmi, İstanbul, 1340, 652 s.), 21-*Ben Deli Miyim?* (1.bs., Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1341, 704 s.), 22-*Tutuşmuş Gönüller* (1.bs., Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1926, 512 s.), 23-*Billur Kalb* (1.bs., Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1926, 628 s.), 24-*Evlere Şenlik: Kaynanam Nasıl Kudurdu?* (1.bs., Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1927, 222 s.), 25-*Muhabbet Tılsımı* (1.bs., Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1928, 371 s.), 26-*Mezarından Kalkan Şehid* (1.bs., Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1929, 303 s.), 27-*Kokotlar Mektebi* (1.bs., Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1929, 556 s.), 28-*Şeytan İşi* (1.bs., Hilmi Kitaphanesi, İstanbul, 1933, 99 s.), 29-*Utanmaz Adam* (1.bs., Hilmi Kitaphanesi, İstanbul, 1934, 528 s.), 30-*Eşkıya İninde* (1.bs., Hilmi Kitaphanesi, İstanbul, 1935, 399 s.), 31-*Kesik Baş* (1.bs., Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1942, 232 s.), 32-*Gönül Bir Yeldeğirmenidir, Sevda Öğütür* (1.bs., Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1943, 312 s.), 33-*Ölüm Bir Kurtuluş Mudur?* (1.bs., Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1945, VII+132 s.), 34-*Dirilen İskelet* (1.bs., Hilmi Kitabevi, İstanbul,

Hayattan Sayfalar, Ben Deli Miyim) etkisindedir. Hüseyin Rahmi, toplum hayatımızda Tanzimat'la başlayıp Meşrutiyet, Birinci Dünya Savaşı, Cumhuriyet gibi türlü dönemler gösteren değişmelerin, insanların hayatlarında ve görüşlerinde meydana getirdiği etkileri ve tepkileri ele almış, bunları birer olay çerçevesi içinde işlemiştir.

Daha ilk romanlarından başlayarak, birçok eserinde eski ile yeni çatışmasını ana tema olarak seçmiş; böylece, kimi eserlerinde, geleneklerin yıkılışı sırasında eskiye bağlanamayan yeniyi de hazmedemeyen taklitçi, züppe tipi (*Şık, Şıpsevdi vb.*); kimi eserlerinde, insan içgüdüsüyle toplum kuralları arasındaki uyuşmazlık üzerine eğilmiş ve eski devrin ve yerinde ahlak kurallarıyla bağdaşmayan yeni

1946, 304 s.), 35-*Dünyanın Mihveri Kadın Mı, Para Mı?* (1.bs., Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1949, 214 s.), 36-*Kaderin Cilvesi / Başımıza Gelenler* (1.bs., Pınar Yayınevi, İstanbul, 1964, 224 s.), 37-*Deli Filozof* (1.bs., Pınar yayınevi, İstanbul, 1964, 293 s.), 38-*Can Pazarı* (1.bs., Atlas Kitabevi, 1968, 367 s.), 39-*İnsanlar Önce Maymun Mu İdi?* (1.bs., Atlas Kitabevi, 1968, 310 s.), *40-Ölüler Yaşıyor Mu?* (Atlas Kitabevi, 1973, 327 s.), 41-*Namuslu Kokotlor* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1973, 300 s.). ***b-Hikâyeleri:*** 1-*Kadınlar Vâizi* (Kitâbhâne-i Hilmi, İstanbul, 1336), 2-*Namusla Açlık Meselesi* (Hilmi Kitaphânesi, İstanbul, 1933, 93 s.), 3-*Kâtil Bûse* (Hilmi Kitaphânesi, İstanbul, 1933, 101 s.), 4-*İki Hödüğün Seyahati* (Hilmi Kitaphânesi, İstanbul, 1933, 91 s.), 5-*Tünelden İlk Çıkış* (Hilmi Kitaphânesi, İstanbul, 1934, 94 s.), 6-*Gönül Ticareti* (1.bs., Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1939, 168 s.), 7-*Melek Sanmıştım Şeytanı* (Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1943, 116 s.). **Hakkında *bkz.*** Refik Ahmet Sevengil (1944). *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları, Mektupları*, İstanbul: Hilmi Kitabevi; Hilmi Yücebaş (1964). *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi; Âgâh Sırrı Levend (1964). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları; Muzaffer Gökman (1966). *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Açıklamalı Bibliyografya*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi; Abdullah Tanrı(nın)kulu (1974). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, İstanbul: Toker Yayınları; Mehmet Kaplan (1976). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Aslî Tipler", *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, C. 1, ss. 457-475; Mehmet Kaplan (1978). "Hüseyin Rahmi'nin Üslûbu ve Hayat Görüşü", *Edebiyatımızın İçinden*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 90-96; Cevdet Kudret (1979). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar (1859-1910)*, C. 1, 3.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 288-326; Pertev Naili Boratav (1982). "Hüseyin Rahminin Romancılığı", *Folklor ve Edebiyat I*, İstanbul: Adam Yayıncılık, ss. 320-328; Berna Moran (1983). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın "Yüksek Felsefe"si", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış / Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınar'a*, İstanbul: İletişim Yayınevi, ss. 94-110; Berna Moran (1983). "Şıpsevdi", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış / Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınar'a*, İstanbul: İletişim Yayınevi, ss. 111-128; Şevket Toker (1983). "Şıp Sevdi Romanı", *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. II, İzmir, ss.148-172; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Hüseyin Rahmi Gürpınar: 'Mürebbiye', 'Şıp Şevdi', 'Kuyruklu Yıldız'", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, ss. 91-92, 95-96, 101; Mehmet Kaplan (1984). "Hüseyin Rahmi Gürpınar / Ecir ve Sabır", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 26-35; Önder Göçgün (1987). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarındaki Şahıs Kadrosu*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Önder Göçgün (1990). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Şevket Toker (1990). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Alafranga Tipler*, İzmir: Ege Üniversitesi Yay.,; Efdal Sevinçli (1990). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, İstanbul: Yaba Yayınları; Ömer Lekesiz (1997). "Hüseyin Rahmi Gürpınar: Misafir / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 285-289; Semih Zekâ (2004). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Roman ve Hikâyelerinde Mizah*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; Ali Serdar (2007). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Ahlak Sorunsalı*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, VIII+197 s.; Emel Koşar (2008). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Batıl İnançlar*, İstanbul: Piya Art Yayıncılık; Ayşe Melda Üner (2008). "Hüseyin Rahmi Gürpınar Romanlarında 'Şık' Delikanlılar", *TÜBAR: Türklük Bilimi Araştırmaları*, C. 24, Güz, ss. 251-269; Abdullah Harmancı (2010). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; Pelin Aslan (2011). "Spiritüalizm, Materyalizm ve Fantastik Üzerine Farklı Bir Hüseyin Rahmi Gürpınar Anlatısı: *Ölüler Yaşıyor Mu?*", *Turkish Studies / International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 6/1, Winter, ss. 620-627; Abdullah Harmancı (2011). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öykülerinde Toplumsal Eleştiri", *Turkish Studies / International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Vol. 6/1, Winter, ss. 1240-1247; Özgür İldeş (2011). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şıpsevdi Romanında Schopenhauer Etkileri / Schopenhauer Influences in Hüseyin Rahmi Gürpınar's Şıpsevdi Novel", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol. 4, Issue 16, Winter, ss. 178-190; Ekrem Kaftan (ed.) (2011). *Türk Romanından Bir Demet İstanbul*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., 242 s.; İbrahim Tüzer (2011). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 'Mürebbiye'sinin Hallerinden Anlatının Unsurlarına", *Turkish Studies / International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Vol. 6/3, Summer, ss. 1277-1285; Fethi Naci (2013). "Hüseyin Rahmi Gürpınar: 'Utanmaz Adam'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 1-4; Mehmet Çelik (2013). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mürebbiye ve Şıpsevdi Romanlarında Yanlış Batılılaşma", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, C. 23, S. 1, Bahar, ss. 27-34.

düşünceli insanın eski düzen içindeki mutsuzluğunu ve bunun aile kurumu üzerindeki olumsuz etkisini (*İffet, Mutallaka, Tesâdüf, Nimetşinâs, Bir Muâdele-i Sevdâ, Sevda Peşinde, Son Arzu*) göstermiştir.

Birinci Dünya Savaşı içinde maddî ve manevî bütün değerler altüst olup da toplum katları arasındaki farklar daha keskin çizgilerle ortaya çıkınca, yazar eskiden toplumla birey arasındaki uyuşmazlıktan doğduğunu belirttiği kötülüklerin bu kez katlar arasındaki uçurumdan, kuvvetli ile zayıf arasındaki çatışmadan doğduğu görüşüne varmış, "gücü yetenin yetmeyeni bağırta bağırta yemesi"nden (Kaynanam Nasıl Kudurdu?) yakınmış ve yalnız çıkar kaygısına dayanan ilişkilerin doğurduğu sapıklıkları, kudurganlıkları göstermiş; ilk romanlarında görülen züppe tipinin yerine, bu sefer, hayat savaşında başarı kazanmak için ahlâksızca yaşamayı ilke edinen kişileri ele almış, bunların çıkar ve zevk elde etmek için bütün değer yargılarını nasıl çiğnediklerini işlemiştir (*Hakka Sığındık, Billur Kalb, Tebessüm-i Elem, Cehennemlik, Muhabbet tılsımı, Ben Deli Miyim?, Kokotlar Mektebi, Utanmaz Adam vb*.).

Hüseyin Rahmi'nin romanları 'töre romanı'dır."[136] Servet-i Fünûncuların aksine romanlarında 'toplum için sanat' ilkesini benimsemiştir. "Halk için yazı yazmanın tabiî bir sonucu olarak, halkın anlayabileceği dille yazmak gerektiğini düşünmüş, bütün eserlerini sade birdille yazmaya çalışmıştır…

Cümleleri kuruluş bakımından kusursuz olmakla birlikte, üslûbu özenli değildir. Üslûptan önce düşünceye önem vermiş, sağlamlığı süse yeğ saymış; bütün eserleri süssüz, sade ve tabiî bir anlatımla yazmıştır…"[137]

"Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın öykülerinin bir kısmı ilk kalem denemelerine denk çeviri ya da uyarlama niteliğindedir.

Öykülerinde dar çevreleri, kadın dedikodularını, küçük insanların ilişkilerini, muhayyel durumları işleyen, genelde örgüsel bütünlüğe önem vermeyen, kimi öykülerinde tuluat söyleminden kaynaklanan dağınıklığı gidermeyen Hüseyin Rahmi, yine de mevcut bireyi ve toplumu iyi çözümleyerek yansıtmaya çalışmıştır…"[138]

Çocukluğunda karagöz ve ortaoyunundan hoşlanan; ayrıca Battal Gazi, Eba Muslim Horasânî gibi halk romanlarının etkisi altında kalan; koleje girince İngiliz edebiyatını tanıyan, ilk zamanlarda "Byron'ı tapınır gibi seven", kendisine "en çok Shakespeare ile İngilizce İncil'i daima arkadaş" edinen; yazarlığının ilk döneminde İngiliz romancısı Dickens'i "insanlığı için beğenen", Fransız romancısı Zola'yı "artist olarak değil, insan ve hakikat adamı olarak" seven, "artist olarak" da Daudet ile Maupassant'ı çok seven, olgunluk çağında da İngiliz şiirinde Milton'u, Türk şiirinde Süleyman Çelebi'nin Mevlid'i ile Şeyh Galib'in Hüsn ü Aşk'ına tutkunluk gösteren ***Halide Edip (Adıvar,* 1882-1964)**'ın[139] romanları üç kategoriye ayrılarak incelenmiştir:

---

[136] Cevdet Kudret (1979). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar (1859-1910)*, 3.bs., İstanbul: Varlık Yayınevi, C. 1, ss. 291-297.

[137] Cevdet Kudret (1979). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar (1859-1910)*, C. 1, ss. 291-297.

[138] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlatışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 479.

[139] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Râik'in Annesi* (Tefrikası: *Demet*'te 1908, *Resimli Roman*'da 1909; 1.bs., İkbal Kütübhanesi, İstanbul, 1924), 2-*Seviye Tâlib* (1.bs., Hüdavendigar Vilayeti Matbaası, Bursa, 1326 / 1910), 3-*Handan* (1.bs., Tanin Matbaası, İstanbul, 1328/1912), 4-*Son Eseri* (Tefrikası: Tanîn, 13 Eylül-12 Aralık 1328/1913; 1.bs., 1919), 5-*Yeni Turan* (1.bs., İstanbul, 1329/1913), 6-*Mev'ud Hiküm* (1.bs., Ayyıldız Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 7-*Ateşten Gömlek* (1.bs., Teşebbüs Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 8-*Kalp Ağrısı* (1.bs., Vakit Matbaası, İstanbul, 1340/1924), 9-*(V)urun Kahbeye* (1.bs., Halk, İstanbul, 1342/1926), 10-*Zeyno'nun Oğlu* (1.bs., Halk, İstanbul, 1344/1928), 11-*Sinekli Bakkal* (1.bs., Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1936, 240 s.), 12-*Yolpalas Cinayeti* (1.bs., Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1937), 13-*Tatarcık* (1.bs., Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1937, 392 s.), 14-*Sonsuz Panayır* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1946), 15-*Döner Ayna* (1.bs., Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1954), 16-*Akile Hanım Sokağı Komedyası* (1.bs., Ahmet Halit Yaşaroğlu, İstanbul, 1958), 17-*Çaresaz* (Tefrikası: Cumhuriyette 1961; 1.bs., 1761), 18-*Hayat Parçaları* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1963), 19-*Kerim Usta'nın Oğlu* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1974). ***b-Hikâyeler:*** 1-*Harab Mabedler* (1.bs., Ahmed İhsan ve Şürekası, İstanbul, 1326 / 1910), 2-*Dağa Çıkan Kurt* (1.bs., Evkaf-ı İslamiyye

"*Ruh çözümlemesi romanları:* Yazar ilk eserlerinde kadınların yetiştirilmesi ve kadın psikolojisi üzerinde durur, aşk temi ve modern tipler ön plandadır (*Heyûlâ, Râik'in Annesi, Handan, Seviye Talip, Mev'ûd Hüküm, Kalp Ağrısı, Son Eseri* … vb.) eserlerinde bu fikirler işlenir.

Kurtuluş Savaşı üzerine yazılmış romanlar: Yazar, Kurtuluş Savaşı yıllarında, 'sanat için sanat' anlayışından gittikçe uzaklaşmış, Yakup Kadri'nin deyişiyle, "kendini millet ve memleket davalarına vermeğe başladıktan sonra, ister istemez bir nevi realizme, daha doğrusu, Fransızların 'engage' (angaje: güdümlü) dedikleri edebiyata kaymış"tır[140].

Halide Edib'in Milli Mücadele devrini anlattığı iki romanı vardır: *Ateşten Gömlek* (1922) ve *Vurun Kahpeye* (1923).

Töre romanları: Sanat hayatının son olgunluk döneminde, Sinekli Bakkal ile töre romanlarına yönelen yazarda toplumsal meseleler ağırlık kazanmıştır (*Sinekli Bakkal, Tatarcık, Sonsuz Panayır,*

Matbaası, İstanbul, 1338 / 1922), 3-*İzmir'den Bursa'ya* (Öyküler, mektuplar ve bir inceleme, 1.bs., 1338 / 1922), 4-*Kubbede Kalan Hoş Seda* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1974, 280 s.). ***Hakkında bkz.,*** Muzaffer Uyguner (1968). *Halide Edip Adıvar, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İstanbul: Varlık Yayınları; Nesibe Etikcan (1976). *Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Gelenekler ve Görenekler*, Bitirme Tezi, Samsun: Samsun Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 66-102; Kenan Akyüz (1982). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923) I*, 4.bs., Ankara: Mas Matbaacılık ve Aksesuvarları, ss. 176-178; Berna Moran (1983). "Sinekli Bakkal", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış: Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınar'a*, İstanbul: İletişim Yayınevi, ss. 129-150; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Halide Edip Adıvar: 'Sinekli Bakkal'", "Tatarcık", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, ss. 207-208, 215-216; Mehmet Kaplan (1984). "Halide Edib Adıvar / Himmet Çocuk", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 73-84; Şerif Aktaş (1984). "Roman Tahlilleri – Handan", *Doğuş Edebiyat*, S. 22-23-24, Aralık-Ocak-Şubat, ss. 22-23; Enginün, İnci (1986). *Halide Edib Adıvar*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları; Erdem Özcan (1992). *'Ateşten Gömlek' İncelemesi*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü; Abdülkadir Hayber (1993). *Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin Romanlarında Nesil Çatışmaları*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 410 s.; İnci Enginün (1995). *Halide Edip Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 619 s.; Fadime Taşkıran (1997). *Sinekli Bakkal üzerine Bir İnceleme*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü; Ömer Lekesiz (1997). "Halide Edip Adıvar: Beyazlı Kadın / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 140-146; Cengiz Başkaya (1998). *Halide Edib'in Sinekli Bakkal Romanı Üzerine Bir Çalışma*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü; Nazan Bekiroğlu (1999). *Halide Edip Adıvar*, İstanbul: Şule Yayınları; Ahmet Bedir (2002). "Oryantalizmin Entelektüelimize Etkisi / 10.Halide Edip", *Marife, Bilimsel Birikim* (Oryantalizm / Muhammed Hamidullah'ın Aziz Hatırasına), Yıl: 2, S. 3, Kış, ss. 209-211; Selma Ayvaz Vural (2002). *Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Dini Tip ve Karakterler*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 159 s.; Mustafa Ali Arslan (2006). *A Comparative Study on Halide Edip Adıvar's The Clown and His Daughter as a Rewrite / Halide Edip Adıvar'ın The Clown and His Daughter Adlı Eserinin Yeniden Yazım Olarak Karşılaştırmalı İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Anabilim Dalı, Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, 91 s.; Ayşe Durakbaşa (2007). *Halide Edip Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, 3.bs., İstanbul: İletişim Yayınları; Veysel Şahin (2008). "Kurmaca Tekniği Bakımından Halide Edip Adıvar'ın Handan Romanı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 18, S. 2, Elazığ, ss. 99-126; Ali Öncü (2009). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Din Eğitimine Bakış (Halide Edip Adıvar Örneği)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı, 128 s.; Veysel Şahin (2010). *Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Yapı ve İzlek*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 749 s.; Veysel Şahin (2011). "Kimliksel Değerlerin Çatıştığı Mekan: 'Sinekli Bakkal' Romanında Yapı ve İzlek", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, [Prof.Dr.Ramazan Korkmaz Armağanı],* Vol. 6/3, Summer, ss. 1549-1580; Ayşe Durakbaşa (2012). *Halide Edib: Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, 5.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 262 s.; Fethi Naci (2013). "Halide Edib Adıvar: 'Sinekli Bakkal'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 28-30; Hülya Argunşah (2014). "İki Çağdaş: Ömer Seyfettin ve Halide Edib", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Ölümünün 50. Yılında Halide Edib Adıvar],* S. 484, Şubat, ss. 38-49.

[140] Yakup Kadri (12.1.1964). "Büyük Dostum Halide Edip", *Milliyet Gazetesi*, s. 2; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, C. 2, s. 69.

Döner Ayna, Sevda Sokağı Komedyası … vb.) eserleri, konularını devirlerin, nesillerin, örf, adet, gelenek ve göreneklerinden alan birer töre romanıdır.

Halide Edip, zamanla romantizmden realizme doğru giden bir çizgi üzerinde yürümüştür, denilebilir. Ancak, her zaman biraz meleğimsi bir havada kalmayı istemiş, çirkin gerçek'in çıbanını deşmeğe özenmemiştir. Olay ve kişilerine, kendi ruh samimiyetini katmaktan geri durmaz. Sosyal tenkitlerine kin karıştırmaktan sakınır. Realiteyi ele almışsa iyi ve kötü yanlarıyla almıştır. İnsanları küçültmek ve çevreyi pis göstermek yolunu tutmamıştır."

"Halide Edip hikâyelerini sağlığında, iki kitapta toplamıştır. *Harap Mabetler* (1911) ve *Dağa Çıkan Kurt* (1922). Ölümünden sonra çeşitli süreli yayınlarda kalmış olan hikâye ve sohbetlerinin bir kısmı da *Kubbede Kalan Hoş Seda* (1974) adıyla derlenmiştir.

Halide Edib'in romanlarındaki özellikler küçük hikâyelerinde de bulunur. Onlarda da önceleri kadınlarla ilgili meseleler ön planda iken yavaş yavaş daha geniş, bütün toplumu ilgilendiren meseleler yer alır."[141] Ömer Lekesiz'e göre, "Halide Edip Adıvar, "kerhen öykücüdür"; öykü ortamı, tekniği, dili, konuları, yansıtma biçimi tutarlı, düzenli, seviyeli değildir.

Bakış açısı bulanık, toplumsal ve siyasal düşünceleri karmaşıktır. Yergileri temelsiz, övgüleri yapaydır. Öykü kahramanlarını kuklaları olarak görür ve kullanır.

Erkeksi bir üslûba, abartılı temalara yaslanan Halide edip Adıvar, öykülerinde feminist eğilimlere, anaerkil düşüncelere, aşırı coşkulu duygulara, tezlere ve bunların savunularına fazlaca yer vermiştir.

Ayrıca ideolojik tercihleriyle, sanatsal tercihlerini birbirine karıştırmış olan Halide Edip Adıvar, hemen her dönemde kalemini muktedirlerin emrine vermiş, dahil olduğu siyasi oluşumlar, mücadeleler nedeniyle yazı planında bir iç kontrolü gerçekleştirememiştir."[142] Çünkü, çoğu kez kendini simgeleyen onun romanlarındaki kadın karakterler, ideolojinin belirlediği kimliğin taşıyıcılarıdırlar[143]…

Edebiyat dünyasına *Mecmûa-i Edebiyye*'de 1901 yılında yayınlanan şiiriyle giren ***Aka Gündüz / Enis Avni* (1886-1958)**[144], önce hikâye, daha sonra roman türünde eser vermiş Millî edebiyat dönemi

[141] İnci Enginün (1986). *Halide Edib Adıvar*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss. 90-91.

[142] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Halide Edip Adıvar (1882-1964)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 476.

[143] *Bkz*. Ayşe Duygu Yavuz (2016). "Halide Edib Romancılığında Aşk-Dava İkiliğinde Kadın Rolündeki Kırılmalar: 'Vurun Kahpeye'", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1305, 1 Haziran, s. 49.

[144] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Türk Kalbi* (1.bs., Matbaa-i Hukûkiyye, İstanbul, 1327/1911, 182 s.), 2-*Türk'ün Kitabı* (1.bs., Selanik Matbaası, İstanbul, 1329/1913, 231 s.), 3-*Katırcıoğlu: Avcı Sultan Mehmed Devrinde 1508-1509* (1.bs., Cem'i Kütübhanesi, İstanbul, 1332/1916), 4-*Hayattan Hikâyeler* (1.bs., İkdâm Matbaası, İstanbul, 1928, 180 s.), 5-*Demirel'in Hikayeleri* (1.bs., Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1930), 6-*Demirel-Meçhul Asker-Gazi'nin Gizli Ordusu* (1.bs., Ahmet Halit Kitabevi, İstanbul, 1945, 64 s.), 7-*Türk Duygusu* (1.bs., Akba Kitabevi, Ankara, 1941, 51 s.). ***b-Romanlar:*** 1-*Kurbağacık* (Hakikî ve Millî Hikâye) (1.bs., Cemiyet Kütübhanesi, İstanbul, 1335 / 1919), 2-*Bu Toprağın Kızları* (1.bs., Halk Kütübhanesi, Ankara, 1927), 3-*Dikmen Yıldızı* (1.bs., İkdam Matbaası, İstanbul, 1344/1928, 411 s.), 4-*Odun Kokusu* (1.bs., İkdam Matbaası, İstanbul, 1344/1928, 112 s.), 5-*Tank-Tango* (1.bs., Gündoğdu Matbaası, İstanbul, 1344/1928, 301 s.), 6-*İki Süngü Arasında* (1.bs., Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1929), 7-*Çapkın Kız* (1.bs., Ahmet Halit Kütüphanesi, İstanbul, 1930, 256 s.), 8-*Yaldız* (1.bs., Hüsn-i Tabiat Matbaası, İstanbul, 1930, 183 s.), 9-*Ben Öldürmedim* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1933, 176 s.), 10-*Onların Romanı* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1933), 11-*Üç Kızın Hikâyesi* (Nemide Ali ile, 1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1933, 260 s.), 12-*Üvey Ana* (1.bs., Hakimiyet-i Milliyye Matbaası, İstanbul, 1930), 13-*Kokain* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1933), 14-*Aysel* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1933, 135 s.), 15-*Aşkın Temizi* (1.bs., Tan Matbaası, İstanbul, İstanbul, 1937, 530 s.), 16-*Çapraz Delikanlı* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1938), 17-*Zekeriya Sofrası* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1938, 216 s.), 18-*Giderayak* (1.bs., Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1939), 19-*Mezar Kazıcıları* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1939, 168 s.), 20-*Yayla Kızı* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstabul, 1940, 168 s.), 21-*Bebek* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1941, 144 s.), 22-*Bir Şoförün Gizli Defteri* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943, 304 s.), 23-*Sansaros* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1945, 173 s.), 24-*Eğer Aşk* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1946), 25-*Bir Kızın Masalı* (1.bs., Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1945, 198 s.), 26-*Eğer Aşk…* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1946, 110 s.). ***Hakkında bkz.***, Sadettin Nüzhet Ergün (1937). *Aka Gündüz, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Ülkü Basımevi; Murat Uraz (1937). *Aka*

yazarı olmasına rağmen, Cumhuriyet sonrası dönemde de ölümüne kadar bu türlerde eser veren bir şahsiyettir. "1923'ten önce yayımladığı eserlerinde, daha çok Türklük duygusuyla Rumeli'de düşman elinde kalan Türk toprakları karşısında duyduğu ıstırabı, bir avuç Türk'ün bu topraklarda verdiği mücadeleyi dile getirmiştir. Cumhuriyet'ten sonra neşrettiği eserlerinin büyük bir kısmı ise doğrudan doğruya tezli roman niteliğinde olup ele aldığı zaman dilimi, imparatorluktan millî devlete geçiş dçnemidir. Romanlarında kadın ve çocuk terbiyesi, suça ve fuhşa sürüklenmenin sosyal-psikolojik sebepleri, batıl inançların kötü etkileri, savaşın doğurduğu ekonomik ve ahlâkî çöküş, inkılâplardan sonra ortaya çıkan yeni ve yerli hayat tarzının müdafası bulunmaktadır…"[145] Öte yandan, eserlerinde "estetik endişeden uzak duran Aka Gündüz, realist ve natüralist bir üslûbu benimse"miştir.[146]

Hikâye yazmaya Edebiyât-ı Cedîde'ye has edebî zevk ve anlayışıyla başlayan ***Yakup Kadri (Karaosmanoğlu*, 1889-1974)**[147], Fransız hikâyecisi Guy de Maupassant'ı okuduktan sonra, yakın

Gündüz, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Eserlerinden Parçalar, İstanbul: Semih Lütfi Erciyes Suhulet Kit.; Hilmi Yücebaş (1959). *Bütün Cepheleri İle Aka Gündüz, Hayatı – Hatıraları – Eserleri*, İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kağıtçılık T.L.Ş.; Komisyon (1977). "Aka Gündüz", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 2, ss. 83-84; Ferit Ragıp Tuncor (1983). "Aka Gündüz (Enis Avni)", *Yeni Defne*, C. 2, S. 20, İstanbul, ss. 3-9; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Aka Gündüz: 'Dikmen Yıldızı'", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, ss. 174-175; Abide Doğan (1989). *Aka Gündüz*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, IX+189 s.; Sema Uğurcan (1989). "Aka Gündüz (1885-1958)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ahlak-Amarı, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 2, ss. 208-209; Özcan Aygün (2002). *Edebiyatımızda Popüler Roman ve Aka Gündüz*, Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 714 s.; Alev Sınar (2007). *Aka Gündüz'ün Romanlarında Kadın*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 278 s.; Hüseyin Doğramacı (2007). "Aka Gündüz'ün Yayımlanmamış Millî Mücadele Hikâyeleri", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları*, S. 7, Güz, ss. 107-121; Metin Oktay (2008). *Aka Gündüz'ün Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 507 s.; Mustafa Güneş (2009). *Aka Gündüz'ün Roman, Hikâye ve Tiyatrolarında Sosyal Meseleler (1909-1958)*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, VIII+359 s.; Osman Aygün (2012). *Edebiyatımızda Popüler Roman ve Aka Gündüz*, 1.bs., İstanbul: Kriter Yayınları, 534 s.

[145] Sema Uğurcan (1989). "Aka Gündüz (1885-1958)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ahlak-Amarı, C. 2, s. 208.

[146] Murat Yalçın (ed.) (2010). "Aka Gündüz", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, A-İ, 3.bs., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, C. 1, s. 45.

[147] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Serencam* (1.bs., Hilal Matbaası, İstanbul, 1330/1913), 2-*Rahmet* (1.bs., Dergah Mecmuası Neşriyatı, İstanbul, 1338/1922), 3-*Millî Savaş Hikâyeleri* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1947). ***b-Romanlar:*** 1-*Kiralık Konak* (1.bs., Dergah Mecmuası Neşriyatı, İstanbul, 1338/1922), 2-*Nur Baba* (1.bs., Akşam Matbaası, İstanbul, 1338/1922), 3-*Hüküm Gecesi* (1.bs., Milliyet Matbaası, İstanbul, 1343/1927), 4-*Sodom ve Gomore* (1.bs., Hamid Matbaası, İstanbul, 1344/1928), 5-*Yaban* (1.bs., Muallim Ahmet Halit Kütüphanesi, İstanbul, 1932, 315 s.), 6-*Ankara* (1.bs., Hakimiyet-i Milliyye Matbaası, Ankara, 1934, 208 s.), 7-*Bir Sürgün* (1.bs., Ulus Basımevi, Ankara, 1937), 8-*Panorama I* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1953, 257 s.), 9-*Panorama II* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1954, 218 s.), 10-*Hep O Şarkı* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1956). ***Hakkında bkz.,*** Necdet Bingöl (1944). "Yakup Kadri'nin Beş Romanında Fransız Realist ve Naturalislerinin Tesirleri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 1, ss. 9-32; Niyazi Akı (1960). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu (İnsan-Eser-Fikir-Üslûp)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, 306 s.; Selim İleri (1975). "Kiralık Konak", *Yeni Ufuklar*, S. 264, Eylül, ss. 38-43; A.Ferhan Oğuzkan (1979). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu –Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İstanbul: Varlık Yayınları; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 103-174; Kenan Akyüz (1982). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923) I*, 4.bs., İstanbul: Mas Matbaacılık ve Aksesuvarları, ss. 178-180; Şerif Aktaş (1982). " 'Kiralık Konak' Üzerine Bir Tahlil", *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 12, S. 25, Mart, ss. 51-55; Mehmet Şahin (1983). "Kiralık Konak", *Millî Kültür*, S. 42, Ekim, ss. 38-42; Şerif Aktaş (1983). "Roman Tahlilleri I: Nur Baba Romanı Üzerine", *Doğuş Edebiyat*, Ekim, ss. 10-13; Berna Moran (1983). "Kiralık Konak", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış / Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınar'a*, İstanbul: İletişim Yayınevi, ss. 151-169; Berna Moran (1983). "Yaban'da Teknik ve İdeoloji", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış / Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınar'a*, İstanbul: İletişim Yayınevi, ss. 170-184; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Yakup Kadri Karaosmanoğlu: 'Yaban'", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, ss. 219-220; Mehmet Kaplan (1984). "Bir Şehit Mezadı", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 97-104; Murat Akan (1987). *'Yaban' Romanı Üzerine Bir İnceleme*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü; Hakkı Dursun Yıldız (ed.) (1989). *Doğumunun 100. Yılında Yakup Kadri Karaosmanoğlu*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 239 s.; Reyhan Çetinkaya (1990). *'Hüküm Gecesi'*

arkadaşı Refik Halit Karay gibi Maupassant tarzında hikâye yazar ve ardından İstanbul dışına açılan hikâyeler kaleme alır. Yakup Kadri, 1908 sonrası Anadolu insanının problemlerini, Maupassant-vari hikâye tekniği ile işleyen yazarlardan biridir. Yakup Kadri'nin hikâye sahasında çok yararlandığı bir başka Fransız yazarı Alphonse Daudet'dir. Mekân-insan ilişkisi ve hikâye kurma tekniğinde Maupassant'ı örnek alan yazarımız anlatma tekniği bakımından zaman zaman Daudet'yi hatırlatır…

Öte yandan, ilkin 19. yüzyıl Fransız realist ve natüralistlerinin yolunda, aynı anlayış ve teknikle eser vermiş (1920-1937) olan Yakup Kadri, Türkiye'nin Tanzimat'tan bu yana geçirdiği siyasal ve toplumsal evrelerini, birbirini tamamlayan bir roman zinciri içinde tasvir etmiştir: Abdülaziz devrinin hayatını (*Hep O Şarkı*), II.Abdülhamid'in baskılı (!) yönetimiyle savaşmak için Fransa'ya kaçan Jön Türkleri (*Bir Sürgün*), Tanzimat'tan Birinci Dünya Savaşı'na kadar yetişen üç kuşak arasındaki anlayış ayrılığını (*Kiralık Konak*), Meşrutiyet devrinin parti kavgalarını (*Hüküm Gecesi*), bir din kurumu olan

İncelemesi, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü; Şevket Toker (1991). " 'Sodom ve Gomore' Romanında Dini İmajlar", *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. VI, İzmir, ss. 47-64; Abdülkadir Hayber (1993). *Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin Romanlarında Nesil Çatışmaları*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 410 s.; Timuçin Faik Ertan (1994). *Kadrocular ve Kadro Hareketi,* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Ömer Lekesiz (1997). "Yakup Kadri Karaosmanoğlu: Bir Serencam / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 159-185; M.Abdullah Arslan (2000). "Edebiyat Sosyolojisi Açısından Sodom ve Gomere Romanına Bir Yaklaşım", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 14, Erzurum, ss. 325-332; Ahmet Bedir (2002). "Oryantalizmin Entelektüelimize Etkisi / 1.Yakup Kadri", *Marife, Bilimsel Birikim* (Oryantalizm / Muhammed Hamidullah'ın Aziz Hatırasına), Yıl: 2, S. 3, Kış, s. 212; Soner Akpınar (2002). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Yapı ve Muhteva Bakımından İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 256 s.; Gıyasettin Aytaş (2002). "Batılılaşma Maceramızda Türk Romanına Yansıyan Tipler-II", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 3, Ankara, ss. 199-220 (Kiralık Konak hakkındaki kısım); Himmet Uç (2005). "Yakup Kadri'nin Hikâyeleri", *İlmi Araştırmalar, Dil ve Edebiyat İncelemeleri*, S. 19, Bahar, ss. 149-163; İbrahim Tüzer (2007). "Kimliklerin Çatıştığı Mekân: 'Kiralık Konak' ve Evini/Evrenini Arayan Nesiller", *Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences of Turkish World*, S. 41, Bahar, ss. 225-239; Veysel Şahin (2007). "Roman Tekniği Bakımından Yaban", *e-Journal of New World Sciences*, S. 3, July, pp. 179-196; Cafer Gariper – Yasemin Küçükcoşkun (2008). *"II.Meşrutiyet Döneminde Yayımlanan Nur Baba Romanı ve Yarattığı Akisler", Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences of Turkish World*, S. 47, ss. 45-78; Selma Erdağı (2008). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 'Yaban' Adlı Romanının Metindilbilimsel Çözümlemesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars: Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, 155 s.; Ensar Yılmaz (2008). *Yakup Kadri'nin Romanlarında Türkiye'nin Toplumsal Değişim Süreci*, İstanbul: Birey Yayıncılık, 144 s.; Berna Akyüz Sizgen (2009). *Mithat Cemal Kuntay ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında İstanbul*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, X+287 s.; Ülkü Ayşe Oğuzhan Börekçi (2011). "Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanının Toplumsal ve Siyasal İşlevi Üzerine Bir İnceleme: 'Yeşil Gece' ve 'Yaban'" (An Analysis of the Social and Political Functions of Early Republican Period Turkish Novel: 'Yeşil Gece' and 'Yaban'), *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 32, Bahar, ss. 259-278; Ömrüm Işıkay (2012). "*Anadolu'da Bir Gece* İle *On Dört Yaşında Bir Adam* Hikâyelerinin Mukayeseli İncelenmesi ve Peyami Safa'nın Hikâyeciliği Üzerine Birkaç Söz", *Vefatının 50.Yılında Peyami Safa Kitabı* [Ed. Selim Altıntop, R. Bağcı, Can Şen], Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi, ss. 81-86; Hülya Argunşah (2012). "Yakup Kadri'nin Yeni Lisan ve Milli Edebiyatla İlgili Görüşleri", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 7, Ocak – Haziran, ss. 7-56; Emre Yıldırım (2012). "Nev-Yunanilik ve Akdeniz Kimliği / Yakup Kadri", *Modern Cumhuriyetin Kimlik Arayışları: Kayıp Kimliğin Peşinde Mavi Anadoluculuk Hareketi*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, ss. 172-198; Fethi Naci (2013). "Yakup Kadri Karaosmanoğlu: 'Hüküm Gecesi', 'Sodom ve Gomore', 'Yaban', 'Ankara', 'Bir Sürgün'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 61-64, 65-67, 68-70, 71-77, 78-80; Mehmet Tekin (2013). "Tuhaf ve Tutarsız Bir Roman: Sodom ve Gomore", *Dergâh, Aylık Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi*, S. 276, Şubat, ss. 14-17; Leyla Yakupoğlu (2013). *Necip Mahfuz'un es-Sülasiyyesi (Üçleme) ile Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Kiralık Konak Adlı Romanının Karşılaştırılması*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, 170 s.; Burcu Çakın (2015). *Eğitim Hayatındaki Değişimlerin Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarına Yansımaları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, 240 s.; Taylan Altuğ (2017). "Yakup Kadri'nin Romanlarında Türk Tininin Dönüşüm Sancıları", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 190, Mart – Nisan, ss. 108-138.

Bektâşî tekkelerinin Meşrutiyet devrindeki durumunu (*Nur Baba*), Mütareke devrinde işgâl altındaki İstanbul'un ahlâk bozukluğunu (*Sodom ve Gomore*), Kurtuluş Savaşı yıllarında bir Anadolu köyünü (*Yaban*), yeni başkentin üç dönemini (*Ankara*) romanlarında bir bir ele almıştır. Fransız edebiyatında görülen 'ırmak roman' ve/veya 'nehir roman' tarzında Cumhuriyet devrini bir bütün olarak (1952'ye kadar ele almıştır (*Panaroma,* 2 cilt) ve *Hep O Şarkı*. Eserlerinde Tevrat'tan fazla alıntıya yer verdiği için kendisine '*Tevrâtî Yakup*' lakabı da verilen yazar, Millî Edebiyat dönemi Türk edebiyatının önemli hikâye ve romancılarından biridir.

Değişmeyen anlatım mekânı olan İstanbul'dan Anadolu'ya geçerek buranın henüz keşfedilmemiş küçük insanını, günlük yaşantıları ve ruhsal yönelişleriyle edebiyata dahil eden, bilahare gurbet öyküleriyle toprak, dil sevgisini, aile, arkadaşlık, dostluk değerlerini, bireysel hırsları, çatışmaları maharetle işleyen[148] ***Refik Halit (Karay,* 1888-1965)**[149], "yerli öykücülüğe tür olarak bağımsızlığını, asıl kimliğini kazandıran yazarlardandır.

[148] Ömer Lekesiz (2006). "Kavram, Kuram ve Uygulama Açısından Türk Öykücülüğü", *Kuramdan Yoruma: Öykü Yazıları*, 1.bs., İstanbul: Selis Kitaplar, s. 35.

[149] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Memleket Hikâyeleri* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1335 / 1919), 2-*Gurbet Hikâyeleri* (1.bs., Semih Lütfi Kütübhanesi, İstanbul, 1940). ***b-Romanlar:*** 1-*İstanbul'un İç Yüzü* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1336 / 1920), 2-*Yezidin Kızı* (1.bs., Haleb, 1937; 2.bs., 1939), 3-*Çete* (1.bs., Semih Lütfi Kütübhanesi, İstanbul, 1939), 4-*Sürgün* (1.bs., Semih Lütfi Kütübhanesi, İstanbul, 1941), 5-*Anahtar* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1947), 6-*Bu Bizim Hayatımız* (1.bs., Nebioğlu, İstanbul, 1950), 7-*Nilgün* (3 C., Nebioğlu, İstanbul, 1950-1952), 8-*Yer Altında Dünya Var* (1.bs., Çağlayan, İstanbul, 1953), 9-*Dişi Örümcek* (1.bs., Çağlayan, İstanbul, 1953), 10-*Bugünün Saraylısı* (1.bs., Çağlayan, İstanbul, 1954), 11-*2000 Yılın Sevgilisi* (1.bs., Çağlayan, İstanbul, 1954), 12-*İki Cisimli Kadın* (1.bs., Çağlayan, İstanbul, 1955), 13-*Kadınlar Tekkesi* (1.bs., Çağlayan, İstanbul, 1956), 14-*Karlı Dağdaki Ateş* (1.bs., Arif Bolat Kitabevi, İstanbul, 1956), 15-*Dört Yapraklı Yonca* (1.bs., Arif Bolat Kitabevi, İstanbul, 1956), 16-*Sonuncu Kadeh* (1.bs., İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1965), 17-*Yerini Seven Fidan* (1.bs., İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1977, 262 s.), 18-*Ekmek Elden Su Gölden* (1.bs., 1980), 19-*Ayın On Dördü* (1.bs., 1980), 19-*Yüzen Bahçe* (1.bs., 1981). ***Hakkında bkz.,*** Hikmet Münir Ebci (1943). *Kendi Yazılarıyla Refik Halid*, İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi; Mustafa Özbalcı (1968). "Refik Halit Karay: Fıkracılığı, Hikâyeciliği, Romancılığı", *Defne Dergisi*, S. 51-53; Satı Erişenler (1975). "Refik Halit Karay'ın Öyküleri", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 65-75; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 175-205; Kenan Akyüz (1982). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923) I*, 4.bs., Ankara: Mas Matbaacılık ve Aksesuvarları, ss. 180-182; Mehmet Kaplan (1984). "Refik Halit Karay / Şeftali Bahçeleri", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 85-96; Osman Nuri Ekiz (1984). *Refik Halit Karay, Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, İstanbul: Gökşin Yayınları, 180 s.; Şerif Aktaş (1986). *Refik Halid Karay*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 150 s.; Mehmet Nuri Yardım (1997). *Refik Halit Karay*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 160 s.; Ömer Lekesiz (1997). "Refik Halit Karay: Eskici / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 272-277; Nihat Karaer (1998). *Tam Bir Muhalif Refik Halit Karay*, İstanbul: Temel Yay.; Osman Nuri Ekiz (1999). *Refik Halit Karay*, İstanbul: Toker Yayınları, 180 s.; Mehmet Nuri Yardım (2000). "Memleket Hikâyecisi Refik Halit Karay", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 4, S. 46 / 47, Ekim – Kasım, ss. 331-340; Necati Mert (2000). "Refik Halit'in Muhalifliği, Sürgünlüğü ve Merkez-Taşra Açısından Hikâyeleri", *Bilgi, Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 1, ss. 59-82; Mehmet Bakır Şengül (2001). *Refik Halit Karay'ın Hikâyelerinde Sosyal Tenkit*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 113 s.; Aysu Erden (2002). "2.8.Kısa Öykü ve Çözümleyici Yazın Eleştirisi: İki Yazar İki Öykü (Refik Halid Karay'dan Trajik Bir Memleket Öyküsü – Bir Istırap Tahlili: 'Ayşe'nin Yazgısı' Ve Ömer Seyfettin'den 'Yüksek Ökçeler)", *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*, İstanbul: Gendaş Kültür Sanat Yayıncılık, içinde.; Şerif Aktaş (2004). *Refik Halit Karay*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 416 s.; Deniz Özbeyli (2005). "Ölümünün 40. Yılında Refik Halid Karay (İstanbul Dışında Edebiyat)", *Varlık, Aylık Edebiyat Kültür Dergisi,* Yıl: 73, Sayı: 1173, 1 Haziran, ss. 66-68; *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık 2005, ss. 30-51; Selim İleri (2005). "Refik Halid İçin Notlar", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 30-35; Ahmet Turan Alkan (2005). "Refik Halid Bey Hakkında Kendi Tarzı Üzerine Bir Deneme", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 36-39; Ali Çolak (2005). "Refik Halid'i Neden Sevdim?", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 40-42; Yunus Balcı (2005). "*Şeftali Bahçeleri* ve Yeni Dünya Tasarımı", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 43-47; Abdullah Uçman (2005). "Refik Halid'in İki Mektubu", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 48-51; Türkan Kodal Gözütok (2007). "Refik Halit'ten Cumhuriyet Dönemi Hikâyecilerine (1919-1940) Kasaba Olgusu", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 2,

Refik Halit, kavramın içerdiği tam karşılıkla ilk 'Memleket hikâyecisi'dir. Öykülerinde dönemsel özellikleri, psikolojisi, iç ve dış varlığı ile memleketin tümünü kucaklamıştır.

Yerli öykücülükte ironi unsurunu ilk kez uygulayan da yine Refik Halit'tir. Alaycılığı, ince ve seviyeli mizahı öykülerine dengeli bir şekilde yansıtmıştır. Memleket ve Gurbet Öyküleri'nin yazıldığı şartlar açısından bakıldığında onun söz konusu unsurlara kendi iç sıkıntılarını, isyanlarını, mahkumluk, sürgünlük dugularını ve yalnızlığını bastırmak üzere başvurduğu gözden kaçmamaktadır.

Refik Halit, kendi özel sürgünlüğü ve gurbetçiliğinden geneli kapsayan bir ortak yazgılar toplamına erişmiş; kasaba ve köy hayatından derlediği öyküler de dahil tüm öykülerinde insanı yüreğinden yakalayacak ortak bir iç frekansı yakalamıştır.

Tüm öykülerinde gerçekliğe bağlı kalan Refik Halit çevreyi, insan ve hayvanları derin bir tecessüsle gözlemlemiş, müstakil psikolojik çözümlemelere yer vermeksizin, basit olaylarda bile niteliklerini geç ifşa eden yuvarlak kişileriyle ve şiirsel üslubuyla derinlemesine bir anlatımı gerçekleştirmiştir.

Dil konusunda da hassas olan Refik Halit Karay, gerek dil abidesi öyküleri, gerek öykülerine sinen siyasi mücadelesi ve hayat anlayışıyla damgasını yerli edebiyata kalıcı bir şekilde vurmuştur."[150]

Refik Halit Karay iki öykü kitabı ve on yedi (son yayınlananlarla birlikte on dokuz civarında) roman kaleme almıştır… Romanlarından biri hariç, diğerleri sürgün hayatından sonra yazılmıştır. Romanlarında orta tabaka okuyucusuna hitap eder ve 'beyaz realizm' denilen bir sanat görüşünden hareket eder. Konular yüksek sosyete çevresi hayat tarzından ve gerçek hayattan, sürgün hayatı dolayısıyla bildiği mekânlar veya egzotik mekânlarda geçen olaylardan alınmıştır. Anadoludan bahseden romanları da vardır. Kahramanları, yirminci yüzyıl Türk toplumunun bazı özelliklerini aksettirecek tarzda seçilmiştir. Özellikle, toplumsal değişimin göstergeleri olarak konak ve yalıdan apartmana geçiş esnasında kaybedilenler romanlarda iki dönemi de yaşayan kahramanlar vasıtasıyla ele alınmıştır…

Haziran, ss. 73-93 [Bu yazı için *bkz.*: http://mtad.humanity.ankara.edu.tr/IV-2_Haziran/21...]; Makbule Özmen (2009). *Refik Halit Karay ve Memleket Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Bitirme Tezi, Ordu: Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, XIII+180 s. (Danışman: Yrd.Doç.Dr.Adem Çalışkan); Zekeriya Başkal (2009). "Edebiyat Kuramları Açısından Bir Zengin Metin Olarak 'Şeftali Bahçeleri'", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 2, Tokat, ss. 189-198; *Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi* [Dosya: Refik Halid Karay], S. 144, Aralık 2010; Ayşe Balkan (2010). *Refik Halid Karay'ın Eserlerinde Sosyal Tenkit*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü; Ali Birinci (2010). "Refik Halid'in Hayat Hikâyesi ve Hatıraları", *Tarihin Alacakaranlığında*, İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 413-443; Arif Özgen (2011). "Memleket Hikâyecisi Refik Halit Karay'ın 'Yatık Emine' Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Tahlil Denemesi", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 6/3, Summer, ss. 1995-2011; Murat Koç (2011). "Refik Halit Karay'ın Eserlerinde II. Meşrutiyet ve 'İttihat ve Terakki'", *TÜBAR: Türklük Bilimi Araştırmaları*, C. 30, Güz, ss. 209-232; Gülüzar İyioğlu (2011). *Refik Halit Karay'ın Hikâyelerinde Değişim*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 95 s.; Yenal Ünal (2012). *Refik Halit Karay'ın Eserlerine Yansıyan Düşünce Dünyası*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 309 s.; Dinçer Apaydın (2012). "Refik Halit'in 'Boz Eşek' Hikâyesi Karşısında Sait Faik'in 'Hişt Hişt' Hikâyesi ve İzlenimci Üslûbu", *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum: Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 1 Bahar, ss. 175-186; Mustafa Yiğitoğlu (2012). "Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* Adlı Hikâyesinde Görülen Ahlak Problemleri", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 7/1, Winter, ss. 2087-2099; Fethi Naci (2013). "Refik Halit Karay: 'İstanbul'un Bir Yüzü'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 46-53; Sevil Kiraz (2013). "Refik Halit Karay'ın Sanat ve Edebiyata Dair Eleştirel Yazıları", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 9, Ocak – Haziran, ss. 215-222; Neşe Kelkit (2013). *Refik Halit Karay'ın Hikâyelerinde Yapı ve Tema*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 279 s.; Zeynep Zengin (2015). "Refik Halid Karay'ın Kitaplarına Girmeyen Üç Öyküsü Üzerine", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi* (Hilmi Yavuz: Şiirin 'Yara' Hali), Yıl: 82, S. 1289, 1 Şubat, ss. 22-25.

[150] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Refik Halit Karay (1888-1965)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 478.

Tanzimat devri Türk edebiyatı II. Kuşak şair ve yazarı Recâi-zâde Mahmûd Ekrem Bey'in oğlu olan hikâye ve roman yazarı ***Ercümend Ekrem (Talu*, 1888-1956)**[151], mizah yazarı olarak tanındığından, buradan hareketle romanlarını iki kategoriye ayırmak mümüküdür: "a-Toplumsal konuları işleyen romanlar (*Sabir Efendi'nin Gelini, Kopuk, Asrîler* vb). Batılılığın yanlış anlaşılması, kimsesiz çocukların bakımsızlığı, bürokrasi vb. gibi ciddî birer toplum sorunu üzerinde durulan bu romanlarda, Hüseyin Rahmi geleneğine uyularak, ciddî ile mizah iç içe yürütülmüş; mizah, sırası düştükçe parça parça verilmiştir. Hüseyin Rahmi ve Ahmet Rasim geleneğine bağlanışın bir sonucu olarak, bu romanlarda genellikle eski İstanbul'un yaşayışı ele alınmış, Edebiyât-ı Cedîde'nin salon kişilerine karşılık, kenar mahallelerin orta halli ve yoksul kişileri, kendi çevrelerinin adetleri, inançları, dilleri ile yaşatılmıştır. Türlü kavimleri içine alan Osmanlı İmparatorluğu'ndaki çeşitli tipler (Acem, Ermeni, Rum, Yahudi, Çerkes, Arnavut, Arap vb. gibi azınlıktalar; ayrıca, Kastamonulu, Karamanlı, Trabzonlu vb. gibi taşralı Türkler; İstanbul'lu külhanbeyleri vb.) karagöz, ortaoyunu ve meddah geleneğinde olduğu gibi, ulusal ya da çevresel mizaçları (mübalağacılık, gevezelik, korkaklık, palavracılık vb.) ile ve şive taklitleriyle canlandırılmıştır.

[151] **Eserleri:** ***a-Romanlar:*** 1-*Evliyâ-yı Cedîd* (1.bs., Matbaa-i Orhâniyye, İstanbul, 1336/1920, 48 s.), 2-*Gün Batarken* (1.bs., Diken-İnci, İstanbul, 1336/1920; 2.bs., İkbâl Kitâbhânesi, İstanbul, 1338/1922, 144 s.; Yeni harflerle: *Gün Batarken*, haz. Rahim Tarım, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, 94 s.), 3-*Asrîler* (1.bs., İkbal Kütübhanesi, Matbaa-i Orhâniyye, İstanbul, 1338/1922, 186 s.), 4-*Kopuk* (1.bs., Matbaa-i Orhaniyye, İstanbul, 1338/1922, 164 s.), 5-*Sabir Efendi'nin Gelini* (1.bs., Mahmud Bey Matbaası, İstanbul, 1338/1922, 141 s.), 6-*Kan ve İman* (1.bs., İkbal Matbaası, İstanbul, 1341/1925, 160 s.; Yeni harflerle: *Kan ve İman*, haz. Rahim Tarım, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara, 1988, 103 s.), 7-*Şevketmeâb* (1.bs., Kitâbhâne-i Sûdî, Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1341/1925, 84 s.), 8-*Kundakçı* (1.bs., Yeni Şark Kütübhanesi, İstanbul, 1342/1926), 9-*Zeyl-i Evliyâ-yı Cedîd* (1.bs., Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1341/1925, 143 s.), 10-*Meşhedi İle Devr-i Alem* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1343/1927), 11-*Gemi Aslanı* (1.bs., İkbal Kütübhanesi, İstanbul, 1344/1928), 12-*Meşhedi Arslan Peşinde* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1934, 245 s.), 13-*Kodaman* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1934, 245 s.), 14-*Papeloğlu* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1938), 15-*Beyaz Şemsiyeli* (1.bs., Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1939, 124 s.), 16-*Bu Gönül Böyle Sevdi* (Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1941, 176 s.), 17-*Çömlekoğlu ve Ailesi* (1.bs., Berkalp Kitabevi, Ankara, 1945, 164 s.). ***b-Hikâyeler:*** 1-*Teravihten Sahura* (1.bs., İkbal Kitâbhânesi, Matbaa-i Orhâniyye, İstanbul, 1341/1923, 117 s.), 2-*Sevgiliye Masallar* (1.bs., Halk Kitabhanesi, İstanbul, 1341/1925, 192 s.), 3-*Kız Ali* (1.bs., Resimli Gazete, İstanbul 1342/1926, 120 s.), 4-*Meşhedi'nin Hikâyeleri* (1.bs., İlhami ve Fevzi Matbaası, İstanbul, 1342/1926), 5-*Gün Doğmayınca* (1.bs., Sühulet Kitabevi, Ahmed Kâmil Matbaası, İstanbul, 1343/1927, 185 s.), 6-*Güldüren Kitab* (1.bs., Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul, 1344/1928, 128 s.; Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul, 1344/1928). ***Hakkında bkz.***, Süleyman Nazif (1338/1922). "Gün Batarken", *İleri*, Nr. 1685, 14 Teşrîn-i Evvel; M. Behçet Yazar (1941). "Ercüment Ekrem Talu", *Yedigün Mecmuası*, C. 17, Nr. 431, 9 Haziran; Hilmi Yücebaş (1957). *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*, İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık, 143 s.; Abdülhak Şinasi Hisar (1957). "Ercüment Ekrem Talu'ya Dair Hatıralar", *Türk Yurdu*, S. 264, ss. 548-550; Nihat Sami Özerdim (1957). "Ercüment Ekrem Talu", *Yeni Yayınlar Dergisi*, C. 2, S. 2 içinde; Gülay Ünsal (1973). *Sabir Efendi'nin Gelini*, Türkiyat Araştırmaları Merkezi, Basılmamış Mezuniyet Tezi, İstanbul; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 206-220; Rahim Tarım (1986). *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Millî Mücadele*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, II+187 s.; Rahim Tarım (1991). "Ercüment Ekrem Talu Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, S. 6, İstanbul, ss. 245-309; Hakkı Süha Gezgin (1997). "Edebî Portreler: Ercümend Ekrem", *Edebî Portreler* [Haz. Beşir Ayvazoğlu], İstanbul: Timaş Yayınları, ss. 90-92; Abide Doğan (2003). "Modern Evliya Çelebi Ercüment Ekrem ve Eserleri: Evliya-yı Cedid ve Zeyl-i Evliya-yı Cedid", *Türkbilig / Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, S. 5, ss. 13-24; Abide Doğan (2003). "Evliya-yı Cedid ve Zeyl-i Evliya-yı Cedid Adlı Eserlerinde Halk Bilimsel Öğeler" (Folkloric Elemenets in the Works of 'Evliya-yı Cedid' and 'Zeyl-i Evliya-yı Cedid'", *Millî Folklor*, S. 58, Yaz, ss. 47-57; Alaattin Karaca (2005). *Geçmiş Zaman Olur Ki (Ercümend Ekrem Talu'nun Anıları)*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları; Esra Kara (2009). *Ercüment Ekrem Talu'nun Hikayelerinde Kadın-Erkek İlişkilerinin Mizahi Dille Eleştirisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 394 s.; Bekir Güzel (2015). "Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* Romanı İle Ercüment Ekrem Talû'nun *Kodaman* Romanı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme" (A Comparative Literary Analysis of the Novels *Kılıç Yarası Gibi* by Ahmet Altan and *Kodaman* by Ercümend Ekrem Talû), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 10 / 4, Winter, pp. 559-574; Erol Köroğlu (2015). "Ercüment Ekrem Talu'nun *Gün Batarken* ve *Kan ve İman* Romanlarında Birinci Dünya Savaşı", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Birinci Dünya Savaşı'nda Edebiyatımız]*, S. 178, Mart-Nisan, ss. 122-135.

b-Doğrudan doğruya mizah amacıyla yazılan romanlar (*Meşhedî İle Devr-i Âlem, Meşhedî Arslan Peşinde* vb.). Baştan aşağı mizah havası içinde yazılan bu eserlerde, yukarda sözü edilen yerli tipler abartılmış bir olay içinde canlandırılmış, şive taklitlerine daha geniş ölçüde yer verilmiştir."[152] Öte yandan "Ercüment Ekrem Talu, Hüseyin Rahmi romanlarında görülen konu dışı bilgi vermelerden, gereksiz uzatmalardan kaçınmış; böylece, eserlerine daha derli toplu bir görünüş vermeyi başarmıştır. Ne var ki, Hüseyin Rahmi dehasından yoksun bulunan yazarın söz konusu eserlerinin üstün birer değer çizgisine ulaştığı da iddia olunamaz.

Bu yolda yürüyenlerin hepsinin (Hüseyin Rahmi, Sermet Muhtar, Osman Cemal vb.) eserlerinde olduğu gibi, Ercüment Ekrem'in eserlerinde de herhangi bir üslup kaygısı göze çarpmaz. Sanat verimlerinin de günlük gazete fıkraları gibi özensiz bir anlatımla, çalakalem yazıldığı sezilmektedir. Dil bakımından da –Hüseyin Rahmi romanlarında olduğu gibi- kişilerin ağzından yazılan yerlerde konuşma dili bütün incelikleriyle kullanılmış; yazarın ağzından yazılan yerlerde ise, konuşma dilinde kullanılmayan yabancı sözcüklere, hatta yabancı dil kurallarına yer verilmiştir."[153]

"Ercüment Ekrem'in hikâyeleri çoklukla mizah yolunda yazılmıştır. Bunların bir bölüğü eski İstanbul yaşayışını ve bazı halk tiplerini canlandırmakla birlikte, daha çoğu toplumun 'kibar' tabakasının hayatından alınmış ve o tabakanın insanlarını eğlendirmek için yazılmış, sonu bir sürpriz ya da nükte ile bağlanan magazin hikâyeleridir. Yazar, Mütareke devrinde moda olan ve 'tekellümî hikâye' (konuşmalı hikâye) diye anılan oyun biçimindeki hikâyelere de düşkünlük göstermiş, o biçimin başarılı örneklerini vermiştir."[154]

Şehabettin Süleyman'a göre, "… ekser mevzularını hayatın en pis ve iğrenç noktalarında taharri eden" ***Selahaddin Enis (Atabeyoğlu,* 1892-1942)**[155], ilk romanı '*Neriman*'ı on sekiz yaşındayken yazmıştır. 1914 yılı "*Nevsâl-i Millî*'de yayımlanan '*Bir Kadının Son Mektubu*' adlı aşırı açık-saçık hikâyesiyle dikkati çeken"[156] yazarın en verimli olduğu yılların 1918-1928 yılları arası olduğu ifade edilir. Selahaddin Enis, "zamanının geçerli edebî akımı natüralizmi izlemeye çalışmış" ve "gerçekte natüralizm ile romantizm arasında temel bir tercih yapmamış, öykü anlayışı itibariyle ikisi arasında sıkışıp kalmıştır.

Sağlam bir dile ve akıcı bir üslûba sahip olan Selahattin Enis'in öyküleri önemli bir teknik yeniliği içermemektedir."[157] 1918 yılı, *Fağfûr* (Nr. 1, ss. 13-15)[158] dergisinde yayınladığı 'Çingeneler' adlı hikâyesinden dolayı mahkemeye verilmiştir[159].

---

[152] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, ss. 208-209.

[153] Cevdet Kudret (1981). *A.g.e.*, aynı yer.

[154] Cevdet Kudret (1981). *A.g.e.*, s. 220.

[155] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Nerîmân* (1.bs., İstanbul, 1328/1912), 2-*Zâniyeler* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 3-*Sârâ* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 4-*Cehennem Yolcuları* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1342/1926). ***b-Hikâye:*** 1-*Bataklık Çiçeği* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1340/1924). ***Hakkında bkz.,*** Tahir Alangu (1968). "Selahattin Enis", *Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, ss. 37-59; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 221-244; Ömer Lekesiz (1997). "Selahattin Enis: Lambo Usta / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 320-329; Nur Gürani Aslan (2003). *Selahattin Enis'in Romanlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yıllarına Bir Bakış*, İstanbul: Dergâh Yayınları; Vahit Tane (2012). *Selahattin Enis Atabeyoğlu'nun Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 408 s.

[156] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, s. 223.

[157] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Selahattin Enis (1892-1942)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 480.

[158] Nazım H. Polat (2005). "Fağfur Dergisi" (The Magazine 'Fağfur'), *TÜBAR: Türklük Bilimi Araştırmaları*, C. 27, Bahar, s. 82.

[159] *Bkz.* Tahir Alangu (1968). "Selahattin Enis", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, s. 40.

'*Bataklık Çiçeği*' adlı bir öykü kitabı bulunan Selahattin Enis'in roman türünde ise dört eseri vardır. Hüseyin Rahmi'nin yolundan giden ve görüşlerini devam ettiren yazar, "hikâyelerinde arada bir halktan kişiler üzerinde durduğu halde, romanlarında genellikle, İstanbul'un soysuzlaşmış yüksek sınıfını, onların sürdüğü 'tatlı hayat'ı ele almış, Hüseyin Rahmi'nin tersi bir tutumla, içine bir mizah çeşnisi katmadan, çatık kaşlı, sert ve acımasız bir anlatımla vermiştir.

Eserlerini yalnız zina ve fuhuş üzerine kurması, Natüralizm'i tek yanlı, hatta biraz da yanlış anladığını gösterir…

Romanlarını sade dil akımının artık iyice yaygınlaşıp yerleştiği bir dönemde –Cumhuriyet devrinde- yazdığı halde, yazılarında yabancı sözcük, hatta yabancı dil kurallarına epey yer vermiştir. Anlatımı özensiz, çalakalem ve savruktur."[160]

Yazı hayatına öyküyle başlayan[161] ***Reşat Nuri (Güntekin*, 1889-1954)**[162], "özellikle Anadolu insanına ve hayatına ilgisi, halk yaşayışını kucaklayan bakışı, konularını fiilî ortamlardan seçmesi bakımından, yerlilik kavramını asıl mecrasına oturtan yazarların başında gelir.

---

[160] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, s. 228, 229.

[161] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Reşat Nuri Güntekin (1889-1956)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlatışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 478.

[162] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Recm-Gençlik ve Güzellik* (1.bs., Türk Dünyası Matbaası, İstanbul, 1335/1919), 2-*Roçild Bey* (1.bs., Matbaa-i Ahmed İhsan ve Şürekâsı, İstanbul, 1335/1919), 3-*Eski Ahbâb* (1.bs., Matbaa-i Ahmed İhsan ve Şürekâsı, İstanbul, trs.), 4-*Sönmüş Yıldızlar* (1.bs., İkbal Kütübhanesi, İstanbul, 1339/1923), 5-*Tanrı Misafiri* (1.bs., İkbal Kütübhanesi, İstanbul, 1343/1927), 6-*Leyla İle Mecnun* (1.bs., Sühulet Kütübhanesi, İstanbul, 1344/1928), 7-*Olağan İşler* (1.bs., Muallim Ahmed Halid Kitabhanesi, İstanbul, 1930). ***b-Romanlar:*** 1-*Çalıkuşu* (1.bs., İkbal Kitâbhânesi, İstanbul, 1338/1922, 462+1 s.), 2-*Dudaktan Kalbe* (1.bs., İkbal Kitâbhânesi, İstanbul, 1339/1923), 3-*Gizli El* (1.bs., İkbal Kitâbhânesi, İstanbul, 1340/1924), 4-*Damga* (1.bs., İkbal Kitâbhânesi, İstanbul, 1340/1924), 5-*Akşam Güneşi* (1.bs., İkbal Kitâbhânesi, İstanbul, 1342/1926), 6-*Bir Kadın Düşmanı – Çirkinin Romanı* (1.bs., Yeni Matbaa, İstanbul, 1343/1927), 7-*Yeşil Gece* (1.bs., Sühulet Kütübhanesi, Akşam Matbaası, İstanbul, 1344/1928, 310+2 s.), 8-*Acımak* (1.bs., Sühulet Kütübhanesi, İstanbul, İstanbul, 1344/1928), 9-*Yaprak Dökümü* (1.bs., Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul, 1930), 10-*Kızılcık Dalları* (1.bs., Muallim Ahmed Halit Kitaphanesi, İstanbul, 1932, 435 s.), 11-*Gökyüzü* (1.bs., Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul, 1935, 336 s.), 12-*Eski Hastalık* (1.bs., Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1938, 279 s.), 13-*Ateş Gecesi* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1942, 250 s.), 14-*Değirmen* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1944, 128 s.), 15-*Miskinler Tekkesi* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1946), 16-*Harabelerin Çiçeği* (1.bs., Hadise Yayınevi, İstanbul, 1953), 17-*Kavak Yelleri* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1950/1961), 18-*Son Sığınak* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1961), 19-*Kan Davası* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1961), 20-"*Ripka İfşa Ediyor*" ("Ulus" gazetesinde tefrikası, 1949). ***Hakkında bkz.,*** Cahit Kavcar (1969). "Çalıkuşu ve Türk Eğitimindeki Yeri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,* C. 2, S. 1-4, Ankara, ss. 165-176; Cahit Kavcar (1972). "Bir Öğretmenin Romanı: Yeşil Gece", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 1, Ankara, ss. 167-187; Selim İleri (1975). "Öykümüzde Bir Sevecenlik Fırtınası: Reşat Nuri Güntekin", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 75-84; İbrahim Zeki Burdurlu (1977). *Reşat Nuri Güntekin*, İstanbul: Toker Yayınları, 150 s.; Yeni baskısı, İstanbul, 1998, 152 s.; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 284-334; Kenan Akyüz (1982). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923) I,* 4.bs., Ankara: Mas Matbaacılık ve Aksesuvarları, ss. 185-186; Olcay Önertoy (1983). *Reşat Nuri Güntekin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 152 s.; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Reşat Nuri Güntekin: 'Çalıkuşu', 'Yeşil Gece', *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, ss. 156-159, 162-164; Birol Emil (1984). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Şahıslar Dünyası 1 (Harabelerin Çiçeği'nden Gökyüzü'ne),* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları; Mehmet Kaplan (1984). "Reşat Nuri Güntekin / Avukat", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 113-118; Birol Emil (1989). *Reşat Nuri Güntekin*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Muzaffer Uyguner (1993). *Reşat Nuri Güntekin*, Ankara: Bilgi Yayınları; Abdülkadir Hayber (1993). *Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin Romanlarında Nesil Çatışmaları*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 410 s.; Fethi Naci (1995). *Reşat Nuri'nin Romancılığı*, İstanbul: Oğlak Yayınları; Nilüfer Mizanoğlu Reddy (1996). "Çalıkuşu: Feminist Bir Okuma", *Kuram*, S. 10, Ocak, s. 75; Ömer Lekesiz (1997). "Reşat Nuri Güntekin: Balta / Özümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 248-258; Hüseyin Çelik (2000). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Sosyal Tenkit*, 1.bs., Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Oğuzhan Karaburgu (2001). *Reşat Nuri Güntekin'in Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve edebiyatı Anabilim Dalı, 137 s.; Ahmet Bedir (2002). "Oryantalizmin Entelektüelimize Etkisi / 9.Reşat Nuri", *Marife, Bilimsel Birikim* (Oryantalizm /

Reşat Nuri Güntekin, basit kurgulu, konulu ama insan sıcaklığını, insan ve çevre ilişkilerindeki derin bağları, sıradan ama yaşantıları belirleyen ilişkileri, bireysel ve toplumsal etik değerleri içeren öyküler yazmıştır.

Romanlarındaki güçlü gözlemciliğe dayanan realizmi öykülerinde uygulamayan, yer yer meddah söylemine bağlı kalarak, öyküsel dil yerine günlük vaka dilini esas alan Reşat Nuri Güntekin, bu bakımdan roman türündeki öncü çıkışlarını öyküde tam anlamıyla gerçekleştirememiştir."[163]

Reşat Nuri Güntekin, romanlarında çok değişik konuları işlemiştir. Bunların kimileri kişisel, kimileri de toplumsaldır. "Yazar, hayatının ilk döneminde yazdığı eserlerde bireylerin duygusal ilişkileri üzerinde durmuş (*Çalıkuşu, Dudaktan Kalbe, Akşam Güneşi* vb.), … sanat hayatının ikinci döneminde (1928'den sonra), eserlerinde toplumsal olayları ön plana almış (*Yeşil Gece, Yaprak Dökümü, Miskinler Tekkesi*, vb.), hatta kimi eserlerinde daha da ileriye giderek 'savlı / tezli' roman denemesine girişmiş, roman aracılığıyla belli bir görüşün savunuculuğunu yapmıştır (*Yeşil Gece*)."[164] *Yeşil Gece*, "Atatürk'ün direktifi üzerine yazılmış… ve eski bir örfün inkılâp zihniyeti açısından mübalağalı bir tenkididir."[165] Reşat Nuri, genel olarak realist bir yazardır, ancak romanlarının başkişileri genellikle idealize edilmiştir. İlk büyük eseri olan *Çalıkuşu*'nun gördüğü geniş ilgi, yazara haklı bir şöhret kazandırmıştır.

1923 Kuşağı Hikâye ve Romancıları:

Osmanlı Devleti'nin sona erişi ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu, Tanzimat'tan beri devam eden ıslahatlardan inkılâplara geçiş süreciyle devlet makanizması ve toplumu bütün kurumlarıyla yeniden düzenlemeyi hedeflediği kadar kültür, sanat ve edebiyat sahasının da benzeri şekilde yeniden formatlanmasını da amaçlar. Bu nedenle, ta 1920'lerden 1940'lara, hatta 1960'lara kadar toplumdaki her değişiklik sanat ve edebiyatı, dolayısıyla hikâye romanı etkilemiştir.

1923 yılından itibaren devletin ve toplumun yapısını yeniden biçimlendirmeye yönelik birçok inkılâp ve değişiklikler yapılmıştır. Cumhuriyet öncesinin, hatta Millî Mücadele ve Kurtuluş Savaşı

Muhammed Hamidullah'ın Aziz Hatırasına), Yıl: 2, S. 3, Kış, s. 208; İsmail Çetişli (2004). "Çalıkuşu", *Metin Tahlillerine Giriş / 2 –Hikâye-Roman-Tiyatro*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, ss. 210-241; Beyhan Uygun Aytemiz (2005). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Aşk İlişkileri*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, 223 s.; Mehmet Kaygana (2006). "Acımak Romanı Üzerine Bir Tahlil Denemesi", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 1, Haziran, ss. 41-52; Bahattin Şeker (2006). "Yeşil Gece ve Gerçek", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 23, C. 1, Ankara, ss. 243-256; Muhammet Fatih Kanter (2008). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 575 s.; Bahattin Şeker, Mitat Durmuş (2009). "Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Fransız Edebiyatından İzler" (Evidences of French Literature in the Novels of Reşat Nuri Güntekin), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic*, Vol. 4/1-I, Winter, pp. 561-590; Kadrican Mendi (2011). "Reşat Nuri'nin 'Yeşil Gece' Romanı", *Tasfiye*, S. 27, Ocak içinde; Ülkü Ayşe Oğuzhan Börekçi (2011). "Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanının Toplumsal ve Siyasal İşlevi Üzerine Bir İnceleme: 'Yeşil Gece' ve 'Yaban'" (An Analysis of the Social and Political Functions of Early Republican Period Turkish Novel: 'Yeşil Gece' and 'Yaban'), *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 32, Bahar, ss. 259-278; Fethi Naci (2013). "Reşat Nuri Güntekin: 'Çalıkuşu', 'Ateş Gecesi', 'Kavak Yelleri', 'Son Sığınak', *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 81-111, 112-125, 126-154, 155-169; Nebahat Yusoğlu (2013). "Reşat Nuri'den Kitaplarında Olmayan İki Öykü", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 170, Kasım – Aralık, ss.72-75 ("Baskın", ss. 72-74; "Unutulmuş İskele", ss. 75-76.)

[163] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Reşat Nuri Güntekin (1889-1956)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlatışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 5, s. 478.

[164] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, s. 288.

[165] Birol Emil (1989). "Reşat Nuri Güntekin'in Tiyatro Yazarlığı", *Reşat Nuri Güntekin*, 1.bs., Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 79. Aynı meseleye daha farklı bir biçimde Fransız edebiyatı tesiri açısından da yaklaşılmıştır [*Bkz.* Bahattin Şeker (2006). "Yeşil Gece ve Gerçek", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 23, C. 1, Ankara, ss. 243-256; Bahattin Şeker, Mitat Durmuş (2009). "Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Fransız Edebiyatından İzler" (Evidences of French Literature in the Novels of Reşat Nuri Güntekin), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic*, Vol. 4/1-I, Winter, pp. 561-590].

döneminin paradigması ile 1923 sonrasının paradigmaları birbirinden farklı ve bazı açılardan birbirini nakzedebilir özellikler taşımıştır.

1923-1928 arası Türk hikâye ve romanı bu siyasal ve toplumsal şartlar arasında, özellikle bir önceki neslin hikâye ve romancılarının kaleme aldıkları eserlerle edebiyat sahasında varlığını sürdürmüştür. Bugünden bakıldığında, bu kuşak hikâyecileri ve romancıları dönemin egemen ve biçimlendirici yaptırımları doğrultusunda angaje ve/veya 'güdümlü roman' ve hikâye türünden eserler vermişlerdir. Amaç edebiyat, dolayısıyla hikâye ve romanlar aracılığı ile toplumu öngörülen yeni paradigmaya göre yeniden biçimlendirmektir… Ancak, bunun için geçiş döneminde Osmanlı'nın çözülüşünün anlatılması, yapılan değişikliklerin gerekçesi olarak sunulması gerekmiştir.

Bu nedenle, 1923 kuşağı hikâye ve romanlarında, "Geçiş dönemi öncesinin sorunları (…), Osmanlının çözülüşü, toplumda yaşanılan ikilem, milli mücadeleden kesitler, dönem insanının bireysel konumu, toplumsal yaşamda(n) kesitler romanlarda ağırlıklı olarak ele alın"mıştır[166].

Benzeri şekilde, "(…) öyküde (de) eski geleneksel çizgiyi sürdüren öykücülerin ürünlerine rastlamaktayız. Millî edebiyat döneminde başlayan ulusallık bilinci, halka doğru hareketinin yansıları sürmektedir. Eski-yeni yaşamdan kesitler, geçiş döneminde yaşanan sorunlar, gözlemci-gerçekçi biçimde yansıtılır. Öykücülüğümüz Anadolu coğrafyasına açılmıştır.."[167]

1923 Kuşağı hikâye ve roman yazarları arasında, önceki nesilden olanların yanında, *Memduh Şevket (Esendal, 1883-1952), Osman Cemal (Kaygılı, 1890-1945), Fahri Celalettin (Göktulga, 1895-1975), Mahmut Yesari (1895-1945), Peyami Safa (1899-1961), Esat Mahmut (Karakurt, 1902-1977), Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983), Suat Derviş (Baraner, 1905-1972), Abdullah Ziya (Kozanoğlu,* 1906-1966) … vb.'lerini sıralamak mümkündür.

Cumhuriyet devri hikâye ve roman yazarlarından biri olan ***Memduh Şevket (Esendal,* 1883-1952)**[168], oğlunun ifade ettiğine göre, "17 yaşında iken Çorlu'nun mahalli gazetesinde yazı yazmaya"

[166] Feridun Andaç (2003). "Cumhuriyet Dönemi Romanı Öykücülüğüne Bakış: Roman ve Öyküde Yeni Açılımlar (1940-1960)", *Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Can Yayınları, s. 53; A.mlf. (2014). "Romanımızda Köy ve Taşra Gerçekliği", *Anonimleşen Edebiyat: Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, s. 72.

[167] Feridun Andaç (2003). "Cumhuriyet Dönemi Romanı Öykücülüğüne Bakış: Roman ve Öyküde Yeni Açılımlar (1940-1960)", *Edebiyatımızın Yol Haritası*, s. 61.

[168] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Hikâyeler* (Birinci Kitap, Ulus Basımevi, Ankara, 1946), 2-*Hikâyeler* (İkinci Kitap, Ulus Basımevi, Ankara, 1946), 3-*Otlakçı* (Dost Yayınları, Ankara, 1958), 4-*Mendil Altında* (Dost Yayınları, Ankara, 1958), 5-*Temiz Sevgiler* (Dost Yayınları, Ankara, 1965), 6-*Ev Ona Yakıştı* (Dost Yayınları, Ankara, 1971), 7-*Sahan Külbastısı* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1983), 8-*Veysel Çavuş* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1984), 9-*Bir Kucak Çiçek* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1984), 10-*İhtiyar Çilingir* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1984), 11-Hava Parası (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1984), 12-*Bizim Nesibe* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1985), 13-*Kelepir* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1986), 14-*Gödeli Mehmet* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1988). ***b-Romanlar:*** 1-*Miras* (Tefrikası: *Meslek* Gazetesi, S. ?-38, 15 Kanun-ı Evvel 1340 / 15 Aralık 1924 - 1 Eylül 1925, yarım kalmıştır. Kitaplaşması: 1.bs., Bilgi Yayınevi, Ankara, 1988), 2-*Ayaşlı İle Kiracıları* (Tefrikası: *Vakit* Gazetesi, 12 Mart – 21 Mayıs 1934, ss. 5811-5878, toplam 66 tefrika. Kitaplaşması: 1.bs., Vakit Matbaası, İstanbul, 1934), 3-*Vassaf Bey* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1988). ***Hakkında bkz.*** Salim Şengil (1952). "Esendal'ın Hayatı", *Seçilmiş Hikâyeler*, S. 5, Haziran, ss. 7-8; Ömer Perçinoğlu (1952). "Mahmut, Şevket Esendal", *Yeni Yeditepe*, S. 15, İstanbul, s. 4; Hikmet Dizdaroğlu (1965). "Ölümünün 13. Yıldönümünde Memduh Şevket Esendal", *Türk Dili*, C. 14, S. 164, Ankara, ss. 546-562; Muhtar Körükçü (1966). "Esendal'ın Hikâyeleri", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, C. 33, S. 661, s. 16; Tahir Alangu (1968). "Memduh Şevket Esendal", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman: Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, ss. 121-165; Mustafa Şerif Onaran (1975). "(Memduh Şevket) Esendal", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 34-44; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Memduh Şevket Esendal: 'Ayaşlı ve Kiracıları'", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, ss. 198-200; İsmail Çetişli (1989). *Memduh Şevket Esendal –İnsan ve Eser-*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, IV+460 s.; Muzaffer Uyguner (1989). "Esendal'ın Ayaşlı İle Kiracıları Konusunda Görüşleri", *Hürriyet Gösteri*, S. 102, Mayıs, ss. 62-65; İsmail Çetişli (1990). "Memduh Şevket Esendal'ın Romanlarında Aile", *Milli Kültür*, S. 78, Ankara, ss. 45-47; Kemal Bek (1990). "Maupassant Gerçekliğinden Esendal Duyarlığına", *Türk Dili Dergisi*, C. 4, S. 20, İstanbul, ss. 27-31; İsmail Çetişli (1991). *Memduh Şevket Esendal*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, X+207 s.; Olcay Önertoy (1991). "Memduh Şevket Esendal'ın İlk Romanı *Miras*", *Türkoloji Dergisi*, C. 9, S. 1, ss. 9-18; Sabahattin Çağın (1991). "Esendal'ın 'Miras' Romanında Devir Tenkidi", *Türk Edebiyatı*, S. 207, ss. 42-43; Muzaffer Uyguner (1993).

başlamış, fakat 25 Teşrin-i Evvel 1324/7 Kasım 1908'te yazdığı ve M.Ş. imzası ile yayınladığı ilk hikâyesi 'Veysel Çavuş'[169] ile bu sahaya adımını atmıştır. Sayıları 12-16 arasında değişen çeşitli imzalar kullanan Memduh Şevket Esendal, roman türünde eserler de kaleme almasına rağmen, Türk edebiyatında sanatını tamamıyle 'hikâye türü'ne adamış nadir üç-beş yazarımızdan birisidir. Memduh Şevket Esendal, Türk edebiyatında sanat hayatının ilk döneminde Maupassant tarzı hikâyeler kaleme almasına rağmen, ustalık dönemi hikâyeleri ile Anton Çehov tarzı hikâyeciliğin, yani durum hikâyesinin temsilcilerinden biridir. O, "Çehov öykücülüğündeki bakış açısına bağlı etkili durum belirlemelerini yeni bir anlatım imkânı olarak yetkin seviyede yerli öykücülüğe transfer etmiştir. Öykülerken sade bir dil kullanmış ve pürüzsüz bir söyleşi gerçekleştirmiştir. Geniş bir konu yelpazesine sahip olan Esendal, aile kurumunu yücelten, huy güzelliğini, başka insanlara yük olmamayı, sevmeyi ve sevilmeyi teşvik eden bir yazar tutumu içinde olmuştur. Bu açıdan öyküleri, estetik ve ahlâkî boyutuyla tam, hayatı ve insanı hemen her cephesiyle gereğince ortaya koyan öyküler olarak değer kazanmıştır.

Öykülerinde evlilik ve aile, kadın-erkek ilişkileri, yöneten ve yönetilen ilişkileri, küçük insan, çocuk ve çocukluk, yozlaşma konularını aşırlıklı olarak işleyen Memduh Şevket yerli öykücülükteki müstesna yerine klasik öykü tarzını dışlayıp yerine Çehov tarzına yakın 'kendi' öyküsünü oluşturarak ulaşmıştır.

Öykülerinde sevimli, sıcak, hoşgörüye dayalı bir mizaha da yer veren Memduh Şevket, yaşadığı zamanın içinden, çevresinde olan bitenlerden tanıdığı tiplerin yaşantılarından sade, süssüz ve pürüzsüz öyküler çıkarmıştır.

Çevre tasvirlerine hemen hiç yer vermemiş, çevreye ilişkin mutlaka bilgi vermesi gerekiyorsa bunu da öykü kişilerinin konuşmaları ya da düşünceleri aracılığıyla yapmıştır.

Mevcut toplumsal yapıyı, kültürel ortamı da yine öykü kişileri vasıtasıyla yansıtmış, bu konuda da büyük laflara, tezli söyleyişlere kalkışmamıştır. Ancak bundan, Memduh Şevket'in belirtilen konulara eleştirel yaklaşmadığı da anlaşılmamalıdır; o, öykü türünün içinde kalarak mevcut yapıları eleştirdiği gibi zaman zaman mevcut bürokrasiyi silkelemeyi de ihmal etmemiştir.

Esendal, çürüyen, kokuşan değerleri kavramış ve bunları gözlem ürünü olarak okuruna sunmuştur. Kimi zaman kendi anlayışına göre yeni bir ortamın yaratılabilmesi için "olması gereken"i de öykülerinde nakletmiştir.

Memduh Şevket, dilde sadeliğe, söyleyişte samimiyet tercih ederek, sağlam yapılı öyküler kurmuş, ancak sadelik planında gündelik dile fazla itibar ettiği öykülerinde yer yer sıradanlığa düşmüştür."[170] Hikâyeciliği, araştırmacılarca biri Maupassant tarzı karamsar / eleştirel hikâyeler kaleme

"110.Doğum Yıldönümünde Esendal'ın Öykücülüğü", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, C. 59, S. 1028, ss. 18-19; Ömer Lekesiz (1998). "Memduh Şevket Esendal: Saide / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 2, ss. 240-266; İsmail Çetişli (2002). "Ölümünün 50. Yıldönümünde Memduh Şevket Esendal", *Türk Dili*, C. 83, S. 605, Mayıs, ss. 415-428; Canan Aslan (2003). "Memduh Şevket Esendal'ın Biçemine Dilbilimsel Bir Yaklaşım: Bir Öykü ve Çözümleme 'Pazarlık'", *Dil Dergisi*, S. 122, ss. 17-30; Sevim Gözcü (2004). *Ayaşlı İle Kiracıları'nda Anlatıcı Sorunsalı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, VI+88 s.; Behçet Çelik (2005). "Esendal'ın Hikâyelerinde Bize Özgü Olan", *İmge Öyküler*, Yıl: 1, S. 2, Nisan – Mayıs, ss. 141-147; Elmas Şahin (2010). "Balzac İle Esendal'ın Kiracıları: Goriot Baba ve Ayaşlı İle Kiracıları Adlı Romanlara Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 42, Erzurum, ss. 123-131; Nazım Elmas (2010). "Memduh Şevket Esendal'ın Hikâyelerindeki Tasvirlerde Anlatıcıların Durumu ve Konumu", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic*, Vol. 5, Issue 4, İstanbul, ss. 1049-1062; Fethi Naci (2013). "Memduh Şevket Esendal: 'Ayaşlı ve Kiracıları'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 25-27; Emel İlhan Yıldırım (2013). *Memduh Şevket Esendal'ın Hikâyelerinde Bürokrasi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 170 s.; Selda Uğur (2016). "Memduh Şevket Esendal'ın Romanları", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 61, Mayıs – Haziran, ss.

[169] M.Ş. (1324/1908). "Veysel Çavuş", *Tanîn* Gazetesi, 4 Kanun-ı Evvel /17 Aralık.

[170] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Memduh Şevket Esendal (1883-1952)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 487-488.

aldığı 1908-1920 ve diğeri, Çehov tarzı iyimser /hoşgörülü hikâyeciliği benimsediği 1921-1952 olmak üzere iki devrede ele alınıp incelenen Memduh Şevket'in roman türünde üç eseri vardır.

Edebiyat sahasına mizâhî yazılarla adımını atan ***Osman Cemal (Kaygılı*, 1890-1945)**[171], Sinop'ta sürgün olduğu zaman (1913-1918) 1913'te yazıp yayınladığı 'Çuvalcı Şeyhinin Halefi' (*Alay*, S. 5, 6, 7, 7 Şubat 1336/1920 …) adlı ilk büyük hikâyesi ile dikkatleri çekmiştir[172]. "Politik tercihleri, faaliyetleri, sosyal statüsü nedeniyle dramatik bir hayata sahip olan Osman Cemal Kaygılı, tecessüs ürünü olmasa da, öykü konularının hemen tümünü yetiştiği, yaşadığı çevrelerden devşirmiştir.

Bu nedenle tanıklıkları, bilgileri İstanbul'un yoksul ama renkli hayatlarına tekabül eden Osman Cemal Kaygılı, Çingenelerinki başta olmak üzere halk yaşayışını olanca sadeliğiyle öykülerine yansıtmıştır.

Canlı diline, yaşanmışlıkları birebir nakledişine rağmen, anlatım biçimleri, teknik yapılanma, üslûp kurma vb. konularda seçici bir tutum içinde olmamış, bu nedenle de yerli öykücülükte kendisine mahsus bir tarz oluşturamamıştır."[173]

Öyküleri gibi romanları da İstanbul ve kenar semtlerini konu edinir. Ahmet Mithat Efendi gibi tesadüflere yer verdiği gibi, olayın gidişini durdurup araya girerek kendi fikirlerini söyler. Bundan dolayı zaman zaman roman kişisi olarak yer aldığından romanları anıların ağırlıklı olduğu roman görünümüne bürünür. Piyasa romanı niteliğindeki romanları gözleme dayanmalarına rağmen, yapay olay kurgularıyla hikâyeleri gibi dil ve üslûp açısından özensiz ve çalakalem yazılmış izlenimini verir.[174]

Hekim öykücülerimizden olan[175] ve kaleme aldığı ilk hikâyesi 'Salgın' (20 Mayıs 1915) olmasına rağmen, ilk hikâyesi 'Kadın Cehennemi'ni (*Servet-i Fünûn*, C. 53, Nr. 1364, 26 Teşrîn-i Evvel (Eylül)

---

[171] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Bir Kış Gecesi* (1.bs., Sabah Matbaası, İstanbul, 1923), 2-*Çuvalcı Şeyhinin Halefi* (1.bs., Sabah Matbaası, İstanbul, 1923), 3-*Altın Babası* (1.bs., Cihan Biraderler Matbaası, İstanbul, 1923), 4-*Çingene Kavgası* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1925), 5-*Goncanın İntiharı* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1925), 6-*Mahkemede Kaynana-Gelin Kavgası* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1925), 7-*Tekin Olmayan Kedi* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1925), 8-*Eşkıya Güzeli* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1925), 9-*Sandalım Geliyor Varda* (1.bs., Çığır Kitabevi, İstanbul, 1938). ***b-Romanlar:*** 1-*Çingeneler* (1.bs., Etiman Kitabevi, İstanbul, 1939), 2-*Aygır Fatma* (1.bs., Semih Lütfi Kitebevi, İstanbul, 1944), 3-*Bekri Mustafa* (1.bs., Semih Lütfi, İstanbul, 1944). ***Hakkında bkz.*** Reşat Feyzi Yüzüncü (1947). *Osman Cemal Kaygılı Hayatı – Şahsiyeti – Eserleri*, İstanbul: Çığır Kitabevi; Tahir Alangu (1968). "Osman Cemal Kaygılı", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, ss. 93-101; Mustafa Kutlu (1982). "Kaygılı, Osman Cemal", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, C. 5, ss. 232-233; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Osman Cemal Kaygılı: "Çingeneler", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, ss. 230-232; Orhan Okay (1990). 'Osman Cemal Kaygılı', *Büyük Türk Klasikleri*, İstanbul: Ötüken Yayınları, C. 12, ss. 281-283; Ömer Lekesiz (1997). "Osman Cemal Kaygılı: Çingene Kavgası / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 311-314; Mustafa Apaydın (2003). *Osman Cemal Kaygılı'nın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Adana: Baki Kitabevi; Mustafa Apaydın (2005). *Osman Cemal Kaygılı'nın Hikâyeleri*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi; Vildan Şen (2005). *Osman Cemal Kaygılı'nın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 246 s.; Mustafa Apaydın (2006). *Osman Cemal Kaygılı'nın Hikâyeciliği*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi; Erhan Ayhan (2006). *Osman Cemal Kaygılı'nn Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Basılmamış, Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 229 s.; Ali Yavuz (2010). *Osman Cemal Kaygılı'nın Eserlerinde İstanbul*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 127 s.; Fethi Naci (2013). "Osman Cemal Kaygılı: 'Çingeneler'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 170-174.

[172] *Bkz.* ve *krş*. Tahir Alangu (1968). "Osman Cemal Kaygılı", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, s. 95.

[173] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Osman Cemal Kaygılı (1890-1945)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 479.

[174] *Bkz.* Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, ss. 247-253.

[175] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Fahri Celal Göktulga (1892-1975)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlatışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 5, s. 479.

1917, ss. 93-97) Cumhuriyet öncesi yayımlayan ***Fahri Celalettin (Göktulga,* 1895-1975)**[176], "Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e geçiş sürecindeki hayatı toplumsal ve bireysel durumlarıyla renkli tablolar halinde öyküleştirmiştir.

Sözkonusu sürecin gelenek ve göreneklerini esas alan öyküleri yer yer mizahî unsurlarla yüklüdür. Toplum yaşayışındaki, düğün, evlenme, boşanma vb. gelenekleri, sıradan insanların dramlarını, sosyal statü ve yapılarndaki farklılıkları, çelişkileri, dil düzeyi dahil kendi otantik yapıları içinde öyküleştirmeye özen göstermişytir.

Öykülerinde ruh hekimliğinden edindiği tecrübeleri iyi kullanan Fahri Celal, yerli öykücülüğün ilk temsilcilerinden olmasının getirdiği kimi acemiliklerden ve çekinceli söylemlerden kurtulamamıştır."[177]

Kaleme aldığı realist hikâyelerinde gerek konu ve gerekse plan bakımından Ömer Seyfettin'in Guy de Maupassant tarzı hikâyeciliğini izlemiştir.[178] "F. Celalettin, günümüze kadar gelmiş eski hikâyecilik yolunun bir temsilcisi, daha doğrusu eskiyi günümüze bağlayan köprülerden biridir."[179]

Hikâye sahasına ilk uzun hikâyesi 'Bir Namus Meselesi' (*Kelebek*, S. 25-31, 1339/1923) ile atılan ***Mahmut Yesari* (1895-1945)**[180], zamanının çeşitli dergi ve gazetelerinde hikâye ve roman yayınlamış bir

---

[176] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Talak-ı Selâse* (1.bs., Kütübhâne-i Sûdî / Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 2-*Kına Gecesi* (1.bs., Sühulet Kütübhânesi, 1343/1927), 3-*Eldebir Mustaefendi* (1.bs., Ahmet Sait Kütüphanesi, İstanbul, 1943), 4-*Avur Zavur Kahvesi* (1.bs., Ahmet Sait Kütüphanesi, İstanbul, 1948), 5-*Salgın* (Seçilmiş Öyküler, 1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1953), 6-*Rüzgâr* (Fıkralar ve Öyküler, 1.bs., Çelikcilt Matbaası, İstanbul, 1955), 7-*Keloğlan Çanakkale Muharebelerinde* (Uzun Öykü, 1.bs., Matbuat Umum Müdürlüğü Neşriyatı, 1939; *Çanakkalede'ki Keloğlan*, Aydın Güler Kitabevi, İstanbul, 1960), 8-*Bütün Hikâyeler* (Fahri Celal adıyla, 1.bs., Cem Yayınevi, İstanbul, 1973). ***Hakkında bkz.,*** Fahri Celâlettin Göktulga (1968). *Avur Zavur Kahvesi*, İstanbul: Ahmet Sait Kitabevi; Hilmi Yavuz (1973). "Fahri Celâl'in Bütün Hikâyeleri", *Milliyet Sanat*, S. 54, 16 Kasım, s. 14; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 268-283; Mehmet Kaplan (1984). "Fahri Celal Göktulga / Evham", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 119-123; İ. Soysal (1984). "Dr.Fahri Celal Göktulga", *Sanat Olayı*, S. 20, Ocak, s. 18; Konur Ertop (1985). "Eski Bir Zamanın Tanığı: Fahri Celâl", *Hürriyet Gösteri*, S. 56, Temmuz, ss. 74-76; Muhtar Tevfikoğlu (1993). *Fahri Celâl Göktulga*, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları; Ömer Lekesiz (1997). "Fahri Celâl Göktulga: Hayalet / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 298-303; Behçet Çelik (1998). "F. Celâlettin'in Öyküleri", *Virgül*, S. 10, Temmuz – Ağustos, ss. 68-70; Sema Çetin (2000). *Fahri Celal'in Öykücülüğü*, Basılmamış Tüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; Bilgen Aydın (2003). *Fahri Celalettin Göktulga'nın Öykülerinde Anomi ve Geçmişe Kaçış*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, 95 s.; Ahmet Cüneyt Issı (2004). "Hikâyeci Fahri Celâl (Göktulga)", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzün Tarihsel Bağlamı I]*, Yıl. 1, S. 2, Nisan-Mayıs, ss. 127-135; Bilgen Aydın Sevim (2010). "Fahri Celalettin Göktulga'nın Öyküleri: Toplumsal Anomi ve Kadınla Erkek Arasındaki İletişimsizlik / Fahri Celalettin Göktulga's Stories: Social Anomie and Lack of Communication Between Woman and Man", *Uluslararası Sosyal Araltırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research [Woman Studies / Special Issue]*, Vol. 3, Issue 13, ss. 16-32.; A.Cüneyt Issı (2011). *Fahri Celâl'in Hikâyeciliği: II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Taşan Duyarlık*, Roza Yayınevi, İstanbul, 320 s.

[177] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Fahri Celal Göktulga (1892-1975)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlatışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 5, s. 479.

[178] Geniş bilgi için *bkz.* Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 270-274.

[179] Tahir Alangu (1968). "F. Celâlettin", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, s. 17.

[180] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Çoban Yıldızı* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1925), 2-*Çulluk* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1927), 3-*Pervin Abla* (1.bs., İkbal, İstanbul, 1927), 4-*Ak Saçlı Genç Kız* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1928), 5-*Geceleyin Sokaklar* (1.bs., Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1929, 80 s.), 6-*Bağrıyanık Ömer* (1.bs., Kanaat kitabevi, İstanbul, 1930, 168 s.), 7-*Kırlangıçlar* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1930, 104 s.), 8-*Su Sinekleri* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1932, 337 s.), 9-*Kalbimin Suçu* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1932, 261 s.), 10-*Bahçemde Bir Gül Açtı* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1933), 11-*Ölünün Gözleri* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1933, 240 s.), 12-*Tipi Dindi* (1.bs., Sühulet Kitabevi, İstanbul, 1933), 13-*Sevdâ İhtikârı* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1934, 212 s.), 14-*Aşk Yarışı* (1.bs., Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1934, 141 s.), 15-*Bir Kadın Geçti* (1.bs., Kanaat kitabevi, İstanbul, 1934),

yazardır. Mahmut Yesari, konularını günlük yaşayıştan alan realist bir halk romancısıdır. Roman yazarlarının gözlemlerden yararlanması gerektiği kanısındadır. Roman üzerine yazdığı (*Yenigün*, 1934) bir makalede bu konuda"ki[181] görüşlerini ortaya koyduğu gibi, kaleme aldığı eserlerine dair ayrıntılı bilgiler vermiştir. Buna göre, *Çoban Yıldızı*'ndaki 'Yakacık' tasvirini, orada Yedeksubayı 'talimgâhındayken' anı defterine yazdığını; *Çulluk*'un başlangıcındaki avcıların gerçek olduğunu ve reji fabrikasını yazmak için bir hafta rejide işçilik ettiğini; *Pervin Abla*'daki 'Marmara Yolculuğu'nun Tekirday, Akbaş ve Anafartalar 'Taşoz' torpidosu ile Çanakkale'ye gönderildiği zaman tuttuğu anılara dayandığını; *Su Sinekleri*'nde Kadıköyü'nde sinema hastası kızlar ve delikanlılarla dolaşıp kürek çektiğini, ayrıca Fransızca sinema dergileri okuduğunu; *Tipi Dindi*'nin baştan sonuna kadar tipleri ve olaylarıyla hayattan alınma olduğunu ve yine *Bir Aşk Uçurumu*'nda fabrika röportajlarını okuyup tezgâhları gezdiğini dile getirmiştir[182].

Bütün eserlerinde vakayı ön planda tutan Yesari, yukarıda görüldüğü gibi "roman anlayışının temeline 'gözlem'i, 'yaşanan hayattan alınmış olma'yı koyar. Romanını yazacağı insanlar arasına karışır; gözlemler yapar; notlar alır ve sonra yazar…"[183]

Kaleme aldığı hikâyelerinden bir kısmı '*Yakacık Mektupları: Hikâyeleri*' adıyla bir araya getirilmiştir. Recai Özcan, literatürde pek üzerinde durulmayan Mahmut Yesari'nin hikâyeciliği üzerine müstakil bir kitap yayınlayarak onun modern hikâyeciliğimizdeki yerini irdelemiştir.

Cumhuriyet devri Türk edebiyatında hikâye ve roman yazarlarından biri de ***Peyami Safa* (1899-1961)**'dır[184]. Hem Millî Edebiyat hem de Cumhuriyet devrinde eser veren İsmail Safa'nın oğlu Peyami

16-*Kanlı Sır* (1.bs., Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1935), 17-*Yakut Yüzük* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1937, 272 s.), 18-*Dağ Rüzgârları* (1.bs., İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1939, 264 s.), 19-*Sağanak Altında* (1.bs., Akba Kitabevi, Ankara, 1943, 295 s.). ***b-Hikâyeleri:*** 1-*Yakacık Mektupları: Hikâyeleri* (1.bs., Çığır Kitabevi, İstanbul, 1938, 96 s.; Yeni Çığır Yayınevi, İstanbul, 1961, 72 s.). ***Hakkında bkz***. Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Mahmut Yesari: 'Tipi Dindi'", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, s. 190; İnci Şahyazıcı (1991). *Mahmut Yesari'nin Yedi Gün ve Yeni Kitap'taki Eserleri (Metin – Tahlil)*, Bitirme Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 18+595 s.; Ayla Özgür (1992). *Mahmut Yesari'nin Çulluk Romanı Üzerine Bir İnceleme (Metin ve Tahlil)*, Bitirme Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, IV+414 s.; Semra Güner (1994). *Mahmut Yesari'nin Bir Tefrika Romanı: Şeytan Tüyü (Metin-İnceleme)*, Bitirme Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, IX+149 s.; Dilek Özlem (1994). *Mahmut Yesari'nin İki Tefrika Romanı: Yaşamaya Mahkum, Sevda Geceleri (Metin-İnceleme)*, Bitirme Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, IV+171 s.; Şevket Toker (1996). *Romancı Yönüyle Mahmut Yesari*, İzmir: Ege Üniveristesi Basımevi, 243 s.; Elif Öksüz (2011). *Mahmut Yesari'nin Romanlarında Yapı ve İzlek*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 324 s.; Fethi Naci (2013). "Mahmut Yesari: 'Çulluk'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 199-200; Recai Özcan (2014). *Mahmut Yesari: Hayatı ve Hikâyeciliği*, 1.bs., İstanbul: Kitabevi Yayınları, 406 s.; Fatih Alper Taşbaş (2015). "Bir Kalem İşçisinin Anatomisi: '*Mahmut Yesari'nin Hayatı ve Hikâyeciliği*'" (Kitap Tanıtımı), *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 12, Ekim, ss. İçinde.

[181] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, s. 449.

[182] *Yenigün*'den alıntılanan bu makalenin yeniden neşri için *bkz*. Mahmut Yesari (1964). "Türk Edebiyatı: *Yenigün*'den", *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi [Roman Özel Sayısı-I]*, C. 13, S. 154, Temmuz, ss. 646-648, özellikle, s. 648.

[183] Şevket Toker (1996). *Romancı Yönüyle Mahmut Yesari*, İzmir: Ege Üniveristesi Basımevi, s. 227.

[184] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Bir Mekteplinin Hatıratı: Karanlıklar Kralı* (1329/1913), 2-*İstanbul Hikâyeleri* (1.bs., Suhulet Kitab, İstanbul, 1335/1919), 3-*Gençliğimiz* (1.Tab'., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1338 / 1922), 4-*Siyah, Beyaz Hikâyeler* (1.Tab'., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 5-*Aşk Oyunları* (1.Tab', Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1340/1924, 45 s.), 6-*Süngülerin Gölgesinde* (1.bs., Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1340/1924), 7-*Ateşböcekleri* (1.Tab', Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1341/1925), 8-*Hikâyeler* (Haz. Halil Açıkgöz, 1.bs., Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1980). ***b-Romanlar:*** 1-*Sözde Kızlar* (Tefrikası: 1338 / 1922; 1.Tab', Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1341/1925, 403+1 s.; *Sözde Kızlar: Milli Roman*, 2.Tab', Orhaniye Matbaası, 1342/1926, 406 s.), 2-*Mahşer* (1.Tab', Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1340/1924), 3-*Canan* (1.Tab', Orhaniye Matbaası, İstanbul, 1341/1925), 4-*Şimşek* (1.Tab', Akşam Matbaası, 1343/1927), 5-*Bir Akşamdı* (1.Tab', Gündoğdu Matbaası, İstanbul, 1344/1928), 6-*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1.bs., Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1930), 7-*Fatih-Harbiye* (1.bs., Suhulet Kit, İstanbul, 1931), 8-*Attila* (1.bs., Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1932), 9-*Bir Tereddüdün Romanı* (1.bs., Suhulet Kit., İstanbul, 1933), 10-*Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1.bs., Nebioğlu Matbaası, İstanbul, 1949), 11-*Yalnızız* (1.bs., Nebioğlu Matbaası, İstanbul, 1951), 12-*Biz İnsanlar* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1959). ***c-Çeviri Romanlar:*** 1-C. Farrere, *Katil Kim?* (Çev. Peyami Safa, 1923), 2-F. Mauriac,

Engerek Düğümü (Çev. Peyami Safa, 1934), 3-Knut Hamsun, *Açlık* (Çev. Peyami Safa, 1934), 4-H.C. Armstrong, *Bozkurt* (Çev. Peyami Safa, 1955) … vb. Peyami Safa'nın Server Bedii adı ile yazdığı hikâye ve romanları bir hayli fazladır… ***Hakkında bkz.*** Cahit Sıtkı Tarancı (1940). *Peyami Safa: Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi; Âgâh Sırrı Levend (1952). "Peyami Safa'nın Yeni Romanı 'Yalnızız'", *Türk Dili*, S. 1, Mart, ss. 22-30; S. Yazıcı (1955). "Ediplerimizle Konuşmalar: Peyami Safa", *Yirminci Asır*, C. VII, S. 173, içinde; Recep Doksat (1962). "Birinci Ölüm Yılında Ünlü Yazar ve Düşünür Peyami Safa", *Yol*, S. 2, Haziran, s. 21; İsmail Görkem (1977). "Peyami Safa ve Romanları", *Hisar*, S. 167, Kasım, ss. 20-22; İrfan Ülkü (1981). "Peyami Safa'nın Hikâyeciliği", *Türk Edebiyatı*, S. 92, s. 6; Gürsel Aytaç (1983). "Peyami Safa'nın '*Yalnızız*' Romanı", *Milli Kültür*, S. 42, Ekim, ss. 14-17; Berna Moran (1983). "Peyami Safa'nın Romanlarında İdeolojik Yapı", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış: Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınar'a*, İstanbul: İletişim Yayınevi, ss. 185-199; Berna Moran (1983). "Matmazel Noraliyanın Koltuğu", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış: Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınar'a*, İstanbul: İletişim Yayınevi, ss. 200-218; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Peyami Safa: 'Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, ss. 182-183; Yalçın Toker ve diğ. (1984). *Peyami Safa*, İstanbul: Toker Tayınları; Ahmet Başpınar (1984). *Peyami Safa Romancılığı – Eserleri*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 366 s.; Orhan Okay (1985). "II.Peyami Safa: Dokuzuncu Hariciye Koğuşu", *Cumhuriyet Devri Hikâye ve Romanı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, ss. 15-25; Orhan Okay (1985). "II.Peyami Safa: Matmazel Noraliya'nın Koltuğu", *Cumhuriyet Devri Hikâye ve Romanı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, ss. 26-36; Orhan Okay (1985). "Elli Beş Yıl Sonra Filme Alınırken Dokuzuncu Hariciye Koğuşu", *Millî Kültür*, S. 51, Aralık, ss. 3-9; Mehmet Önal (1989). *Peyami Safa İmzalı Romanlarda Fiktif Yapı*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 556 s.; Mehmet Tekin (1990). *Peyami Safa'nın Roman Sanatı ve Romanları Üzerinde Bir Araştırma*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları; Günay Çelik (1993). *Peyami Safa'da Din ve Modernizm*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ergün Göze (1993). *Peyami Safa: Hayatı, Şahsiyeti, Tesiri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Birsen Karaca (1994). *Rus Edebiyatında Nikolay Gavriloviç Çernisevski'nin 'Ştodelat' (Ne Yapmalı), Yengevi İvanoviç Zamyatin'in 'Mıy' (Biz) ve Türk Edebiyatından Pyami Safa'nın 'Yalnızız' Eserinde Ütopya*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ömer Lekesiz (1997). "Peyami Safa: Gençliğimiz / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 200-240; Mehmet Tekin (1999). *Romancı Yönüyle Peyami Safa*, İstanbul: Ötüken Neşriyat; Gıyasettin Aytaş (2000). "Peyami Safa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu Adlı Romanından Esere Yansıyan Şahıslar Dünyası", *Türk Yurdu (Türk Romanı Özel Sayısı)*, S. 153-154, Mayıs – Haziran, ss. 267-277; Mustafa Kınış (2000). *Peyami Safa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu İle Hermann Hesse'nin Stepkurdu Adlı Eserlerinde Arayış ve Kendini Gerçekleştirme Sorunu*, İstanbul: İnsan Yayınları; Tuğba Çelik (2000). "Batı Edebiyatında Ütopyalar ve 'Yalnızız' Romanı", *Türk Yurdu (Türk Romanı Özel Sayısı)*, S. 153-154, Mayıs – Haziran, ss. 286-289; Beşir Ayvazoğlu (2000). *Doğu Batı Arasında Peyami Safa*, İstanbul: Ufuk Yayınları; Esin Bayraktar (2000). "İstanbul'un Kibar Serserisi: Cingöz Recai", *Virgül*, S. 26, Ocak, ss. 68-69; Alena Ramiç (2001). "*Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*'nda Soyunan Ruh", *Dergâh, Aylık Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi*, S. 139, Eylül, ss. 8-11; Turan Karataş (2001). "Peyami Safa'nın *Yalnızız* Romanı", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi (Türk Romanı Özel Sayısı)*, Yıl: 6, S. 65-66-67, Mayıs – Haziran – Temmuz, ss. 600-608; Kerem Gün (2002). *Peyami Safa'nın Yalnızız Romanında Ruh ve Beden Sorunsalı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, VIII+98 s.; Zülfikar Uğur Yıkan (2004). *Peyami Safa'nın Server Bedi İmzalı Romanları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; Türkan Erdoğan (2004). *Peyami Safa ve Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Toplumsal Cinsiyet*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, 581 s.; Sevgül Çabaz (2005). *Peyami Safa'nın Romanlarında Şahıslar Dünyası*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 366 s.; Şeyma Büyükkavas Kuran (2005). *Peyami Safa'nın Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 305 s.; Ali İhsan Kolcu (2008). "Peyami Safa", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkım Söğüt Yayınevi, ss. 23-36; Can Şen (2008). "Peyami Safa'nın Hikâyeciliği Üzerine Bir İnceleme", *Türk Dili*, C. 96, S. 684, Aralık, ss. 577-581; Süreyya Elif Aksoy (2009). *Peyami Safa'nın Romanlarında Modernleşme ve Mekân*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Türk Edebiyatı Bölümü, X+241 s.; Arif Yılmaz (2010). "Sosyal ve Siyasi Değişmeler Açısından Peyami Safa'nın Mahşer Romanı", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 3, Ocak-Haziran, ss. 39-57; Veysel Şahin (2010). "Peyami Safa'nın 'Fatih-Harbiye' Adlı Romanında Simgesel Değerler", *Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences of Turkish World*, S. 55, Güz, ss. 147-164; Gürkan Yanaş (2011). "Peyami Safa'nın Yalnızız Adlı Romanında Bir Çatışma Unsuru Olarak İdeolojik ve Düşünsel Yapı", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, Yıl: 3, S. 5, Ocak – Haziran, ss. 131-152; *Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Ölümünün 60. Yılında Peyami Safa / Doğumunun 80. Yılında Sevim Burak]*, S. 155, Aralık 2011; Selim Altıntop – Rıza Bağcı – Can Şen (ed.) (2012). *Vefatının 50. Yılında Peyami Safa Kitabı*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Matbaa Birimi, 149 s.; Nurullah Çetin (2012). "Peyami Safa'nın 'Fatih-Harbiye' Romanının Tahlili",

Safa, Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatında 1923 kuşağı hikâye ve roman yazarları arasında değerlendirilir.

"Peyami Safa, öyküyü, romana geçişte bir ara tür olarak kullanmıştır. Bunun için öykülerinin büyük çoğunluğu bir roman nüvesidir; olay örgüsü, mekân, kişiler ve üslûp itibariyle, potansiyel bir roman intibaı veren öykülerinde, hastalık, ruhsal sarsıntılar, sosyo-kültürel değişmeler başta olmak üzere, ölüm, kimlik bunalımı, değerler karmaşası, medeniyetler çatışması gibi konu ve olguları yoğun olarak işlemiştir.

Öykülerinde kişileri daha çok ruhsal boyutlarıyla, tutku biçimleri, dünya ve medeniyet algıları, aile ve arkadaşlık ilişkileri çevresinde derinlemesine anlatan Peyami Safa, ideolojik görüşlerini, kişisel tercihlerini de ustalıkla işlemiştir.

Psikolojik tahlilde, sayrılıklı durumların metne dökülmesinde, sanat planında sosyo-kültürel değerlerin yaşatılması ve savunulmasında ilklerin başlatıcısı olan Peyami Safa, dilde sadeliği bir vasıta olarak kabul etmiş, ancak sadeliğin basitliğe, aleladeliğe, bayağılığa dönüşmesine karşı çıkarak öykülerini sade ama edebi bir dille, sağlam bir üslûpla kurmuştur."[185]

Peyami Safa romana on üç yaşındayken '*Eski Dost*' isimli çocuk romanı ile başlamıştır. İlk romanı '*Sözde Kızlar*'la birden bire geniş şöhrete kavuşmuş olan yazar, ondokuzuncu yüzyıl realist ve natüralist Fransız romancılarını örnek almıştır. *"Benim kitaplarım üç merhale geçirmiştir"* [186] diyen Peyami Safa'nın "ilk yazdığı romanlar (*Sözde Kızlar, Mahşer, Canan*), sanatçılığını göstermekten ziyade, geçinme kaygısıyla yazılmış romanlardır. Bir konuşmasında bunu kendisi de söylüyor ve *Sözde Kızlar*'ın toplum içerisinde çok tutunmasına ve üçüncü baskı yapmasına hayret ettiğini belirtiyor.

İkinci devre romanlarında olgunlaşma yolunda olan Peyami Safa, bu sırada bir karar verir: Kazanç temin etme gayesiyle yazdığı romanlarda (ki sayısı 130'u bulmaktadır) *Server Bedii,* sanat gayesiyle yazdıklarında asıl ismi olan *Peyami Safa*'yı kullanmıştır. Mahşer'de, Canan'da, hatta Şimşek ve Bir Akşamdı'da, sanat gayesiyle yazmak ve kazanç için yazmak arasında bazı bocalamalar tesbit etmek mümkündür.

Üçüncü devrede ise Peyami Safa imzası ile Türk edebiyatında zirve olan romanları görmekteyiz: *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Fatih-Harbiye, Bir Tereddüdün Romanı, Biz İnsanlar, Matmazel Noraliya'nın Koltuğu, Yalnızız.*

Server Bedii imzasıyla kaleme aldığı '*Cingöz Recâî*' serisi, 'Cumbadan Rumbaya …vb.' diğer eserleri pek de Peyami Safa imzalı eserlerinden asla geri kalmamıştır."[187]

Vefatının 50. Yılında Peyami Safa Kitabı, [Ed. Selim Altıntop – Rıza Bağcı – Can Şen], Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Matbaa Birimi, ss. 17-44; A. Didem Uslu (2012). "Peyami Safa'nın 'Canan'ı", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Mart – Nisan, ss. ; İbrahim Tosun, Ali Koç (2012). "Fatih Harbiye Romanına Edebiyat Sosyolojisi Açısından Bir Bakış", *Tunceli üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1, S. 1, Güz, ss. 53-54; Fethi Naci (2013). "Peyami Safa: 'Fatih-Harbiye'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 201-206; Murat Gür (2013). *Metinlerarası İlişkilerle Çok Sesli Bir Peyami Safa Romanı: Yalnızız*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 131 s.; *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa]*, Yıl: 19, S. 217, Ocak 2015, 484 s.; Yusuf Turan Günaydın – Selma Günaydın (2015). "Peyami Safa Bibliyografyası (1334/1918-2014)", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa]*, Yıl: 19, S. 217, Ocak, ss. 413-452; Leyla Burcu Dündar (2015). "Seksen Yıldır Durmayan Tramvay: Fatih-Harbiye", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 108, S. 759, Mart, ss. 73-76; Mehmet Tekin (2016). *Peyami Safa İle Söyleşiler,* 1.bs., Konya: Çizgi Kitabevi, 142 s.; Ejder Ulutaş (2016). "Sosyoloji ve Edebiyat Kavşağında Peyami Safa Romanları" (Peyami Safa Novels on Crossroad of Sociology and Literature), *OPUS: Uluslar arası Toplum Araştırmaları Dergisi / International Journal of Society Researches*, C. 6, S. 10, ss. 251-270; Şeyma Büyükkavas Kuran (2018), *Peyami Safa'nın İnsanları*, 1.bs., İstanbul: Ötüken Neşriyat, 406 s.

[185] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Peyami Safa (1899-1961)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öykücüler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 477-478.

[186] ? (1937). "Peyami Safa Diyor Ki", *Her Ay*, S. 1, içinde.

[187] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, s. 338.

Halit Fahri Ozansoy'un Sultânî'de öğrencisi olduğu sıralarda şiir yanında hikâyeler yazan ve yazı hayatına gazetecilikle adımını atan ***Esat Mahmut (Karakurt,* 1902-1977)**[188], küçük hikâyeler yazmasına rağmen biri hariç tamamı sinemaya uyarlanan, olaya dayalı aşk ve serüven romanlarıyla popüler olmuş bir yazardır.

Pekçok mesleği bir arada yürüten Karakurt, bir öykü kitabı ve on altı da roman kaleme almıştır. Gazetecilikten hikâye ve romana geçen Karakurt'un popüler romancı kimliği ile gerek yeni tarz okuma yazmanın ve gerekse rejimin temel ilkelerinin halka benimsetilmesi birbiriyle örtüşür. Olcay Önertoy'a göre, "Romanlarında daha çok ulusal duyguları ya da kahramanlık duygularını güçlendirmeye çalışmıştır. Yer olarak Makedonya'dan başlayarak Doğu Anadolu ve Romanya'ya kadar uzanan romanlarında kahramanlık duyguları ve ulusal duygular romana çekicilik veren bir aşk öyküsüyle birlikte işlenmiştir."[189]

Karakurt'un bazı alt anlatılarda birinci şahıs (ben) anlatıcı olmasına rağmen, bütün romanlarında anlatıcının kültürlü ama taraflı, duygusal, müdahil ve hâkim bakış açısına sahip üçüncü şahis anlatıcı, yani (o) anlatıcı olduğu dikkati çeker.

Karakurt'un romanlarındaki kişilerin birbirine aşık bir kız ve erkekten oluşan *işlevsel kişiler*, aşık kız ve erkek kişilere yardım eden *aracı* veya *yardımcı kişiler* ve romanın akışında etkin olmayan, geri planda duran, yalnızca küçük görevleriyle yer alan *figüran* denilebilecek kişilerden oluştuğu görülür.

Karakurt'un romanlarında bütün ayrıntılarıyla verilmeyen bir 'zaman' kavramı vardır. Bu zaman algısı, ya tıpkı Oğuz Kağan Destan'ında olduğu gibi romanlarda 'zaman atlama' ve 'özetleme teknik'lerine başvurularak ya da zamanda kırılmalara başvurarak 'zamanda geriye dönüş ve/veya ileriye atlama'lar yapılarak pratize edilir.

Karakurt'un romanlarında çok çeşitli mekân algıları vardır… Bunlar romanlarda ya ülkeler ve şehirleri, ya şehrin mahalle, köy ve sokakları, ya ikamet edilen iç mekânlar ya da yine dışarıdaki tabiat olarak yerini alır.

Karakurt'un romanları aşk üzerine kurulu olduğundan tematik yapıda duygusallık son derece önemlidir. Buradan hareketle kurgu ve anlatı seviyesinde de bunu görmek mümkündür. Çeşitli anlatım tekniklerinin kullanıldığı romanları, popüler romanların haiz oldukları pek çok özellik ve motiflere sahip olduğu gibi dil ve üslûp bakımından da oldukça sadedir.

---

[188] ***Eserleri: a-Hikâye:*** 1-*Aşkın Alevleri* (1.bs., Akbaba-Papağan Kitâbhânesi, İstanbul, 1926). ***b-Romanlar:*** 1-*Çölde Bir İstanbul Kızı* (1.bs., Sühûlet Kitabevi, İstanbul, 1934), 2-*Dağları Bekleyen Kız* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1934, 239 s.), 3-*Allah'a Ismarladık* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1936, 335 s.), 4-*Ölünceye Kadar* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1937), 5-*Son Gece* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1938), 6-*Kadın Severse* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1939, 214 s.), 7-*İlk ve Son* (1.bs., Semih Lütfi, İstanbul, 1940, 284 s.), 8-*Kocamı Aldatacağım* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1940, 110 s.), 9-*Sokaktan Gelen Kadın* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1945, 181 s.), 10-*Ankara Ekspresi* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1946), 11-*Bir Kadın Kayboldu* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1948), 12-*Ömrümün Tek Gecesi* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1949), 13-*Erikler Çiçek Açtı* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1952), 14-*Son Tren* (1.bs., 1954), 15-*Kadın İsterse* (1.bs., 1960). ***Hakkında bkz.*** Murad Uraz (1939). *Esad Mahmud: Hayatı, Şahsiyeti, Seçme Eserleri ve Eserlerinden Parçalar*, İstanbul: Sühulet Kitabevi,; Cihan Yamakoğlu (1987). *Mahmut Esat Bozkurt (1892-1943),* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, IX+163 s.; Şaban Sağlık (1998). *Popüler Roman ve Estetik Roman Kavramları Açısından Esat Mahmut Karakurt İle Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanları Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı; Ebru Aktaş (2001). *Esat Mahmut Karakurt: Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Romanları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Senem Timuroğlu Bozkurt (2006). *Esat Mahmut Karakurt'un Romanlarında Erkek Kahramanlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, IX+108 s.; Şaban Sağlık (2010). *Bir Popüler Romancı Esat Mahmut Karakurt, Bir Estetik Romancı Ahmet Hamdi Tanpınar*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 305 s.; Alpay Doğan Yıldız (2010). *Popüler Türk Romanları / Kerime Nadir – Esat Mahmut Karakurt – Muazzez Tahsin Berkand*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 271 s.

[189] Olcay Önertoy (1984). *Cuhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, s. 32.

Polisiye roman türündeki eserini harf inkılâbından önce yayınladığından, baskı tarihine bakılarak bir sonraki kuşak içinde değerlendirmediğimiz ***Necip Fazıl (Kısakürek* (1904-1983)**[190], daha çok şiiri ile tanındığından önce şair, sonra nâsirdir. Edebiyatımızda 'Çile' şairi[191] olarak şöhret kazanmış olan Necip Fazıl'ın şiiri, romancılığı ve hikâyeciliğinin önüne geçmiştir. Bununla beraber, O'nun şiirlerinde ele aldığı 'yalnızlık, korku, ölüm, Allah … vb.' konu ve temlerle hikâye ve romanlarında ele aldığı konu ve temler arasında açık benzerlikler görüldüğü gibi bunlara 'kumar ve kumarbaz' gibi yeni konu ve temalar eklenir.

"Necip Fazıl Kısakürek'in kaleme almış olduğu gerek hikâyelerinde ve gerekse romanlarında kendine has bir üslûp içinde olduğu, ayrıca, kendisinin bizzat yaşamış ve idrak etmiş olduğu devirde hikâye ve roman türlerinde meydana gelen değişimlerin dışında kaldığı söylenebilir. Onun bu konuda başkalarını da taklide yeltenmediği ve nev'-i şahsına münhasır bir tarzı sürdürdüğü dikkate alınırsa, onun bu tür eserler açısından konumu daha da belirginleşmiş olur…

[190] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Meş'ûm Yâkût* (1.bs., Kanaat Kütübhânesi, Âmidî Matbaası, İstanbul, 1928, 136 s.), 2-*Aynadaki Yalan* (1.bs., Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1984, 200 s.), *Kafa Kağıdı* (1.bs., Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, 1984). ***b-Senaryo Romanları:*** 1-*Vatan Şairi Namık Kemal* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1944, 59 s.), 2-*Senaryo Romanları* (1.bs., Toker Yayınları, İstanbul, 1972, 357 s.) ***c-Hikâyeler:*** 1-*Birkaç Hikaye Birkaç Tahlil* (1.bs., Hakimiyet-i Milliye Basımevi, Ankara, 1933, 94 s.), 2-*Ruh Burkuntularından Hikâyeler* (1.bs., Ötüken Yayınları, İstanbul, 1965, 112 s.), 3-*Hikâyelerim/Şaheserlerden Kırk Seçme* (1.bs., Toker Yayınları, İstanbul, 1970, 270 s.). ***Hakkında bkz.*** Ahmet Hamdi Tanpınar (1933). "Necip Fazıl ve Kop Dağındaki Dükkanı", *Varlık*, S. 1, 13 Temmuz, s. 15; Necip Fazıl Kısakürek (1970). *Hikâyelerim / Saheserlerden Kırk Seçme*, 1.bs., İstanbul: Toker Yayınları, 270 s.; Durali Yılmaz (1983). "Roman Geleneği ve 'Aynadaki Yalan'", *Türk Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek, Hayatı-Sanatı-Çilesi Hakkında Tüm Yazılar* [Ed. Osman Selim Kocahanoğlu], İstanbul: Ağrı Yayınları, ss. 424-425; Âlim Kahraman (1983). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyesi - I", *Mavera, Aylık Edebiyat Dergisi* [Necip Fazıl'a Rahmet Özel Sayı], S. 80 – 81 – 82, Temmuz – Ağustos – Eylül, ss. 121-126; Âlim Kahraman (1983). "Necip Fazıl'ın Hikayesi-II", *Mavera, Aylık Edebiyat Dergisi*, C. 7, S. 83, Ekim, ss. 26-30; Komisyon (1984). *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1984* [Necip Fazıl Armağanı], İstanbul: Suffe Yayınları, 751 s.; Alim Kahraman (1985). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyesi", *Bir Duyarlığın Çağdaş Biçimleri İncelemeler,* 1. bs., İstanbul: Akabe Yayınları, ss. 49-50; Zehra Bilgegil (1991). "Necip Fazıl'ın Bilinmeyen Bir Romanı", *Dergâh, Aylık Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi*, C. 2, S. 20, Ekim, s. 10; İbrahim Kavaz (1992). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyeciliği ve Hikâyelerinde Temalar", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Science*, C. 6, S. 1, Elazığ, ss. ?-1?; Ali Haydar Haksal (1993). "Necip Fazıl ve Öyküsü", *Yedi İklim, Sanat, Kültür, Edebiyat [Dergisi]*, [Ebubekir Eroğlu Özel Sayısı], C. 5, S. 39, Haziran, ss. 3-5; İbrahim Kavaz (1993). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyeciliği ve Hikâyelerinde Temalar", *Yedi İklim, Sanat, Kültür, Edebiyat [Dergisi]*, C. 5, S. 43, Ekim, ss. 5-14; Ömer Lekesiz (1997). "Necip Fazıl Kısakürek: Eski Elbiselerin Hâfızası / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 392-397; Ömer Lekesiz (1998). "Ana Hatlarıyla Cumhuriyet Dönemi Öykücülüğü", *Yeni Türkiye, Cumhuriyet Özel Sayı IV Kültürel Değerlendirme*, S. 23-24, Eylül – Aralık, s. 2922; İsmail Demirel (2009). "Metafizk Derinlikten Toplumdal Eleştiriye: Necip Fazıl Hikâyesi", *Yedi İklim, Sanat, Kültür, Edebiyat [Dergisi]*, S. 233, Ağustos, ss. 56-63; Sema Noyan (2013). "Necip Fazıl'ın 'Aynadaki Yalan' Romanında Din ve Tasavvuf" (Religious and Mystic Elements in the Novel 'Aynadaki Yalan' (The Lie in the Mirror)", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Vol. 2, No. 3, (Karabük) September, ss. 215-236; Ahmet Aydın (2014). *Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâye ve Romanları üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 197 s.; Yunus Ayata (2015). "Polisiye Roman Bağlamında Necip Fazıl'ın Meşum Yakut'u" (Meşum Yakut by Necip Fazıl in the Context of Dedectif Novel), *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 7, S.12, İlkbahar, ss. 208-230; Müzeyyen Çelik (2015). "Necip Fazıl'ın Hikâyeleri ve Hikâyeciliği", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykü Yazan Şairler]*, Yıl: 12, S. 69, S. 69, Haziran-Temmuz, ss. 116-118; Ülkü Eliuz (2016). "Sıkıştırılmış Felsefe: Aynadaki Yalan" (The Compressed Philosophy: Aynadaki Yalan), *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Research*, S. 15, Ocak-Haziran, ss. 61-81.

[191] Edebiyatımızda 'Çile' şairi ifadesi ile hem 1934 sonrası temsil ettiği görüş doğrultusunda ilerlerken çektiği sıkıntılar, hem de 'Çile' adlı şiirinden mülhem adlandırdığı bütün şiirlerini içeren '*Çile*' adlı kitabı kasdedilir. Bu kitaba adını veren meşhur 'Çile' şiirinin çözümlemesi için *bkz*. Adem Çalışkan (2016). "Necip Fazıl Kısakürek'in '*Çile*' Adlı Şiiri ve Özümlemesi" (Necip Fazıl Kısakürek's Poem '*Çile*' (Anguish) and Its Analysis), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, C. 9, S. 42, Şubat, ss. 68-107.

Necip Fazıl Kısakürek, Cumhuriyet devrinin başlarından (1928) ta ölümüne yakın zamanlara kadar hikâye yazmayı sürdürmüş bir şahsiyettir. O, bunları neşrederken Büyük Doğu'da Ahmed Abdülbâkî imzasını kullanmıştır…"[192]

Genel olarak hikâyeleri 'ben hikâyeleri' ve 'sosyal konulu hikâyeler' şeklinde iki kategoride ele alınması mümkün olan "Necip Fazıl Kısakürek, fantastik ve soyut öykücülüğün ilk örneklerini vermiş olmasına rağmen hep 'öykü de yazmış bir şair' olarak kalmıştır.

Necip Fazıl'ın (…) bir atmosfer anlayışı vardır. Öyküsel motivasyonunun ipuçlarını da veren bu atmosfer, somutlaştırılması zor durumların, bilinç düzeyinde algılanan/anlamlandırılan bir dünyanın ifadesidir.

Necip Fazıl, başta kendisi olmak üzere kumarbazları, vehimlileri, şehitleri, mezarcıları öyküler.

Öykü kişileri yalınkattır ancak zikredilen atmosfer içinde yuvarlak tipler olarak belirirler; taşıdıkları (veya onlara taşıttırılan) misyonla yalınkat hallerinden daha farklı bir kişilikle biçimlenirler. Değişken bir hayat grafiği çizmedikleri gibi sürprizleri de sevmezler. Dingin, tutkuları ve itiyatlarıyla dengelenmiş bir hayatı izlerler. Üzüntüleri, sevinçleri, hayalleri, iç çatışmaları, umut ya da umutsuzluklarıyla sanki bir ritüeli temsil ederler. Okuyucuyu keyiflendirmedikleri gibi güldürmez ya da ağlatmazlar ama okuyucuda her halükârda büyük bir ukde, bir büyük boşluk, bir muamma bırakır."[193]

Necip Fazıl Kısakürek'in hikâye yanında, roman türünde de eser verdiği görülür. (…) Necip Fazıl Kısakürek'in romana yönelmesine gerekçe olarak tiyatro alanındaki eserlerinin sahnelenmesinde yaşanan güçlükler ve yaşanan sorunlar gösterilmektedir[194]. Necip Fazıl Kısakürek'in büyük bir ihtimalle çocukluğunda okuduğu polisiye romanların ve bir romancı olarak Peyami Safa ile arkadaşlığının tesiriyle olacak ki *Meş'ûm Yakut* adlı bir polisiye roman da kaleme almıştır. Yedi bölümden oluşan ve bir polisiye roman mahiyetini arzeden "Eserde vak'a, İstanbul'da geçer. Gazanferpaşa-zade Muhlis Bey'in Çifte Havuzlar'daki köşkünde cereyan eden bir cinayet olayı etrafında toplanır."[195]

Onun yazılış süreci aynı zaman dilimlerine rastlasa da polisiye roman türündeki *Meş'ûm Yâkut*'tan sonra üzerinde uzun zaman çalıştığı ve büyük ölçüde kendi hayatını anlattığı *Aynadaki Yalan* adlı romanı da önemsenen eserlerinden sayılmıştır. Romanda "vak'a, üniversitesinin felsefe bölümünden mezun asistan Naci'nin, çeşitli zihniyetleri temsil eden çevresindeki insanlarla ve kendisiyle yaptığı mücadelelerden ibaret"tir.

Romandaki kişiler toplumumuzdaki birer tipi temsil ederler. Örnek vermek gerekirse, Hüsmen Ağa, Osmanlı'dan kalma bir kişiliği, dindarlığı, karakteri, düşünceleri ve hizmetiyle köyünde kendisini kanıtlamış bir kişidir. Diğer yandan roman kişi Naci'nin annesi de vefakâr ve dindar Türk anasını temsil eder. Bu itibarla adı geçen şahsiyetler, İslâmî açıdan önemsenmesi gereken roman kişileridir…

Bir otobiyografik roman olarak *Kafa Kağıdı*, Milliyet gazetesinde (01 Ocak – 16 Ocak 1984) tefrika edilmesine rağmen, dil ve anlatımındaki ustalık ve rahatlığı ile okurlarını hayran bırakan bir eseridir. O bu eserinde, "çocukluk ve ilk gençlik dönemini Beylerbeyi'ne taşındığı günlere kadar büyük bir açıklık ve çarpıcılıkla ortaya koyar. Yalnız kendisi değil, o dönemin aile ve toplum çevresini de büyük

[192] Adem Çalışkan (2002). "Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983)", *Cumhuriyet Devri İslâmî Türk Edebiyatı (1960-2000)*, Basılmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, C. II, s. 819.

[193] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 481.

[194] Adem Çalışkan (2002). "Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983)", *Cumhuriyet Devri İslâmî Türk Edebiyatı (1960-2000)*, C. II, s. 824.

[195] Zehra Bilgegil (1991). "Necip Fazıl'ın Bilinmeyen Bir Romanı", *Dergâh, Aylık Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi*, C. 2, S. 20, Ekim, s. 10.

dikkatlerle yansıtırken, sosyal ve siyasal değişime bir yanıyla ayna olur. Bu yanlarıyla önceki otobiyografik eserlerinin bütünleyicisi olmak durumundadır."[196]

Necip Fazıl Kısakürek'in senaryo romanları da vardır. Bunlardan bazıları müstakil olarak neşredildiği gibi,[197] daha sonra hepsi tek kitap halinde bir araya toplanmıştır.[198]

Asıl adı Hatice Saadet Baraner olan[199] ***Suat Derviş (Baraner*, 1905-1972),**[200] Cumhuriyet devri Türk edebiyatında kadın yazar olarak on üç roman ve dört hikâye kitabı kaleme almıştır. "Önceleri

[196] Semih Güngör (1984). "1983'ün Sanat Eserleri", *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1984*, [Necip Fazıl Armağanı], İstanbul: Suffe Yayınları, s. 72.

[197] Necip Fazıl Kısakürek (1944). *Vatan Şairi Namık Kemal*, 1.bs., İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi, 59 s.

[198] Necip Fazıl Kısakürek (1972). *Senaryo Romanları,* 1.bs., İstanbul: Toker Yayınları, 357 s. [Bu eserde, 'Sen Bana Ölümü Yedirdin, Deprem, Kâtibim, Villa Esmer, Vatan Şairi Namık Kemal ve Canım İstanbul' adlı altı senaryo romanı bir araya toplanmıştır.]. Geniş bilgi için *bkz*. ve *krş*. Adem Çalışkan (2002). "Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983)", *Cumhuriyet Devri İslâmî Türk Edebiyatı (1960-2000),* C. II, s. 826.

[199] *Bkz*. Melahat Gül Uluğtekin (2010). *İzlek ve Biçem İlişkisi Açısından Suat Derviş Romanlarının Türk Edebiyatındaki Yeri*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, s. 1.

[200] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Kara Kitâb* (1.bs., Karabet Matbaası, İstanbul, 1337/1921), 2-*Ne Bir Ses, Ne Bir Nefes* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 3-*Hiçbiri* (1.bs., Kitâbhâne-i Sûdî, İstanbul, 1337/1923), 4-*Fatma'nın Günahı* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, İstanbul, 1339/1924), 5-*Buhran Gecesi* (1.bs., Matbaa-i Şems, İstanbul, 1340/1924), 6-*Gönül Gibi* (1.bs., İktisâd Matbaası, İstanbul, 1928), 7-*Emine* (1.bs., Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1931), 8-*Hiç* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1939), 9-*Çılgın Gibi* (1.bs., Semih Lütfi, İstanbul, 1945, 253 s.), 10-*Les Ombres du Yalı* (Yalının Gölgeleri, 1.bs., 1958), 11-*Ankara Mahpusu* (1.bs., May, İstanbul, 1968), 12-*Fosforlu Cevriye* (1.bs., May, İstanbul, 1968), 13-*Aksaray'dan Bir Perihan* (1.bs., Oğlak Yayınları, İstanbul, 1997). ***b-Hikâyeler:*** 1-*Ahmed Ferdi* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 2-*Behire'nin Talibleri* (1.bs., Orhâniye Matbaası, İstanbul, 1339/1923), 3-*Ben Mi?* (1.bs., Sühulet Matbaası, İstanbul, 1924), 4-*Hepimiz Birbirimizin Örneğiyiz* (Seçme Öyküler, Haz. Z. Toska, 1.bs., Oğlak Yayınları, İstanbul, 1998). ***Hakkında bkz.*** Murat Uraz (1941). *Kadın Şair ve Muharrirlerimiz*, İstanbul: Nümune Matbaası; Atilla Özkırımlı (1982). "Suat Derviş", *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Cem Yayınevi, C. 2, ss. 367-368; İbrahim Tatarlı (1983). "Ölümünün 10. Yıldönümünde Suat Derviş Üzerine Bir İnceleme", *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı 1976*, İstanbul: Kardeşler Basımevi, ss. 607-612; Behçet Necatigil (1983). "Dünya Kadın Yılında Suat Derviş Üzerine Notlar", *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı 1976*, İstanbul: Tekin Yayınevi, Kardeşler Basımevi, ss.593-609; Rasih Nuri İleri (1986). "Suat Derviş: Saadet Baraner", *Tarih ve Toplum*, S. 29, Mayıs, ss. 17-18; Suat Derviş (1986). "Çocukluğum, Meslek Hayatım, Çektiklerim", *Tarih ve Toplum*, S. 29, Mayıs, ss. 18-24; Ahmet Oktay (1986). *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları: Sovyetler Birliği ve Türkiye'de Toplumcu Gerçekçiliğin Doğuşu ve Gelişimi İle Yeni Edebiyat Dergisi'nin Yazın/Eleştiri/ Anlayışı ve Suat Derviş'in Kitap Yazıları Üzerine Eleştirel Bir Çalışma*, İstanbul: BFS Yayınları, 536 s.; Fatmagül Berktay (1997). "İki Söylem Arasında Bir Yazar: Suat Derviş", *Defter*, S. 29, Kış, ss. 89-100; Saliha Paker ve Zehra Toska (1997). "Yazan, Yazılan, Silinen ve Yeniden Yazılan Özne: Suat Derviş'in Kimlikleri", *Toplumsal Tarih*, S. 39, Mart, ss. 11-22; Çimen Günay (2001). *Toplumcu Gerçekçi Türk Edebiyatında Suat Derviş'in Yeri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü; Meral Sema Uzun (2001). *Romancı Yönüyle Suat Derviş*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 464 s.; Esen Yamantürk (2005). *Hikâyeci Yönüyle Suat Derviş*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; Liz Behmoras (2008). *Suat Derviş, Efsane Bir Kadın ve Dönemi*, İstanbul: Remzi Kitabevi; Melahat Gül Uluğtekin (2010). *İzlek ve Biçem İlişkisi Açısından Suat Derviş Romanlarının Türk Edebiyatındaki Yeri*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, IX+319 s.; Şenol Aktürk (2012). "Toplumcu Gerçekçi Yönüyle Suat Derviş'in Romanlarına Bakış / A View to Suat Derviş's Novels from the Aspect of Socialist Realism", *JASSS: International Journal of Social Science*, Vol. 5, Issue 3, June, pp. 1-33; Fatma Topdaş (2012). *Suat Derviş Baraner'in Romanlarınında İzleksel Kurgu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 143 s.; *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan 2014, ss. 4-38; Günseli Sönmez İşçi (2014). "Suat Derviş Edebiyatı", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, s. 4; Çimen Günay-Erkol (2014). "Cemiyet Hayatı ve Muhayyile: Suat Derviş'in Edebiyat Anlayışı", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 5-9; Erendiz Atasü (2014). "Suat Derviş'te Tutku ve Siyasal Bilinç 'Fosforlu Cevriye' ve 'Ankara Mahpusu' Romanları Üstüne Bir İnceleme", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 10-15; Feryal Sargılıgil (2014). " 'Kara Kitap' ve 'Hiçbiri' Romanları Üzerinden Suat Derviş'i Anlamaya Çalışmak", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 16-17; Esra Diçle Başbuğ (2014). "Suat Derviş ve Roman Eleştirileri", *Varlık, Aylık*

popülist tarzda kalemini işleten yazar, daha sonra toplumcu gerçekçi bir çizgiye yönelir. Toplumcu gerçekçi söylemin egemen olduğu romanlarda, (…) olay örgüsünü gerçekçi bir zeminde kurmaya özen gösterir. Gerçekçi olay örgüleriyle hazırlanan *Fosforlu Cevriye, Hiçbiri, Aksaray'dan Bir Perihan, Ankara Mahpusu* gibi romanlar sosyal gerçekçi söylemin ürünleridir. Romanlarını çoğunlukla kadın kahramanların bakış açısıyla oluşturur. Olaylarda toplum hayatının çelişkilerini işler. Maddi imkân-imkânsızlık, toplumsal değerler-bireysel özgürlük gibi çatışmalar etrafında toplumun her kesiminden kişilerin rol aldığı vakalarda kadın, bireyliğini ve kimliğini kazanmak peşindedir. Kadın toplumun yıpranmış davranış değerleri ile çatışma yaşar."[201]

Suat Derviş'in romanlarında hakim temanın 'yabancılaşma', 'metalaşma' ve kapitalist dünyada bireysel dönüşümü sağlayan, fakat can çekişen 'aşk' olduğu tespitini yapan Uluğtekin, onun kişileri 'fahişe', 'sabıkalı' ve 'evsiz' kişlerden seçilen popüler, fakat Marksist ve toplumcu gerçekçi bakış açısıyla kaleme alınan romanlarına "üslûp özellikleri açısından bakıldığında, yazarın ilk dönem romanlarında ağırlıklı olarak romantik öğeler kullanılırken, olgunluk dönemi romanlarında ise romantik öğelerle gerçekçi öğelerin çatıştığı bir roman yapısı dikkati çekmektedir. Yabancılaşmayı aşarak bütünlüğe kavuşmayı vaat eden aşk ise roman kişilerinin dönüşümüne yol açsa da mutluluk getirmez…" demiş ve "Bu çerçevede, 1920'lerde korku öğesini Türk romanına getiren öncülerden olan Derviş'in, 1930'larda da ilk işçi romanlarını yazanlardan olduğu(nu)"[202] ortaya koymuştur.

Edebiyat hayatına 'Şairle Ekmekçi' (*Bizim Mecmua*, S. ?, 1920) adlı şiirle[203] adımını atan ***Abdullah Ziya* (*Kozanoğlu*, 1906-1966)[204]**, Cumhuriyet devri Türk edebiyatında tarihî roman türünde

Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş], Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 18-20; Özlem Polat Atan (2014). "Öykülerde Unutulan Kadınlar", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 21-23; Ayşe Duygu Yavuz (2014). "Suat Derviş'in Kaleminden Aşkın Mutlak Kimyası: Efendi-Köle Diyalektiği", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 24-26; Günseli Sönmez İşçi (2015). *Yıldızları Seyreden Kadın: Suat Derviş Edebiyatı*, 1.bs., İstanbul: İthaki Yayınları, 339 s.; Liz Behmoaras (2017). *Suat Derviş, Efsane Bir Kadın ve Dönemi*, İstanbul: Doğan Kitap, 374 s.

[201] Yakup Çelik (2007). "Roman: 1920-1960", *Türk Edebiyatı Tarihi* [Ed. Talat Sait Halman ve diğ.], Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, s. 260.

[202] Melahat Gül Uluğtekin (2010). *İzlek ve Biçem İlişkisi Açısından Suat Derviş Romanlarının Türk Edebiyatındaki Yeri*, s. iii.

[203] *Bkz*. Aslan Tekin (2005). *Edebiyatımızda İsimler*, Ankara: Elips Yayınları, s. 340.

[204] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Türk Korsanları* (1.bs., Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul, 1926), 2-*Kızıl Tuğ* (1.bs., İkbâl Kitabhânesi, Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, İstanbul, 1927), 3-*Seydi Ali Reis* (1.bs., İkbâl Kitabhânesi, Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, İstanbul, 1927), 4-*Seyyid Battal* (1.bs., Türk Neşriyat Yurdu, İstanbul, 1929), 5-*Boğaç Han* (1929), 6-*Kanlıoğlu Kanturalı* (1929), 7-*Boz Aygırlı* (1929), 8-*Kara Çoban* (1929), 9-*Küçük Korsan* (1920), 10-*Kolsuz Kahraman* (1930; Atlas Kitabevi, İstanbul, 1945), 11-*Savcı Bey* (1931), 12-*Sarı Benizli Adam* (1932; Atlas Kitabevi, İstanbul, 1964), 13-*Malkoçoğlu* (1933), 14-*Patronalılar* (1934; Atlas Kitabevi, İstanbul, 1962), 15-*Kurtlar* (1935), 16-*Küçük Kahraman* (T. Demiray ile, 1930), 17-*Küçük Uçman* (T. Demiray ile, 1936), 18-*Gültekin, Orhun Barkı Kahramanı* (1.bs., Muallim Ahmet Halit Kitaphanesii, İstanbul, 1935), 19-*Battal Gazi Destanı* (1937; Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1957), 20-*Kuduz Kraliçesi* (T. Demiray ile, 1938), 21-*Kuş Adamın Maceraları* (T. Demiray ile, 1938), 22-*Atlı Han* (1.bs., Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1942), 23-*Lale Devrinde Patronalılar Saltanatı* (1.bs., Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1943, 231 s.), 24-*Avrupa'da Türk Akıncıları: Malkoçoğlu* (1.bs., Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1943), 25-*Bizans'ta Türk Şehzadeleri: Savcı Bey* (1.bs., Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1944, 196 s.), 26-*Kolsuz Kahraman* (1945), 27-*Fatih Feneri* (1949; Atlas Kitabevi, İstanbul, 1970), 29-*Karakoldaki Ayna* (1950), 30-*Dağlar Delisi* (1951; Atlas Kitabevi, İstanbul, 1975), 31-*Sencivanoğlu: Afrika'da Türk Korsanları* (1.bs., Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1957), 32-*Hilâl ve Salip* (1958; Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1961), 33-*Alagaya'nın Ölümü* (1962), 34-*Altın Saçlı Kız* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1962), 35-*Hülagu'nun Gözdesi* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1962), 36-*Kız Kulesi Kahramanı* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1962), 37-*Tibet Canavarı* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1962), 38-*Kızıl Kadırga* (1962; Atlas Kitabevi, İstanbul, 1973), 38-*Ağahan'ın Yüzüğü* (1963), 39-*Altın Hançer* (1963), 40-*Bozkurtun İntikamı* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1963), 41-*Arena Kraliçesi* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1964), 42-*Kubilay Han'ın Gelini* (1.bs., Atlas Kitabevi, İstanbul, 1966). ***Hakkında bkz.*** Komisyon (1982). "Kozanoğlu, Abdullah Ziya", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 5, s. 408; Mustafa Metin (2007). *Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun Tarihî Romanları (1923-1933)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı, 177 s.; Mahmut Türkmen (2008). *Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun 1933'ten Sonraki Tarihî Romanlarının İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk

eser veren en meşhur yazarlardan biridir. Kozanoğlu, özellikle orta öğretim gençliğine yönelik olarak kaleme aldığı romanlarının konularını, Türk tarihinin meşhur olayları ve kahramanların hayatlarından almış, onları çekici ve sürükleyici bir dil ve üslûpla romanlaştırmıştır.

1928 Kuşağı Hikâye ve Romancıları:

Cumhuriyet devrinde 1928 yılı, sadece Türk tarihi ve kültürü ile matbuat hayatını değil, aynı zamanda Cumhuriyet devri Türk edebiyatında birer edebî tür olarak şiir, hikâye ve roman, tiyatro, eleştiri ve deneme … vb. türlerini de derinden etkileyen son derece önemli bir olaya şahit olmuştur ve bu olay harf inkılâbıdır.

Bu olay, yasal yaptırımlarıyla birlikte geçiş süresi tanınmaksızın yerleştirilmeye çalışıldığından, sözü edilen alanlarda önce belli bir süre yavaşlamaya, ardından edebî açıdan mazi ile bağların kopmasına ve eser üretiminin duraksamasına, ilerleyen süreçte de mazisi ile bağı bulunmayan, hatta ona reaksiyoner -ve başka kültür ve düşünce akımlarına korumasız biçimde açık- bir zihniyet yapısında nesillerin yetişmesine neden olmuştur[205].

Edebiyat araştırmacısı Alim Kahraman'ın tespitleriyle, "Cumhuriyet'ten sonra Türk hikâyesinde yeni kımıldanışların görüldüğü bir dönemde Nahit Sırrı'nın (Örik) *Hayat* mecmuasında çıkan ve roman, büyük hikâye ve hikâye kavramları etrafında gelişen yazısı, bu yazı dolayısıyla İbrahim Necmi ve Kenan Halet'in de katılmasıyla bir süre devam eden bir tartışma dikkat çekicidir.

1930'lu yılların başında hikâyede Sadri Ertem'in öncülük yaptığı, Refik Ahmet (Sevengil), Bekir Sıtkı (Kunt), Kenan Hulusi (Koray) gibi isimlerden meydana gelen ve *Vakit* gazetesinde toplanarak bir grup oluşturan hikâyeciler millî edebiyatçıların dil, konu ve kişiler yönünden geliştirdiği hikâyeyi yeni dönemin isteklerini de göz önünde bulundurarak sosyal-devrimci ve materyalist bir muhteva ile yeniden şekillendirmeye çalışmışlardır. Bunlar hikâyeyi, toplumu ve Anadolu köylüsünü araştırma yolunda bir araç kabul ediyorlar, sanatın amacını "insanlara daha iyi yaşama, daha çok mutluluk sağlama" olarak açıklıyorlardı… Bu yazarların hikâye ve roman teorilerini Sovyetler Birliği'nde yayımlanan *Edebiyat Gazetesi* (Literaturnaya Gazetta)'da ilk kez 23 Mayıs 1932'de *Izvestiya* editörü ve Sovyet Yazarlar Birliği Organizasyon Komitesi'nin genç başkanı Ivan Gronsky tarafından kullanılan[206] ve 'Yüksek' Stalinci

Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı, 280 s.; Murat Yalçın (ed.) (2010). "Kozanoğlu, Abdullah Ziya", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, K-Z, 3.bs., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, C. 2, ss. 647-648; Ahmet İhsan Kaya (2010). *Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Romanlarının Gençlerin Duygusal Gelişimine Etkileri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, 629 s.; Ahmet İhsan Kaya (2014). "Abdullah Ziya Kozanoğlu Romanları'nın Gençlerin Duygusal Gelişimine Etkileri", *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 6, S.10, İlkbahar, ss. 133-154.

[205] Bu konuda çok inceleme, araştırma ve deneme ve eleştiri yazıları vardır. Ancak bir fikir vermesi açısından edebiyat camiasının yakından tanıdığı bir yazarın "Nesillerin Ruhu" adlı denemesini dahi dikkatli ve titiz biçimde okumak belli bir fikir verebilir: Mehmet Kaplan (1978). "Nesillerin Ruhu", *Nesillerin Ruhu*, 4.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, ss. 13-34.

[206] *Bkz*. Herman Ermolaev (1963). "The Emergence and the Early Evolution of Socialist Realism (1932-1934)" (Toplumcu Gerçekçiliğin Ortaya Çıkışı ve İlk Yayılışı), *California Slavic Studies* [Kaliforniya Slav Araştırmaları], Berkeley: University of California Press, pp. 141-142; Victor Terras (1992). "The Twentieth-Century: The Era of Socialist Realism, 1925-53" (Yirminci Yüzyıl: Toplumcu Gerçekçilik Devri, 1925-53), *The Cambridge History of Russian Literature* [Cambridge Rus Edebiyatı Tarihi], [Ed. Charles E. Moser], Cambridge: Cambridge University Press, p. 492; Akif Kurtuluş (1996). *Politika ve Sanat*, İstanbul: Avesta Yayınları, s. 52; Paul D. Morris (2005). "I.The Socialist Realist Representation of Reality" (Gerçekliğin Toplumcu Gerçekçi Temsili), *Repsentation and the Twentieth-Century Novel: Studies in Gorky, Joyce and Pynchon* [Temsil ve Yirminci Yüzyıl Romanı: Gorky, Joyce ve Pynchon Üzerine Araştırmalar], Würzburg: Verlag Königshausen & Neuman, p. 90; M. Keith Booker (ed.) (2005). "Socialist Realism (Soviet) / The Historical Context" (Toplumcu Gerçekçilik (Soyet) / Tarihsel Bağlam), *Encyclopedia of Literature and Poetics* [Edebiyat ve Poetika Ansiklopedisi] Volume III: S-Z, Westport, Connecticut and London: Greenwood Press, p. 666; Thomas Lahusen (2015). "Socialist Realism (Soviet)" (Toplumcu Gerçekçilik (Sovyet)), *Literature and Politics Today: The Political Nature of Modern Fiction, Poetry, and Drama* [Edebiyat ve Günümüz Politikası: Modern Kurmaca, Şiir ve Dramanın Politik Mahiyeti], [Ed. M. Keith Booker], Santa Barbara, California, Denver, Colorado and Oxford: Greenwood Press, p. 302.

kültür dönemi süresince (1932-1953) Sovyet edebiyatının resmî yöntemi olan[207] 'Toplumcu Gerçekçilik'[208] kavramı ve anlayışı bağlamında oluşturmaya başladıklarını söylemek gerekir…

1930'lu yıllarda Türk hikâyeciliği, bir taraftan Refik Halit'le sembolleştirilebilecek Anadolu hikâyeciliğine sosyal-devrimci bir muhteva vererek bunu bir akım haline getirirken diğer taraftan Sait Faik'le İstanbul'un küçük insanlarının dünyasına yönelen, hikâyeyi toplumsal bir boyut içinde değil fertte arayan kuvvetli bir çıkış yapmıştır."[209]

Toplumun dinî hayatında önemli olan 'Dinin Türkçeleştirilmesi' projesi, 1928'den sonra uygulamaya konmaya başlar. İlk Türkçe namaz 1928'de Göztepe Camii İmamı Cemaleddin Efendi'ye kıldırılmış, yaşanan toplumsal tepki üzerine 1932'de yeniden uygulamaya sokulmuştur. Bu bağlamda, 29 Ocak 1932'de bir Ramazan ayında uygulamaya sokulan dinde reform girişimlerinin parçası olan Türkçe Ezan, ilk kez Hafız Rıfat tarafından Fatih Camii minaresinden seslendirilmiş ve o tarihten itibaren *on sekiz yıl* devam etmiştir.[210] (Bu bağlamda, ilk Türkçe Tekbir için Ayasofya Camii 4 Şubat 1932 ve ilk Türkçe Hutbe için de Süleymaniye Camii 5 Şubat 1932 seçilmiştir).

---

[207] *Bkz*. David M. Betha (1998). "Literature" (Edebiyat), *The Cambridge Companion to Modern Russian Culture* [Modern Rus Kültürü Cambridge Rehberi], [Ed. Nicholas Rzhevsky], Cambridge: Cambridge University Press, p. 196. Ancak, Katerina Clark'a göre bu tarih, "Toplumcu gerçekçilik, 1991'de Birliğin dağılmasına kadar Sovyet edebiyatının resmî edebî 'yöntem'i veya 'teori'si idi." sözünde açıkça görüldüğü gibi 1991'e kadar uzamış görülmektedir. *Bkz.* Katerina Clark (2001). "Socialist Realism in Soviet Literature" (Sovyet Edebiyatında Toplumcu Gerçekçilik), *The Routledge Companion to Russian Literature* [Rooutledge Rus Edebiyatı El Kitabı] [Ed. Neil Cornwell], London and New York: Routledge, p. 174.

[208] *Toplumcu Gerçekçilik* hakkında *bkz.*: Abram Tertz [Andrei Siniavsky] (1961). *On Socialist Realism* [Toplumcu Gerçekçilik Üzerine], Trans. by George Dennis, New York: Pantheon; Herman Ermolaev (1963). *Soviet Literary Theories, 1917-1934: The Genesis of Socialist Realism* [Sovyet Edebiyat Teorileri, 1917-1934: Toplumcu Gerçekçiliğin Oluşumu], Berkeley: University of California Press; Andrei Siniavski (1967). *Sosyalist Realizm* [Çev. S. Türker], İstanbul: Habora Kitabevi, 77 s.; C. Vaughan James (1973). *Soviet Socialist Realism: Origins and Theory* [Sovyet Toplumcu Gerçekçiliği: Kaynakları ve Teori], London: Macmillan; New York: St. Martin's Press; Seçkin Cılızoğlu (1976). *Sanatta Sosyalist Gerçekçilik*, İstanbul: Yeni Dünya Yayınları; Bertold Brecht (1976). *Sosyalist Gerçekçilik ve Toplum* [Çev.: Ahmet Cemal – Kayahan Güven], İstanbul: Hilal Matbaacılık, 304 s.; Ahmet Oktay (1984), "Toplumcu Gerçekçilik'in Bir Kuram Olarak Aşılmasına Doğru", *Çağdaş Eleştiri, Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 3, S. 7, Temmuz içinde; A.mlf. (1986). *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları: Sovyetler Birliği ve Türkiye'de Toplumcu Gerçekçiliğin Doğuşu ve Gelişimi İle Yeni Edebiyat Dergisi'nin Yazın/Eleştiri/ Anlayışı ve Suat Derviş'in Kitap Yazıları Üzerine Eleştirel Bir Çalışma*, İstanbul: BFS Yayınları, 536 s.; Nicholas J. L. Luker (ed.) (1988). *From Furmanov to Sholokhov: An Anthology of the Classics of Socialist Realism* [Furmanov'dan Sholokhov'a: Toplumcu Gerçekçilik Klâsikleri Antolojisi], Ann Arbor: Ardis, 508 p.; Hilary Chung and Michael Falchikov (eds.) (1996). *In the Party Spirit: Socialist Realism and Literary Practice in Soviet Union, East Germany and China* [Parti Ruhu Üzerine: Toplumcu Gerçekçilik ve Sovyetler Birliği, Doğu Almanya ve Çin'de Edebî Uygulaması], Amsterdam and Atlanta: Rodopi; Subhi Nuri İleri (1998). *Yeni Edebiyat Sosyalist Gerçekçilik*, İstanbul: Scala Yayıncılık, 357 s.; *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik],* Yıl: 1, S. 4, Ağustos – Eylül 2004; Soner Akpınar (2014). "Toplum-Sanat İdeoloji Üçgeninde Toplumcu Gerçekçiliin Edebiyat ve Siyaset İlişkisine Yaklaşımı" (The Approach of Socialist Realism to the Relationship between Literary and Politics in the Triangle of Art, Community and Ideology), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol 7, Issue 30, (Ordu), pp. 7-26.

[209] Alim Kahraman (1998). "Hikâye / c-Yeni Türk Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Hayal-Hilafiyat, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 17, s. 497, 498.

[210] Bu konularda geniş bilgi için *bkz*. Başak Ocak Genç (1994). *Türkiye Cumhuriyeti'nin Laikleşme Sürecinde Dinde Ulusal Dil Sorunu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü; Hasan Hüseyin Ceylan (1996). *Kemalizmin Türkçe Ezan Hikâyesi: Tanrı Uludur'dan Allahü Ekber'e Giden Yol*, Ankara: Rehber Yayıncılık; Başak Ocak (1997). "İbadet Dilinin Türkçeleştirilmesi Aşamalarından Biri: Türkçe Ezan ve Uygulamaları", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 6-7, Ocak, ss. 157-167; Ali Dikici (2006). "İbadet Dilinin Türkçeleştirilmesi Bağlamında Türkçe Ezan Denemesi ve Buna Gösterilen Tepkiler" (The Experiment of the Turkish Ezan within the Context of Conversion of the Language of the Workship into Turkish and the Reactions to This Experiment), *İ.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 10, İstanbul, ss. 77-104; Hidayet Aydar (2007). "Türklerde Anadilde İbadet Meselesi –Cumhuriyet Dönemi-" (The Issue of 'The Prayer in Mother Tongue' in Turks –Republican Period-), *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 15, İstanbul, ss. 71-107; Mustafa Zengin (2015). *İbadet Dilini Türkçeleştirme Çabası Olarak Türkçe Ezan Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, IX+93 s+9 adet belge.

Sosyal yaşamda sürdürülen bu uygulamalar, bu devir hikâye ve romancıları tarafından sadece lehte gündeme gelirken, eleştirel olarak ve/veya 'neyse o şeklinde' konu edilmesi, 1960 sonrası Yeni Millî Edebiyat ve Yeni İslâmî Edebiyat hikâye ve romancıları tarafından gerçekleşebilmiştir.

Burada anılması gereken husulardan biri, Sovyet Hükümeti'nin Kurtuluş Savaşı'nı silah ve cephane göndererek desteklemesi sonucu Ankara Hükümeti ile Sovyet Hükümeti'nin arasındaki yakınlaşma nedeniyle Cumhuriyet'in hemen öncesinde Mustafa Kemal Atatürk tarafından 18 Ekim 1920'de resmen kurulan ve 2 Ocak 1921'de kapatılan *Türkiye Komünist Fırkası*[211] üyelerinden bazı şahsiyetlerle birlikte imtiyaz sahibi olarak Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 36 sayı çıkarttığı *Kadro* dergisi (S. 1, 23 Ocak 1932-S. 35 ve 36, Aralık 1934)[212] ise, diğeri de bizzat Atatürk tarafından 19 Şubat 1932'de kurulan *Halkevleri*'dir[213]…

Böyle bir atmosfer içinde, 1928 Kuşağı hikâye ve yazarları arasında, önceki nesilden olanların yanında, *Nahit Sırrı Örik (1895-1960), Sadri Ertem (1898-1943), Bekir Sıtkı Kunt (1905-1959), Kenan Hulusi Koray (1906-1943), Sabahattin Ali (1907-1948), Reşat Enis Aygen (1909-1984)…* vb.'lerini sıralamak mümkündür.

Önceki nesilden olanların yanında, ***Nahit Sırrı Örik*** **(1895-1960)**[214], başka alanların yanında kuramsal açıdan roman ve hikâye türü ile ilgilendiği kadar bu görüşlerini uygulama sahasına döken hikâye

---

[211] Bu konuda *bkz.* Yavuz Aslan (1997). *Türkiye Komünist Fırkası'nın Kuruluşu ve Mustafa Suphi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 401 s.+Ekler; Sinan Dervişoğlu (2004). *Türkiye Komünist Partisi 1926 Viyana Konferansı*, İstanbul: Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı, 224 s.

[212] *Şevket Süreyya (Aydemir), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Vedat Nedim (Tör)* ve *Burhan Asaf (Belge)* tarafından çıkarılan bu dergi hakkında geniş bilgi için *bkz*. Merdan Yanardağ (1988). *Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi*, İstanbul: Yalçın Yayınları; Naci Bostan (1990). *Kadrocular ve Sosyo-Ekonomik Görüşleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Temuçin Faik Ertan (1994). *Kadrocular ve Kadro Hareketi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Mustafa Türkeş (1999). *Kadro Hareketi – Ulusçu Bir Sol Akım*, Ankara: İmge Kitabevi; Selim İlkin ve İlhan Tekeli (2003). *Bir Cumhuriyet Öyküsü – Kadroculara ve Kadro'yu Anlamak*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları; İlteriş Yıldırım (2007). *Türk Modernleşmesi ve Türk Solu: Kadro Hareketi Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, VI+112 s.; Nejla Sulu (2009). *Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Kadro ve Ülkü Dergilerinin Temsiliyeti ve İşlevleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmarara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Kalkınma İktisadı ve İktisadî Büyüme Bilim Dalı, VI+117 s.; Abbas Özfırat (2009). *Türkiye'de Sivil Muhalefet: Kadro Hareketi (1932-1934)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı, 277 s.; Oğuzhan Atilla İlhan (2011). *Cumhuriyet İdeolojisinin Oluşmasında Kadro Dergisi ve Kadro Hareketinin Rolü*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, VII+91 s.; Zeynep Ekin Bal (2011). *Türkiye Cumhuriyeti Kuruluş Sürecinde Devletçilik Tartışması: Kadro Dergisi Örneği (1932-1934)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalı, Uluslararası İktisat Bilim Dalı, 88 s.; Ahmet Uslu (2012). "Kadro Dergisi: Dil ve Edebiyat Anlayışı" (The Magazine 'Kadro': The Perspective of Language and Literature), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol: 7/2, Spring, pp. 1103-1114; Örgür Erdem (yay. haz.) (2012). *Kadro, Aylık Fikir Mecmuası, Tıpkı Basım 1932-1934*, İstanbul: İleri Yayınları, 3017 s.; Halit Erdem Oksaçan (2015). *Devlet ve Devletçilik Tartışmaları İçinde Kadro Dergisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 221 s.

[213] Bu konuda lehte ve aleyhte pek çok çalışma vardır. Örnek olarak *bkz*. Mehmet Salihoğlu (1971). "Ulusal Edebiyatımızda ve Sanatımızda Halkevlerinin Yeri", *Halkevleri Dergisi*, C. 5, S. 58, Ağustos, ss. 2-3, 32; Komisyon (1974). *Atatürk ve Halkevleri: Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 268 s.; Ali Nejat Ölçen (1988). *Halkevlerinin Yokedilişi*, Ankara: Halkevleri Genel Merkezi, 29 s.; Anıl Çeçen (1990). *Atatürk'ün Kültür Durumu Halkevleri*, Ankara: Gündoğan Yayınları, 445 s.; Sefa Şimşek (2002). *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, Ankara: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 254 s.; Şerafettin Zeyrek (2006). *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Ankara: Anı Yayıncılık, 168 s.; Oğuz Temizkan (2006). *Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı, VIII+121 s.; Nurcan Toksoy (2007). *Halkevleri: Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, İstanbul: Orion Yayınevi, 539 s.

[214] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Kırmızı ve Siyah* (1.bs., Sûdî Kitabevi., İstanbul, 1929), 2-*Sanatkârlar* (1.bs., Burhanettin Matbaası, İstanbul, 1932), 3-*Eski Resimler* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1933), 4-*Clore de Sultan* (1.bs., ?, İstanbul, 1933), 5-*Ede Düşen Yıldırım* (1.bs., Varlık yayınları, İstanbul, 1934). ***b-Romanlar:*** 1-*Kıskanmak* (1.bs., Hilmi Kitabevi,

ve romanlar da kaleme almış bir yazardır. Örik, 1923-1928 yılları arası dönemin ilk kuramsal çalışması olan[215] *Roman ve Hikâye Hakkında Bir Kalem Denemesi*[216] adlı eseri ile bu türler hakkında kuramsal bilgilerini ortaya koymuştur.

Önce Fransızca olarak *Le Journal d'Orient*'da, sonra Türkçe olarak yayımladığı 'Kin'[217] adlı ilk hikâyesi ile bu türde yazmaya başlayan "Nahit Sırrı Örik, Osmanlı aidiyeti, yeni rejimin kalemşörlüğünü benimsemeyişi, biraz da homoseksüel eğilimleri nedeniyle yaşadığı dönemde ve ölümünden sonra da uzunca bir süre edebiyat bürokrasisinden üvey evlat muamelesi görmüş bir öykücüdür. Öyküleriyle çizgi üstü bir performans ortaya koymuştur. Nahit Sırrı, öykünün romandan farkını iyi tayin ederek, M. Kayahan Özgül'ün söyleyişiyle, geniş bir yüzeyin sığ hikâyeleri yerine, dar bir yüzeyin derinliği olan hikâyeler üretmiştir.

Batı edebiyatını iyi bilen Nahit Sırrı, bu deneyiminden edindiği sağlam kurgu ve üslûbu öyküleri aracılığıyla yerli edebiyata taşımıştır. Olay zamanı ile öyküleme zamanı arasındaki farkı öykülerinde iyi yansıtan Nahit Sırrı, eskiyi tüm canlılığıyla bugüne taşımış, günceli geçmiş zaman içinde eriterek sunmayı başarmıştır. Nahit Sırrı'nın dilinde, akıcı üslûbunu olumsuz yönde etkilemese de yıllarca yurt dışında yaşamasından kaynaklanan bir sentaks problemi vardır."[218]

Roman türünde üç eser kaleme alan "Nahid Sırrı Örik'in romanları aykırı kadın romanları ile dikkat çeker. İhtiraslarının esiri olan bu kadınlar bilinçli olarak kötülüğü tercih eder, kötülük üzerine düşünüp kafa yorarlar. Yazar karakterlerini daha çok bu iki çatışma üzerinden var etmiştir. İhtiras ve kötülük…[219]

İlk hikâye denemelerine *Genç Yolcular* (1919) dergisinde başlamasına rağmen, bu alandaki çalışmalarına 1928 yılından sonra yoğunlaşan ve toplumcu gerçekçiliğin öncülerinden biri olan ***Sadri Ertem* (1898-1943)**[220], bu doğrultuda "1920'li yıllardan itibaren Türk edebiyatına toplumcu gerçekçi

İstanbul, 1946), 2-*Sultan Hamit Düşerken* (1.bs., Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1957), 3-*Yıldız Olmak Mı?* (1.bs., Oğlak Yayınları, İstanbul, 1996). ***Hakkında bkz.*** Nahit Sırrı Örik (1933). *Roman ve Hikaye Hakkında Bir Kalem Denemesi*, İstanbul: Varlık Neşriyatı: No. 2; Tahir Alangu (1968). "Nahit Sırrı Örik", *Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, ss. 239-245; Ömer Lekesiz (1997). "Nahit Sırrı Örik: Şair Necmi Efendi'nin Bahar Kasidesi / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 362-376; Özlem Kocabıyık (2006). *Nahit Sırrı Örik'in Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı ve İzlek*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 198 s.; Ayfer Yılmaz (2006). *Nahit Sırrı Örik, Hayatı – Sanatı – Eserleri*, Ankara: Ürün Yayınları, 596 s.; Bahriye Çeri (2007). *Bir Cihan Kaynanası: Nahid Sırrı Örik*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 496 s.; Ali İhsan Kolcu (2008). "Nahit Sırrı Örik", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikaye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkım Söğüt Yayınevi, ss. 103-119; Hülya Dündar (2009). *Nahit Sırrı Örik'in Romanlarında Narsisist Entrikalar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 328 s.; Fethi Naci, "Nahit Sırrı Örik: 'Kıskanmak', 'Sultan Hamit Düşerken'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 175-192, 193-198; Fırat Bircan (2017). "Nahid Sırrı Örik'in İlk Hikâyesi 'Kin'", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 192, Temmuz-Ağustos, ss. (içinde).

[215] Geniş bilgi ve devamı için *bkz*. Betül Özçelebi (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1923-1938*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, s. 163; Şengül Can (2016). "Seniha'dan Lady Macbeth'e Nahid Sırrı Örik'in Portre Kadınları", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1305, 1 Haziran, ss. 42-44.

[216] Nahit Sırrı Örik (1933). *Roman ve Hikâye Hakkında Bir Kalem Denemesi*, 1.bs., İstanbul: Varlık Yayınları.

[217] Nâhid Sırrı Bey (1340/1924). "Kin", *Mebâhis*, Sene: 1, C. 1, Nüsha: 1, 17 Mayıs, ss. 27-30. Geniş bilgi için *bkz*. Fırat Bircan (2017). "Nahid Sırrı Örik'in İlk Hikâyesi 'Kin'", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 192, Temmuz-Ağustos, ss. 54-63.

[218] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Nahit Sırrı Örik (1895-1960)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 480-481.

[219] Şengül Can (2016). "Seniha'dan Lady Macbeth'e Nahid Sırrı Örik'in Portre Kadınları", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1305, 1 Haziran, s. 42.

[220] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Çıkrıklar Durunca* (1.b., Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1930), 2-*Bir Varmış, Bir Yokmuş* (1.bs., Maarif Vekaleti, Devlet Matbaası, İstanbul, 1933, 157 s.), 3-*Düşkünler* (1.bs., Resimli Ay Matbaası, İstanbul, 1935), 4-*Yol Arkadaşları* (1.bs., Vakit Matbaası, İstanbul, 1945), 5-*İmparatoriçe ve Saray* (1.bs., Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1945). ***b-Hikâyeler:*** 1-*Silindir Şapka Giyen Köylü* (1.bs., İstiklâl Lisesi Talebe Kooperatifi Neşriyatı, İstanbul,

çizgide farklı bir soluk getirmiştir. Birçok eserinde öğretici/bilgilendirici/aydınlatıcı bir anlayışla toplumsal konuları işlemiş, eserleri aracılığıyla toplumsal yapıyı sorgulamış, toplumsal yapıdaki olumsuzlukları eleştirmiş, toplumsal karakterli çatışmaları dikkate sunmuş, kısacası yaşadığı dönemde Türk edebiyatında toplumcu gerçekçiliğin öncü eserlerini vermiştir."[221] Bu nedenle, hikâye ve romanlarında çoğu meseleye sosyo-ekonomik bir zaviyeden yaklaşmıştır.

Sadri Ethem Ertem, "roman ve hikâyelerinde kendisini yazar olarak, içinde yaşadığı toplumun gerçeklerini, yaşam koşullarını, çelişkilerini, hayat felsefesini göstermekle ve halkı sanatın ana unsuru yapmakla sorumlu görmüş ve 1930-1940'lı yılların toplumsal gerçekliklerini bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermeye çalışmıştır."[222]

Sadri Ertem'in hikâyelerinde sanayin köylü üzerindeki olumsuz etkisi, köylünün ağa ve tüccar eliyle sömürülmesi, fabrika-işçi sorunları, küçük tezgâhın büyük atölye karşısında yok oluşu, katı devlet bürokrasisinin halkı ezmesi, memur çalışma koşullarının ağırlığı, aydınla halk arasındaki yabancılaşma, köylünün boş inançlarının din adına sömürülerek çıkar sağlanması, yenilik ve devrimlere karşı halkın bu yolla kışkırtılması, yanlış Batılılaşmanın gülünçlükleri vb. gibi temalar işlenmiş, genellikle devrim ilkelerinin önemi belirtilmek istenmiştir[223].

Sonuç olarak, ifade etmek gerekirse, "Cumhuriyet devri Türk öyküsü (ve romanında) başını Sadri Ertem'in çektiği toplumcu gerçekçi açılım, (…) Vakit gazetesi çevresinde toplandıkları için 'Vakit Gazetesi Hikâyecileri' diye anılan bu topluluk içinde"[224] "Marksist doğrultuda ilk eserleri Sadri Ertem (1900-1943) ver"miştir.[225] Bütün bunlara rağmen, araştırmacılar arasında hikâye ve romanlarında yansıtmaya çalıştığı toplumcu gerçekçi söylemlerinde başarılı olup olmadığı konusunda fikir birliği yoktur.

Edebiyat Fakültesi öğrencisi olduğu sıralarda bir arkadaşının *Antalya* gazetesine 1925'te gönderdiği hikâyesi[226] ile bu sahaya adım atan ***Bekir Sıtkı Kunt*** **(1905-1959)**[227], *Vakit* gazetesi etrafında

1933), 2-*Bacayı İndir, Bacayı Kaldır* (1.bs., İstiklâl Lisesi Talebe Kooperatifi Neşriyatı, İstanbul, 1933), 3-*Korku* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1934), 4-*Bay Virgül* (1.bs., Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1935), 5-*Bir Şehrin Ruhu* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1938). ***Hakkında bkz.*** Murat Uraz (1940). *Sadri Ertem, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi; Tahir Alangu (1968). "Sadri Ertem", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, ss. 61-73; Cevdet Kudret (1990). "Sadri Ertem", *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 19-34; Mustafa Parlak (1995). *Sadri Ertem Üzerine Monografik Bir Çalışma*, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 888 s.; Ömer Lekesiz (1997). "Sadri Ertem: Bacayı İndir Bacayı Kaldır / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 427-431; Mustafa Kurt (2000). " 'Çıkrıklar Durunca' Başlayan Sadri Ertem", *Türk Yurdu (Türk Romanı Özel Sayısı)*, S. 153-154, Mayıs – Haziran, ss. 341-346; Necati Mert (2004). "Sadri Ertem'in Dönemi, İdeolojisi, Duruşu ve Öyküleri", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik]*, Yıl: 1, S. 4, Ağustos-Eylül, ss. 76-85; Ahmet Demir (2006). *Sosyal Gerçekçilik Anlayışı ve Sadri Ertem'in Roman ve Hikayelerinde Yapı, Tema, Anlatım*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 944 s.; Ahmet Demir (2008). "Toplumcu Gerçekçi Objektiften Yansıyan Bir Anadolu Fotografı: *Bacayı İndir Bacayı Kaldır*", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 1, Mart, ss. 65-80.

[221] Ahmet Demir (2008). "Toplumcu Gerçekçi Objektiften Yansıyan Bir Anadolu Fotografı: *Bacayı İndir Bacayı Kaldır*", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 1, s. 66.

[222] Yakup Çelik (2007). "Roman: 1920-1960", *Türk Edebiyatı Tarihi* [Ed. Talat Sait Halman ve diğ.], Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, s. 257.

[223] Cevdet Kudret (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman: Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, C. 3, s. 24.

[224] Ali İhsan Kolcu (2008). "Cumhuriyet Sonrası Türk Öyküsü", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, s. 14. Alıntıda parantez içi kısım tarafımızca ilave edilmiştir. *A.Ç.*

[225] Komisyon (1991). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı / Roman ve Hikâye", *Milliyet Edebiyat Ansiklopedisi*, s. 65.

[226] Tahir Alangu (1968). "Bekir Sıtkı Kunt", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, s. 270.

[227] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Memleket Hikâyeleri* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1933), 2-*Talkınla Salkım* (1.bs., Bozkurt Matbaası, İstanbul, 1937), 3-*Arzu İle Kanber* (1.bs., Matbuat Umûm Müdürlüğü, Ankara, 1940), 4-*Herkes Kendi Hayatını Yaşar* (1.bs., Vakit Matbaası, İstanbul, 1941), 5-*Yataklı Vagon Yolcusu* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1948), 6-*Ayrı Dünya* (1.bs., Yeditepe Yay., İstanbul, 1952), 7-*Yeni Hikâyeler* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1957). ***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1968). "Bekir Sıtkı Kunt", *Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs.,

toplanan toplumcu gerçekçi yazarlardan biri olup ilk hikâyelerini bu gazetelerin 1930-1931 yılları çıkan eklerinde yayımlamıştır. "Yazarın Vakit çevresinde oluşan ilk dönem hikâyeleri Maupassant'ın başı, ortası, sonu belli bir vakaya dayalı hikâye tekniğini Türk edebiyatında sürdüren Refik Halit ve Ömer Seyfettin çizgisinde ürünlerdir… Gazetecilik ve yargıçlık mesleklerindeki gözlemleri ona insanları yakından tanıma, olayları öğrenme olanağı sağlamıştır…

İlk iki kitabında görülen, belli bir vakaya dayalı, Maupassant yolunda hikâye tekniğini 1940'lı yıllarda yavaş yavaş bırakmağa başladığını görüyoruz… İlk hikâyelerini deneyimsizlik ve acemilik dolayısıyla pek de işlek olmayan, tutuk bir dille yazan Kunt, son hikâyelerinde konuşma dilini büyük bir ustalıkla kullanmıştır…"[228]

Bekir Sıtkı Kunt, rahat okunan ve belli bir kaliteyi yansıtan ürünler ortaya koymuş ancak öyküye yenilikler getiren bir öncü de olamamıştır. Mevcut gerçekçi öykü anlayışının gelişmesine hizmet etmiş, bu yolda eserleri ve düşünceleri ile direnmiştir.[229] Bütün bunlara rağmen yazar, önemli çalışmaların konusu olmuştur.

Cumhuriyet devri Türk edebiyatında 'Yedi Meş'aleciler' içinde tek hikâyeci olan ***Kenan Hulusi Koray* (1906-1943)**[230], bir üniversite öğrencisi olarak kaleme aldığı 'Bir Tutam Saç' (*Servet-i Fünûn-Uyanış*, 1928) adlı hikâyesi ile girmiş bir yazardır. İlk hikâyelerinden üçünü *Yedi Meş'ale*'de 1928 yılında neşreden yazar, topluluk ve dergi kapandıkdıktan sonra ise *Muhit* ve *Mektep* dergilerinde yayımlamıştır. Başlangıçta, deyim yerindeyse, ahenkli bir nesir yaratma hevesindeyken, daha sonra Vakit gazetesinde Sadri Ertem çevresinde oluşan toplumcu gerçekçi çizgide hikâyeler yazmıştır. 1938-1942 yıllarında *Vakit* gazetesi ve daha sonra *Yedigün*, *Yeni Mecmua* ve *Yıldız* … vb. dergilerde hikâyelerini yayımlamıştır[231]. "*Servet-i Fünûn*'da yayımladığı öyküler daha hayalî ve aşk hikâyeleri iken, *Vakit* gazetesine geçişiyle,

İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, ss. 271-279; Cevdet Kudret (1990). "Bekir Sıtkı Kunt", *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 35-49; Ömer Lekesiz (1998). "Bekir Sıtkı Kunt: Yataklı Vagon Yolcusu / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 2, ss. 19-27; Ayşenur Külahlıoğlu İslam (2000). *Hikayeci Bekir Sıtkı Kunt*, Ankara: Grafiker Yayınları; Nuray Odacı Üçkarakaya (2002). *Bekir Sıtkı kunt'un Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 241 s.

[228] Cevdet Kudret (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman: Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, C. 3, s. 37, 38.

[229] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Bekir Sıtkı Kunt (1905-1959)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 482.

[230] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Yedi Meş'ale* (1.bs., Akşam Matbaası, İstanbul, 1928), 2-*Bir Yudum Su* (1.bs., Muallim Ahmet Halit Kitaphanesi (1.bs., İstanbul, 1929), 3-*Bahar Hikâyeleri* (1.bs., Çığır Kitabevi, İstanbul, 1939), 4-*Son Öpüş* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1939, 43 s.), 5-*Bir Otelde Yedi Kişi* (1.bs., Semih Lütfi Kitaphanesi, İstanbul, 1940), 6-*Bir Yudum Su* (Yedi yeni hikeye ile, 1.bs., Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1944), 6-*Hikâyeler* (der. İnci Enginün, 1.bs., Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, İstanbul, 1973), 7-*Beşer Dakikalık Hikâyeler* (Haz. Metin Kayahan Özgül, 1.bs., Timaş Yayınları, İstanbul, 2000; 2.bs., Kurgan Edebiyat Yayınları, Ankara, 2013, 193 s.), 8-*Yaz ve Aşk Hikayeleri* (1.bs., Doğan Kitap, İstanbul, 2004, 237 s.). ***b-Romanlar:*** 1-*Osmanoflar* (haz. İnci Enginün, 1.bs., Doğan Kitap, İstanbul, 2004, 256 s.), 2-*R.B.K. Pansiyonu* (Tefrikası: 3 Mart 1942), 3-*Süngü Yarası* (yarım kalmış), 4-*Roman* (yarım kalmış), 5-*Ceylan Sesi* (yarım kalmış). .***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1968). "Kenan Hulusi Koray", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, ss. 223-228; Mehmet Kaplan (1984). "Kenan Hulusi Koray / Miras Keçe", *Hikaye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 124-128; Ömer Lekesiz (1997). "Kenan Hulusi Koray: Kavalıkoz Hanında Bir Vak'a / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 336-341; İbrahim Karadeniz (2004). "Kenan Hulusi Koray Hikâyelerinin Korkulu Gerçekliği", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi*, Yıl: 1, S. 5, Ekim-Kasım, ss. 86-90; Hamide Aliyazıcıoğlu (2007). *Kenan Hulusi Koray'ın Edebî Kişiliği ve Hikâyelerinin İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 189 s.; Firdevs Canbaz Yumuşak (2013). "Kenan Hulusi Koray'ın Korkutan Öyküleri", *Millî Folklor, Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 25, S. 97, Güz, ss. 135-144; Ahmet Kara (2015). "Kenan Hulusi Koray'ın Korku ve Fantastik Öyküleri", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Gölgede Kalanlar]*, Yıl: 12, S. 68, Nisan-Mayıs, ss. 128-131.

[231] *Bkz.* ve *krş.* Tahir Alangu (1968). "Kenan Hulusi Koray", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, s. 224.

gazeteciliğin etkisiyle daha gerçekçi bir hikâye tarzı edinir."[232] Onbeş yıl kadar hikâyecilik hayatı olan Kenan Hulûsi, gözleme değil, kitâbî ve gazete haberlerine dayalı verili bir hikâye yazan Koray, değişen şartların insan üzerindeki etkisini başarılı biçimde hikâyeleştirmiştir.

Çeşitli edebî türleri deneyen ve edebiyata yaygın kanata göre 1926 yılında 'Yangın' (*Akbaba*, S. 34, 1 Nisan 1926, s. 5), yeni bir veriye göre[233] 1924 yılında "Horoz Mehmet" (*Yeni Yol*, Yıl. 2, S. 3, Mayıs 1340/1924, ss. 170-174) adlı ilk hikâyesi ile adımını atan ***Sabahattin Ali*** **(1907-1948)**[234], kısa ömründe

[232] Firdevs Canbaz Yumuşak (2013). "Kenan Hulusi Koray'ın Korkutan Öyküleri", *Millî Folklor, Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 25, S. 97, s. 138.

[233] Ali Duymaz (2016). "Sabahattin Ali'nin İlk Öyküsü 'Horoz Mehmet'", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 187, Eylül-Ekim, ss. 76-83.

[234] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Değirmen* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1935, 220 s.), 2-*Kağnı* (1.bs., Yeni Kitapçı, İstanbul, 1936, 184 s.), 3-*Ses* (1.bs., Yeni Kitapçı, İstanbul, 1937, 77 s.), 4-*Kağnı-Ses* (1.bs., Akba Kitabevi, İstanbul, 1943), 5-*Yeni Dünya* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943, 136 s.), 6-*Sırça Köşk* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1947, 136 s.), 7-*Arabalar Beş Kuruşa* (Seçmeler, Can Yayınları, İstanbul, 2000), 8-*Kamyon* (Seçmeler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009). ***b-Romanlar:*** 1-*Kuyucaklı Yusuf* (1.bs., Yeni Kitapçı, İstanbul, 1937, 290 s.), 2-*İçimizdeki Şeytan* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943, 302 s.), 3-*Kürk Mantolu Madonna* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1943, 177 s.), 4-*Bütün Romanları* (Haz. S. Sönmez, 1.bs., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004). ***Hakkında bkz.*** Vedat Günyol (1945) "Kıyaslama Yoluyla Sabahattin Ali'nin Hikâyeciliği ve Romancılığı", *Yücel*, S. 103, Mayıs, ss. 80-84; Tahir Alangu (1968). "Sabahattin Ali", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 1, ss. 169-183; Selim İleri (1969). "Sabahattin Ali'nin Hikâyeleri", *Yeni Dergi*, S. 53, Şubat, ss. 142-150; Mustafa Kutlu (1972). *Sabahattin Ali*, İstanbul: Dergah Yayınları; Asım Bezirci (1973). "Sabahattin Ali'nin Hikâyelerinde Yapı", *Yeni A*, S. 12, Mart, s. 1, 8-9; Ahmet Ada (1974). "Sabahattin Ali'nin Hikâyelerinde İçerik", *Yarına Doğru*, S. 7, Mayıs, ss. 40-44; Sakıp Coşkun (1973). "Sabahattin Ali'nin Romanları", *Yarına Doğru*, S. 6, Nisan, ss. 19-26; Mehmet H. Doğan (1975). "Öykücü Sabahattin Ali", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 84-93; Berna Moran (1990). "Soylu Vahşi Olarak Kuyucaklı Yusuf", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-2: Sabahattin Ali'den Yusuf Atılgan'a*, 1.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 17-35; Mehmet Kaplan (1984). "Sabahattin Ali / Hasan Boğuldu", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 129-143; Berna Moran (1990). "Soylu Vahşi Olarak Kuyucaklı Yusuf", *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış / Sabahattin Ali'den Yusuf Atılgan'a 2,* İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 17-35; Cevdet Kudret (1990). "Sabahattin Ali", *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 50-88; Ramazan Korkmaz (1991). *Sabahattin Ali, İnsan ve Eser*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 372 s.; Muzaffer Uyguner (1992). *Sabahattin Ali, Yaşamı, Sanatı, Yapıtlarından Seçmeler*, 1.bs., Ankara: Bilgi Yayınevi, 136 s.; Atilla Özkırımlı (1994). "Sabahattin Ali'nin Romanlarında Yaşayanlar" (Kuyucaklı Yusuf – İçimizdeki Şeytan – Kürk Mantolu Madonna), *Romanların Dünyasında*, 1.bs., Ankara: Ümit Yayıncılık, ss. 59-81; Ramazan Korkmaz (1996). *Sabahattin Ali –İnsan ve Eser-*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 398 s.; Ömer Lekesiz (1997). "Sabahattin Ali: Ses / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 445-454; Nil Onsal (2003). "Sabahattin Ali'nin 'Kuyucaklı Yusuf'u İle Camilo Jose Cela'nın 'Pascual Duarte'nin Ailesi' Üzerine İzleksel Bir İnceleme", *Littera / Edebiyat Yazıları*, C. 13, Eylül, ss. 23-40; Necip Tosun (2004). "Bozuk Düzen, Sömürü, Despotizm Gölgesinde İnsanlık Manzaraları: Sabahattin Ali Öyküsü", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik]*, Yıl: 1, S. 4, Ağustos-Eylül, ss. 92-96; Tuba Çeliktaş (2004). *A Critical Discourse Stylistic Study of the Selected Short Stories of Sabahattin Ali* [Sabahattin Ali'den Seçme Öykülerde Eleştirel Sölem Biçimbilim Çalışması], Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 431 s.; *Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Sabahattin Ali 100 Yaşında],* S. 102, Şubat 2007, 104 s.; Ali İhsan Kolcu (2008). "Sabahattin Ali", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikaye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkım Söğüt Yayınevi, ss. 120-132; Mehmet Onur Hasdedeoğlu (2008). *Toplumcu Gerçekçilik ve Sabahattin Ali'nin Hikâye Kişileri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 174 s.; Sevengül Sönmez (haz.) (2009). *A'dan Z'ye Sabahattin Ali*, 1.bs., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, 519 s.; Tuba Celiktas (2009). *Critical Discourse Stylistics in Practice: Selected Short Stories of Sabahattin Ali* [Uygulamada Eleştirel Söylem Üslûpbilimi: Sabahattin Ali'den Seçme Kısa Hikâyeler], ?: VDM Verlag Dr. Müller, 312 p.; Afşar Timuçin (2011). *Öykü ve Romanlarıyla Sabahattin Ali*, İstanbul: Bulut Yayınları; Fethi Naci (2013). "Sabahattin Ali: 'Kuyucaklı Yusuf'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 229-237; Hande Öğüt (2015). " 'İçimizdeki Şeytan'a Feminist Eleştirel Bir Bakış-1", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 82, S. 1293, 1 Haziran, ss. 78-81; Hande Öğüt (2015). " 'İçimizdeki Şeytan'a Feminist Eleştirel Bir Bakış-2", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1294, 1 Temmuz, ss. 22-26; Atilla Birkiye (2015). " 'İçimizdeki Şeytan', İçimizdeki Aşk", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1294, 1 Temmuz, ss. 27-32; Hande Öğüt (2015). " 'İçimizdeki Şeytan'a Feminist Eleştirel Bir Bakış-3", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1296, 1 Eylül, ss. 22-24; Cafer Gariper (2015). "Sabahattin Ali'nin Kağnı Hikâyesiyle Nâzım Hikmet'in Kuvayı Milliye Destanı'nda Kağnı Öğesi Etrafında Kimi

başka edebî türlerde eser vermesine rağmen, kendi biyoğrafisinden gerçek çizgiler de kattığı hikâye ve romanları, özellikle de hikâyeleri ile tanınan bir yazardır. Sabahattin Ali'nin hikâyeleri üç kategoriye ayrılabilir: 1926-1930 yıllarını kapsayan *Birinci dönem hikâyeleri*, 1931-1943 yıllarını kapsayan *İkinci dönem hikâyeleri* ve 1944-1947 yıllarını kapsayan *Üçüncü dönem hikâyeleri*. "Sabahattin Ali'nin öyküleri, egemen güçleri, bu güçlerin ekonomik ve sosyal açıdan sömürdüğü kesimlerle, bu kesimlerin sömürü ve zulme karşı tepkilerini içerdiği için Toplumcu Gerçekçiliğe dahil edilmektedir." [235]

Hikâyelerinde kadını ve erkeğiyle insan sevgisi, hayvanlarıyla birlikte tabiat sevgisi bağlamında görülen sevgi; acıma; toplumsal adaletsizlik; yozlaşma; bürokrasi; kaçış; isyan; kıskançlık; ekonomi, sağlık, ulaşım, eğitim, evlilik, arazi ve su gibi sorunlarıyla köy ve köylü … vb. tem ve konular ele alınmıştır.

"Sabahattin Ali'nin öyküleri, klasik vaka düzenine sahiptir. Zaman, mekân ve şahıs kadrosu üzerinde durmak yerine, konularını derinleştirmeyi ve sürpriz sonlarla bitirmeyi tercih etmiş, konu seçiminde daha çok kendi gözlemlerinden, tanıklıklarından yararlanmıştır.

Öykülerinde önceleri "gösterme" metodu ağırlıkta iken 1930'dan sonra yazdığı öykülerde "anlatma" metodu ağırlık kazanmıştır. Sabahattin Ali, öykülerinin anlatımında kendisini mümkün olduğunca gizlemesine rağmen bazı öykülerinde hiç gereği yokken söze karışmış ve bu yüzden de anlatım tekniğini zayıflatmıştır.

Öykülerinde, -kendine mahsus tarz itibariyle- zamanla yeni biçimsel yenilikler aramayan, teknik ve üslûp değişikliklerine gitmeyen Sabahattin Ali, kendi öykücülüğü açısından standart, yerli öykücülük açısından yeni olan bir tarzı ısrarla izlemiştir. Aynı durum dili için de geçerlidir. İlk öyküsünden son öyküsüne kadar istikrarlı bir şekilde temiz, sağlam ve süssüz bir dil kullanmıştır."[236] Fakat, ilk dönem hikâyeleri Avrupa edebiyatından etkiler taşırken, kendi üslubunu oluşturduğu İkinci dönem hikayelerinde gözlemci gerçekçiliğe bağlı bir anlatım esastır. Üçüncü dönem hikâyelerinde ise gözlemci gerçekçilikten eleştirel gerçekçiliğe yönelmiş, gösterme metodu yerine de anlatma metodunu yoğun bir biçimde kullanmıştır.

Üç cilt tasarlanmasına rağmen bir cildi yayınlanan *Kuyucaklı Yusuf* ile *İçimizdeki Şeytan* adlı romanları hakim bakış açısı ile kaleme alındığı gibi *Kürk Mantolu Madonna* da "Hakikat gazetesinin siparişi üzerine kaleme alınmış (…) sürükleyi bir aşk romanı niteliğine sahiptir."[237] Romanları da hikâyelerinde olduğu gibi benzer konu ve temaları ele alır.

Metinlerarasılıklar", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 14, Temmuz – Aralık, ss. 81-90; Rahime Sarıçelik (2015). "Sabahattin Ali Roman Karakterlerindeki Kadınsılık-Erkeksilik ve Cinsel Yönelimler", *İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 9, ss. 129-142; Deniz Gündoğan İbrişim (2016). "Pastoral Dramadan Çoklu Performansa: 'Uğultulu Tepeler' ve 'Kar Beyaz' Uyarlamalarına Karşılaştırmalı Bakış", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1302, 1 Mart, ss. 18-25; Rahime Sarıçelik (2016). "Sabahattin Ali'de Toplumsal Cinsiyet Teorisine İlişkin İzlenimler", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1302, 1 Mart, ss. 69-73; A.mlf. (2016). " 'Kuyucaklı Yusuf' ve Hegemonik Erkeklik", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 84, S. 1307, 1 Ağustos, ss. 81-85; A.mlf. (2016). "*İçimizdeki Şeytan* Romanında Kadınlık ve Erkeklik", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 187, Eylül-Ekim, ss. 146-151; Mehmet Güneş (2016). *Sabahattin Ali'nin Eserlerinin Kaynakları*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 119 s.; Fikri Aydemir (2017). "Sabahattin Ali'nin Eserlerinin Kaynakları Üzerine Bir Çalışma" (Kitap Tanıtımı), *ASOS JOURNAL: The Journal of Academic Social Science / Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, S. 46, Mayıs, ss. 615-619; Hece (2018). *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Susturalamayan Ses Sabahattin Ali]*, Yıl: 22, S. 253, Ocak.

[235] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Sabahattin Ali (1907-1948)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 483.

[236] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Sabahattin Ali (1907-1948)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 5, s. 483.

[237] Ramazan Korkmaz (2016). *Sanahattin Ali: İnsan ve Eser*, 2.bs., İstanbul: Kesit Yayınları, s. 286.

Sabahattin Ali, romanlarında ferdi zamanla sosyal zamanı iç içe verir[238]… Sabahattin Ali'nin romanlarında mekân; anlatılan olayın içeriği, yazarın niyeti ve kahramanların ruhi yapısıyla ilgili mesajları içinde taşıyan canlı ve fonksiyonel bir unsur olarak dikkati çeker.

Kuyucaklı Yusuf'ta zaman faktöründen hemen sonra yer belirtilir: 'Aydın'ının Nazilli kazasına yakın Kuyucak köyü…' [239]

İçimizdeki Şeytan'da mekân İstanbul'dur. Asıl vaka, Kadıköy'den Köprü'ye hareket eden bir vapurda ve Beyazıt, Babıali ve Şehzadebaşı gibi semtlerde cerayan eder…

Kürk Mantolu Madonna'da çerçeve vakanın mekânı Ankara, asıl vakanın mekânı ise Berlin'dir." [240] Sabahattin Ali, hikâyelerinde olduğu gibi romanlarında da sade bir dil ve üslûp kullanmıştır.

Yazı hayatına gazetecilikle başlamış olan ***Reşat Enis Aygen*** **(1909-1984)**[241], ömrünün son yıllarına doğru yazmayı bıraktığı için Türk edebiyatında pek bilinmeyen hikâye ve roman yazarlarından biridir. Türk edebiyatında "ilk toplumcu gerçekçi romanların örneklerini vermiştir."[242] Kaleme aldığı romanlarının konularını "toplum hayatımızdan, çoğu kenar mahallelerde yaşanan fakir hayatının facialarından"[243] almış ve gazeteci oluşunun verdiği imkânlarla gözlemci ve gerçekçi tavır sergilemiştir. Ele aldığı sorunları toplumsal sorunlar açısından irdelemesine rağmen karamsar bir bakış açısı onun anlatım özelliklerinden biri olarak yerini alır. Beklenmedik tesadüflere romanlarında çok raslanan yazar, dil ve üslûp bakımından dağınık olup çok şey anlatma arzusuna sahiptir.

Hikâyeleri ve bilhassa romanlarında düşmüş kadınlar ve kadın sömürüsü, ırgat sömürüsü, eğitim sorunları ve toplumcu gerçekçilerin vazgeçemedikleri din ve din adamı eleştirisi … vb. konular naturalist ve toplumcu gerçekçi bir bakış açısıyla ele alınmıştır.

Eserleri içinde "1981'de tamamladığı ve vasiyetinde yayımlanmasını istediği *Kırmızı Karanfil* ise ancak ölümünden"[244] sonra yayımlanmıştır.

---

[238] Ramazan Korkmaz (2016). *A.g.e.,* s. 323.

[239] Ramazan Korkmaz (2016). *A.g.e.,* s. 329.

[240] Ramazan Korkmaz (2016). *A.g.e.,* s. 332.

[241] ***Eserleri: a-Hikâye:*** 1-*Kılıcımı Sürüyorum* (1.bs., Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul, 1930). ***b-Romanlar:*** 1-*Kanun Namına* (1.bs., Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, 1932, 168 s.), 2-*Gong Vurdu* (1.bs., Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, 1933, 285 s.), 3-*Gece Konuştu* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1935, 155 s.), 4-*Afrodit Buhurdanında Bir Kadın* (1.bs., Semih Lütfi Katabevi, İstanbul, 1937), 5-*Toprak Kokusu* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1944), 6-*Ekmek Kavgamız* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1947), 7-*Ağlama Duvarı* (1.bs., İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1949), 8-*Yol Geçen Hanı* (1.bs., Inkılâp Kitabevi, İstanbul, 1951), 9-*Despot* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1957), 10-*Sarı İt* (1.bs., Ararat Kitabevi, İstanbul, 1968), 11-*Kırmızı Karanfil* (1.bs., Yordam Kitap, İstanbul, 2006, 256 s.). ***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1968). "Reşat Enis Aygen", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C 1, ss. 291-301; Mümtaz Sarıçiçek (1995). *Reşat Enis Aygen, Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 469 s.; Mehmet Soğukömeroğulları (2006). *Reşat Enis Aygen'in Romanlarında Toplumcu Gerçekçilik*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 120 s.; Ali İhsan Kolcu (2008). "Reşat Enis Aygen", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikaye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkım Söğüt Yayınevi, ss. 133-145; Deniz Durukan (2009). "Reşat Enis / Afrodit Buhurdanında Bir Kadın", *Varlık Kitap Eki*, S. 204, Mayıs, s. 18; Mümtaz Sarıçiçek (2009). *Romantik Bir Toplumcu Gerçekçi Öncü Reşat Enis Aygen: Hayatı ve Eserleri*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 383 s.; Fethi Naci (2013). "Reşat Enis: 'Afrodit Buhurdanında Bir Kadın'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 238-241; Selda Uygur (2016). "Türk Romanında Bir Düzenbozucu: Reşat Enis Aygen", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 63, Eylül – Ekim, ss. 33-37.

[242] Selda Uygur (2016). "Türk Romanında Bir Düzenbozucu: Reşat Enis Aygen", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 63, Eylül – Ekim, s. 33.

[243] Tahir Alangu (1968). "Reşat Enis Aygen", *Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman. Antoloji 1919-1930*, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C 1, s. 291.

[244] Selda Uygur (2016). "Türk Romanında Bir Düzenbozucu: Reşat Enis Aygen", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 63, s. 33.

1933 Kuşağı Hikâye ve Romancıları:

Cumhuriyet'in ilan edilerek Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun onuncu yıl dönümü olması nedeniyle, 1933 yılının son derece önemli bir yeri vardır[245]. Cumhuriyet'in ilânından itibaren geçen on yıl, bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından 29 Ekim 1933 günü Cumhuriyet Bayramı'nda Ankara'da Cumhuriyet Meydanı'nda okunan, eşzamanlı olarak radyolardan yayınlanan ve akabinde gazetelerde de neşredilen meşhur "*Onuncu Yıl Nutku*"nda[246] çeşitli açılardan bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

1923-1933 arasında yapılan inkılâp ve çıkarılan yasalarla geçmişe ait her şey yeni tasarlanan ile büyük oranda yer değiştirmesine rağmen, kültür, sanat ve edebiyat sahasındaki değişme biraz daha uzun sürmüştür. Ancak, bu kısa süreçte yoğun bir biçimde yaşanan sosyal ve siyasî olayların sanat ve edebiyat üzerinde derin etkileri olmuştur.

Süreç ilerledikçe başka kanun ve kararnamelerle desteklenen 11 Haziran 1933 tarih ve 2305 sayılı "Cumhuriyet'in İlanının Onuncu Yıl Dönümü Kutlama Kanunu"[247] gereği, 50000 liralık bütçe[248] ile üç gün üç gece devam eden ülkede gerçekleştirilen Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları[249] bağlamında pek çok faaliyet arasında sanat ve edebiyat alanında eser yazma yarışma ve teşvikleri de vardır[250]. Bu faaliyetler bağlamında kaleme alınan pek çok piyes yanında, roman türüne örnek olarak, Sadri Etem (Ertem)'in *Bir Varmış, Bir Yokmuş*[251] ve Et(h)em İzzet (Benice'n)in *On Yılın Romanı*[252] adlı eserlerini, hikâye ve/veya uzun hikâye türüne de Şaziye Berin (Kurt)'in *Baybiçe*[253] adlı eserini göstermek mümkündür.

Kuşkusuz, böyle bir atmosferde kaleme alınan eser hangi türde olursa olsun dönemin sosyal ve siyasal tezlerini aşması pek mümkün değildir. Ancak, eser üretimi açısından sayısal bir artışa hizmet ettiği söylenebilir. Feridun Andaç'ın tespitlerine göre, bu süreçte, "Cumhuriyet dönemi romanının kuruluşunun ilk örneklerini görürüz. Geçmişe bakış, tanıklık, eleştiri, çözüm önerileri, gerçekçilik anlayışı egemendir. Kent/köy/kasaba gerçeği romana girer ağırlıklı olarak. Tarihsel bakış, gözlemci gerçekçi yaklaşım ön

[245] Bu konuda geniş bilgi için *bkz*. Nezahat Demirhan (1999). *Cumhuriyetin Onuncu Yılının Türk İnkılâp Tarihinde Yeri ve Önemi*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, 182 s.

[246] *Cumhurbaşkanlığı Arşivi*, Kutu: 75-4, Dosya: 82, Fihrist: 12/2-5; Nimet Unan (ed.) (1989). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (1906-1938)*, I-III, Ankara: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları / Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, C. II, s. 318; Mustafa Kemal Atatürk (1985). "Onuncu Yıl Nutku (Tıpkıbasım)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 1, S. 2, Mart, ss. 507-509. Atatürk'ün '*Nutuk*' ve '*Gençliğe Hitabesi*' gibi '*Onuncu Yıl Nutku*' da edebiyat araştırmacıları ve akademisyenler tarafından dil ve üslûpları açısından incelemelere konu olmuştur. Bu konuda *bkz*. Adem Çalışkan (2015). "Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-2: Üslûp ve Üslûpbilimin Tarihçesi" (On Style and Stylistics-2: The Short History of Style and Stylistics), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol. 8, Issue: 36, Şubat, s. 61. Ayrıca *bkz*. Uluğ Nutku (2006). "Atatürk'ün Onuncu Yıl Söylevinin Felsefi Önemi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi [Atatürk'ün Doğumunun 125. Yılı ve Cumhuriyetimizin 83. Yılı Özel Sayısı]*, Muğla, ss. 11-16; Funda Kara (2009). "Metin Olarak Onuncu Yıl Nutku", *Türkoloji Kültürü*, C. 2, S. 4, Yaz, ss. 55-82.

[247] *Resmî Gazete*, S. 2437, 26 Haziran 1933, s. 1.

[248] *Resmî Gazete*, S. 2530, 16 Teşrinievvel 1933, s. 1.

[249] Bu konuda *bkz*. Enver Behnan (1934). *Cumhuriyetin Onuncu Yıl Dönümü Nasıl Kutlandı*, Ankara: Hakimiyet-i Milliye Matbaası; Cahide Sınmaz-Sönmez (2004). "Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları ve 26 Ekim 1933 Tarihli Genel Af Yasası" (Celebration of Tenth Anniversary of The Republic And The Amnesty of October 26th 1933), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 33-34, Mayıs-Kasım, ss. 89-101.

[250] Bu konuda Kutlama Yüksek Komisyonu'nun gösterdiği kolaylık ve teşvikler için *bkz*. *Milliyet Gazetesi*, S. 2751, Teşrinievvel 1933, s. 3.

[251] *Bkz*. Sadri Etem (Ertem) (1933). *Bir Varmış, Bir Yokmuş*, 1.bs., İstanbul: Maarif Vekaleti, Devlet Matbaası, 157 s.

[252] *Bkz*. Etem İzzet (Benice) (1933). *On Yılın Romanı*, 1.bs., İstanbul: Maarif Vekaleti, Devlet Matbaası, 170 s. Yazar ve eserleri hakkında *bkz*. Semra Bayraktar (2003). *Ethem izzet Benice, Hayatı ve Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 280 s.

[253] *Bkz*. Şaziye Berin (Kurt) (1933). *Baybiçe*, 1.bs., İstanbul: Maarif Vekaleti, Devlet Matbaası, , 35 s. Bu konuya ışık tutan Temmuz 1944 tarihli bir mülâkatı için *bkz*. Sâmiha Ayverdi (2005). "Şaziye Berin – Safvet Bey – S. Ayverdi", *Mülâkatlar*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, ss. 41-45. Ayrıca *bkz*. Beşir Ayvazoğlu – Yusuf Çağlar (2009). "Şaziye Berin / Kurt", *Bir Fotoğrafın Aynasında: İstanbul'un Meşhur Edebiyatçıları*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, s. 190.

plandadır. (…) İlerleme, aydınlanma/aydınlatma düşüncesi ön plandadır. Anadolu insanını tanıma ve yaşamsal gerçekliklerini yansıtma ereği görülür…"[254]

Yine, daha önce dile getirildiği gibi, *Vakit* gazetesi çevresinde kümelenen öncü Marksist ve Sosyalistlerin açtığı yolda Marksist ve Toplumcu Gerçekçi hikâye ve roman yazarları, ilk defa Rusya'da yayınlanan *Edebiyat Gazetesi* (Literaturnaya Gazetta)'da 23 Mayıs 1932'de *Izvestiya* editörü ve Sovyet Yazarlar Birliği Organizasyon Komitesi'nin genç başkanı Ivan Gronsky tarafından kullanılan[255] ve iki yıl sonra 17 Ağustos 1934 ise Türkiye'den Falih Rıfkı Atay ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun da katıldığı *Sovyet Yazarlar Birliği Birinci Kongresi*'nde[256] resmen kabul edilerek devletin resmî görüşü haline gelen 'toplumcu gerçekçilik'le kuramsal bir temele kavuşmuş olduklarından, bu tarihten itibaren bu doğrultuda bizde de yeni toplumcu gerçekçi hikâye ve roman türlerinde eser vermeye başlayarak konu ve tema bakımından bir çeşitlilik getiren eserlerini vermeyi sürdürürler…

Bu yıllara kadar siyasî ve sosyal yaşamı yeniden biçimlendiren inkılâplar ve bunların uygulamalar ile altyapısı hazırlanan önemli bir olay 'laiklik ilkesi'nin Anayasa'ya girişidir. 5 Şubat 1937 tarih ve 3115 sayılı kanunla laiklik ilkesi 'Altı Ok'un biri olarak Anayasa'nın 2. maddesinde yerini almıştır. Bunun siyâsî ve toplumsal yaşamda olduğu gibi matbuat hayatı, sanat, kültür ve edebiyatta etkileri çarpıcı ve sarsıcı olmuştur[257]. Bugün de Anayasa'daki yerini koruyan bu ilke, o günlerden günümüze kadar genel anlamda basın, kültür, sanat ve edebiyat, özel anlamda ise Türk roman ve hikâye romanı ile yazarlarını derinden etkilemiştir… Bir bakıma, edebiyattaki uygulamaları ve sonuçları itibariyle 'edebî laiklik' denilen bu hususun hikâye ve roman yahut kurmaca bağlamında yirminci yüzyılda din ve modernlik ilişkisi açısından Batıda'ki örnekleri ile karşılaştırmalı incelenmesi gereklidir[258].

---

[254] Feridun Andaç (2000). "Cumhuriyet Dönemi Romanı Öykücülüğüne Bakış: Roman ve Öyküde Yeni Açılımlar (1940-1960)", *Edebiyatımızın Yol Haritası*, s. 54; A.mlf. (2014). "Romanımızda Köy ve Taşra Gerçekliği", *Anonimleşen Edebiyat: Edebiyatımızın Yol Haritası*, s. 72.

[255] *Bkz. Bkz*. Herman Ermolaev (1963). "The Emergence and the Early Evolution of Socialist Realism (1932-1934)" (Toplumcu Gerçekçiliğin Ortaya Çıkışı ve İlk Yayılışı), *California Slavic Studies* [Kaliforniya Slav Araştırmaları], Berkeley: University of California Press, pp. 141-142; Victor Terras (1992). "The Twentieth-Century: The Era of Socialist Realism, 1925-53" (Yirminci Yüzyıl: Toplumcu Gerçekçilik Devri, 1925-53), *The Cambridge History of Russian Literature* [Cambridge Rus Edebiyatı Tarihi], [Ed. Charles E. Moser], Cambridge: Cambridge University Press, p. 492; Akif Kurtuluş (1996). *Politika ve Sanat*, İstanbul: Avesta Yayınları, s. 52; Paul D. Morris (2005). "I.The Socialist Realist Representation of Reality" (Gerçekliğin Toplumcu Gerçekçi Temsili), *Repsentation and the Twentieth-Century Novel: Studies in Gorky, Joyce and Pynchon* [Temsil ve Yirminci Yüzyıl Romanı: Gorky, Joyce ve Pynchon Üzerine Araştırmalar], Würzburg: Verlag Königshausen & Neuman, p. 90; M. Keith Booker (ed.) (2005). "Socialist Realism (Soviet) / The Historical Context" (Toplumcu Gerçekçilik (Soyet) / Tarihsel Bağlam), *Encyclopedia of Literature and Poetics* [Edebiyat ve Poetika Ansiklopedisi] Volume III: S-Z, Westport, Connecticut and London: Greenwood Press, p. 666; Thomas Lahusen (2015). "Socialist Realism (Soviet)" (Toplumcu Gerçekçilik (Sovyet)), *Literature and Politics Today: The Political Nature of Modern Fiction, Poetry, and Drama* [Edebiyat ve Günümüz Politikası: Modern Kurmaca, Şiir ve Dramanın Politik Mahiyeti], [Ed. M. Keith Booker], Santa Barbara, California, Denver, Colorado and Oxford: Greenwood Press, p. 302.

[256] Bu konuda geniş bilgi için *bkz*. H. G. Scott (ed.) (1977). *Soviet Writers' Congress 1934: The Debate on Socialist Realism and Modernism in the Soviet Union* [Sovyet Yazarlar Kongresi 1934: Sovyetler Birliğinde Toplumcu Gerçekçilik ve Modernizm Üzerine Tartışma], London: Lawrence and Wishart. (Bu eserin birinci baskısı 1935'te yapılmıştır).

[257] Bu konuda geniş bilgi için *bkz*. Ali Fuad Başgil (1962). *Din ve Laiklik*, 2.bs., İstanbul: Yağmur Yayınları; Niyazi Berkes (1984). *Teokrasi ve Laiklik*, İstanbul: Adam Yayınları, 215 s.; Özer Ozankaya (1993). *Türkiye'de Laiklik Atatürk Devrimlerinin Temeli*, 5.bs., İstanbul: Cem Yayınevi; Komisyon (1994). *Cogito, Üç Aylık Düşünce Dergisi [Dosya: Laiklik]*, S. 1, Yaz; Ahmet Esenkaya (1995). *İnönü Dönemi Laiklik Politikası (1938-1950)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 174 s.; Serap Gökgür (1997). *İnönü Türkiyesi'nde Din-Devlet İlişkisi (1938-1950)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 126 s.; Kadir Canatan (2004). *Din ve Laiklik*, İstanbul: İnsan Yayınları; Attila İlhan (2004). *Hangi Laiklik*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 259 s.; Temuçin F. Ertan (2007). "Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında Laiklik", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 39, Mayıs, ss. 409-423.

[258] Bu konuda bir çalışma için *bkz*. Amardeep Singh (2006). *Literary Secularism: Religion and Modernity in Twentieth-Century Fiction* [Edebî Laiklik: Yirminci Yüzyıl Kurmacasında Din ve Modernlik], Newcastle: Cambridge Scholars Press, 185 p. Ayrıca *bkz*. John A. McClure (1995). "Postmodern/Post-Secular: Contemporary Fiction and Spirituality"

Asında bir önceki kuşağa kadar geri götürülebilecek olan yazarların ikna, başarılı olmadığı takdirde yaptırımlar ve tamimlerle yönlendirildiği bir sürecin edebiyatı gibi edebî türlerini değerlendirmek için eserlerden daha çok bu edebiyatın ardındaki olayları ve arkaplanını kavramak gerekir. Bu bağlamda, M.Orhan Okay'ın sözünü ettiği bir hususu alıntılayarak konuya ışık tutmak istiyorum:

"Nitekim 1937'de dönemin içişleri bakanının aynı zamanda parti genel sekreteri sıfatıyla yazarlara ve kitapçılara bir tamim gönderdiğini, bu tamimde birtakım dinî, tarihî, kahramanlık, aşk ve macera konularını ihtiva eden halk hikâyelerinin hemen hepsinin "eski, bayat bir zihniyetin tekrarı ve yaratmak istediğimiz yeni insan idealine aykırı bir ideolojinin ve an'anenin mahsulü" olduğu, bunlar arasında "hurafelerle dolu ve irticaı telkin edici kitapların da yer aldığı" ifade edilerek yazılacak ve yayınlanacak eserlerin bu yönde olmaması istenmiştir."[259]

İşte bu yıllarda böyle bir ortamda ilk eserlerini veren hikâye ve roman yazarları, 1933 Kuşağı adı altında bir arada düşünülebilir:

1933 Kuşağı hikâye ve romancıları arasında, önceki nesilden olanların yanında, *Mithat Cemal Kuntay (1885-1956), Sermet Muhtar Alus (1887-1952), Halikarnas Balıkçısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı, 1890-1973), Samiha Ayverdi (1905-1993), Sait Faik Abasıyanık (1906-1954), İlhan Tarus (1907-1967), Samet Ağaoğlu (1909-1982), Kemal Bilbaşar (1910-1983), Cahit Uçuk (1911-2004), Ümran Nazif Yiğiter (1915-1964), Peride Celal Yönsel (1916-2013), Samim Kocagöz (1916-1993)* ... vb.'lerini sıralamak mümkündür.

II. Meşrutiyet devri şairleri ile aynı kuşaktan olmasına, Mehmet Âkif tarzı epik şiirleri yanında tiyatro ve monografi türlerinde eserleri ile tanınmasına rağmen, Cumhuriyet sonrası roman türünde tek bir eser kaleme alan ***Mithat Cemal Kuntay* (1885-1956)**[260], 'Üç İstanbul' adlı romanının yayın tarihi dikkate alınarak bu kuşak içinde yer verilmiştir. Kuntay, *Üç İstanbul* romanında II.Abdülhamit,

(Postmodern/Post-Seküler: Çağdaş Kurmaca ve Maneviyat), *Modern Fiction Studies*, Vol. 41, No. 1, Spring, pp. 141-163; Robertson Davies (2004). "Seküler Edebiyat Olarak Roman" (The Novel As Secular Literature), (Çev.: Arş. Görv. Dr. Adem Çalışkan), *Dinbilimleri, Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl: 4, S. 4, Ekim – Kasım – Aralık, ss. 223-234; Peter J. Leithart (2010). "Post-Secular Novels" (Seküler-sonrası Romanlar), *First Things*, 17 February (*Bkz.* http://www.firstthings.com/blogs/leithart/2010/02/post-secular-novels); Justin Neuman (2014). *Fiction Beyond Secularism* [Laikliğin Ötesinde Kurmaca], Evanston and Illionis: Northwestern University Press, 257 p.

[259] M.Orhan Okay (1998). "Cumhuriyet Devri Edebiyatı Üzerine Bazı Dikkatler", *Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV/Kültürel Değerlendirme]*, Yıl: 4, S. 23-24, Eylül-Aralık, s. 2897. Sayın Okay'ın bir kanıt sunmadan sözünü ettiği ve tırnak içinde alıntılar yaptığı tamim için *bkz*. "Halk Edebiyatı ve Halk Resimleri İçin Dahiliye Vekili B. Şükrü Kaya'nın Tamimi", *Ayın Tarihi*, S. 42, Haziran 1937, ss. 46-47'den alıntılayan Işıl Çakan (2006). "Tek-Parti Döneminde Devrim Eğitimi Tartışmaları Bağlamında Halk Kitaplarının Modernizasyonu ve Yeniden Üretimi", *İ.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Yıl: 5, S. 9, İstanbul, s. 60, dipnot 20.

[260] ***Eserleri: a-Roman:*** 1-*Üç İstanbul* (1.bs., Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, 1938). ***Hakkında bkz.*** Cevdet Kudret (1981). "Mithat Cemal Kuntay", *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, C. 2, ss. 404-417; Halil İbrahim Göktürk (1987). *Mithat Cemal Kuntay*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları; Nilüfer Aklın (2000). *Mithat Cemal Kuntay, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 631 s.; Kenan Çağan & Köksal Alver (2001). "Üç İstanbul Ya da Bir Çözülüşün Zayıf Halkaları", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi (Türk Romanı Özel Sayısı)*, Yıl: 6, S. 65-66-67, Mayıs – Haziran – Temmuz, ss. 576-583; Ayşe Belkıs Sanay (2002). *Mithat Cemal Kuntay, Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XIII+218 s.; Köksal Alver (2003). "Üç İstanbul Romanı Üzerine Sosyolojik Okuma Denemesi", *İlmî Araştırmalar*, S. 15, ss. 19-26; Berna Akyüz Sizgen (2009). *Mithat Cemal Kuntay ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında İstanbul*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, X+287 s.; Sevgül Türkmenoğlu (2013). "Romanda Etkilenmenin Sınırları: Üç İstanbul ve Triumvira / The Edges of Impression in Novel: Three Istanbul and Triunvira", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, C. 6, S. 26, Bahar, ss. 580-587; İbrahim Öztürkçü (2018). "Midhat Cemal Kuntay'ın Kitaplaşmayan Bir Tefrikası: Fatih Sultan Mehmet", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, Yıl: 46, S. 536, Haziran, ss.

Meşrutiyet ve Mütareke devirlerini "*ev ve insan örneklerinde*"[261] ele alıp işlemektedir. "…*Bilmediğim ve görmediğim hiçbir şeyden bahsetmedim.*" [262] diyen yazar, bu eseriyle literatüre girmeyi başarmıştır. "Eserde, bir kişinin çevresinde kümelenmiş olaylar ve türlü tipler yoluyle üç devrin toplumsal yapısı çizilmek istenmiş, İmparatorluk'un bu çöküş yıllarında toplumun özellikle üst kat insanlarının korkunç ahlâk bozukluğu gösterilmeğe çalışılmıştır."[263]

Romanda olay örgüsü kalabalık bir şahıs kadrosu ile gelişir. Baş kahraman Adnan çevresindeki şahıs kadrosu, Maliye nazırının kızı Süheyla, güzelliği ile Adnan'ı etkileyen Belkıs, Osmanlı devlet adamı ve Adnan'ın arkadaşı Hidayet, Sabah Gazetesi yazarı Moiz, Mehmet Akif'i simgeleyen Şair Raif yanında, Nuri Bey, Müstantik Behçet, Sakallı Vasfi, Tekirdağlı Cemile Hanım, Hüsrev, Tapu Müdürü Senih Efendi, Macide, Sacide, Sait ve Ahmet Cevat'tan oluşmuştur. Romanda olaylar kronolojik ilerlemez, geriye dönüşlerle baş kahraman Adnan örneğinde kurgulanmıştır. Eski İstanbul ve Beyoğlu ile İstanbul, romanın mekânı olarak yerini alırken, olaylar üçüncü kişi anlatıcı perspektifinden sunulmuştur[264].

Türk Edebiyatın'dan Şinâsi'nin *Şair Evlenmesi* ve Batı edebiyatından Standhal'in *Kımızı ve Siyah* romanının etkileri vardır. Roman, dil ve üslûp açısından yalın olmadığı gibi nükte ve söz oyunları ile doludur…

Cumhuriyet devri Türk edebiyatında ***Sermet Muhtar Alus* (1887-1952)**[265], roman ve uzun hikâye türlerinde eserler veren bir yazardır. Sermet Muhtar Alus, bütün romanlarında, çok iyi bildiği İstanbul yaşayışını ele almış, böylece, Hüseyin Rahmi geleneğini sürdürmek istemiştir. Eserlerinde eski İstanbul'un gezme yerleri (Kâğıthâne, Çırpıcı, Veliefendi, Feneryolu, Çamlıca vb), çarşıları, pazarları, meyhaneleri, tiyatroları (Minakyan, Kel Hasan, Şevki vb). tiyatroları), ünlü oyuncuları, kantocuları, İstanbul'un üst kat insanları (paşalar, damatlar, yaverler, mirasyediler, hanımefendiler vb.) esircileri, odalıkları, aracılık eden bohçacı kadınları, yosmaları, tulumbacıları, kabadayıları (On İkiler, Kahraman Bey, Arap Aptullah, Kadayıfçı Ali, İstinyeli Salih, Gümrükçü Şahap Bey, Mektepli Şemsettin, Kambur Mehmet vb.), düğünleri kavgaları, çapkınları vb. bütün girdisi-çıktısıyle anlatılmıştır.

Hüseyin Rahmi'nin birtakım toplumsal sorunlara yönelmesine karşılık, Sermet Muhtar herhangi bir toplum sorunu ile ilgilenmemiş, sadece eğlenceli birtakım olaylar anlatmakla yetinmiştir… O yolda

[261] Komisyon (1936) "Mithat Cemal ve Üç İstanbul", *Aydabir*, No. 6'dan alıntılayan Cevdet Kudret (1981). "Mithat Cemal Kuntay", *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, C. 2, s. 406.

[262] Komisyon (09.01.1936). "Mithat Cemal'e Sorarsanız", *Tan Gazetesi*'nden alıntılayan Cevdet Kudret (1981). "Mithat Cemal Kuntay", *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., C. 2, s. 405.

[263] Cevdet Kudret (1981). "Mithat Cemal Kuntay", *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman*, 4.bs., C. 2, s. 406.

[264] Bu konuda tahliller için *bkz*. Ayşe Belkıs Sanay (2002). *Mithat Cemal Kuntay, Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, ss. 69-105.

[265] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Kıvırcık Paşa* (1.bs., Akşam Kütüphanesi, İstanbul, 1933, 224 s.), 2-*Pembe Maşlahlı Hanım* (Resimli Millî Roman, 1.bs., Akşam Kitaphanesi, İstanbul, 1933, 243 s.), 3-*Harp Zengininin Gelini* (1.bs., Ahmet Sait Matbaası, İstanbul, 1934, 400 s.), 4-*Eski Çapkın Anlatıyor* (1.bs., Tasvir Neşriyat, İstanbul, 1944), 5-*Onikiler* (Haz. E. Tutel – F. Ilıkan, 1.bs., İletişim Yayınları, İstanbul, 1999). ***Hakkında bkz.*** Cevdet Kudret (1981). "Sermet Muhtar Alus", *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, C. 2, ss. 418-425; Mehmet Semih (1994). *Türk Gülmece Öyküleri Antolojisi*, İstanbul: Yön Yayıncılık, s. 63; Meral Demiryürek (2006). *Sermet Muhtar Alus, Hayatı – Sanatı – Eserleri*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 568 s.; Meral Demiryürek (2006). "Paşazade Bir Muharrir: Sermet Muhtar Alus, Hayatı ve Eserleri Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 11, S. 22, Ankara, ss. 217-288; Meral Demiryürek (2007). *Bir İstanbul Bilgesi Sermet Muhtar Alus 1887-1952*, 1.bs., İstanbul: Kitap Yayınevi, 547 s.; Reyhan Elmas Keleş (2009). *Sermet Muhtar Alus'un Eserlerinde Sosyal Meseleler*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 322 s.; Yakup Öztürk (2015). *Sermet Muhtar Alus'un Eserlerinde İstanbul Mekân-Kimlik-Hafıza*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 949 s.

yazanların hepsi gibi, (…) üslûp ve dil kaygısı göstermemiştir[266]. Buna rağmen, yazar önemli çalışmaların konusu olmuştur.

Cumhuriyet devri Türk edebiyatında 'deniz ve deniz işçilerini hikâyeye taşıyan bir yazar' olarak tanınması yanında "Köy Enstitüleri'ne ideolojik katkı sağlayan soyut tarihi görüşleriyle maruf bir öykücü"[267] olan ***Halikarnas Balıkçısı (Cevat Şakir Kabaağaçlı,* 1890-1973)**'nın[268] hayatı sürgüne gidişine kadar olan 'Cevat Şakir' devresi (1904-1924) ve iki yıl aradan sonra Bodrum'da geçen 'Halikarnas Balıkçısı' devresi (1926-1957) şeklinde iki kategoride irdelenebilir[269]. İsimleri dahi denizle alakalı hikâye ve roman türlerinde eserler kaleme alan yazar, asıl kişiliğini bulduğu Bodrum hayatından evvel magazinvari hikâyeler yanında çeşitli konularda hikâyeler de kaleme almış ve denizi keşfinden sonra ise onu bir daha bırakamamıştır. "Halikarnas Balıkçısı, denizin, deniz emekçisinin ve kıyı insanlarının öykücüsüdür.

Yunan mitolojisinden Homeros'un kahramanlarına benzer kişileri, deniz kızlarını, alınyazısı tanrıçalarını, masalsı bir söylemle kendi zamanına, yaşadığı ortama aktarark güncelleştirmeye çalışmıştır.

Batıcıl medeniyetleri, başka kültürlere ait kılınmış Anadolu topraklarını mitolojik bir perspektifle öyküleyen Halikarnas Balıkçısı, canlı bir hayatı kucaklamayı, vaki yaşam biçimlerini sunmayı da ihmal etmemiştir.

---

[266] Cevdet Kudret (1981). "Sermet Muhtar Alus", *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, C. 2, s. 420.

[267] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Halikarnas Balıkçısı (1890-1973)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 484.

[268] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Ege Kıyılarından* (1.bs., Sertel Matbaası, İstanbul, 1939), 2-*Merhaba Akdeniz* (1.bs., Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1947), 3-*Ege'nin Dibi* (1.bs., Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1952), 4-*Yaşasın Deniz* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1954), 5-*Gülen Ada* (1.bs., Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1957), 6-*Ege'den* (1.bs., Milliyet Yayınları, İstanbul, 1972), 7-*Gençlik Denizlerinde* (1.bs., Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1973), 8-*Parmak Damgası (Ege Kıyılarından, Ege'nin Dibi* ve *Gülen Ada'*dan *Ege'den*'e alınmayanlar, Haz. Ş. Gökovalı, 1.bs., Bilgi Yayınları, Ankara, 1986), 9-Çiçeklerin Düğünü (Merhaba Akdeniz ve Yaşasın Deniz'den Ege'den'e alınmayanlar, haz. Ş. Gökovalı, 1.bs., Bilgi Yayınları, Ankara, 1991). ***b-Romanlar:*** 1-*Aganta Burina Burinata* (1.bs., Akba Kitabevi, Ankara, 1946), 2-*Ötelerin Çocuğu* (1.bs., Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1955), 3-*Uluç Reis* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1962), 4-*Turgut Resis* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1966), 5-*Deniz Gurbetçileri* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969), 6-*Dalgıçlar* (Haz. Ş. Gökovalı, 1.bs., Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991), 7-*Bulamaç* (Haz. Ş. Gökovalı), 1.bs., Bilgi Yayınevi, Ankara, 1996). ***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1965). "Halikarnas Balıkçısı", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji (1930-1940)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, ss. 301-326; Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, C. 2, ss. 393-403; Mustafa Kutlu (1982). "Kabaağaçlı, Cevat Şakir", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 5, ss. 59-61; Seyit Kemal Karaalioğlu (1983). "Halikarnas Balıkçısı: 'Aganta Burina Burinata'", *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, s. 255; Mehmet Kaplan (1984). "Cevat Şakir Kabaağaçlı / Gülen Ada", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 166-173; İlknur Hatice Onal (1997). *Halikarnas Balıkçısı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, IX+230 s.; *Ölümünün 25. Yıldönümünde Halikarnas Balıkçısı*, Antalya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Antalya, 1998; Ömer Lekesiz (1998). "Halikarnas Balıkçısı: Alabandada / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 2, ss. 70-76; Cüneyd Okay (2001). *Mavi Sürgüne Doğru – Halikarnas Balıkçısının Bilinmeyen Yılları 1921-1928*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Çiğdem Yıldırım (2003). *Halikarnas Balıkçısı'nın Hikâyelerinde İnsan*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 146 s.; Murat Belge (2006). "Mavi Anadolu Tezi ve Halikarnas Balıkçısı", *Birikim*, S. 210, Ekim, ss. 32-35; Ali İhsan Kolcu (2008). "Halikarnas Balıkçısı", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikaye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkım Söğüt Yayınevi, ss. 46-55; Ayşe Gül Kılıçaslan (2010). *Halikarnas Balıkçısı'nın Hikâye ve Romanlarında Mitolojik Unsurlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 188 s.; Fethi Naci (2013). "Halikarnas Balıkçısı: 'Aganta Burina Burinata – Deniz Gurbetçileri'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 40-45; Baki Asiltürk (2015). "Halikarnas Balıkçısı'nın Aganta Burina Burinata Romanında Otobiyografik Yansımalar ve Tanıklıklar", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 14, Temmuz – Aralık, ss. 21-56.

[269] Bu ayrım için *bkz.* Tahir Alangu (1965). "Halikarnas Balıkçısı", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji (1930-1940)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, s. 304.

Yunan kaynaklı tarih anlayışını edebî bir bağlama oturtarak vermek için, öykü türünü seçmiş gibidir sanki. Bu nedenle Sait Faik'in aksine öykünün sınırlarını zorlamak yerine, Sait Faik'ten gördüğü yenilikleri dipnotlar, şerhler aracılığıyla öykü dışı bir platforma aktararak, kendine özgü ama hep öykü dışı bir yenileştirme gayreti içinde olmuştur.

Halikarnas Balıkçısı'nın öykü dili eski, yeni sözcüklerle yüklüdür; cümleleri kopuk kopuktur. Ama yine de özgün bir şiirselliği hep öncelemiştir."[270]

Hikâye ve romanlarındaki olaylar hep Ege deniziyle Akdeniz kıyı ve açıklarında geçer. Hikâye ve romanlarının kişileri, ekmeklerini denizden çıkaran gemiciler, balıkçılar, dalgıçlar, sünger avcıları vb.'dir. (…) Yazar, olayları görüş, kişileri tanıtış ve anlatım bakımlarından tam bir romantik coşku içindedir[271]… Hikâyeleri gibi romanları da benzer dil ve üslûp özellikleri taşır.

Atatürk devri Türk edebiyatının son yıllarından itibaren, medeniyet değişimi ve bunun aile hayatındaki yarattığı sorunları işleyen bir kadın yazar olarak ***Samiha Ayverdi* (1905-1993)**[272], sadece dokuz roman ve bir hikâye türündeki kitaplarıyla değil, aynı zamanda konularını genç yaştan itibaren bağlı olduğu Kenan Rifâî (1867-1950)'nin fikirleri ışığında ele almasıyla da dönemin diğer yazarlarından ayrılır[273]. Roman ve hikâyelerinde İslâm medeniyetinin yeniden inşası ve ihyasına yönelik bir çaba kendisini gösterir. Roman ve hikâyelerinde Osmanlı ve Osmanlı'nın konak hayatı, batılılaşma, din ve tasavvuf … vb. konu ve temaları ele almıştır. Bu bağlamda, "Tasavvufun önemli bir yer tuttuğu romanlarında yine bu temaya bağlı olarak çok defa platonik bir aşk ve kişilerin ruh dünyalarını aydınlatan bir mürşit veya dost bulunur. Osmanlı ve İslâm ahlâkı (ile) tevhit inancını temsil eden (…) kahramanları dikkate alındığında bu romanlar tezli edebiyat kategorisine girer. Kahramanlarının, özellikle kadınların

[270] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Halikarnas Balıkçısı (1890-1973)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 484-485.

[271] Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, C. 2, s. 395.

[272] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Aşk Budur!* (1.bs., Marifet Basımevi, İstanbul, 1938, 271 s.), 2-*Batmayan Gün* (1.bs., Marifet Basımevi, İstanbul, 1939, 295 s.), 3-*Ateş Ağacı* (1.bs., Gayret Kitaphanesi, İstanbul, 1941, 160 s.), 4-*İnsan ve Şeytan* (1.bs., Gayret Kitaphanesi, İstanbul, 1942, 267 s.), 5-*Yaşayan Ölü* (1.bs., Gayret Kitaphanesi, İstanbul, 1942, 216 s.), 6-*Son Menzil* (1.bs., Gayret Kitaphanesi, İstanbul, 1943, 267 s.), 7-*Yolcu Nereye Gidiyorsun?* (1.bs., Gayret Kitaphanesi, İstanbul, 1944, 384 s.), 8-*Mesihpaşa İmamı* (1.bs., Gayret Kitaphanesi, İstanbul, 1948), 9-*İbrahim Efendi Konağı* (1.bs., İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 1964). ***b-Hikâye:*** 1-*Mabedde Bir Gece* (1.bs., Gayret Kitaphanesi, İstanbul, 1940, 159 s.). ***Hakkında bkz.*** Nihad Sami Banarlı (1983). "Samiha Ayverdi", *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, C. 2, ss. 1232-1235; Âgâh Oktay Güner (1984). "Sâmiha Ayverdi Üzerine", *Türk Edebiyatı,* S. 127, Mayıs, ss. 24-30; *Kubbealtı Akademi Mecmuası [Yazı Hayatının 50. Yılında Sâmiha Ayverdi]*, Yıl: 17, S. 4, Ekim 1988; Banıçiçek Kırzıoğlu (1990). *Sâmiha Ayverdi, Hayatı ve Eserleri,* Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; Kâzım Yetiş (1993). *Sâmiha Ayverdi, Hayatı ve Eserleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XII+208 s.; İsmet Binark (1999). *Sâmiha Ayverdi Bibliyografyası*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 528 s.; Pınar Öznur Ceylan (2002). *Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Batı Kültürünün Değerlendirilişi,* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; Selami Alan (2005). *Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Üç Temel Mekân: Konak, Köşk ve Yalı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, VIII+240 s.; *Kubbealtı Akademi Mecmuası [Sâmiha Ayverdi Hâtıra Sayısı]*, Yıl: 34, S. 2, Nisan 2005; İsmet Binark (2007). *Samiha Ayverdi Bibliyografyası-2*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 477 s.; Mustafa Göleç (2008). *Samiha Ayverdi'nin İstanbul'u*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., 150 s.; Yasemin Akdeniz (2010). *Samiha Ayverdi'nin Eserlerinde Dinî ve Manevî Unsurlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Din Psikolojisi Bilim Dalı, 233 s.; İmzasız (03.07.2011). "Sâmiha Ayverdi – Hayatı, Fikirleri, Eserleri", http://www.samihaayverdi.org ; Zekeriya Başkal (2011). *Samiha Ayverdi*, İstanbul: Akademik Eksen; Emine Gözde Özgürel (2013). *Samiha Ayverdi'nin Romancılığı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 488 s.; Zekeriya Başkal (2013). *Hatıraları Hayallerinden Güzel Bir Hanımefendi Samiha Ayverdi*, 1.bs., İstanbul: Taşhan Kitap Yayınları, 233 s.; Münevver Ildır (2014). *Samiha Ayverdi'nin Romanlarında Kadın ve Eğitim*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, 112 s.; Murat Değer (2015). "Sâmiha Ayverdi ve Azize Caferzâde'nin Tarihî Romanlarının Dil ve Üslûp Özellikleri", *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 11, Nisan, ss. İçinde.

[273] Bu bağlamda şu eseri önemlidir: Samiha Ayverdi (1951). *Kenan Rifâî ve Yirminci Asırda Müslümanlık*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi; Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2005, 592 s.

zengin bir iç dünyaları vardır."[274] Öte yandan, "romanlarının yapısını geçmiş-şimdi çatışması üzerine kuran romancılardan biri" olarak "Ayverdi, … Abdülhak Şinasi gibi, batılılaşma ile meydana gelen uygarlık değişimini ve bu değişimin toplumda ve özellikle aile içinde sebebp olduğu sorunları, çözülmeleri roman kişilerinin iç dünyalarından takip ederek romanlaştırır. 1938'de yayımladığı ilk romanı *Aşk Bu İmiş*, konusunu Firavunlar döneminde geçen ve ilâhî aşka ulaşmayı hedefleyen bir menkıbeden; *İbrahim Efendi Konağı* (1939), kişisel anılara dayalı geçmişe ait konak hayatından alır. Bu romanları konu bakımından birbiriyle bağlantılı ya da birbirini tamamlar nitelikteki … romanları takip eder…

Ayverdi'nin romanlarındaki gelişme çizgisi dıştan içe, yani eşya ve olaylardan kişilerin iç dünyasına yönelmek şeklinde meydana gelir. Hareket noktası insandır. Her zaman karşımıza çıkan bu insanın kendine özgü serüveni vardır. Bu serüven içinde öteki insanlarla ilişki kurması kaçınılmazdır. Ancak Ayverdi'nin kişilerinin bir de misyonu vardır: Kişi yücelecek, nefsin isteklerine karşı koyacak ve insân-ı kâmil mertebesine ulaşacaktır. Bu yüzden romanların ve roman kişlerinin adları, çoğu zaman onların ulaştıkları yeri belirler…

Yazar, kişilerindeki değişimi maddeden manaya doğru geliştirir. Değişim aşamasında Dost devreye girer, tasavvufî mesajlarıyla onları aydınlatır. Romanlarda tasavvufî mesajlar şeyh, tekke, tarikat, cami, cemaat gibi dinsel öğelerle desteklenir. Ancak bu öğelerin ortak noktasını aşk oluşturur. Aşk kişiden kişiye, romandan romana farklılık gösterse de temelde tasavvufî bir kültür ve mesajla ilintilidir. Son aşama ise beşerî olmaktan ziyade mecâcî anlamda vuslattır."[275] Sonuç olarak, Ayverdi, sadece roman ve hikâye sahasında değil, diğer türlerde verdiği eserleriyle kayıp değerleri hatırlatan bir kültür kadınıdır.

Cumhuriyet devri Türk edebiyatının önde gelen hikâyecilerinden birisi, ilk hikâyesi Bursa Lisesi onuncu sınıfındayken 1926'da yazdığı 'İpekli Mendil' olmasına rağmen[276], matbu ilk yazısı 'Uçurtmalar'ı 1929 yılında *Milliyet* gazetesinde yayımlanan[277] ***Sait Faik Abasıyanık*** **(1906-1954)**'tır[278]. "Sait Faik

[274] Murat Yalçın (ed.) (2010). "Ayverdi, Samiha", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, A-İ, 3.bs., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, C. 1, s. 165.

[275] Osman Gündüz (2005). "10.Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı", ***Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000)*** [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], ss. 422-423.

[276] Bu hikâyenin yazılışı 1926, yayınlanışı ise sekiz yıl sonradır. *Bkz*. Sait Faik Abasıyanık (1934). "İpekli Mendil", *Varlık*, S. 19, 15 Nisan. Daha sonra *Semaver* adlı kitabına alınmıştır.

[277] Sait Faik Abasıyanık (1929). "Uçurtmalar", *Milliyet* Gazetesi, 9 Aralık.

[278] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Semaver* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul 1936, Küçük 17 hikâye), 2-*Sarnıç* (1.bs., Çığır Kitabevi, İstanbul, 1939, 16 hikâye), 3-*Şahmerdan* (1.bs., Çığır Kitabevi, İstanbul, 1940, 20 hikâye), 4-*Lüzumsuz Adam* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1948, 14 hikâye), 5-*Mahalle Kahvesi* (1.bs., Varlık yayınları, İstanbul, 1950, 22 hikâye), 6-*Havada Bulut* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1951, bazılarınca roman), 7-*Kumpanya* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1951, 3 hikâye), 8-*Havuzbaşı* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1952, 23 hikâye), 9-*Son Kuşlar* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1952, 19 hikâye), 10-*Alemdağ'da Var Bir Yılan* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1954, 17 hikâye), 11-*Az Şekerli* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1954, son hikâyeleri, 11 eski ve yeni hikâyesi, 6 röportajı), 12-*Tüneldeki Çocuk* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1955, 13 hikâye ve 7 röportaj), 13-*Seçme Hikâyeler* (Haz. Tarık Buğra, 1972). ***b-Roman:*** 1-*Medar-ı Maişet Motoru* (1.bs., Ahmet İhsan Basımevi, İstanbul, 1944, 184 s.; İlk baskı henüz dağıtım aşamasında iken sakıncalı olduğu gerekçesiyle Bakanlar Kurulu Kararı'yla toplatıldıktan sonra kimi paragrafları çıkarılarak, sansürlü biçimde '*Bir Takım İnsanlar*' adıyla , 2.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1952; İş Bankası Kültür Yayınları, (*Yeni Mecmua*'da tefrika edildiği sırada (1940-41) dönemin baskıcı siyasi ortamında sakıncalı olduğu gerekçesiyle yayımcı bulmakta zorlanılan) Medarı Maişet Motoru üzerinde yıllardır süren 'sansürü' kaldırdı ve 'tehlikeli' bulunarak çıkarılan kısımları koyu harflerle vererek yapıtı eksiksiz haliyle yayımladı.), 2-*Kayıp Aranıyor* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1953). ***Hakkında bkz.*** Mehmet Kaplan (1953). "Şimdi Sevişme Vakti", *İstanbul*, S. 1, Kasım; Muzaffer Uyguner (1964). *Sait Faik Abasıyanık*, İstanbul: Varlık Yayınları; Mehmet Kaplan (1965). "Büyük Cinayet", *Hisar, Aylık Fikir ve Sanat dergisi*, S. 21, Eylül, s. 5; Tahir Alangu (1965). "Sait Faik Abasıyanık", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman: Antoloji 1930-1940*, 1.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, ss. 102-191; Mustafa Kutlu (1968). *Sait Faik'in Hikâye Dünyası*, 1.bs., İstanbul: Hareket Yayınları; Mahmut Alptekin (1974). *Sait Faik*, İstanbul: Toker Yayınları; Mehmet Kaplan (1984). "Dülger Balığının Ölümü", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 196-203; Fahri Taş (1988). *Sait Faik Abasıyanık*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (Özellikle ss. 27-66 arası geniş bir Bibliyografya'yı içerir); Cevdet Kudret (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 89-128; İbrahim Kavaz (1990). *Sait Faik Abasıyanık: Yazar ve Eser*, Basılmamış

Abasıyanık, yerli öykü kimliğine Memduh Şevket Esendal'la birlikte tamamlayıcı noktayı koyan öykücüdür.

Sait Faik'in öykülerinin en önemli özelliği, bitimsiz bir insan sevgisini içermesidir. Ona göre "Bir insanı sevmekle başlar her şey; öncelikle insan-insan, insan-toplum,, insan-toplum-çevre çatışmalarını hep insandan yana tavır alarak, sonra kent-insan, insan-çevre, çevre-kent çatışmalarını da bu kez çevre ve insandan yana tavır alarak işlemiştir.

Genel olarak İstanbul'u öykü mekânı olarak seçen Sait Faik, İstanbul'u anlatmakla tüketilemez denizi, adaları, deniz adamlarıyla kaynaştırarak sunmuştur.

Sait Faik'in öyküleri doğrudan tanıklığın, birebir gözlemin dönüştürülerek öyküsel plana aktarıldığı öykülerdir; tanıklıklarını genelleştirebilmek, 'ben' anlatılarında, bir başkasının ben anlatıcıyla özdeşleşmesini sağlayabilmek için yeni yöntemler geliştirmiş, uygulamıştır.

Sait Faik, ser-azad öyküleri yanında, içsel bir arayışı, ruh muhasebesini içeren, ağır atmosferli soyut öyküler de yazmıştır.

Öykülerken olayı, olay öyküsü, entrikayı, kahramanı, süredizimi, sıradizimi vb unsurları altüst edip, yer yer dışlayıp, dış dünyayı, olay ve olguları yaşadığı, algıladığı şekilde rahat, samimi bir üslûpla anlatmayı tercih etmiştir. Mektup, röportaj, iç monolog tekniklerini öykülerinin içeriğine göre, "bu başka türlü anlatılamaz" dedirtecek kadar başarıyla uygulamıştır.

Bu bakımdan Sait Faik öyküsü, öykünün mevcut kurallarını dışlayan, röportaj tekniğinden atmosfer öyküye bir dizi yeni kavram çevresinde, ama her halükârda rahat bir anlatma, sahici bir duyarlığa, kendiliğinden oluşan sanatsallığa tabi yeni renge, tarza, edaya sahiptir.

Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 387 s.; Mine Mutlu İşgüven (1995). "Sait Faik'in "Saadet" Adlı Öyküsünde Gösterge Bilimi İlkelerinin Uygulanışını Sergileyen Bir Çözümleme Örneği", *Türk Dili*, S. 520, Nisan, ss. 366-374; Birsen Öztürk (1996). *Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinde İnsan ve Tabiat*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 495 s.; Gülnaz Çetinoğlu (1997). *Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinde Mekân*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 232 s.; Ömer Lekesiz (1997). "Sait Faik Abasıyanık: Mahalle Kahvesi / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 483-490; Fethi Naci (2000). *Sait Faik'in Hikâyeciliği*, İstanbul: Adam Yayınları; Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Sait Faik Abasıyanık (1906-1954)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 483-484; Yakup Çelik (2002). *Sait Faik ve İnsan*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 368 s.; Sevgi Nalbantoğlu (2003). *Sait Faik ve John Steinbeck'in Hikâyelerinde Ortak Temalar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 117 s.; Mahmut Babacan (2005). "Sait Faik'in 'Kameriyeli Mezar' Öyküsüne Yaşam-Öyküsel Bir Yaklaşım", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: A.H. Tanpınar, R. Özdenören, Y. Balku, T. Yücel, S. Ağaoğlu, S. Faik, G. Engin Öyküsü]*, Yıl. 2, S. 10, Ağustos-Eylül, ss. 97-102; *Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Sait Faik 100 Yaşında / Sait Faik Kılavuzu],* S. 94, Mayıs 2006, 148 s.; Celal Aslan (2007). *Sait Faik Abasıyanık'ın Öykülerinde Kurgu ve Anlatım Teknikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 307 s.; Ali İhsan Kolcu (2008). "Sait Faik Abasıyanık", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkım Söğüt Yayınevi, ss. 82-89; Mustafa Göleç (2008). *Sait Faik'in İstanbul'u*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., 132 s.; Özlem Tarhan Gündağ (2009). *Guy de Maupassant ve Sait Faik Abasıyanık Öykülerindeki Ortak İzlekler ve Karşılaştırmalı İçerik Çözümlemeleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı, 108 s.; Celal Aslan (2011). *Sait Faik Abasıyanık'ın Öykülerinde Kurgu ve Anlatım Teknikleri*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 278 s.; Mukadder Özgenç (2013). "Sait Faik'in Öykülerinde Dil", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 43, Mayıs- Haziran, ss.; Meltem Gül (2015). "Sait Faik Abasıyanık'ın Semaver Adlı Hikâyesinde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümleri / Appearances of Cohesive Text Linguistics in Sait Faik Abasıyanık Story 'Semaver'", *JASSS: The Journal of Academic Social Science Studies*, Nu. 31, Winter II, pp. 135-148; Rasim Erdem Avşar (2015). *Yoksulları Edebiyatla Görünür Kılmak: Sait Faik Abasıyanık Öykülerinde (1936-1954) Yoksulluk ve Kentsel Yoksulluk Temsilleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, İnsan Hakları Hukuku Bilim Dalı, 148 s.; Volkan Gemili (2018). "Sait Faik'in Ylnızlığı ve 'Küçük İnsanlar'ı" (Sait Faik's Loneliness and His 'Commoners'), *Turkish Studies – International Periodical For The Language and History of Turkish or Turkic, Language/Literature – Dil/Edebiyat*, Vol. 13, Issue 12, Spring, pp. 177-214.

Yaşayan dili esas alan ve bu gündelik dilden nevi şahsına münhasır bir öykü dili üreten Sait Faik, kimi gramatik kuralları da bu uğurda görmezlikten gelmiştir.

Sait Faik, son yıllarında biçim/üslûp ve içerik sorunları üzerinde daha çok durmuş, öykülerini daha bireysel çerçeveler içinde oturtmuş, yazı dilini, üslûp oluşturmayı daha fazla önemsemiştir."[279] Sait Faik, gerçekleştirdiği yapısal ve içeriksel yeniliklerle, ardındaki edebiyat geleneğiyle ilişkisiz olduğu ve birinci kişi anlatıcının 'anlatma isteği'yle biçimlendiği görülen özgün öykücülük anlayışıyla, 20. Yüzyıl Türk edebiyatında öykünün yazınsal bir tür olarak önem kazanmasında büyük bir rol oynamıştır[280].

Hikâye ve romanları yanında oyunları ile tanınan ***İlhan Tarus*** **(1907-1967)**[281], toplumcu gerçekçi hikâye ve roman yazarlarından biridir. Kaynakların verdiği bilgiye göre altı öykü kitabı olan Tarus, "öykülerinde daha çok Ankara'nın kenar mahallelerindeki yaşayışı işlemiştir. Mahkemeleri, hapishaneleri, çocukları, Tek parti döneminin memurlarını da konu edinmiştir.

Klasik öykü tarzına bağlı kalan İlhan Tarus, öykülerinde kaba gerçeklikle, yergiciliğin dozunu biraz kaçırmıştır. Teknik ve üslûbunu yenileştirmeyen ilhan Tarus, iyi bir öykü diline de ulaşamamıştır."[282] Bundan dolayı olmalıdır ki diğer toplumcu gerçekçi yazarların aksine kendisinden sonraki kuşaklar üzerinde bir etkisi de olmamıştır.

İlhan Tarus, Kurtuluş Savaşı'nı altı roman ile destanlaştırmak istemiş, ancak bunlardan üçünü yazabilmiştir. *Var Olmak* adlı romanda Çanakkale ve İstanbul'un işgal altında tutulduğu Mütareke döneminde (1919-1922) Karabiga'da geçen olayları; *Hükümet Meydanı*'nda Konya Ayaklanması'nı anlatır. Bu dizide yer alan üçüncü kitabı *Vatan Tutkusu*'nda olaylar Yunanlıların Ege Bölgesini işgali sırasında geçer; üç efenin Millî Mücâdele başlarında Aydın dolaylarında Yunanlılara karşı verdikleri mücadelenin öyküsüdür[283].

Avrupa'daki öğrencilik yıllarına ilişkin anılarını hikâyeleştirip 1931 yılında *Varlık* dergisinde yayımlayarak edebiyat dünyasına adımlarını atan ve hikâyelerinin çoğu otobiyografik nitelikler taşıyan

---

[279] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Sait Faik Abasıyanık (1906-1954)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 483-484.

[280] Jale Özata Dirlikyapan (2010). *Kabuğunu Kıran Hikâye / Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı*, 1.bs., İstanbul: Metis Yayınları, s. 64.

[281] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Doktor Monro'nun Mektubu* (1.bs., Vakıf, İstanbul, 1938), 2-*Tarus'un Hikâyeleri* (1.bs., Kültür, İstanbul, 1947), 3-*Apartman* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1950), 4-*Karınca Yuvası* (1.bs., Seçilmiş Hikâyeler Dergisi Yay., Ankara, 1952), 5-*Ekin İti* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1953), 6-*Köle Hanı* (1.bs., Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1954). ***b-Romanlar:*** 1-*Yeşilkaya Savcısı* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1955), 2-*Var Olmak* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1957), 3-*Uzun Atlama: Bir Endüstrileşme Romanı* (1.bs., Mars Matbaası, Ankara, 1957), 4-*Hükümet Meydanı* (1.bs., Ak Kitabevi, Bahar Matbaası, İstanbul, 1958), 5-*Duru Göl* (1.bs., Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 1961), 6-*Vatan Tutkusu* (1.bs., Ağaoğlu Yay., İstanbul, 1967. ***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1965). "İlhan Tarus", *Cumhuriyetten Sonra Hikaye ve Roman. Antoloji (1930-1940)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, ss. 194-229; İlhan Tarus (1967). "Kendi Kaleminden Yaşamöyküsü", *Yeditepe*, S. ?, Mart; Mehmet Kaplan (1984). "İlhan Tarus / Süzülmüş Gün Işığı", *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 186-195; Cevdet Kudret (1990). "İlhan Tarus", *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 186-197; Erol Oğur (1997). *İlhan Tarus'un Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 313 s.; Ömer Lekesiz (1998). "İlhan tarus: Süzülmüş Gün Işığı / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 2, ss. 38-47; Mustafa Kurt (2001). *İlhan Tarus'un Hayatı ve Eserleri Üzerine Monografik Bir Çalışma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 241 s.; Necip Tosun (2004). "Gazeteci Öykücü: İlhan Tarus", *Hece öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Türk Öykücülüğünde 'Ada'lar]*, Yıl: 1, S. 5, Kasım-Aralık, ss. 97-100; Fatih Arslan (2005). *İlhan Tarus (İnsan ve Eser)*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 386 s.; Mustafa Şerif Onaran (2007). "100. Doğum Yıldönümünde İlhan Tarus'u Anımsamak", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, S. 120, Eylül, ss. 51-54.

[282] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / İlhan Tarus (1907-1967)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 484.

[283] Murat Yalçın (ed.) (2010). "Tarus, İlhan", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, K-Z, 3.bs., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, ss. 996-997.

***Samet Ağaoğlu* (1909-1982)**[284], "öykülerini Dostoyevski'vâri bir tip ve konular üzerine bina etmiştir. İyi tanıdığı Rus edebiyatından beslenerek tümüyle kendi tarzını oluşturmak yerine bu edebiyatın başat izleklerini çeşitlendirmeyi, yerleştirerek sunmayı tercih etmiştir. Klasik bir kurguyla anlattığı öykülerinde, geçmişle geleceği iç içe sunmuş, kişilerin ruhsal yapılarını davranış ve tutumlarıyla dışlaştırmaya önem vererek, bireysel bunalımları, kadın-erkek çatışmalarını yer yer cansıkıcı, ağır bir psikolojik derinlikle öykülemiştir.

Gözlem ve nakil ağırlıklı öykülerinde örgüsel sağlamlığa daha kolay ulaşırken, kişilerin ruh yapılarını, hayati talep ve tercihlerini başkalarının öykülerine değen bir öyküsel bir bütünlük içinde başarıyla vermiştir."[285]

Yaşama arzusu ile ölüm endişesinin yarattığı bir huzursuzluğun hikâyelerine yansıdığı "Ağaoğlu, sıradan kişilerin yaşayışları, düşünce, eylem ve ruhsal durumları üzerinde değil, genellikle hasta ruhlu, dengesiz kişilerin iç dünyalarını sergilemeye çalışır; onların kuruntularını, saplantılarını, bunalımlarını, saçmalamalarını, karanlık duygu ve korkunç eylemlerini anlatır.

(Yukarda dile getirildiği gibi) yazar, hikâyelerinde, genellikle anılarından yararlanma yöntemini uygulamıştır; ilk kitabına *Strazburg Hatıraları* adını vermesi de bunu gösterir…"[286]

Cevdet Kudret, "Samet Ağaoğlu, dil konusunda bütünüyle eskiye bağlı kalmıştır. Dil devriminin yaygınlaştığı 1950'li yıllarda dahi bir tek yeni sözcük bile kullanmamıştır… Cümle kuruluşlarında da konuşma dilinin kıvraklığı yoktur."[287] derken, Lekesiz, "… öykülerini sağlam bir dille, etkili bir atmosfer ve sanatsal bir üslûpla kurmuştur."[288] görüşünü ileri sürer.

Dünya edebiyatından Balzac, Gorki, Panait Istrati ve Çehov'u okuyarak hikâye yazmaya ilgisi artan ***Kemal Bilbaşar* (1910-1983)**[289], ilk hikâyesi "Kaza Yahut Çımacı Hasan" (*Aramak* dergisi, 1936)

---

[284] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Strassburg Hâtıraları* (1.bs., Nebioğlu Yayınevi, İstanbul, 1944), 2-*Zürriyet* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1950), 3-*Öğretmen Gafur* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1953), 4-*Büyük Aile* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1957), 5-*Babamın Arkadaşları* (1.bs., Nebioğlu Yayınevi, İstanbul, 1958), 6-*Hücredeki Adam* (1.bs., Ağaoğlu Yay., İstanbul, 1964), 7-*Katırın Ölümü* (1.bs., Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul, 1965), 8-*Bütün Öyküleri* (1.bs., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003). ***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1965). "Samet Ağaoğlu", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji (1930-1940)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, ss. 37-101; Mustafa Kutlu (1977). "Ağaoğlu, Samet", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, C. 1, s. 184; Cevdet Kudret (1990). "Samet Ağaoğlu", *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 129-144; Orhan Okay (1998). "Ağaoğlu, Samet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 1, s. 467; Ömer Lekesiz (1998). "Samet Ağaoğlu: Otuz Sene Sonra / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 2, ss. 193-207; Mehtap Köksalan Muzoğlu (2001). *Samet Ağaoğlu'nun Hikâyeleri ve Hikâyeciliği Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 115 s.; Muzaffer Çandır (2001). *Samet Ağaoğlu'nun Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 334 s.; Necati Mert (2004). "Samet Ağaoğlu'nun Öyküleri", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Türk Öykücülüğünde 'Ada'lar]*, Yıl: 1, S. 5, Kasım-Aralık, ss. 91-96; B. Şamil Potur (2005). "Samet Ağaoğlu Olmak", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: A.H. Tanpınar, R. Özdenören, Y. Balku, T. Yücel, S. Ağaoğlu, S. Faik, G. Engin Öyküsü]*, Yıl. 2, S. 10, Ağustos-Eylül, ss. 93-96.

[285] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme: Samet Ağaoğlu (1919-1982)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, s. 487.

[286] Cevdet Kudret (1990). "Samet Ağaoğlu", *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, s. 132.

[287] Cevdet Kudret (1990). "Samet Ağaoğlu", *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, C. 3, s. 133.

[288] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme: Samet Ağaoğlu (1919-1982)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 5, s. 487.

[289] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Anadolu'dan Hikâyeler* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1939), 2-*Cevizli Bahçe* (1.bs., Yeniyol Matbaası, İzmir, 1941), 3-*Pazarlık* (1.bs., Güneş Yayınevi, İzmir, 1944), 4-*Pembe Kurt* (1.bs., Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1953), 5-*Köyden Kentten (Üç Buutlu Hikâyeler)* (1.bs., Kovan Kitabevi, İzmir, 1956), 6-*Irgatların Öfkesi* (1.bs., Tekin Yay., İstanbul, 1971). ***b-Romanlar:*** 1-*Denizin Çağırışı* (1.bs., Yurt ve Dünya Yayınları, Ankara, 1943, 146 s.), 2-*Ay Tutulduğu Gece* (1.bs., Kovan Kitabevi, İzmir, 1961), 3-*Cemo* (1.bs., Evren, İstanbul, 1966), 4-*Memo*

ile edebiyat çevrelerinin dikkatini çekmiştir. Toplumcu gerçekçi kimliği ile tanınan Kemal Bilbaşar, genelde güdümlü eserler yazmıştır[290]. İlk hikâye kitabı yayımladıktan sonra, bir çok dergide hikâyeleri neşredilmeye başlamıştır[291]. Toplumcu gerçekçi dünya görüşüne sahip olan "Bilbaşar, halk için edebiyat ilkesini benimsemiş ve kalemini bu doğrultuda kullanmış bir yazardır. Bu bakımdan farklı bir edebiyat anlayışı ve dil kullanımını da edebiyat dünyasına taşımıştır. O, 'yoğun imgelerle donatılmış' bir dil yerine yalın ve arı bir dil kullanmayı tercih eder. Romanların köy ve kasaba romanı olarak değerlendirilmesinin de karşısında tavır takınan Bilbaşar, sadece köyde geçen bir olayı anlatmasından dolayı romana 'köy romanı' denilmesini anlamsız bulur. Kendi romanının da bu grup içinde değerlendirilmesini istemez."[292] Bilbaşar, bir romancıdan çok hikâyecidir. Onun hemen hemen bütün romanları, önceden kaleme alınmış bir veya birkaç hikâyesinin sonradan derlenmesinden ibarettir[293].

Edebiyat çevresine şiirle giren ***Cahit Uçuk*** **(1911-2004)**[294], "Bir Masal Ki Herkes Okumalı" (*Yarımay* dergisi, 1935) adlı ilk hikâyesi ile hikâye türüne yönelmiş, başta bu dergi ve *Cumhuriyet*

(2 cilt, 1.bs., Tekin Yay., İstanbul, 1970-1971), 5-*Yeşil Gölge* (May Yayınları, İstanbul, 1970), 6-*Başka Olur Ağaların Düğünü* (1.bs., Tekin Yay., İstanbul, 1972), 7-*Kölelik Dönemeci* (1.bs., Tekin Yay., İstanbul, 1977), 8-*Bedoş* (1.bs., Yazko Yayınları, İstanbul, 1980), 9-*Zühre Ninem* (1.bs., Yazko Yayınları, İstanbul, 1981). ***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1965). "Kemal Bilbaşar", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji (1930-1940)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, ss. 273-299; Abdullah Uçman (1977). "Bilbaşar, Kemal", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 1, ss. 428-429; Adnan Benk (1982). "Kemal Bilbaşar'ın Bir Öyküsü Üzerine", *Çağdaş Eleştiri*, S. 1, Mart; Cevdet Kudret (1990). "Kemal Bilbaşar", *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 198-230; Müberra Bağcı (2002). *Kemal Bilbaşar'ın Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 121 s.; Ahmet Özpay (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 828 s.; Ülviye Dikici (2005). *Kemal Bilbaşar'ın Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 277 s.; Müberra Bağcı Tayfur (2008). *Kemal Bilbaşar'ın Hikâyeleri, Romanları ve Tiyatroları Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 377 s.; Ali İhsan Kolcu (2008). "Kemal Bilbaşar", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikaye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkım Söğüt Yayınevi, ss. 146-154; Fethi Naci (2013). "Kemal Bilbaşar: 'Denizin Çağrışı'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 280-297; Şengül Can (2016). "Taşra Sıkıntısından İbrahim'in Bunaltısına Kemal Bilbaşar'ın 'Denizin Çağrışı'" *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1307, 1 Ağustos, ss. 34-38.

[290] Şengül Can (2016). "Taşra Sıkıntısından İbrahim'in Bunaltısına Kemal Bilbaşar'ın 'Denizin Çağrışı'" *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1307, 1 Ağustos, s. 34.

[291] *Bkz.* ve *krş*. Tahir Alangu (1965). "Kemal Bilbaşar", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji (1930-1940)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, s. 276.

[292] Ahmet Özpay (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, s. 68'den alıntılayan Yakup Çelik (2007). "Roman: 1920-1960", *Türk Edebiyatı Tarihi* [Ed. Talat Sait Halman ve diğ.], Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, s. 266.

[293] Yakup Çelik (2007). "Roman: 1920-1960", *Türk Edebiyatı Tarihi* [Ed. Talat Sait Halman ve diğ.], C. 4, s. 267.

[294] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Kirazlı Pınar* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1936, 151 s.), 2-*Dikenli Çit* (1.bs., İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1937, 222 s.), 3-*Kırmızı Balıklar* (1.bs., İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1939, 151 s.), 4-*Küçük Ev* (1.bs., Inkılâp Kitabevi, İstanbul, 1947, 133 s.), 5-*Kanlı Düğün* (1.bs., Uçuk Yayınları, İstanbul, 1956, 179 s.), 6-*Siyah Dantelli Şemsiye* (1.bs., İstanbul Matbaası, İstanbul, 1956, 189 s.), 7-*Değirmen Taşı* (1.bs., İstanbul Matbaacılık, İstanbul, 1966), 8-*Gecenin Bu Saatinde* (1.bs., Uçuk Yayınları, İstanbul, 1968), 9-*Hep Yarın* (1.bs., Uçuk Yayınları, İstanbul, 1968), 10-*Özlem Şarkısı* (1.bs., Uçuk Yayınları, İstanbul, 1968), 11-*Yalçın Kayalar* (1.bs., Uçuk Yayınları, İstanbul, 1968), 12-*Bıraktığı Yerden* (1.bs., Uçuk Yayınları, İstanbul, 1973). ***Hakkında bkz.*** Nihad Sami Banarlı (1983). "Cahit Uçuk", *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, C. 2, s. 1236; Behçet Necatigil (1993). "Uçuk, Cahit", *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 15.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 326-327; Abide Doğan (2000). *Cahit Uçuk, Hayatı, Sanatı Eserleri*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 457 s.; Ana Çaganava (2006). *Cahit Uçuk'un Çocuk Romanlarında Tema ve Eğitim Öğeleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, 97 s.; Sergül Atalı (2014). *Cahit Uçuk'un Romanlarında Kadın ve Eğitimi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, 188 s.

gazetesi olmak üzere yayınlamış olduğu hikâyeleriyle tanınmıştır. Necatigil'in de dediği gibi, "Çocuk edebiyatımıza kazandırdığı eserleri yanı sıra hikâye ve romanlarında yurdun gündelik hayatından kesitler üzerinde durarak, tatlı bir dille gerçekçili akımını destekleyen yazarlarımızdan"[295] biridir. "Bir dönemin çok okunan yazarları arasında yer alan Cahit Uçuk, yapıtlarında yurt ve doğa sevgisi, Anadolu kadını, kadın hakları, kadının toplumdaki yeri gibi temaları gerçekçi bir tutumla, temiz bir dil ve samimi bir anlatımla işle"miştir[296].

Ümran Nazif Yiğiter **(1915-1964)**[297], "toplumsal hayata ilişkin değerleri, değişmeleri, yenilenen hususları, mahalli olguları iyi gözlemleyerek ciddi, tutarlı ve objektif bir şekilde öykülemeye çalışmıştır. Bu yanıyla içinde yaşadığı "toplumun nabzını tutan öykücü" nitelemesini hak eden Umran Nazif, övgü ya da yergi saplantısına düşmeksizin o toplumun mensubu olarak öykülerinde adeta güncel gerçekliğin grafiğini çıkartmıştır.

Umran Nazif'in öykü malzemesi küçük insan ve onun küçük dünyasındaki değişmelerdir. Bir aydın olarak anlık ve gereksiz değişmelere karşı tavrını ince bir hüzün tonuyla vermeyi çok seven Umram Nazif, küçük insanları mutsuzluğa, umutsuzluğa sevk eden resmi baskılara karşı pasif bir direniş sergilemiştir.

Kimi öykülerinde bireylerin psikolojik fotogralarını da vermeye çalışan Umran Nazif, Tek Parti dönemiyle İkinci Dünya Savaşı'nın yol açtığı problemlere asıl muhatap olan taşra insanını, sevinçleri, acıları, zorlukları, umut ve hayal kırıklıklarıyla, sosyo-ekonomik değişmeler karşısındaki korunmasız ve mazlum halleriyle öykülerken daha rahat ve başarılı olmuştur."[298]

[295] Behçet Necatigil (1993). "Cahit Uçuk", *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 15.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 326-327.

[296] Murat Yalçın (ed.) (2010). "Uçuk, Cahit", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, K-Z, 3.bs., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s.1053.

[297] ***Eserleri: a-Hikâyeler:*** 1-*Kara Kasketli Amele* (1.bs., Kendi Yayını, İstanbul, 1933), 2-*İçimizden Birkaçı* (1.bs., Zonguldak Halkevi Yayını, Zonguldak, 1941), 3-*Yaşamak İçin* (1.bs., Varlık Yayınları, İstanbul, 1948), 4-*Gar Saati* (1.bs., Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1951), 5-*Tepedeki Ev* (1.bs., Seçilmiş Hikayeler Dergisi Yayını, Ankara, 1954), 6-Aşk Üçgeni (1.bs., Yeditep Yayınları, İstanbul, 1962). ***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1965). "Ümran Nazif Yiğiter", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji (1930-1940)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, ss. 1-36; Ömer Lekesiz (1997). "Ümran Nazif Yiğiter: Süslen Berberi / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 1, ss. 404-412; Komisyon (1998). "Yiğiter, Ümran Nazif", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 8, s. 600.

[298] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Ümran Nazif Yiğiter (1915-1964)", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 481-482.

***Peride Celal Yönsel* (1916-2013)**[299], ilk hikâyesi "Ak Kızın Hikâyesi"nin (*Yedigün,* S. 142, 1935) yayınlanmasıyla edebiyat sahasına adımını atmış[300] ve sonra *Tan, Son Posta* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde neşrettiği hikâye ve romanlarıyla devamı gelmiştir. Gürsel Aytaç'ın söyleyişiyle, edebiyat sanatının zenginliklerinden yararlanmada kendine engeller, sınırlar koymayan, insan gerçeğini, toplumsal gerçekliği ele almada tek yolun gerçekçi anlatım olmadığını gösteren bir öykücüdür.

Başlangıçta İstanbul'un zengin kesimlerini yakın plana alarak, onların hayat biçimlerinden, zevklerinden, ilgilerinden öykülerine malzemeler taşıyan Peride Celal, yazma faaliyetlerini giderek daha edebî bir çerçeveye kavuşturunca yeni öykü konularını da hayatın içinden toplamaya başlamıştır.

Daha zengin ayrıntılar, samimi ve sıcak söyleyişler içeren, klasik kurgulu son öyküleriyle, yerli öykücülükte kendisine mahsus bir yer edinmiştir[301].

"1935-49 arasında yazdığı "pembe roman" da denilen popüler aşk ve serüven romanlarını daha sonra beğenmeyerek dışlamış, kendi ifadesiyle "geçinmek için çalakalem" yazdığı bu kitapları bir tür "roman alıştırması" olarak görmüştür. 1949'da çıkan *Dar Yol*, romancılığında bir dönemeç kabul edildiyse de kendisi "pembe edebiyattan gerçek edebiyata" geçişini *Üç Kadının Romanı*'yla (1954) başlatır. Romancılığındaki bu "ikinci başlangıç" için Necatigil "daha sonra gözlem, sanat ve çözümleme yatırımlarıyla, öncekilerden çok ayrı ve Türk romanının gelişim çizgisi üzerinde ağırlığı olan romanlara geçti"[302] değerlendirmesini yapmıştır.

Roman ve öykülerinde İstanbul'un aydın ve zengin kesimini çözümleyici, zengin bir gözlem gücüyle, gerçekçi, yalın ve yer yer hüzünlü bir dille anlat"mıştır[303].

Edebiyat hayatına Sabahattin Ali yoluyla giren ***Samim Kocagöz* (1916-1993)**[304], önce roman, hemen ardından hikâyeye yönelmiş ve toplumcu gerçekçi dünya görüşüne dayanan roman ve hikâyeler

[299] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*Sönen Alev* (1.bs., İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1938), 2-*Yaz Yağmuru* (1.bs., İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1940, 152 s.), 3-*Ana-Kız* (1.bs., İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1941, 189 s.), 4-*Kızıl Vazo* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1941, 281 s.), 5-*Ben Vurmadım* (1.bs, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1942, 187 s.), 6-*Atmaca* (1.bs., İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1944, 208 s.), 7-*Aşkın Doğuşu* (1.bs., Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul, 1944, 294 s.), 8-*Yıldıztepe* (1.bs., İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1945, 216 s.), 9-*Dar Yol* (1.bs., Kenan Matbaası, İstanbul, 1949), 10-*Üç Kadının Romanı* (2 cilt, 1.bs., Çağlayan Yayınevi, İstanbul, 1954), 11-*Kırkıncı Oda* (1.bs., Tan Matbaası, İstanbul, 1958), 12-*Gecenin Ucundaki ışık* (1.bs., Inkılâp ve Aka, İstanbul, 1963), 13-*Güz Şarkısı* (1.bs., İnkılâp ve Aka, İstanbul, 1966), 14-*Evli Bir Kadının Günlüğünden* (1.bs., Milliyet Yayınları, İstanbul, 1971), 15-*Üç Yirmidört Saat* (1.bs., Milliyet Yayınları, İstanbul, 1977), 16-*Kurtlar* (1.bs., Can Yayınları, İstanbul, 1990), 17-*Deli Aşk* (1.bs., Can Yayınları, İstanbul, 2002. ***b-Hikâyeler:*** 1-*Jaguar* (1.bs., Milliyet Yayınları, İstanbul, 1978, 176 s.), 2-*Bir Hanımefendinin Ölümü* (1.bs., Karacan Yayınları, İstanbul, 1981), 3-*Pay Kavgası* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1985), 4-*Mektup* (1.bs., Can Yayınları, İstanbul, 1995), 5-*Melahat Hanım'ın Düzenli Yaşamı* (1.bs., Can Yayınları, İstanbul, 1999). ***Hakkında bkz.*** Selim İleri (1994). *Peride Celal'e Armağan*, İstanbul: Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık, 233 s.; Atilla Özkırımlı (1994). "Peride Celal: Üç Yirmidört Saat", *Romanların Dünyasında*, 1.bs., Ankara: Ümit Yayıncılık, ss. 168-170; Feridun Andaç (2000). "Yazma, Yaratma Sorunsalı Açısından 'Kurtlar'", *Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Can Yayınları, ss. 165-172; Ömer Lekesiz (2001). "Peride Celal: Ağaç / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 4, ss. 485-489; Adem Çevik (2005). "Peride Celal (1916-)", *Edebiyatçılarımızdan İtiraflar*, 1.bs., İstanbul: Sütun Yayınları, ss. İçinde.; Sümeyye Çakallı (2005). *Peride Celâl'in Romanlarında Kadın Kahramanlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 226 s.; Tahir Zorkul (2006). *Peride Celâl'in Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 590 s.

[300] Adem Çevik (2005). "Peride Celal (1916-)", *Edebiyatçılarımızdan İtiraflar*, 1.bs., İstanbul: Sütun Yayınları, içinde.

[301] Ömer Lekesiz (2001). "Genel Değerlendirme / Peride Celal", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 5, ss. 518-519.

[302] Behçet Necatigil (1993). "Peride Celal", *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 15.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, s. 270.

[303] Murat Yalçın (ed.) (2010). "Peride Celal", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, K-Z, 3.bs., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, C. 2, s. 856.

[304] ***Eserleri: a-Romanlar:*** 1-*İkinci Dünya* (1.bs., Yeni Kitapçı, İstanbul, 1938), 2-*Bir Şehrin İki Kapısı* (1.bs., Remzi Kitabevi, İstanbul, 1948), 3-*Yılan Hikâyesi* (1.bs., Yeditepe, İstanbul, 1954), 4-*Onbinlerin Dönüşü* (1.bs., Yazko, İstanbul, 1957), 5-*Kalpaklılar* (1.bs., Ataç Kitabevi, İstanbul, 1962), 6-*Doludizgin* (1.bs., Ataç Kitabevi, İstanbul, 1963), 7-*Bir Karış Toprak* (1.bs., Ataç Kitabevi, İstanbul, 1964), 8-*Bir Çift Öküz* (1.bs., Ararat, İstanbul, 1970), 9-*İzmir'in İçinde*

kaleme almış bir yazardır. Yurtdışı tecrübesi de olan Kocagöz, ilk romanı "İkinci Dünya adlı eserinden sonra, toplumsal duyarlığı ön plana çıkarır. Toplumumuzun sosyal yapısını oluşturan önemli tarihsel dönemlere romanlarıyla tanıklık etmeye başlar. O, dönemlerin getirdiği sosyal ve siyasal buhranların insanlar üzerindeki etkisini romanın sunduğu imkânlarla dile getirir."[305]

Kocagöz'ün hikâyelerine gelince, bu bağlamda, kendisine yöneltilen bir soruya verdiği cevabında önemli bilgiler vermiştir. "Bütün hikâyelerinin konularını, gördüğü, tespit ettiği vakalar"dan çıkarmış ve içinde yaşadığı, yakından tanıdığı "Batı-Anadolu'yu vermiş"tir. (…) Kocagöz, "sanat endişesi"nden söz etmekle birlikte, anlatıma pek özen göstermemiştir…Sözcükler, zaman zaman yerli yerinde kullanılmadığı için anlam kayması olm(uştur). Yer yer kalıplaşmış söyleyiş biçimleri kullanılmıştır…

İlk hikâyelerinde, tarımın makineleşmeden önceki döneminde köylünün doğa ile savaşımı (bk. *Yarıntı*), ağa-ırgat-kâhya ilişkileri (bk. *Kurufasulye*) üzerinde durmuş; tarımın ve ulaşımın makineleşmeğe başladığı dönemde ağa-ortakçı ilişkisinin bozulması; (…) tarım makinelerinin küçük toprak sahiplerini de olumsuz etkilemesi, "çiftçi"nin "işçi" olma durumuna düşmesi (bk. Sam Amca) gibi sorunları ilemiştir.

Bütün hikâyeler olayların açık-seçik anlatılması üzerine kurulmuştur, çağrışımlara yer verilmemiştir.[306]

SONUÇ:

Türk tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde 'cumhuriyet'in ilan edilmesi ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu önemli bir hadisedir. Bu devrin siyasî, iktisâdî ve içtimâî tarihine olduğu kadar sanat ve edebiyatına da damgasını vuran hiç kuşkusuz Mustafa Kemal Atatürk ve gerçekleştirdiği inkılâplardır.

(1.bs., Sinan, 1973), 10-*Tartışma* (1.bs., Okar, İstanbul, 1976), 11-*Mor Ötesi* (1.bs., Sanat Koop Yayınları, İzmir, 1986), 12-*Eski Toprak* (1.bs., Cem yayınevi, İstanbul, 1988), 13-*Baskın* (1.bs., Cem Yayınevi, İstanbul, 1990). ***b-Hikâyeler:*** 1-*Telli Kavak* (1.bs., Ahmet Halit Kitaphanesi, İstanbul, 1941), 2-*Sam Amca* (1.bs., Yedi Tepe, İstanbul, 1952), 3-*Cihan Şoförü* (1.bs., Yeditepe, İstanbul, 1954), 4-*Ahmet'in Kuzuları* (1.bs., Yeditepe, İstanbul, 1958), 5-*Yolun Üstündeki Kaya* (1.bs., İmece, Ankara, 1964), 6-*Yağmurdaki Kız* (1.bs., Set, İstanbul, 1967), 7-*Alandaki Delikanlı* (1.bs., Okar, İstanbul, 1978), 8-*Gecenin Soluğu* (1.bs., İzlem, İstanbul, 1985), 9-*Simon Pepeta* (1.bs., Sanat Koop Yayınları, İzmir, 1986), 10-*Bütün Öyküleri* (1.bs., Cem Yayınevi, İstanbul, 1991). ***Hakkında bkz.*** Tahir Alangu (1965). "Samim Kocagöz", *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman. Antoloji (1930-1940)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, C. 2, ss. 327-371; Mustafa Kutlu (1982). "Kocagöz, Samim", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, C. 5, ss. 378-379; Feridun Andaç (1989). "Öyküden Romana Samim Kocagöz", *Varlık, Edebiyat ve Sanat Dergisi [Samim Kocagöz Özel sayısı]*, S. 982, 1 Temmuz; Cevdet Kudret (1990). "Samim Kocagöz", *Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 231-266; Atilla Özkırımlı (1994). "Samim Kocagöz: Tartışma", *Romanların Dünyasında*, 1.bs., Ankara: Ümit Yayıncılık, ss. 183-187; Songül Taş (1998). *Samim Kocagöz, Yazar – Eser – Üslûp*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XIII+271 s.; Ömer Lekesiz (1998). "Samim Kocagöz: Motor / Çözümleme", *Yeni Türk Edebiyatında Öykü: Öykücüler ve Öykü Anlayışları / Öyküler ve Çözümlemeleri*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, C. 2, ss. 134-142; *Beşparmak, Kültür ve Sanat Dergisi [Samim Kocagöz Özel Sayısı]*, S. ?, Mayıs-Haziran 1998; Ömer Lekesiz (2004). "Gözlemci/Eleştirel Gerçekçi Öykücü: Samim Kocagöz", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik]*, Yıl: 1, S. 4, Ağustos-Eylül, ss. 97-99; Ömer Lekesiz (2006). "Gözlemci / Eleştirel Gerçekçi Öykücü: Samim Kocagöz", *Kuramdan Yoruma / Öykü Yazıları*, 1.bs., İstanbul: Selis Kitaplar, ss. 135-139; Ali İhsan Kolcu (2008). "Samim Kocagöz", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikaye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkım Söğüt Yayınevi, ss. 207-221; Pınar Topaloğlu Akbaş (2009). *Samim Kocagöz'ün Hikâyelerinin Tematik Açıdan İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 105 s.; Murat Yalçın (ed.) (2010). "Kocagöz, Samim", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, K-Z, 3.bs., İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, C. 2, ss. 636-637; Fethi Naci (2013). "Samim Kocagöz: 'İzmir'in İçinde'", *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, ss. 310-318.

[305] Yakup Çelik (2007). "Roman: 1920-1960", *Türk Edebiyatı Tarihi* [Ed. Talat Sait Halman ve diğ.], C. 4, s. 269.

[306] Cevdet Kudret (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman: Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, C. 3, ss. 233-235'ten özetlenmiştir.

Bu dönemin diğer edebî türlerinde olduğu gibi Cumhuriyet Devri Türk hikâye ve romanı pek çok yazarı, sayısız konu ve temiyle adeta bir hikâye ve roman ormanını andırır. Ancak, bu devir Türk hikâye ve romanı üzerine yapılan pek çok çalışma ve incelemeye rağmen, bütünüyle tüketilmiş ve çözümlenmiş bir alan değildir. Bu makalede Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanının 1923 ile 1939 yılları arası, yani Atatürk devri Türk hikâye ve romanı kuşaklar halinde ele alınmıştır.

Bu dönemde sadece ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda değil, aynı zamanda kültür, sanat ve edebiyatta da top yekûn bir değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. Bu süreç içinde, diğer edebî türler gibi hikâye ve romanın değerlendirilmesi son derece önemlidir. Ancak böyle bir çabanın gerçekleştirilmesi bağlamında değişik bakış açılarından yaklaşılarak birbirinden farklı ve çoğu kez birbirini nakzeden sonuçlara ulaşılabildiği gibi araştırmacıların objektif değerlendirme yapmalarını güçleştiren bazı önemli hususlar vardır.

Cumhuriyet devri Türk hikâye ve romanı, daha önceki devir hikâye ve romanı ile onun kuramsal yapısına çok şey borçlu olmasına rağmen, olay, şahıs kadrosu, zaman ve mekân algıları ile bakış açılarını derinden etkileyen yeni bir paradigma çerçevesinde yeniden formatlanarak oluşturulmuş ve gelişimini sürdürmüştür. Bu nedenle, başlangıç yıllarında önceki nesil yazarlarının etkin olduğu bu devir hikâye ve romanı, dönemin yeni tezleri bağlamında Batı'ya alabildiğine açık bir biçimde gelişimini sürdürmüştür. Bu devrin siyasal ve sosyal hayattaki hareketliliğinin bir yansıması olarak diğer edebî türlerde olduğu gibi hikâye ve romanda da belli başlı kuşaklar ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyet devri hikâye ve roman alanında ilk başarılı eserler, yeni kuşaklar yetişinceye kadar Millî edebiyat ve ondan önceki nesle mensup yazarlar tarafından verilmiştir. Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının ilk evresi olan Atatürk devrinde (1923-1939) "sanat sanat içindir" ve "sanat toplum içindir" görüşleri doğrultusunda hikâye ve romanlar verilmiştir.

Cumhuriyet devri Türk edebiyatının ilk onbeş yılına damgasına vuran şahsiyetler Mustafa Kemal Atatürk, ardından İsmet İnönü'dür. Bilhassa Atatürk devrinde şair ve yazarlara yeni devletin tezleri ve inkılâplarını halka ulaştırmaları için eser kaleme almaları yönünde bazı direktifler verildiği gibi bu uğurda köylere de eğitmenler vasıtasıyla ulaşılmak istenmiştir… İktidarı ellerinde bulunduranlar yazarlara mektuplar yazarak halkın okuduğu halk hikâyelerini ya müdahe edip yeni tezlere uyarlamaları ya da hikâye adları aynı kalmak şartıyla içeriği tamamen yeni halk hikâyeleri yazmaları istendiği gibi dönem basını da sakıncalı görülen bazı konuları ele almaması için resmî olarak kontrol altında tutulmuştur…

Sovyet Hükümeti'nin Kurtuluş Savaşı'nı silah ve cephane göndererek desteklemesi sonucu Ankara Hükümeti ile Sovyet Hükümeti'nin arasındaki yakınlaşma nedeniyle Cumhuriyet'in hemen öncesinde Mustafa Kemal Atatürk tarafından 18 Ekim 1920'de resmen kurulan ve 2 Ocak 1921'de kapatılan *Türkiye Komünist Fırkası*[307] üyelerinden bazı şahsiyetlerle birlikte imtiyaz sahibi olarak Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 36 sayı çıkarttığı *Kadro* dergisi (S. 1, 23 Ocak 1932-S. 35 ve 36, Aralık 1934)[308] ise, diğeri de bizzat Atatürk tarafından 19 Şubat 1932'de kurulan *Halkevleri*'dir.

[307] Bu konuda *bkz*. Yavuz Aslan (1997). *Türkiye Komünist Fırkası'nın Kuruluşu ve Mustafa Suphi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 401 s.+Ekler; Sinan Dervişoğlu (2004). *Türkiye Komünist Partisi 1926 Viyana Konferansı*, İstanbul: Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı, 224 s.

[308] *Şevket Süreyya (Aydemir), Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Vedat Nedim (Tör)* ve *Burhan Asaf (Belge)* tarafından çıkarılan bu dergi hakkında geniş bilgi için *bkz*. Merdan Yanardağ (1988). *Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi*, İstanbul: Yalçın Yayınları; Naci Bostan (1990). *Kadrocular ve Sosyo-Ekonomik Görüşleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Temuçin Faik Ertan (1994). *Kadrocular ve Kadro Hareketi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları; Mustafa Türkeş (1999). *Kadro Hareketi – Ulusçu Bir Sol Akım*, Ankara: İmge Kitabevi; Selim İlkin ve İlhan Tekeli (2003). *Bir Cumhuriyet Öyküsü – Kadroculara ve Kadro'yu Anlamak*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları; İlteriş Yıldırım (2007). *Türk Modernleşmesi ve Türk Solu: Kadro Hareketi Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, VI+112 s.; Nejla Sulu (2009). *Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Kadro ve Ülkü Dergilerinin Temsiliyeti ve İşlevleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmarara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Kalkınma İktisadı ve İktisadî Büyüme Bilim Dalı, VI+117 s.; Abbas Özfırat (2009). *Türkiye'de Sivil Muhalefet: Kadro Hareketi (1932-1934)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye

Öte yandan, Atatürk tarafından "Komünizm, Türk Dünyası'nın en büyük tehlikesidir. Her görüldüğü yerde ezilmelidir" (Faruk Şükrü Yersel, *Eskişehir Gazetesi*, 1926) denmesine rağmen, 1930'lu yılların başında hikâyede Sadri Ertem'in öncülük yaptığı, Refik Ahmet (Sevengil), Bekir Sıtkı (Kunt), Kenan Hulusi (Koray) gibi isimlerden meydana gelen ve *Vakit* gazetesinde toplanarak bir grup oluşturan hikâyeciler millî edebiyatçıların dil, konu ve kişiler yönünden geliştirdiği hikâyeyi yeni dönemin isteklerini de göz önünde bulundurarak sosyal-devrimci ve materyalist bir muhteva ile yeniden şekillendirmeye çalışmışlardır. Bunlar hikâyeyi, toplumu ve Anadolu köylüsünü araştırma yolunda bir araç kabul ediyorlar, sanatın amacını "insanlara daha iyi yaşama, daha çok mutluluk sağlama" olarak açıklıyorlardı… Bu yazarların hikâye ve roman teorilerini Sovyetler Birliği'nde yayımlanan *Edebiyat Gazetesi* (Literaturnaya Gazetta)'da ilk kez 23 Mayıs 1932'de *Izvestiya* editörü ve Sovyet Yazarlar Birliği Organizasyon Komitesi'nin genç başkanı Ivan Gronsky tarafından kullanılan[309] ve 'Yüksek' Stalinci kültür dönemi süresince (1932-1953) Sovyet edebiyatının resmî yöntemi olan[310] 'Toplumcu Gerçekçilik'[311] kavramı ve anlayışı bağlamında oluşturmaya başladıklarını söylemek gerekir…

Cumhuriyeti Bilim Dalı, 277 s.; Oğuzhan Atilla İlhan (2011). *Cumhuriyet İdeolojisinin Oluşmasında Kadro Dergisi ve Kadro Hareketinin Rolü*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, VII+91 s.; Zeynep Ekin Bal (2011). *Türkiye Cumhuriyeti Kuruluş Sürecinde Devletçilik Tartışması: Kadro Dergisi Örneği (1932-1934)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalı, Uluslararası İktisat Bilim Dalı, 88 s.; Ahmet Uslu (2012). "Kadro Dergisi: Dil ve Edebiyat Anlayışı" (The Magazine 'Kadro': The Perspective of Language and Literature), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol: 7/2, Spring, pp. 1103-1114; Örgür Erdem (yay. haz.) (2012). *Kadro, Aylık Fikir Mecmuası, Tıpkı Basım 1932-1934*, İstanbul: İleri Yayınları, 3017 s.; Halit Erdem Oksaçan (2015). *Devlet ve Devletçilik Tartışmaları İçinde Kadro Dergisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 221 s.

[309] *Bkz*. Herman Ermolaev (1963). "The Emergence and the Early Evolution of Socialist Realism (1932-1934)" (Toplumcu Gerçekçiliğin Ortaya Çıkışı ve İlk Yayılışı), *California Slavic Studies* [Kaliforniya Slav Araştırmaları], Berkeley: University of California Press, pp. 141-142; Victor Terras (1992). "The Twentieth-Century: The Era of Socialist Realism, 1925-53" (Yirminci Yüzyıl: Toplumcu Gerçekçilik Devri, 1925-53), *The Cambridge History of Russian Literature* [Cambridge Rus Edebiyatı Tarihi], [Ed. Charles E. Moser], Cambridge: Cambridge University Press, p. 492; Akif Kurtuluş (1996). *Politika ve Sanat*, İstanbul: Avesta Yayınları, s. 52; Paul D. Morris (2005). "I.The Socialist Realist Representation of Reality" (Gerçekliğin Toplumcu Gerçekçi Temsili), *Repsentation and the Twentieth-Century Novel: Studies in Gorky, Joyce and Pynchon* [Temsil ve Yirminci Yüzyıl Romanı: Gorky, Joyce ve Pynchon Üzerine Araştırmalar], Würzburg: Verlag Königshausen & Neuman, p. 90; M. Keith Booker (ed.) (2005). "Socialist Realism (Soviet) / The Historical Context" (Toplumcu Gerçekçilik (Soyet) / Tarihsel Bağlam), *Encyclopedia of Literature and Poetics* [Edebiyat ve Poetika Ansiklopedisi] Volume III: S-Z, Westport, Connecticut and London: Greenwood Press, p. 666; Thomas Lahusen (2015). "Socialist Realism (Soviet)" (Toplumcu Gerçekçilik (Sovyet)), *Literature and Politics Today: The Political Nature of Modern Fiction, Poetry, and Drama* [Edebiyat ve Günümüz Politikası: Modern Kurmaca, Şiir ve Dramanın Politik Mahiyeti], [Ed. M. Keith Booker], Santa Barbara, California, Denver, Colorado and Oxford: Greenwood Press, p. 302.

[310] *Bkz*. David M. Betha (1998). "Literature" (Edebiyat), *The Cambridge Companion to Modern Russian Culture* [Modern Rus Kültürü Cambridge Rehberi], [Ed. Nicholas Rzhevsky], Cambridge: Cambridge University Press, p. 196. Ancak, Katerina Clark'a göre bu tarih, "Toplumcu gerçekçilik, 1991'de Birliğin dağılmasına kadar Sovyet edebiyatının resmî edebî 'yöntem'i veya 'teori'si idi." sözünde açıkça görüldüğü gibi 1991'e kadar uzamış görülmektedir. *Bkz*. Katerina Clark (2001). "Socialist Realism in Soviet Literature" (Sovyet Edebiyatında Toplumcu Gerçekçilik), *The Routledge Companion to Russian Literature* [Rooutledge Rus Edebiyatı El Kitabı] [Ed. Neil Cornwell], London and New York: Routledge, p. 174.

[311] *Toplumcu Gerçekçilik* hakkında *bkz*.: Abram Tertz [Andrei Siniavsky] (1961). *On Socialist Realism* [Toplumcu Gerçekçilik Üzerine], Trans. by George Dennis, New York: Pantheon; Herman Ermolaev (1963). *Soviet Literary Theories, 1917-1934: The Genesis of Socialist Realism* [Sovyet Edebiyat Teorileri, 1917-1934: Toplumcu Gerçekçiliğin Oluşumu], Berkeley: University of California Press; Andrei Siniavski (1967). *Sosyalist Realizm* [Çev. S. Türker], İstanbul: Habora Kitabevi, 77 s.; C. Vaughan James (1973). *Soviet Socialist Realism: Origins and Theory* [Sovyet Toplumcu Gerçekçiliği: Kaynakları ve Teori], London: Macmillan; New York: St. Martin's Press; Seçkin Cılızoğlu (1976). *Sanatta Sosyalist Gerçekçilik*, İstanbul: Yeni Dünya Yayınları; Bertold Brecht (1976). *Sosyalist Gerçekçilik ve Toplum* [Çev.: Ahmet Cemal – Kayahan Güven], İstanbul: Hilal Matbaacılık, 304 s.; Ahmet Oktay (1986). *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları: Sovyetler Birliği ve Türkiye'de Toplumcu Gerçekçiliğin Doğuşu ve Gelişimi İle Yeni Edebiyat Dergisi'nin Yazın/Eleştiri/ Anlayışı ve Suat Derviş'in Kitap Yazıları Üzerine Eleştirel Bir Çalışma*, İstanbul: BFS Yayınları, 536 s.; Nicholas J. L. Luker (ed.) (1988). *From Furmanov to Sholokhov: An Anthology of the Classics of Socialist Realism* [Furmanov'dan Sholokhov'a: Toplumcu Gerçekçilik Klâsikleri Antolojisi], Ann Arbor: Ardis, 508 p.;

O günlerde böyle bir değerlendirme yapmak için erken olsa bile, günümüzde Atatürk devri Türk hikâye ve romanı üzerine bazı önemli tespitler yapılabilir. Maziye karşı reaksiyoner bir tavır içinde yetişen bu devir roman ve hikâyecilerinden bir kısmının yeni bir edebiyat yöntemi veya teorisi olarak benimsedikleri "Toplumcu Gerçekçilik'in bir kuram ve bir yöntem olarak, *yazınsal* düzeyde hiçbir olumlu katkı getiremediğine şaşmamak gerekir."[312]

Bütün bunlara rağmen, Türk edebiyatının en yeni ve her şeyi ile takip edilebilen bir döneminin hikâye ve romanının dönemin tezlerinin halka ulaştırılmasında bir araç olarak kullanıldığı ve bugün değilse bile bir değişim ve dönüşüm süreci olarak o dönemin atmosferinde bunun makul kabul edildiği bir gerçektir. Herşeye rağmen, hakkında pek çok araştırma ve inceleme yapılan ve/veya yapılmakta olan bu devir hikâye ve romanı, bugünün araştırmacılarına ve okurlarına belli bir bakış açısından edebiyat sosyolojisi bağlamında pek çok veri sunduğu gibi, imkânı nispetinde belli bir bakış açısından duygu, düşünce ve hayal dünyasıyla Anadolu insanını sunmuştur.

KAYNAKÇA

Abasıyanık, Sait Faik (1929). "Uçurtmalar", *Milliyet* Gazetesi, 9 Aralık.

Abasıyanık, Sait Faik (1934). "İpekli Mendil", *Varlık*, S. 19, 15 Nisan.

Ada, Ahmet (1974). "Sabahattin Ali'nin Hikâyelerinde İçerik", *Yarına Doğru*, S. 7, Mayıs, ss. 40-44.

[Adıvar], Halide Edib (1926). *Vurun Kahpeye*, 1.bs., İstanbul: Mahmûd Bey Matbaası, 179 s.

Adıvar, Halide Edip, '*The Clown and His Daughter*' [Soytarı ve Kızı], George Allen and Unwin Limited, London, 1935, 377 p.

Afetinan, A. (1971). *M. Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Akan, Murat (1987). *'Yaban' Romanı Üzerine Bir İnceleme*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

Akatlı, Füsun (1998). *Öykülerde Dünyalar*, İstanbul: Boyut Yayınları.

Akbaş, Pınar Topaloğlu (2009). *Samim Kocagöz'ün Hikâyelerinin Tematik Açıdan İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 105 s.

Akbay, Sema (1984). *1928-1946 Arası Türk Romanı*, Basılmamış Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

Akdeniz, Yasemin (2010). *Samiha Ayverdi'nin Eserlerinde Dinî ve Manevî Unsurlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı, Din Psikolojisi Bilim Dalı, 233 s.

Hilary Chung and Michael Falchikov (eds.) (1996). *In the Party Spirit: Socialist Realism and Literary Practice in Soviet Union, East Germany and China* [Parti Ruhu Üzerine: Toplumcu Gerçekçilik ve Sovyetler Birliği, Doğu Almanya ve Çin'de Edebî Uygulaması], Amsterdam and Atlanta: Rodopi; Subhi Nuri İleri (1998). *Yeni Edebiyat Sosyalist Gerçekçilik*, İstanbul: Scala Yayıncılık, 357 s.; *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik],* Yıl: 1, S. 4, Ağustos – Eylül 2004; Soner Akpınar (2014). "Toplum-Sanat İdeoloji Üçgeninde Toplumcu Gerçekçiliin Edebiyat ve Siyaset İlişkisine Yaklaşımı" (The Approach of Socialist Realism to the Relationship between Literary and Politics in the Triangle of Art, Community and Ideology), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol 7, Issue 30, (Ordu), pp. 7-26.

[312] Ahmet Oktay (1991). *Sanat ve Siyaset*, İstanbul: Yön Yayıncılık, s. 172.

Akı, Niyazi (1960). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu (İnsan-Eser-Fikir-Üslûp)*, İstanbul: İstanbul Matbaası, 306 s.

Aklın, Nilüfer (2000). *Mithat Cemal Kuntay, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 631 s.

Akpınar, Soner (2002). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Yapı ve Muhteva Bakımından İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 256 s.

Akpınar, Soner (2014). "Toplum-Sanat İdeoloji Üçgeninde Toplumcu Gerçekçiliin Edebiyat ve Siyaset İlişkisine Yaklaşımı" (The Approach of Socialist Realism to the Relationship between Literary and Politics in the Triangle of Art, Community and Ideology), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol 7, Issue 30, (Ordu), pp. 7-26.

Aksoy, Musa (2015). *Gelenekçilerle Yenilikçilerin Türkçe Osmanlıca ve Arapça Tartışması*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları.

Aksoy, Ömer Asım (1939). "İnkılâp Edebiyatı ve Nutuklar", *Başpınar*, S. 7, [Gaziantep] Eylül, ss. 3-4, 7.

Aksoy, Süreyya Elif (2009). *Peyami Safa'nın Romanlarında Modernleşme ve Mekân*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Türk Edebiyatı Bölümü, X+241 s.

Aktaş, Ebru (2001). *Esat Mahmut Karakurt: Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Romanları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aktaş, Şerif (1982). " 'Kiralık Konak' Üzerine Bir Tahlil", *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 12, S. 25, Mart, ss. 51-55.

Aktaş, Şerif (1983). "Roman Tahlilleri I: Nur Baba Romanı Üzerine", *Doğuş Edebiyat*, Ekim, ss. 10-13.

Aktaş, Şerif (1984). "Roman Tahlilleri – Handan", *Doğuş Edebiyat*, S. 22-23-24, Aralık-Ocak-Şubat, ss. 22-23.

Aktaş, Şerif (1986). *Refik Halid Karay*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 150 s.

Aktaş, Şerif (1992). "Cumhuriyet Dönemi Romanı", *Türk Dünyası El Kitabı 3*, 2.bs., Ankara, ss. 517-525.

Aktaş, Şerif (1998). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Hakkında", *Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV / Kültürel Değerlendirme]*, Yıl: 4, S. 23-24, Eylül – Aralık, ss. 2884-2890.

Aktaş, Şerif (1998). "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Yurdu*, [Cumhuriyetin 75. Yılı Özel Sayısı], C. 18, S. 134, Ekim, s. 110

Aktaş, Şerif (2004). *Refik Halit Karay*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 416 s.

Aktürk, Şenol (2012). "Toplumcu Gerçekçi Yönüyle Suat Derviş'in Romanlarına Bakış / A View to Suat Derviş's Novels from the Aspect of Socialist Realism", *JASSS: International Journal of Social Science*, Vol. 5, Issue 3, June, pp. 1-33.

Akyüz, Kenan (1982). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923) I*, 4.bs., Ankara: Mas Matbaacılık ve Aksesuvarları.

Akyüz, Kenan (1988). "Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1980)", *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, C. 12/II, ss. 596-627.

Alan, Selami (2005). *Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Üç Temel Mekân: Konak, Köşk ve Yalı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, VIII+240 s.

Alangu, Tahir (1968). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (1919-1930) / Antoloji*, C. 1, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, 312 s.

Alangu, Tahir (1968). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (1930-1940) / Antoloji*, C. 2, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, 441 s.

Alangu, Tahir (1968). *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (1940-1950) / Antoloji*, C. 3, 2.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, 363 s.

Albayrak, Mustafa (2010). *Türk Öykücülüğünde Deneysellik: Farklı Metinler ve Öyküler*, 1.bs., Ankara: Kanguru Yayınları, 160 s.

Aliyazıcıoğlu, Hamide (2007). *Kenan Hulusi Koray'ın Edebî Kişiliği ve Hikâyelerinin İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 189 s.

Alkani Ahmet Turan (2005). "Refik Halid Bey Hakkında Kendi Tarzı Üzerine Bir Deneme", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 36-39.

Alptekin, Mahmut (1974). *Sait Faik*, İstanbul: Toker Yayınları.

Altınkaynak, Hikmet (1977). *Edebiyatımızda 1940 Kuşağı*, İstanbul: Türkiye Yazarlar Sendikası Yayınları.

Altıntop, Selim– Can Şen (ed.) (2012). *Vefatının 50. Yılında Peyami Safa Kitabı*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Matbaa Birimi, 149 s.

Altuğ, Taylan (2017). "Yakup Kadri'nin Romanlarında Türk Tininin Dönüşüm Sancıları", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 190, Mart – Nisan, ss. 108-138.

Alver, Ahmet (2012). "12 Mart Romanlarında Kadın Tanımlamaları" (The Characterization of Women in the March Twelfth Novels), *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* [Mehmet Aydın Özel Sayısı], Vol. 7/4, Fall, ss. 773-781.

Alver, Köksal (2003). "Üç İstanbul Romanı Üzerine Sosyolojik Okuma Denemesi", *İlmî Araştırmalar*, S. 15, ss. 19-26.

And, Metin (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Andaç, Feridun (1989). "Öyküden Romana Samim Kocagöz", *Varlık, Edebiyat ve Sanat Dergisi [Samim Kocagöz Özel sayısı]*, S. 982, 1 Temmuz.

Andaç, Feridun (2000). *Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Can Yayınları.

Andaç, Feridun (2003). *Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Can Yayınları.

Andaç, Feridun (2007). "1960 Sonrası / Öykü", *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Ed. Talat Sait Halman ve diğ.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, ss. 449-466.

Andaç, Feridun (2011). *Romanda ve Öyküde Gerçeklik Arayışları / Edebiyatımızda Yol Haritası*, İstanbul: Varlık Yayınları, 230 s.

Andaç, Feridun (2014). *Anonimleşen Edebiyat: Edebiyatımızın Yol Haritası*, 1.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, 255 s.

Andaç, Ferudun (1989). *Gerçekçilik Yolunda*, 1.bs., İstanbul: Cem Yayınevi.

Apaydın, Dinçer (2012). "Refik Halit'in 'Boz Eşek' Hikâyesi Karşısında Sait Faik'in 'Hişt Hişt' Hikâyesi ve İzlenimci Üslûbu", *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum: Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 1, S. 1 Bahar, ss. 175-186

Apaydın, Mustafa (2003). *Osman Cemal Kaygılı'nın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Adana: Baki Kitabevi.

Apaydın, Mustafa (2006). *Osman Cemal Kaygılı'nın Hikâyeciliği*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Argunşah, Hülya (2012). "Yakup Kadri'nin Yeni Lisan ve Millî Edebiyatla İlgili Görüşleri", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 7, Ocak – Haziran, ss. 7-56.

Argunşah, Hülya (2014). "İki Çağdaş: Ömer Seyfettin ve Halide Edib", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Ölümünün 50. Yılında Halide Edib Adıvar],* S. 484, Şubat, ss. 38-49.

Arslan, M.Abdullah (2000). "Edebiyat Sosyolojisi Açısından Sodom ve Gomere Romanına Bir Yaklaşım", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 14, Erzurum, ss. 325-332.

Arslan, Mustafa Ali (2006). *A Comparative Study on Halide Edip Adıvar's The Clown and His Daughter as a Rewrite / Halide Edip Adıvar'ın The Clown and His Daughter Adlı Eserinin Yeniden Yazım Olarak Karşılaştırmalı İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Anabilim Dalı, Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, 91 s.

Asiltürk, Baki (2015). "Halikarnas Balıkçısı'nın Aganta Burina Burinata Romanında Otobiyografik Yansımalar ve Tanıklıklar", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 14, Temmuz – Aralık, ss. 21-56.

Aslan, Canan (2003). "Memduh Şevket Esendal'ın Biçemine Dilbilimsel Bir Yaklaşım: Bir Öykü ve Çözümleme 'Pazarlık'", *Dil Dergisi*, S. 122, ss. 17-30.

Aslan, Celal (2007). *Sait Faik Abasıyanık'ın Öykülerinde Kurgu ve Anlatım Teknikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 307 s.

Aslan, Celal (2011). *Sait Faik Abasıyanık'ın Öykülerinde Kurgu ve Anlatım Teknikleri*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 278 s.

Aslan, Fatih (2005). *İlhan Tarus (İnsan ve Eser)*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 386 s.

Aslan, Nur Gürani (2003). *Selahattin Enis'in Romanlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Yıllarına Bir Bakış*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Aslan, Pelin (2011). "Spiritüalizm, Materyalizm ve Fantastik Üzerine Farklı Bir Hüseyin Rahmi Gürpınar Anlatısı: *Ölüler Yaşıyor Mu?*", *Turkish Studies / International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Vol. 6/1, Winter, ss. 620-627.

Aslan, Yavuz (1997). *Türkiye Komünist Fırkası'nın Kuruluşu ve Mustafa Suphi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 401 s.+Ekler.

Aşık, Melih (26.01.2000) "Yeşil Gece", *Milliyet*, s. 17.

Atabaş, Hüseyin, Aydın Şimşek, Devrim Dirlikyapan (1998). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Ankara: Edebiyatçılar Derneği Yayınları, 394 s.

Atalı, Sergül (2014). *Cahit Uçuk'un Romanlarında Kadın ve Eğitimi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, 188 s.

Atan, Özlem Polat (2014). "Öykülerde Unutulan Kadınlar", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 21-23.

Atanır, Mustafa (1952). *Cumhuriyet Devri Türk Hikâyeciliği*, Basılmamış Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, VI+141 s.

Atasü, Erendiz (2014). "Suat Derviş'te Tutku ve Siyasal Bilinç 'Fosforlu Cevriye' ve 'Ankara Mahpusu' Romanları Üstüne Bir İnceleme", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 10-15.

Atatürk, Mustafa Kemal (1925). "Ankara Hukuk Fakültesinin Açılışında (5.XI.1925)", *Hâkimiyyet-i Milliyye*, 6 Kasım.

Atatürk, Mustafa Kemal (1985). "Onuncu Yıl Nutku (Tıpkıbasım)", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. 1, S. 2, Mart, ss. 507-509.

Avşar, Rasim Erdem (2015). *Yoksulları Edebiyatla Görünür Kılmak: Sait Faik Abasıyanık Öykülerinde (1936-1954) Yoksulluk ve Kentsel Yoksulluk Temsilleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Anabilim Dalı, İnsan Hakları Hukuku Bilim Dalı, 148 s.

Ayata, Yunus (2015). "Polisiye Roman Bağlamında Necip Fazıl'ın Meşum Yakut'u" (Meşum Yakut by Necip Fazıl in the Context of Dedectif Novel), *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 7, S.12, İlkbahar, ss. 208-230.

Aydar, Hidayet (2007). "Türklerde Anadilde İbadet Meselesi –Cumhuriyet Dönemi-" (The Issue of 'The Prayer in Mother Tongue' in Turks –Republican Period-), *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 15, İstanbul, ss. 71-107.

Aydemir, Fikri (2017). "Sabahattin Ali'nin Eserlerinin Kaynakları Üzerine Bir Çalışma" (Kitap Tanıtımı), *ASOS JOURNAL: The Journal of Academic Social Science / Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, S. 46, Mayıs, ss. 615-619.

Aydın, Ahmet (2014). *Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâye ve Romanları üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 197 s.

Aydın, Bilgen (2003). *Fahri Celalettin Göktulga'nın Öykülerinde Anomi ve Geçmişe Kaçış*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, 95 s.

Aygün, Osman (2012). *Edebiyatımızda Popüler Roman ve Aka Gündüz*, 1.bs., İstanbul: Kriter Yayınları, 534 s.

Aygün, Özcan (2002). *Edebiyatımızda Popüler Roman ve Aka Gündüz*, Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 714 s.

Ayhan, Erhan (2006). *Osman Cemal Kaygılı'nn Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Basılmamış, Yüksek Lisans Tezi, Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 229 s.

Aytaç, Gürsel (1983). "Peyami Safa'nın '*Yalnızız*' Romanı", *Milli Kültür*, S. 42, Ekim, ss. 14-17.

Aytaç, Gürsel (1990). *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Ankara: Gündoğan Yayınları.

Aytaş, Gıyasettin (2000). "Peyami Safa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu Adlı Romanından Esere Yansıyan Şahıslar Dünyası", *Türk Yurdu (Türk Romanı Özel Sayısı)*, S. 153-154, Mayıs – Haziran, ss. 267-277.

Aytaş, Gıyasettin (2002). "Batılılaşma Maceramızda Türk Romanına Yansıyan Tipler-II", *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 22, S. 3, Ankara, ss. 199-220 (Kiralık Konak hakkındaki kısım).

Aytaş, Gıyasettin (2008). *Tematik Roman İncelemeleri / Hayata Ayna Tutan Romanlar*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 287 s.

Aytemiz, Beyhan Uygun (2005). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Aşk İlişkileri*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, 223 s.

Ayvazoğlu, Beşir – Yusuf Çağlar (2009). "Şaziye Berin / Kurt", *Bir Fotoğrafın Aynasında: İstanbul'un Meşhur Edebiyatçıları*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, s. 190.

Ayvazoğlu, Beşir (2000). *Doğu Batı Arasında Peyami Safa*, İstanbul: Ufuk Yayınları.

Ayverdi, Samiha (1951). *Kenan Rifâî ve Yirminci Asırda Müslümanlık*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi; Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2005, 592 s

Ayverdi, Sâmiha (2005). "Şaziye Berin – Safvet Bey – S. Ayverdi", *Mülâkatlar*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, ss. 41-45.

Babacan, Mahmut (2005). "Sait Faik'in 'Kameriyeli Mezar' Öyküsüne Yaşam-Öyküsel Bir Yaklaşım", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: A.H. Tanpınar, R. Özdenören, Y. Balku, T. Yücel, S. Ağaoğlu, S. Faik, G. Engin Öyküsü]*, Yıl. 2, S. 10, Ağustos-Eylül, ss. 97-102.

Bağcı Tayfur, Müberra (2008). *Kemal Bilbaşar'ın Hikâyeleri, Romanları ve Tiyatroları Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 377 s.

Bağcı, Müberra (2002). *Kemal Bilbaşar'ın Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 121 s.

Bakırcıoğlu, N.Ziya (1983). *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*, İstanbul: Ötüken, 287 s.

Bal, Zeynep Ekin (2011). *Türkiye Cumhuriyeti Kuruluş Sürecinde Devletçilik Tartışması: Kadro Dergisi Örneği (1932-1934)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalı, Uluslararası İktisat Bilim Dalı, 88 s.

Balabanlılar, Mürşit (2003). *Türk Romanında Kurtuluş Savaşı*, 1.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 498 s.

Balcı, Yunus (2002). *Türk Romanında Aydın Problemi (1908-1950)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XI+352 s.

Balcı, Yunus (2005). "*Şeftali Bahçeleri* ve Yeni Dünya Tasarımı", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 43-47.

Balkan, Ayşe (2010). *Refik Halid Karay'ın Eserlerinde Sosyal Tenkit*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Baltacıoğlu, İsmail Hakkı (1934). "İnkılâp Edebiyatı Ne Olabilir?", *Yeni Adam*, S. 6, 5 Şubat, s. 7.

Banarlı, Nihad Sami (1983). "Cahit Uçuk", "Samiha Ayverdi", *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, C. 2, s. 1236; 1232-1235.

Başbuğ, Esra Diçle (2014). "Suat Derviş ve Roman Eleştirileri", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 18-20.

Başer, Gülce (2015). "Yücel Kayıran: Şiir İçin Önemli Olan Tinsellik Mefhumudur. Tinsellik İse, Kişi-oluşun Ayırıcı Özelliğidir" (Yücel Kayıran ile 'Son Akşam Yemeği' üzerine söyleşi), *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1296, 1 Eylül, ss. 72-77.

Başgil, Ali Fuad (1962). *Din ve Laiklik*, 2.bs., İstanbul: Yağmur Yayınları.

Başğınar, Ahmet (1984). *Peyami Safa Romancılığı – Eserleri*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 366 s.

Başkal, Zekeriya (2009). "Edebiyat Kuramları Açısından Bir Zengin Metin Olarak 'Şeftali Bahçeleri'", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 2, Tokat, ss. 189-198.

Başkal, Zekeriya (2011). *Samiha Ayverdi*, İstanbul: Akademik Eksen.

Başkal, Zekeriya (2013). *Hatıraları Hayallerinden Güzel Bir Hanımefendi Samiha Ayverdi*, 1.bs., İstanbul: Taşhan Kitap Yayınları, 233 s.

Başkaya, Cengiz (1998). *Halide Edib'in Sinekli Bakkal Romanı Üzerine Bir Çalışma*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

Baştürk, Mehmet (2016). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Aydınlar (1950-1970),* 1.bs., İstanbul: Gece Kitaplığı Yayınları, 656 s.

Bayraktar, Esin (2000). "İstanbul'un Kibar Serserisi: Cingöz Recai", *Virgül*, S. 26, Ocak, ss. 68-69.

Bayraktar, Semra (2003). *Ethem izzet Benice, Hayatı ve Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 280 s.

Bedir, Ahmet (2002). "Oryantalizmin Entelektüelimize Etkisi / 1.Yakup Kadri", *Marife, Bilimsel Birikim* (Oryantalizm / Muhammed Hamidullah'ın Aziz Hatırasına), Yıl: 2, S. 3, Kış, s. 212.

Bedir, Ahmet (2002). "Oryantalizmin Entelektüelimize Etkisi / 10.Halide Edip", *Marife, Bilimsel Birikim* (Oryantalizm / Muhammed Hamidullah'ın Aziz Hatırasına), Yıl: 2, S. 3, Kış, ss. 209-211.

Bedir, Ahmet (2002). "Oryantalizmin Entelektüelimize Etkisi / 9.Reşat Nuri", *Marife, Bilimsel Birikim* (Oryantalizm / Muhammed Hamidullah'ın Aziz Hatırasına), Yıl: 2, S. 3, Kış, s. 208.

Behmoras, Liz (2008). *Suat Derviş, Efsane Bir Kadın ve Dönemi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Behmoras, Liz (2017). *Suat Derviş, Efsane Bir Kadın ve Dönemi*, İstanbul: Doğan Kitap, 374 s.

Bek, Kemal (1990). "Maupassant Gerçekliğinden Esendal Duyarlığına", *Türk Dili Dergisi*, C. 4, S. 20, İstanbul, ss. 27-31.

Bekiroğlu, Nazan (1999). *Halide Edip Adıvar*, İstanbul: Şule Yayınları.

Bekman, Münir Müeyyed (1935). "İnkılâp Edebiyatı Meselesi", *Çığır*, S. 29-30, [Ankara] Mayıs – Haziran, s. 9.

Belge, Murat (2006). "Mavi Anadolu Tezi ve Halikarnas Balıkçısı", *Birikim*, S. 210, Ekim, ss. 32-35.

[Benice], Etem İzzet (1933). *On Yılın Romanı*, 1.bs., İstanbul: Maarif Vekaleti, Devlet Matbaası, 170 s.

Benk, Adnan (1982). "Kemal Bilbaşar'ın Bir Öyküsü Üzerine", *Çağdaş Eleştiri*, S. 1, Mart.

Berkes, Niyazi (1984). *Teokrasi ve Laiklik*, İstanbul: Adam Yayınları, 215 s.

Berktay, Fatmagül (1997). "İki Söylem Arasında Bir Yazar: Suat Derviş", *Defter*, S. 29, Kış, ss. 89-100.

Beşparmak, Kültür ve Sanat Dergisi [Samim Kocagöz Özel Sayısı], S. ?, Mayıs-Haziran 1998.

Betha, David M. (1998). "Literature" (Edebiyat), *The Cambridge Companion to Modern Russian Culture* [Modern Rus Kültürü Cambridge Rehberi], [Ed. Nicholas Rzhevsky], Cambridge: Cambridge University Press, p. 196.

Bezirci, Asım (1973). "Sabahattin Ali'nin Hikâyelerinde Yapı", *Yeni A*, S. 12, Mart, s. 1, 8-9.

Bilgegil, Zehra (1991). "Necip Fazıl'ın Bilinmeyen Bir Romanı", *Dergâh, Aylık Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi*, C. 2, S. 20, Ekim, s. 10.

Binark, İsmet (1999). *Sâmiha Ayverdi Bibliyografyası*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı, 528 s.

Binark, İsmet (2007). *Samiha Ayverdi Bibliyografyası-2*, İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 477 s.

Bingöl, Necdet (1944). "Yakup Kadri'nin Beş Romanında Fransız Realist ve Naturalislerinin Tesirleri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 3, S. 1, ss. 9-32.

Bircan, Fırat (2017). "Nahid Sırrı Örik'in İlk Hikâyesi 'Kin'", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 192, Temmuz-Ağustos, ss. (içinde).

Birinci, Ali (2010). "Refik Halid'in Hayat Hikâyesi ve Hatıraları", *Tarihin Alacakaranlığında*, İstanbul: Dergah Yayınları, ss. 413-443.

Birkiye, Atilla (2015). " 'İçimizdeki Şeytan', İçimizdeki Aşk", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1294, 1 Temmuz, ss. 27-32.

Birler, Reşide Ömür (2000). *Erken Cumhuriyet İdeolojisinin Türk Edebiyatı Üzerinden İncelenmesi: 1930-1945*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 135 s.

Booker, M. Keith (ed.) (2005). "Socialist Realism (Soviet) / The Historical Context" (Toplumcu Gerçekçilik (Soyet) / Tarihsel Bağlam), *Encyclopedia of Literature and Poetics* [Edebiyat

ve Poetika Ansiklopedisi] Volume III: S-Z, Westport, Connecticut and London: Greenwood Press, p. 666.

Boratav, Pertev Naili (1946). *Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Boratav, Pertev Naili (1982). "Hüseyin Rahminin Romancılığı", *Folklor ve Edebiyat I*, İstanbul: Adam Yayıncılık, ss. 320-328.

Bostan, Naci (1990). *Kadrocular ve Sosyo-Ekonomik Görüşleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bozkurt, Senem Timuroğlu (2006). *Esat Mahmut Karakurt'un Romanlarında Erkek Kahramanlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, IX+108 s.

Börekçi, Ülkü Ayşe Oğuzhan (2011). "Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanının Toplumsal ve Siyasal İşlevi Üzerine Bir İnceleme: 'Yeşil Gece' ve 'Yaban'" (An Analysis of the Social and Political Functions of Early Republican Period Turkish Novel: 'Yeşil Gece' and 'Yaban'), *Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, S. 32, Bahar, ss. 259-278.

Brecht, Bertold (1976). *Sosyalist Gerçekçilik ve Toplum* [Çev.: Ahmet Cemal – Kayahan Güven], İstanbul: Hilal Matbaacılık, 304 s.

Burdurlu, İbrahim Zeki (1977). *Reşat Nuri Güntekin*, İstanbul: Toker Yayınları, 150 s.; Yeni baskısı, İstanbul, 1998, 152 s.

Büyükbayram, Gürbüz (1990). *Necip Fazıl'ın 'Senaryo Romanları' Üzerine Bir İnceleme*, Yayımlanmamış Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

Can, Şengül (2016). "Seniha'dan Lady Macbeth'e Nahid Sırrı Örik'in Portre Kadınları", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1305, 1 Haziran, ss. 42-44.

Can, Şengül (2016). "Taşra Sıkıntısından İbrahim'in Bunaltısına Kemal Bilbaşar'ın 'Denizin Çağrışı'" *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1307, 1 Ağustos, ss. 34-38.

Canatak, Abdülmecit (2001). *Cumhuriyet Devri Türk Şiirinde Tarih Teması (1923-1960)*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 785 s.

Canatan, Kadir (2004). *Din ve Laiklik*, İstanbul: İnsan Yayınları; Attila İlhan (2004). *Hangi Laiklik*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 259 s.

Celal, Metin (1998). *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İstanbul: Papirüs Yayınevi.

Celiktas, Tuba (2004). *A Critical Discourse Stylistic Study of the Selected Short Stories of Sabahattin Ali* [Sabahattin Ali'den Seçme Öykülerde Eleştirel Sölem Biçimbilim Çalışması], Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 431 s.

Celiktas, Tuba (2009). *Critical Discourse Stylistics in Practice: Selected Short Stories of Sabahattin Ali* [Uygulamada Eleştirel Söylem Üslûpbilimi: Sabahattin Ali'den Seçme Kısa Hikâyeler], ?: VDM Verlag Dr. Müller, 312 p.

Ceylan, Hasan Hüseyin (1996). *Kemalizmin Türkçe Ezan Hikâyesi: Tanrı Uludur'dan Allahü Ekber'e Giden Yol*, Ankara: Rehber Yayıncılık.

Ceylan, Pınar Öznur (2002). *Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Batı Kültürünün Değerlendirilişi,* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Chung, Hilary and Michael Falchikov (eds.) (1996). *In the Party Spirit: Socialist Realism and Literary Practice in Soviet Union, East Germany and China* [Parti Ruhu Üzerine: Toplumcu Gerçekçilik ve Sovyetler Birliği, Doğu Almanya ve Çin'de Edebî Uygulaması], Amsterdam and Atlanta: Rodopi.

Cılızoğlu, Seçkin (1976). *Sanatta Sosyalist Gerçekçilik*, İstanbul: Yeni Dünya Yayınları.

Clark, Katerina (2001). "Socialist Realism in Soviet Literature" (Sovyet Edebiyatında Toplumcu Gerçekçilik), *The Routledge Companion to Russian Literature* [Rooutledge Rus Edebiyatı El Kitabı] [Ed. Neil Cornwell], London and New York: Routledge, p. 174.

Coşkun, Sakıp (1973). "Sabahattin Ali'nin Romanları", *Yarına Doğru*, S. 6, Nisan, ss. 19-26.

Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Kutu: 75-4, Dosya: 82, Fihrist: 12/2-5.

Cunbur, Müjgân (1973). "Atatürk ve Edebiyat", *Türk Edebiyatı*, C. 2, S. 22, Ekim, ss. 15-18.

Cunbur, Müjgân (1981). *Atatürk ve Millî Kültür*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Çabaz, Sevgül (2005). *Peyami Safa'nın Romanlarında Şahıslar Dünyası*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 366 s.

Çaganava, Ana (2006). *Cahit Uçuk'un Çocuk Romanlarında Tema ve Eğitim Öğeleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, 97 s.

Çağan, Kenan & Köksal Alver (2001). "Üç İstanbul Ya da Bir Çözülüşün Zayıf Halkaları", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi (Türk Romanı Özel Sayısı)*, Yıl: 6, S. 65-66-67, Mayıs – Haziran – Temmuz, ss. 576-583.

Çağın, Sabahattin (1991). "Esendal'ın 'Miras' Romanında Devir Tenkidi", *Türk Edebiyatı*, S. 207, ss. 42-43.

Çakallı, Sümeyye (2005). *Peride Celâl'in Romanlarında Kadın Kahramanlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 226 s.

Çakan, Işıl (2006). "Tek-Parti Döneminde Devrim Eğitimi Tartışmaları Bağlamında Halk Kitaplarının Modernizasyonu ve Yeniden Üretimi", *İ.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Yıl: 5, S. 9, İstanbul, ss. 53-89.

Çakın, Burcu (2015). *Eğitim Hayatındaki Değişimlerin Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarına Yansımaları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, 240 s.

Çalışkan, Adem (1993). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı (1923-1993)*, Samsun: Gayr-ı Matbu, XVI+937 s.

Çalışkan, Adem (2002). "Necip Fazıl Kısakürek (1904-1983)", *Cumhuriyet Devri İslâmî Türk Edebiyatı (1960-2000)*, Basılmamış Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, C. II, ss. 818-826.

Çalışkan, Adem (2015). "Üslûp ve Üslûpbilim Üzerine-2: Üslûp ve Üslûpbilimin Tarihçesi" (On Style and Stylistics-2: The Short History of Style and Stylistics), *Uluslararası Sosyal*

Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research, C. 8, S. 36, Şubat, ss. 27-80.

Çalışkan, Adem (2016). "Necip Fazıl Kısakürek'in '*Çile*' Adlı Şiiri ve Özümlemesi" (Necip Fazıl Kısakürek's Poem '*Çile*' (Anguish) and Its Analysis), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, C. 9, S. 42, Şubat, ss. 68-107.

Çandır, Muzaffer (2001). *Samet Ağaoğlu'nun Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 334 s.

Çeçen, Anıl (1990). *Atatürk'ün Kültür Durumu Halkevleri*, Ankara: Gündoğan Yayınları, 445 s.

Çeker, Alper (2008). *Cumhuriyet Dönemi Muhalif Türk Romanı: Balonun Davetsiz Konukları*, 1.bs., İstanbul: Özgür Yayınları, 136 s.

Çelik, Behçet (1998). "F. Celâlettin'in Öyküleri", *Virgül*, S. 10, Temmuz – Ağustos, ss. 68-70.

Çelik, Behçet (2005). "Esendal'ın Hikâyelerinde Bize Özgü Olan", *İmge Öyküler*, Yıl: 1, S. 2, Nisan – Mayıs, ss. 141-147.

Çelik, Günay (1993). *Peyami Safa'da Din ve Modernizm*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, Hüseyin (2000). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Sosyal Tenkit*, 1.bs., Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Çelik, Mehmet (2013). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Mürebbiye ve Şıpsevdi Romanlarında Yanlış Batılılaşma", *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Mecmuası*, C. 23, S. 1, Bahar, ss. 27-34.

Çelik, Müzeyyen (2015). "Necip Fazıl'ın Hikâyeleri ve Hikâyeciliği", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykü Yazan Şairler]*, Yıl: 12, S. 69, S. 69, Haziran-Temmuz, ss. 116-118.

Çelik, Tuğba (2000). "Batı Edebiyatında Ütopyalar ve 'Yalnızız' Romanı", *Türk Yurdu (Türk Romanı Özel Sayısı)*, S. 153-154, Mayıs – Haziran, ss. 286-289.

Çelik, Yakup – Emine Kolaç (ed.) (2012). "Gelenekçi Romanın Özellikleri ve Gelişimi / Gelenek ve Roman", *Çağdaş Türk Romanı*, 1.bs., Eskişehir: T.C.Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını, ss. 132-151.

Çelik, Yakup (2002). *Sait Faik ve İnsan*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 368 s.

Çelik, Yakup (2006). "Roman (1920-1960)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Ed. Talat Sait Halman ve diğ.), 1.bs., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, ss. 215-274.

Çeri, Bahriye (1996). *Türk Romanında Kadın: 1923-38 Dönemi*, İstanbul: Simurg Yayınları, 225 s.

Çeri, Bahriye (2007). *Bir Cihan Kaynanası: Nahid Sırrı Örik*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 496 s.

Çetin, Çetin (2012). "Peyami Safa'nın 'Fatih-Harbiye' Romanının Tahlili", *Vefatının 50. Yılında Peyami Safa Kitabı*, [Ed. Selim Altıntop – Rıza Bağcı – Can Şen], Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Matbaa Birimi, ss. 17-44.

Çetin, Nurullah (2004). "Türk Hikâyesinde Sosyalist Realizm (Toplumcu Gerçekçilik)", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik]*, Yıl: 1, S. 4, Ağustos-Eylül, ss. 52-71.

Çetin, Nurullah (2004). *Yeni Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 120 s.

Çetin, Sema (2000). *Fahri Celal'in Öykücülüğü*, Basılmamış Tüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Çetinkaya, Reyhan (1990). *'Hüküm Gecesi' İncelemesi*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

Çetinoğlu, Gülnaz (1997). *Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinde Mekân*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 232 s.

Çetişli, İsmail (1989). *Memduh Şevket Esendal –İnsan ve Eser*-, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, IV+460 s.

Çetişli, İsmail (1990). "Memduh Şevket Esendal'ın Romanlarında Aile", *Milli Kültür*, S. 78, Ankara, ss. 45-47.

Çetişli, İsmail (1991). *Memduh Şevket Esendal*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, X+207 s.

Çetişli, İsmail (2002). "Ölümünün 50. Yıldönümünde Memduh Şevket Esendal", *Türk Dili*, C. 83, S. 605, Mayıs, ss. 415-428.

Çetişli, İsmail (2004). *Metin Tahlillerine Giriş / 2 –Hikâye-Roman-Tiyatro*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 360 s.

Çevik, Adem (2005). "Peride Celal (1916-)", *Edebiyatçılarımızdan İtiraflar*, 1.bs., İstanbul: Sütun Yayınları, ss. İçinde.

Çolak, Ali (2005). "Refik Halid'i Neden Sevdim?", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 40-42.

Çoruk, Ali Şükrü (1995). *Cumhuriyet Devri Türk Romanında Beyoğlu*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 413 s.

Davies, Robertson (2004). "Seküler Edebiyat Olarak Roman" (The Novel As Secular Literature), (Çev.: Adem Çalışkan), *Dinbilimleri, Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl: 4, S. 4, Ekim – Kasım – Aralık, ss. 223-234.

Değer, Murat (2015). "Sâmiha Ayverdi ve Azize Caferzâde'nin Tarihî Romanlarının Dil ve Üslûp Özellikleri", *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 11, Nisan, ss. İçinde.

Demir, Ahmet (2006). *Sosyal Gerçekçilik Anlayışı ve Sadri Ertem'in Roman ve Hikayelerinde Yapı, Tema, Anlatım*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 944 s.

Demir, Ahmet (2008). "Toplumcu Gerçekçi Objektiften Yansıyan Bir Anadolu Fotografı: *Bacayı İndir Bacayı Kaldır*", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S. 1, Mart, ss. 65-80.

Demir, Deniz Cenk (2011). *Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında 31 Mart Olayının Temsili*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı, IX+302 s.

Demircan, Serdar (2013). *Türk Romanında Dinler ve İnançlar (1924-1928)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat Anabilim Dalı, X+197 s.

Demirci, İbrahim (2001). "Romanımızın 27 Yılına Bakış (1923-1950)", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Türk Romanı Özel Sayısı]*, Yıl: 6, S. 65-66-67, Mayıs – Haziran – Temmuz, s. 58-66.

Demirel, İsmail (2009). "Metafizk Derinlikten Toplumdal Eleştiriye: Necip Fazıl Hikâyesi", *Yedi İklim, Sanat, Kültür, Edebiyat [Dergisi]*, S. 233, Ağustos, ss. 56-63.

Demirhan, Nezahat (1999). *Cumhuriyetin Onuncu Yılının Türk İnkılâp Tarihinde Yeri ve Önemi*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, 182 s.

Demiryürek, Meral (2006). "Paşazade Bir Muharrir: Sermet Muhtar Alus, Hayatı ve Eserleri Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 11, S. 22, Ankara, ss. 217-288.

Demiryürek, Meral (2006). *Sermet Muhtar Alus, Hayatı – Sanatı – Eserleri*, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 568 s.

Demiryürek, Meral (2007). *Bir İstanbul Bilgesi Sermet Muhtar Alus 1887-1952*, 1.bs., İstanbul: Kitap Yayınevi, 547 s.

Derviş, Suat (1986). "Çocukluğum, Meslek Hayatım, Çektiklerim", *Tarih ve Toplum*, S. 29, Mayıs, ss. 18-24.

Dervişoğlu, Sinan (2004). *Türkiye Komünist Partisi 1926 Viyana Konferansı*, İstanbul: Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı, 224 s.

Dikici, Ali (2006). "İbadet Dilinin Türkçeleştirilmesi Bağlamında Türkçe Ezan Denemesi ve Buna Gösterilen Tepkiler" (The Experiment of the Turkish Ezan within the Context of Conversion of the Language of the Workship into Turkish and the Reactions to This Experiment), *İ.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 10, İstanbul, ss. 77-104.

Dikici, Ülviye (2005). *Kemal Bilbaşar'ın Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 277 s.

Dirlikyapan, Jale Özata (2010). *Kabuğunu Kıran Hikaye / Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı*, 1.bs., İstanbul: Metis Yayınları, 196 s.

Dizdaroğlu, Hikmet (1965). "Ölümünün 13. Yıldönümünde Memduh Şevket Esendal", *Türk Dili*, C. 14, S. 164, Ankara, ss. 546-562.

Doğan, Abide (1989). *Aka Gündüz*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, IX+189 s.

Doğan, Abide (2000). *Cahit Uçuk, Hayatı, Sanatı Eserleri*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 457 s.

Doğan, Mehmet H. (1975). "Öykücü Sabahattin Ali", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 84-93.

Doğramacı, Hüseyin (2007). "Aka Gündüz'ün Yayımlanmamış Millî Mücadele Hikâyeleri", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları*, S. 7, Güz, ss. 107-121.

Doksat, Recep (1962). "Birinci Ölüm Yılında Ünlü Yazar ve Düşünür Peyami Safa", *Yol*, S. 2, Haziran, s. 21.

Durakbaşa, Ayşe (2007). *Halide Edip Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, 3.bs., İstanbul: İletişim Yayınları.

Durakbaşa, Ayşe (2012). *Halide Edib: Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, 5.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 262 s.

[Duru], Kâzım Nâmi (1933). "İnkılâp Edebiyatı", *Varlık*, C. 1, S. 1, 15 Temmuz, s. 3.

[Duru], Kâzım Nâmi (1934). "İnkılâp Edebiyatı", *Ülkü*, C. 3, S. 13, [Ankara] Mart, ss. 46-53.

Durukan, Deniz (2009). "Reşat Enis / Afrodit Buhurdanında Bir Kadın", *Varlık Kitap Eki*, S. 204, Mayıs, s. 18.

Duymaz, Ali (2016). "Sabahattin Ali'nin İlk Öyküsü 'Horoz Mehmet'", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 187, Eylül-Ekim, ss. 76-83.

Dündar, Hülya (2009). *Nahit Sırrı Örik'in Romanlarında Narsisist Entrikalar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 328 s.

Dündar, Leyla Burcu (2015). "Seksen Yıldır Durmayan Tramvay: Fatih-Harbiye", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*, C. 108, S. 759, Mart, ss. 73-76.

Ebci, Hikmet Münir (1943). *Kendi Yazılarıyla Refik Halid*, İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi.

Ekiz, Osman Nuri (1984). *Refik Halit Karay, Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, İstanbul: Gökşin Yayınları, 180 s.

Ekiz, Osman Nuri (1999). *Refik Halit Karay*, İstanbul: Toker Yayınları, 180 s.

Eliuz, Ülkü (2016). "Sıkıştırılmış Felsefe: Aynadaki Yalan" (The Compressed Philosophy: Aynadaki Yalan), *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Research*, S. 15, Ocak-Haziran, ss. 61-81.

Elmas, Nazım (2010). "Memduh Şevket Esendal'ın Hikâyelerindeki Tasvirlerde Anlatıcıların Durumu ve Konumu", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic*, Vol. 5, Issue 4, İstanbul, ss. 1049-1062.

Emil, Birol (1984). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Şahıslar Dünyası 1 (Harabelerin Çiçeği'nden Gökyüzü'ne),* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Emil, Birol (1989). *Reşat Nuri Güntekin*, Türk Büyükleri Dizisi: 114, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 1046.

Enginün, İnci (1986). *Halide Edib Adıvar*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Enginün, İnci (1987). "Edebî Eser Kahramanı Olarak Atatürk", *Uluslararası Atatürk Sempozyumu*, 21-23 Eylül.

Enginün, İnci (1991). *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 2.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları.

Enginün, İnci (1995). *Halide Edip Adıvar'ın Eserlerinde Doğu ve Batı Meselesi*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 619 s.

Enginün, İnci (2002). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 3.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 460 s.

Erdağı, Selma (2008). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 'Yaban' Adlı Romanının Metindilbilimsel Çözümlemesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kars: Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, 155 s.

Erdem, Örgür (yay. haz.) (2012). *Kadro, Aylık Fikir Mecmuası, Tıpkı Basım 1932-1934*, İstanbul: İleri Yayınları, 3017 s.

Erden, Aysu (1998). *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*, Ankara: Gündoğan Yayınları, 175 s.

Erdoğan, Türkan (2004). *Peyami Safa ve Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Toplumsal Cinsiyet*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, 581 s.

Ergün, Sadettin Nüzhet (1937). *Aka Gündüz, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Ülkü Basımevi.

Erişenler, Satı (1975). "Refik Halit Karay'ın Öyküleri", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 65-75.

Erksan, Metin (25.01.2000) " 'Yeşil Gece' 2000", *Cumhuriyet* Gazetesi, s. 2.

Ermolaev, Herman (1963). "The Emergence and the Early Evolution of Socialist Realism (1932-1934)" (Toplumcu Gerçekçiliğin Ortaya Çıkışı ve İlk Yayılışı), *California Slavic Studies* [Kaliforniya Slav Araştırmaları], Berkeley: University of California Press, pp. 141-142.

Ermolaev, Herman (1963). *Soviet Literary Theories, 1917-1934: The Genesis of Socialist Realism* [Sovyet Edebiyat Teorileri, 1917-1934: Toplumcu Gerçekçiliğin Oluşumu], Berkeley: University of California Press.

Ertan, Temuçin F. (2007). "Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında Laiklik", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 39, Mayıs, ss. 409-423.

Ertan, Timuçin Faik (1994). *Kadrocular ve Kadro Hareketi,* Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

[Ertem], Sadri Etem (1933). *Bir Varmış, Bir Yokmuş*, 1.bs., İstanbul: Maarif Vekaleti, Devlet Matbaası, 157 s.

Ertit, Volkan (2014). "Evrenselleştirilmiş -Klasik- Sekülerleşme Teorisi" (Universalized –Classical- Secularization Theory), *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi / Mustafa Kemal University Journal of Graduate School of Social Sciences*, Vol. 11, Issue: 27, s. 104.

Ertop, Konur (1985). "Eski Bir Zamanın Tanığı: Fahri Celâl", *Hürriyet Gösteri*, S. 56, Temmuz, ss. 74-76.

Esenkaya, Ahmet (1995). *İnönü Dönemi Laiklik Politikası (1938-1950)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 174 s.

Etikcan, Nesibe (1976). *Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Gelenekler ve Görenekler*, Bitirme Tezi, Samsun: Samsun Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

[Fındıklıoğlu], Ziyâeddin Fahri (1927). "Sanatın Mâhiyet ve Menşei", *Hayat*, C. 1, Nr. 18, 31 Mart.

Gariper, Cafer – Yasemin Küçükcoşkun (2008). *"II.Meşrutiyet Döneminde Yayımlanan Nur Baba Romanı ve Yarattığı Akisler", Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences of Turkish World*, S. 47, ss. 45-78.

Gariper, Cafer (2015). "Sabahattin Ali'nin Kağnı Hikâyesiyle Nâzım Hikmet'in Kuvayı Milliye Destanı'nda Kağnı Öğesi Etrafında Kimi Metinlerarasılıklar", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 14, Temmuz – Aralık, ss. 81-90.

Geçer, İlhan (1987). *Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Gemili, V. (2018). "Sait Faik'in Ylnızlığı ve 'Küçük İnsanlar'ı" (Sait Faik's Loneliness and His 'Commoners'), *Turkish Studies – International Periodical For The Language and History*

of Turkish or Turkic, Language/Literature – Dil/Edebiyat, Vol. 13, Issue 12, Spring, pp. 177-214.

Genç, Başak Ocak (1994). *Türkiye Cumhuriyeti'nin Laikleşme Sürecinde Dinde Ulusal Dil Sorunu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.

Gezgin, Hakkı Süha (1997). "Edebî Portreler: Ercümend Ekrem", *Edebî Portreler* [Haz. Beşir Ayvazoğlu], İstanbul: Timaş Yayınları, ss. 90-92.

Göçgün, Önder (1987). "Atatürk ve Edebiyat", *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, C. 3, S. 9, Eylül, ss. 563-607.

Göçgün, Önder (1987). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanları ve Romanlarındaki Şahıs Kadrosu*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Göçgün, Önder (1990). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gök, Hacı Veli (2011). *Atatürk ve İnönü Dönemi Kültür Politikaları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı.

Gökgür, Serap (1997). *İnönü Türkiyesi'nde Din-Devlet İlişkisi (1938-1950)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 126 s.

Gökman, Muzaffer (1966). *Hüseyin Rahmi Gürpınar: Açıklamalı Bibliyografya*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Göktulga, Fahri Celâlettin (1968). *Avur Zavur Kahvesi*, İstanbul: Ahmet Sait Kitabevi.

Göktürk, Halil İbrahim (1987). *Mithat Cemal Kuntay*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Göleç, Mustafa (2008). *Sait Faik'in İstanbul'u*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., 132 s.

Göleç, Mustafa (2008). *Samiha Ayverdi'nin İstanbul'u*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., 150 s.

Görkem, İsmail (1977). "Peyami Safa ve Romanları", *Hisar*, S. 167, Kasım, ss. 20-22.

Gözcü, Sevim (2004). *Ayaşlı İle Kiracıları'nda Anlatıcı Sorunsalı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, VI+88 s.

Göze, Ergün (1993). *Peyami Safa: Hayatı, Şahsiyeti, Tesiri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gözütok, Türkan Kodal (2007). "Refik Halit'ten Cumhuriyet Dönemi Hikâyecilerine (1919-1940) Kasaba Olgusu", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 4, S. 2, Haziran, ss. 73-93.

Gül, Meltem (2015). "Sait Faik Abasıyanık'ın Semaver Adlı Hikâyesinde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümleri / Appearances of Cohesive Text Linguistics in Sait Faik Abasıyanık Story 'Semaver'", *JASSS: The Journal of Academic Social Science Studies*, Nu. 31, Winter II, pp. 135-148.

Güler, Turan (2016). *Türk Romanında Tasavvuf (1980-2000)*, 1.bs., İstanbul: Kitabevi Yayınları, 697 s.

Gümüş, Semih (1998). *Öykünün Bahçesi*, İstanbul: Adam Yayınları.

Gün, Kerem (2002). *Peyami Safa'nın Yalnızız Romanında Ruh ve Beden Sorunsalı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, VIII+98 s.

Günay, Çimen (2001). *Toplumcu Gerçekçi Türk Edebiyatında Suat Derviş'in Yeri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Günaydın, Yusuf Turan – Selma Günaydın (2015). "Peyami Safa Bibliyografyası (1334/1918-2014)", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa]*, Yıl: 19, S. 217, Ocak, ss. 413-452.

Günay-Erkol, Çimen (2014). "Cemiyet Hayatı ve Muhayyile: Suat Derviş'in Edebiyat Anlayışı", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 5-9.

Gündağ, Özlem Tarhan (2009). *Guy de Maupassant ve Sait Faik Abasıyanık Öykülerindeki Ortak İzlekler ve Karşılaştırmalı İçerik Çözümlemeleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karşılaştırmalı Edebiyat Anabilim Dalı, 108 s.

Gündüz, Osman (2005). "10.Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, ss. 377-516.

Gündüz, Osman (2006). "Roman / 1960 Sonrası", *Türk Edebiyatı Tarihi,* (Ed. Talat Sait Halman ve diğ.), 1.bs., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, ss. 275-374.

Güner, Âgâh Oktay (1984). "Sâmiha Ayverdi Üzerine", *Türk Edebiyatı,* S. 127, Mayıs, ss. 24-30.

Güner, Semra (1994). *Mahmut Yesari'nin Bir Tefrika Romanı: Şeytan Tüyü (Metin-İnceleme)*, Bitirme Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, IX+149 s.

Güneş, Mehmet (2016). *Sabahattin Ali'nin Eserlerinin Kaynakları*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 119 s.

Güneş, Mustafa (2009). *Aka Gündüz'ün Roman, Hikâye ve Tiyatrolarında Sosyal Meseleler (1909-1958)*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, VIII+359 s.

[Güntekin], Reşat Nuri (1344/1928). *Yeşil Gece*, 1.bs., İstanbul: Sühûlet Kütübhânesi, Akşam Matbaası, 310+2 s.

Güntekin, Reşat Nuri (1946). *Miskinler Tekkesi*, 1.bs., İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 203 s.

Günyol, Vedat Günyol (1945) "Kıyaslama Yoluyla Sabahattin Ali'nin Hikâyeciliği ve Romancılığı", *Yücel*, S. 103, Mayıs, ss. 80-84.

Gür, Alim – Bedia Koçakoğlu (2015). "Giriş", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı* [Ed. Alim Gür – Erhan Engin], 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, ss. 13-19.

Gür, Murat (2013). *Metinlerarası İlişkilerle Çok Sesli Bir Peyami Safa Romanı: Yalnızız*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir: Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 131 s.

Güzel, Bekir (2015). "Ahmet Altan'ın *Kılıç Yarası Gibi* Romanı İle Ercüment Ekrem Talû'nun *Kodaman* Romanı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme" (A Comparative Literary Analysis of the Novels *Kılıç Yarası Gibi* by Ahmet Altan and *Kodaman* by Ercümend Ekrem Talû), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 10 / 4, Winter, pp. 559-574.

Haksal, Ali Haydar (1993). "Necip Fazıl ve Öyküsü", *Yedi İklim, Sanat, Kültür, Edebiyat [Dergisi]*, [Ebubekir Eroğlu Özel Sayısı], C. 5, S. 39, Haziran, ss. 3-5.

Halman, Talat S. (2011). *A Millennium of Turkish Literature: A Concise History* [Türk Edebiyatının Bin Yılı: Kısa Tarih], Edited by Layne L. Syracuce: Warner, Syracuse University Press, 170 s.

Harmancı, Abdullah (2010). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öyküleri ve Öykücülüğü*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Harmancı, Abdullah (2011). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Öykülerinde Toplumsal Eleştiri", *Turkish Studies / International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 6/1, Winter, ss. 1240-1247.

Hasdedeoğlu, Mehmet Onur (2008). *Toplumcu Gerçekçilik ve Sabahattin Ali'nin Hikâye Kişileri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 174 s.

Hayber, Abdülkadir (1993). *Halide Edip, Yakup Kadri ve Reşat Nuri'nin Romanlarında Nesil Çatışmaları*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 410 s.

Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik], Yıl: 1, S. 4, Ağustos – Eylül 2004.

Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Bir Tereddüdün Aydını Peyami Safa], Yıl: 19, S. 217, Ocak 2015, 484 s.

Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Susturalamayan Ses Sabahattin Ali], Yıl: 22, S. 253, Ocak 2018.

Hepgüner, Bekir (Devam ediyor). *2000 Sonrası Hikâyesinde Mekân-İnsan ve İnanç Çatışması*, Devam Eden Doktora Tezi, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Hilmi Ziya (1927). "Beşerî Edebiyâtın Ma'şerî Esâsları", *Felsefe ve İctimâ'iyyât Mecmû'ası*, Yıl: 1, S. 5, Teşrîn-i Sânî, ss. 372-373.

Hisar, Abdülhak Şinasi (1957). "Ercüment Ekrem Talu'ya Dair Hatıralar", *Türk Yurdu*, S. 264, ss. 548-550.

Ildır, Münevver (2014). *Samiha Ayverdi'nin Romanlarında Kadın ve Eğitim*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, 112 s.

Issı, A.Cüneyt (2011). *Fahri Celâl'in Hikâyeciliği: II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Taşan Duyarlık*, Roza Yayınevi, İstanbul, 320 s.

Issı, Ahmet Cüneyt (2004). "Hikâyeci Fahri Celâl (Göktulga)", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzün Tarihsel Bağlamı I]*, Yıl. 1, S. 2, Nisan-Mayıs, ss. 127-135.

Işıkay, Ömrüm (2012). "*Anadolu'da Bir Gece* İle *On Dört Yaşında Bir Adam* Hikâyelerinin Mukayeseli İncelenmesi ve Peyami Safa'nın Hikâyeciliği Üzerine Birkaç Söz", *Vefatının 50.Yılında Peyami Safa Kitabı* [Ed. Selim Altıntop, R. Bağcı, Can Şen], Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celal Bayar Üniversitesi Matbaa Birimi, ss. 81-86.

İbrişim, Deniz Gündoğan (2016). "Pastoral Dramadan Çoklu Performansa: 'Uğultulu Tepeler' ve 'Kar Beyaz' Uyarlamalarına Karşılaştırmalı Bakış", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1302, 1 Mart, ss. 18-25.

İldeş, Özgür (2011). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Şıpsevdi Romanında Schopenhauer Etkileri / Schopenhauer Influences in Hüseyin Rahmi Gürpınar's Şıpsevdi Novel", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol. 4, Issue 16, Winter, ss. 178-190.

İleri, Rasih Nuri (1986). "Suat Derviş: Saadet Baraner", *Tarih ve Toplum*, S. 29, Mayıs, ss. 17-18.

İleri, Selim (1969). "Sabahattin Ali'nin Hikâyeleri", *Yeni Dergi*, S. 53, Şubat, ss. 142-150.

İleri, Selim (1975). "Kiralık Konak", *Yeni Ufuklar*, S. 264, Eylül, ss. 38-43.

İleri, Selim (1975). "Öykümüzde Bir Sevecenlik Fırtınası: Reşat Nuri Güntekin", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 75-84.

İleri, Selim (1975). "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı],* Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 1-29.

İleri, Selim (1994). *Peride Celal'e Armağan*, İstanbul: Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık, 233 s.

İleri, Selim (2005). "Refik Halid İçin Notlar", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 30-35.

İleri, Subhi Nuri (1998). *Yeni Edebiyat Sosyalist Gerçekçilik*, İstanbul: Scala Yayıncılık, 357 s.

İlhan, Oğuzhan Atilla (2011). *Cumhuriyet İdeolojisinin Oluşmasında Kadro Dergisi ve Kadro Hareketinin Rolü*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, VII+91 s.

İlkin, Selim ve İlhan Tekeli (2003). *Bir Cumhuriyet Öyküsü – Kadroculari ve Kadro'yu Anlamak*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

İmer, Cihat (der.) (1981). *Atatürk'ten Seçme Sözler*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

İmzasız (03.07.2011). "Sâmiha Ayverdi – Hayatı, Fikirleri, Eserleri", http://www.samihaayverdi.org .

İslam, Aysenur (1998). "Baslangıcından Günümüze Modern Türk Hikâyesi", *Türk Yurdu*, [Özel Sayı / Cumhuriyetimizin 75. Yılı Kutlu Olsun], C.18, S. 134, Ekim, ss.133-144.

İslam, Ayşenur Külahlıoğlu (2000). *Hikayeci Bekir Sıtkı Kunt*, Ankara: Grafiker Yayınları.

İslam, Ayşenur Külahlıoğlu (2005). "8.Cumhuriyet Dönemi Türk Hikayesi", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı (1839-2000),* [Haz.: Ramazan Korkmaz – Hülya Argunşah – Ali İhsan Kolcu – Ayşenur Külahlıoğlu İslam – Cafer Gariper – Osman Gündüz – Tarık Özcan], 2.bs., Ankara: Grafiker Yayınları, ss. 321-356.

İslam, Ayşenur Külahlıoğlu (2007). "Öykü (1920-1960)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, (Ed. Talat Sait Halman ve diğ.), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, C. 4, ss. 425-448.

İşçi, Günseli Sönmez (2014). "Suat Derviş Edebiyatı", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, s. 4.

İşçi, Günseli Sönmez (2015). *Yıldızları Seyreden Kadın: Suat Derviş Edebiyatı*, 1.bs., İstanbul: İthaki Yayınları, 339 s.

İşgüven, Mine Mutlu (1995). "Sait Faik'in "Saadet" Adlı Öyküsünde Gösterge Bilimi İlkelerinin Uygulanışını Sergileyen Bir Çözümleme Örneği", *Türk Dili*, S. 520, Nisan, ss. 366-374.

İyigün, Gülüzar (2011). *Refik Halit Karay'ın Hikâyelerinde Değişim*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 95 s.

James, C. Vaughan (1973). *Soviet Socialist Realism: Origins and Theory* [Sovyet Toplumcu Gerçekçiliği: Kaynakları ve Teori], London: Macmillan; New York: St. Martin's Press.

Kabaklı, Ahmet (1994). *Türk Edebiyatı (Hikâye ve Roman)*, C. 5, 1.bs., İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 979 s

Kacıroğlu, Murat (2008). *Millî Mücadele ve Erken Dönem Cumhuriyet Romanı (Yapı ve Tema 1919-1928)*, 1.bs., İstanbul: Kriter Basım Yayın Dağıtım, 578 s.

Kacıroğlu, Murat (2011). *Türk Öykücülüğünde 1940 Kuşağı ve Toplumcu-Gerçekçi Yönelişler*, 1.bs., Sivas: Âsitan Yayıncılık, 450 s.

Kaftan, Ekrem (ed.) (2011). *Türk Romanından Bir Demet İstanbul*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş., 242 s.

Kahraman, Âlim (1983). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyesi - I", *Mavera, Aylık Edebiyat Dergisi* [Necip Fazıl'a Rahmet Özel Sayı], S. 80 – 81 – 82, Temmuz – Ağustos – Eylül, ss. 121-126.

Kahraman, Âlim (1983). "Necip Fazıl'ın Hikayesi-II", *Mavera, Aylık Edebiyat Dergisi*, C. 7, S. 83, Ekim, ss. 26-30.

Kahraman, Âlim (1985). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyesi", *Bir Duyarlığın Çağdaş Biçimleri İncelemeler,* 1. bs., İstanbul: Akabe Yayınları, ss. 49-50.

Kahraman, Âlim (1998). "Hikâye / c-Yeni Türk Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Hayal-Hilafiyat, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 17, ss. 493-501.

Kahraman, Hasan Bülent (2000). "Cumhuriyet Edebiyatı Epistemolojisi: Kısıtlamalar ve Bir Yaklaşım Önerisi", *Varlık, Edebiyat ve Kültür Dergisi*, S. 1109, 1 Şubat, ss. 46-51.

Kahraman, Hasan Bülent (2000). "Yitirilmemiş Zamanın Ardında: Ahmet Hamdi Tanpınar ve Muhafazakâr Modernliğin Estetik Düzlemi", *Doğu-Batı, Düşünce Dergisi*, Yıl: 3, S. 11, Mayıs – Haziran – Temmuz, s. 20.

Kahraman, Hasan Bülent (2000). *Türk Şiiri, Modernizm, Şiir*, 1.bs., İstanbul: Büke Yayınları.

Kanter, Muhammet Fatih (2008). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 575 s.

Kaplan, Mehmet – İnci Enginün – Zeynep Kerman – Necat Birinci – Abdullah Uçman (1982). *Atatürk Devri Türk Edebiyatı*, c. I-II, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XXXVI+651; 653-1328 s.

Kaplan, Mehmet (1953). "Şimdi Sevişme Vakti", *İstanbul*, S. 1, Kasım.

Kaplan, Mehmet (1965). "Büyük Cinayet", *Hisar, Aylık Fikir ve Sanat dergisi*, S. 21, Eylül, s. 5.

Kaplan, Mehmet (1973). *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Kaplan, Mehmet (1976). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar*, C. 1, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 578 s.

Kaplan, Mehmet (1978). *Edebiyatımızın İçinden*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 313 s.

Kaplan, Mehmet (1978). *Nesillerin Ruhu*, 4.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları, 285 s.

Kaplan, Mehmet (1984). *Hikâye Tahlilleri*, 2.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 416 s.

Kaplan, Mehmet (1984). *Şiir Tahlilleri II / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, 4.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaplan, Mehmet (1987). *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar*, C. 2, 1.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kaplan, Ramazan (1988). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Kara, Ahmet (2015). "Kenan Hulusi Koray'ın Korku ve Fantastik Öyküleri", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Gölgede Kalanlar],* Yıl: 12, S. 68, Nisan-Mayıs, ss. 128-131.

Kara, Esra (2009). *Ercüment Ekrem Talu'nun Hikâyelerinde Kadın-Erkek İlişkilerinin Mizahi Dille Eleştirisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 394 s.

Kara, Funda (2009). "Metin Olarak Onuncu Yıl Nutku", *Türkoloji Kültürü*, C. 2, S. 4, Yaz, ss. 55-82.

Kara, Mustafa (2002). *Metinlerle Günümüz Tasavvuf Hareketleri*, 1.bs., İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kara, Mustafa (2014). *Metinlerle Günümüz Tasavvuf Hareketleri (1839-2009)*, 4.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 621 s.

Karaalioğlu, Seyit Kemal (1980). *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi / Cumhuriyet'ten Günümüze*, C. III, İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi, 813 s.

Karaalioğlu, Seyit Kemal (1983). *Özetli/Örnekli Türk Romanları*, İstanbul: İnkılap ve Aka, 319 s.

Karaburgu, Oğuzhan (2001). *Reşat Nuri Güntekin'in Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve edebiyatı Anabilim Dalı, 137 s.

Karaca, Alaattin (2005). *Geçmiş Zaman Olur Ki (Ercümend Ekrem Talu'nun Anıları),* 1.bs., Ankara: Hece Yayınları.

Karaca, Birsen (1994). *Rus Edebiyatında Nikolay Gavriloviç Çernisevski'nin 'Ştodelat' (Ne Yapmalı), Yengevi İvanoviç Zamyatin'in 'Mıy' (Biz) ve Türk Edebiyatından Pyami Safa'nın 'Yalnızız' Eserinde Ütopya*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karadeniz, İbrahim (2004). "Kenan Hulusi Koray Hikâyelerinin Korkulu Gerçekliği", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi*, Yıl: 1, S. 5, Ekim-Kasım, ss. 86-90.

Karaer, Nihat (1998). *Tam Bir Muhalif Refik Halit Karay*, İstanbul: Temel Yay.

Karagülle, Fırat (2012). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Anadolu'nun Sosyal ve Siyâsî Hayatı (1923-1940)*, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2012, 417 s.

Karagülle, Fırat (2014). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Anadolu'nun Sosyal ve Siyâsî Hayatı (1923-1940)*, İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 264 s.

Karagülle, Fırat (2015). *Erken Cumhuriyet Dönemi Romanında Anadolu İmgesi*, 1.bs., İstanbul: Kitabevi Yayınları, 390 s.

Karakoç, Sezai (1966). "Devrimler ve Edebiyatımız", *Diriliş*, S. 5, Ağustos, ss. 8-10.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri (12.1.1964). "Büyük Dostum Halide Edip", *Milliyet Gazetesi*, s. 2.

[Karaosmanoğlu], Yakup Kadri (1934). "Gene İnkılâp Edebiyatına Dâir", *Kadro, Aylık Fikir Mecmuası*, S. 26, [İstanbul] Şubat, ss. 27-29.

[Karaosmanoğlu], Yakup Kadri (1934). "İnkılâp Edebiyatı", *Kadro, Aylık Fikir Mecmuası*, C. 3, S. 25, [İstanbul] İkinci Kanun / Ocak, ss. 21-29.

[Karaosmanoğlu], Yakup Kadri (1943). "Inkılâp Edebiyatı", *Harman*, S. 3, [Ankara] Mayıs, s. 2.

Karataş, Turan (2001). "Peyami Safa'nın *Yalnızız* Romanı", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi (Türk Romanı Özel Sayısı)*, Yıl: 6, S. 65-66-67, Mayıs – Haziran – Temmuz, ss. 600-608.

Karay, Refik Halit (1956). *Kadınlar Tekkesi*, 1.bs., İstanbul: İstanbul Matbaası, 436 s.

Karpat, Kemal (1962). *Çağdaş Türk Edebiyatında Sosyal Konular*, İstanbul: Varlık Yayınları.

Kavaz, İbrahim (1990). *Sait Faik Abasıyanık: Yazar ve Eser*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 387 s.

Kavaz, İbrahim (1992). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyeciliği ve Hikâyelerinde Temalar", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Science*, C. 6, S. 1, Elazığ, ss.

Kavaz, İbrahim (1993). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hikâyeciliği ve Hikâyelerinde Temalar", *Yedi İklim, Sanat, Kültür, Edebiyat [Dergisi]*, C. 5, S. 43, Ekim, ss. 5-14.

Kavcar, Cahit (1969). "Çalıkuşu ve Türk Eğitimindeki Yeri", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,* C. 2, S. 1-4, Ankara, ss. 165-176.

Kavcar, Cahit (1972). "Bir Öğretmenin Romanı: Yeşil Gece", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 1, Ankara, ss. 167-187.

Kavcar, Cahit (1982). "Atatürk'ün Dil ve Edebiyat Konusundaki Görüşleri", *Ayko Eğitim Bilim Derleme*, C. 1, S. 2, Eylül, ss. 7-13.

Kaya, Ahmet İhsan (2010). *Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Romanlarının Gençlerin Duygusal Gelişimine Etkileri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, 629 s.

Kaya, Ahmet İhsan (2014). "Abdullah Ziya Kozanoğlu Romanları'nın Gençlerin Duygusal Gelişimine Etkileri", *Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 6, S.10, İlkbahar, ss. 133-154.

Kaygana, Mehmet (2006). "Acımak Romanı Üzerine Bir Tahlil Denemesi", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 1, Haziran, ss. 41-52.

Kayra, Cahit (2012). *'38 Kuşağı': Cumhuriyetle Yetişenler*, 3.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 748 s.

Keleş, Reyhan Elmas (2009). *Sermet Muhtar Alus'un Eserlerinde Sosyal Meseleler*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 322 s.

Kelkit, Neşe (2013). *Refik Halit Karay'ın Hikâyelerinde Yapı ve Tema*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 279 s.

Kılıçaslan, Ayşe Gül (2010). *Halikarnas Balıkçısı'nın Hikâye ve Romanlarında Mitolojik Unsurlar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 188 s.

Kınış, Mustafa (2000). *Peyami Safa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu İle Hermann Hesse'nin Stepkurdu Adlı Eserlerinde Arayış ve Kendini Gerçekleştirme Sorunu*, İstanbul: İnsan Yayınları.

Kırzıoğlu, Banıçiçek (1990). *Sâmiha Ayverdi, Hayatı ve Eserleri,* Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Kısakürek, Necip Fazıl (1944). *Vatan Şairi Namık Kemal*, 1.bs., İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi, 59 s.

Kısakürek, Necip Fazıl (1970). *Hikâyelerim / Saheserlerden Kırk Seçme*, 1.bs., İstanbul: Toker Yayınları, 270 s.

Kısakürek, Necip Fazıl (1972). *Senaryo Romanları,* 1.bs., İstanbul: Toker Yayınları, 357 s.

Kıymaz, Ahmet (1991). *Romanda Millî Mücadele (1918-1928 Arası)*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Kiraz, Sevil (2013). "Refik Halit Karay'ın Sanat ve Edebiyata Dair Eleştirel Yazıları", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 9, Ocak – Haziran, ss. 215-222.

Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Sait Faik 100 Yaşında / Sait Faik Kılavuzu], S. 94, Mayıs 2006, 148 s.

Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Refik Halid Karay], S. 144, Aralık 2010.

Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Sabahattin Ali 100 Yaşında], S. 102, Şubat 2007, 104 s.

Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Türk Romanında Karakterler – Tipler], S. 83, Mayıs 2005, 152 s.

Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Dosya: Varoluşçu Edebiyat], S. 86, Eylül 2005, 120 s.

Kitap-lık, Aylık Edebiyat Dergisi [Ölümünün 60. Yılında Peyami Safa / Doğumunun 80. Yılında Sevim Burak], S. 155, Aralık 2011.

Kocabıyık, Özlem (2006). *Nahit Sırrı Örik'in Romanlarında ve Hikâyelerinde Yapı ve İzlek*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 198 s.

Koç, Murat (2011). "Refik Halit Karay'ın Eserlerinde II. Meşrutiyet ve 'İttihat ve Terakki'", *TÜBAR: Türklük Bilimi Araştırmaları*, C. 30, Güz, ss. 209-232.

Kolcu, Ali İhsan (2008). "Cumhuriyet Sonrası Türk Öyküsü", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, ss. 14-16.

Kolcu, Ali İhsan (2008). "Cumhuriyet Sonrası Türk Romanı", *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, s. 17-20.

Kolcu, Ali İhsan (2008). *Cumhuriyet Edebiyatı II / Hikâye ve Roman*, 1.bs., Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, 480 s.

Komisyon (09.01.1936) "Mithat Cemal'e Sorarsanız", *Tan Gazetesi* içinde.

Komisyon (1936) "Mithat Cemal ve Üç İstanbul", *Aydabir*, No. 6 içinde.

Komisyon (1974). *Atatürk ve Halkevleri: Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 268 s.

Komisyon (1977). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 1, İstanbul: Dergâh Yayınları, 486+32 s.

Komisyon (1977). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 2, İstanbu: Dergâh Yayınları, 452+27 s.

Komisyon (1979). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 3, İstanbul: Dergâh Yayınları, 448+42 s.

Komisyon (1981). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 4, İstanbul: Dergâh Yayınları, 446+21 s.

Komisyon (1982). "Kozanoğlu, Abdullah Ziya", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 5, s. 408.

Komisyon (1982). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 5, İstanbul: Dergâh Yayınları, 446+21 s.

Komisyon (1984). *Suffe Kültür Sanat Yıllığı 1984* [Necip Fazıl Armağanı], İstanbul: Suffe Yayınları, 751 s.

Komisyon (1986). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 6, İstanbul: Dergâh Yayınları, 556++27 s.

Komisyon (1990). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 7, İstanbul: Dergâh Yayınları, 564+23 s.

Komisyon (1991). "Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı / Roman ve Hikâye", *Milliyet Edebiyat Ansiklopedisi*, İstanbul: Milliyet Tesisleri, ss. 62-68.

Komisyon (1994). *Cogito, Üç Aylık Düşünce Dergisi [Dosya: Laiklik]*, S. 1, Yaz.

Komisyon (1998). "Yiğiter, Ümran Nazif", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 8, s. 600.

Komisyon (1998). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler / İsimler / Eserler / Terimler*, C. 8, İstanbul: Dergâh Yayınları, 675+27 s.

Korat, Gürsel (1998). "1960'tan 1998'e Romanda Yeni Yönelişler", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Sempozyumu, 22-22 Kasım 1998, Ankara: Edebiyatçılar Derneği.

Korkmaz, Ramazan (1991). *Sabahattin Ali, İnsan ve Eser*, Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 372 s.

Korkmaz, Ramazan (1996). *Sabahattin Ali –İnsan ve Eser-*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 398 s.

Korkmaz, Ramazan (2016). *Sanahattin Ali: İnsan ve Eser*, 2.bs., İstanbul: Kesit Yayınları, 455 s.

Koşar, Emel (2008). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Batıl İnançlar*, İstanbul: Piya Art Yayıncılık.

Köprülüzâde Mehmed Fuad (1926). "İnkılâp ve Edebiyat", *Hayat Mecmûası*, C. 1, S. 5, 30 Kânûn-ı Evvel, ss. 82-83.

Körükçü, Muhtar (1966). "Esendal'ın Hikâyeleri", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, C. 33, S. 661, s. 16.

Kubbealtı Akademi Mecmuası [Sâmiha Ayverdi Hâtıra Sayısı], Yıl: 34, S. 2, Nisan 2005.

Kubbealtı Akademi Mecmuası [Yazı Hayatının 50. Yılında Sâmiha Ayverdi], Yıl: 17, S. 4, Ekim 1988.

Kuran, Şeyma Büyükkavas (2005). *Peyami Safa'nın Romanlarında Şahıslar Kadrosu*, Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 305 s.

Kuran, Şeyma Büyükkavas (2018), *Peyami Safa'nın İnsanları*, 1.bs., İstanbul: Ötüken Neşriyat, 406 s.

Kurt, Mustafa (2000). " 'Çıkrıklar Durunca' Başlayan Sadri Ertem", *Türk Yurdu (Türk Romanı Özel Sayısı)*, S. 153-154, Mayıs – Haziran, ss. 341-346.

Kurt, Mustafa (2001). *İlhan Tarus'un Hayatı ve Eserleri Üzerine Monografik Bir Çalışma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 241 s.

[Kurt], Şaziye Berin (1933). *Baybiçe*, 1.bs., İstanbul: Maarif Vekaleti, Devlet Matbaası, 35 s.

Kurtuluş, Akif (1996). *Politika ve Sanat*, İstanbul: Avesta Yayınları.

Kutlu, Mustafa (1968). *Sait Faik'in Hikâye Dünyası*, 1.bs., İstanbul: Hareket Yayınları.

Kutlu, Mustafa (1972). *Sabahattin Ali*, İstanbul: Dergah Yayınları.

Lahusen, Thomas (2015). "Socialist Realism (Soviet)" (Toplumcu Gerçekçilik (Sovyet)), *Literature and Politics Today: The Political Nature of Modern Fiction, Poetry, and Drama* [Edebiyat ve Günümüz Politikası: Modern Kurmaca, Şiir ve Dramanın Politik Mahiyeti], [Ed. M. Keith Booker], Santa Barbara, California, Denver, Colorado and Oxford: Greenwood Press, p. 302.

Leithart, Peter J. (2010). "Post-Secular Novels" (Seküler-sonrası Romanlar), *First Things*, 17 February (*Bkz*. http://www.firstthings.com/blogs/leithart/2010/02/post-secular-novels).

Lekesiz, Ömer (1997). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü / Öykücüler ve Öykü Anlayışları – Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 1, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 499 s.

Lekesiz, Ömer (1998). "Ana Hatlarıyla Cumhuriyet Dönemi Türk Öykücülüğü", *Yeni Türkiye, Cumhuriyet Özel Sayısı IV (Kültürel Değerlendirme)*, Yıl:4, S. 23-24, Eylül – Aralık, ss. 2919-2936.

Lekesiz, Ömer (1998). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü / Öykücüler ve Öykü Anlayışları – Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 2, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 532 s.

Lekesiz, Ömer (1999). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü / Öykücüler ve Öykü Anlayışları – Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 3, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 552 s.

Lekesiz, Ömer (2000). "Öykücülüğümüzde Dönemler", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 4, S. 46/47, Ekim /Kasım, ss. 17-25.

Lekesiz, Ömer (2001). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü / Öykücüler ve Öykü Anlayışları – Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 4, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 556 s.

Lekesiz, Ömer (2001). *Yeni Türk Edebiyatında Öykü / Öykücüler ve Öykü Anlayışları – Öyküler ve Çözümlemeleri*, C. 5, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 570 s.

Lekesiz, Ömer (2004). "Gözlemci/Eleştirel Gerçekçi Öykücü: Samim Kocagöz", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik]*, Yıl: 1, S. 4, Ağustos-Eylül, ss. 97-99.

Lekesiz, Ömer (2005). "1980-2000 Yılları Arasında Türk Hikâyeciliği", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: 1980 Sonrası Türk Öykücülüğü]*, Yıl. 2, S. 9, Haziran-Temmuz, ss. 45-50.

Lekesiz, Ömer (2005). "Arayış ve Arınış Olarak Metafizik Öyküler", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: A.H. Tanpınar, R. Özdenören, Y. Balku, T. Yücel, S. Ağaoğlu, S. Faik, G. Engin Öyküsü]*, Yıl. 2, S. 10, Ağustos-Eylül.

Lekesiz, Ömer (2006). *Kuramdan Yoruma Öykü Yazıları*, 1.bs., İstanbul: Selis Kitaplar, 255 s.

Levend, Âgâh Sırrı (1952). "Peyami Safa'nın Yeni Romanı 'Yalnızız'", *Türk Dili*, S. 1, Mart, ss. 22-30.

Levend, Âgâh Sırrı (1964). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Luker, Nicholas J. L. (ed.) (1988). *From Furmanov to Sholokhov: An Anthology of the Classics of Socialist Realism* [Furmanov'dan Sholokhov'a: Toplumcu Gerçekçilik Klâsikleri Antolojisi], Ann Arbor: Ardis, 508 p.

M.Ş. (1324/1908). "Veysel Çavuş", *Tanîn* Gazetesi, 4 Kanun-ı Evvel /17 Aralık.

Macit, Muhsin (2005). *Geleneğin İzleri: Modern Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, İstanbul: Kapı Yayınları, 194 s.

McClure, John A. (1995). "Postmodern/Post-Secular: Contemporary Fiction and Spirituality" (Postmodern/Post-Seküler: Çağdaş Kurmaca ve Maneviyat), *Modern Fiction Studies*, Vol. 41, No. 1, Spring, pp. 141-163.

Mendi, Kadrican (2011). "Reşat Nuri'nin 'Yeşil Gece' Romanı", *Tasfiye*, S. 27, Ocak içinde.

Mert, Necati (2000). "Refik Halit'in Muhalifliği, Sürgünlüğü ve Merkez-Taşra Açısından Hikâyeleri", *Bilgi, Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 1, ss. 59-82.

Mert, Necati (2004). "Sadri Ertem'in Dönemi, İdeolojisi, Duruşu ve Öyküleri", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik]*, Yıl: 1, S. 4, Ağustos-Eylül, ss. 76-85.

Mert, Necati (2004). "Samet Ağaoğlu'nun Öyküleri", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Türk Öykücülüğünde 'Ada'lar]*, Yıl: 1, S. 5, Kasım-Aralık, ss. 91-96.

Metin, Mustafa (2007). *Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun Tarihî Romanları (1923-1933)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı, 177 s.

Milliyet Gazetesi, S. 2751, Teşrinievvel 1933, s. 3.

Miyasoğlu, Mustafa (1998). *Roman Düşüncesi ve Türk Romanı*, İstanbul: Ötüken, 160 s.

Moran, Berna (1983). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış: Ahmet Mithat'tan A.H. Tanpınara*, 1.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 286 s.

Moran, Berna (1990). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-2: Sabahattin Aliden Yusuf Atılgan'a*, 1.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 248 s.

Moran, Berna (1994). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış-3: Sevgi Soysal'dan Bilge Karasu'ya*, 1.bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 138 s.

Morris, Paul D. (2005). "I.The Socialist Realist Representation of Reality" (Gerçekliğin Toplumcu Gerçekçi Temsili), *Repsentation and the Twentieth-Century Novel: Studies in Gorky, Joyce and Pynchon* [Temsil ve Yirminci Yüzyıl Romanı: Gorky, Joyce ve Pynchon Üzerine Araştırmalar], Würzburg: Verlag Königshausen & Neuman, p. 90.

Muzoğlu, Mehtap Köksalan (2001). *Samet Ağaoğlu'nun Hikâyeleri ve Hikâyeciliği Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 115 s.

Naci, Fethi (1995). *Reşat Nuri'nin Romancılığı*, İstanbul: Oğlak Yayınları.

Naci, Fethi (2000). *Sait Faik'in Hikâyeciliği*, İstanbul: Adam Yayınları.

Naci, Fethi (2011). *Reşat Nuri'nin Romancılığı*, 1.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 258 s.

Naci, Fethi (2013). *Yüz Yılın 100 Türk Romanı*, 6.bs., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 853 s.

Nalbantoğlu, Sevgi (2003). *Sait Faik ve John Steinbeck'in Hikâyelerinde Ortak Temalar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 117 s.

Narlı, Mehmet (2007). *Roman Ne Anlatır: Cumhuriyet Dönemi (1920-2000) Türk Romanı Üzerine Tematik Bir Tasnif ve Değerlendirme*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 303 s.

Nas, Halef (2006). *Modern Türk Şiirinde Geleneğin İzleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 177 s.

Necatigil, Behçet (1983). "Dünya Kadın Yılında Suat Derviş Üzerine Notlar", *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı 1976*, İstanbul: Tekin Yayınevi, Kardeşler Basımevi, ss.593-609.

Necatigil, Behçet (1993). "Cahit Uçuk", *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, 15.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, ss. 326-327.

Neuman, Justin (2014). *Fiction Beyond Secularism* [Laikliğin Ötesinde Kurmaca], Evanston and Illionis: Northwestern University Press, 257 p.

Noyan, Sema (2013). "Necip Fazıl'ın 'Aynadaki Yalan' Romanında Din ve Tasavvuf" (Religious and Mystic Elements in the Novel 'Aynadaki Yalan' (The Lie in the Mirror)", *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, Vol. 2, No. 3, (Karabük) September, ss. 215-236.

Noyan, Sema (2016). *Romanda Mistik Eğilimler*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 678 s.

Nutku, Uluğ (2006). "Atatürk'ün Onuncu Yıl Söylevinin Felsefi Önemi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi [Atatürk'ün Doğumunun 125. Yılı ve Cumhuriyetimizin 83. Yılı Özel Sayısı],* Muğla, ss. 11-16.

Ocak, Başak (1997). "İbadet Dilinin Türkçeleştirilmesi Aşamalarından Biri: Türkçe Ezan ve Uygulamaları", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 2, S. 6-7, Ocak, ss. 157-167.

Oğur, Erol (1997). *İlhan Tarus'un Hayatı ve Edebî Eserleri Üzerinde Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 313 s.

Oğuzkan, A.Ferhan (1979). *Yakup Kadri Karaosmanoğlu –Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İstanbul: Varlık Yayınları.

Okay, Cüneyd (2001). *Mavi Sürgüne Doğru – Halikarnas Balıkçısının Bilinmeyen Yılları 1921-1928*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Okay, M. Orhan (1998). "Cumhuriyet Devri Edebiyatı Üzerine Bazı Dikkatler", *Yeni Türkiye [Cumhuriyet Özel Sayısı IV / Kültürel Değerlendirme]*, Yıl: 4, S. 23-24, Eylül – Aralık, ss. 2892-2897.

Okay, Orhan (1985). "Elli Beş Yıl Sonra Filme Alınırken Dokuzuncu Hariciye Koğuşu", *Millî Kültür*, S. 51, Aralık, ss. 3-9.

Okay, Orhan (1985). "II.Peyami Safa: Dokuzuncu Hariciye Koğuşu", *Cumhuriyet Devri Hikâye ve Romanı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, ss. 15-25.

Okay, Orhan (1985). "II.Peyami Safa: Matmazel Noraliya'nın Koltuğu", *Cumhuriyet Devri Hikâye ve Romanı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, ss. 26-36

Okay, Orhan (1985). *Cumhuriyet Devri Hikâye ve Romanı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını.

Okay, Orhan (1990). 'Osman Cemal Kaygılı', *Büyük Türk Klasikleri*, İstanbul: Ötüken Yayınları, C. 12, ss. 281-283.

Okay, Orhan (1998). "Ağaoğlu, Samet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 1, s. 467.

Oksaçan, Halit Erdem (2015). *Devlet ve Devletçilik Tartışmaları İçinde Kadro Dergisi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 221 s.

Oktay, Ahmet (1984), "Toplumcu Gerçekçilik'in Bir Kuram Olarak Aşılmasına Doğru", *Çağdaş Eleştiri, Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 3, S. 7, Temmuz içinde.

Oktay, Ahmet (1986). *Toplumcu Gerçekçiliğin Kaynakları: Sovyetler Birliği ve Türkiye'de Toplumcu Gerçekçiliğin Doğuşu ve Gelişimi İle Yeni Edebiyat Dergisi'nin Yazın/Eleştiri/ Anlayışı ve Suat Derviş'in Kitap Yazıları Üzerine Eleştirel Bir Çalışma*, İstanbul: BFS Yayınları, 536 s.

Oktay, Ahmet (1991). *Sanat ve Siyaset*, İstanbul: Yön Yayıncılık.

Oktay, Ahmet (1993). *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı (1923-1950)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, VIII+1300 s.

Oktay, Metin (2008). *Aka Gündüz'ün Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 507 s.

Onal, İlknur Hatice (1997). *Halikarnas Balıkçısı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, IX+230 s.

Onaran, Mustafa Şerif (1975). "(Memduh Şevket) Esendal", *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz, ss. 34-44.

Onaran, Mustafa Şerif (2007). "100. Doğum Yıldönümünde İlhan Tarus'u Anımsamak", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, S. 120, Eylül, ss. 51-54.

Onsal, Nil (2003). "Sabahattin Ali'nin 'Kuyucaklı Yusuf'u İle Camilo Jose Cela'nın 'Pascual Duarte'nin Ailesi' Üzerine İzleksel Bir İnceleme", *Littera / Edebiyat Yazıları*, C. 13, Eylül, ss. 23-40.

Ozankaya, Özer (1993). *Türkiye'de Laiklik Atatürk Devrimlerinin Temeli*, 5.bs., İstanbul: Cem Yayınevi.

Öğüt, Hande (2015). " 'İçimizdeki Şeytan'a Feminist Eleştirel Bir Bakış-1", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 82, S. 1293, 1 Haziran, ss. 78-81.

Öğüt, Hande (2015). " 'İçimizdeki Şeytan'a Feminist Eleştirel Bir Bakış-2", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1294, 1 Temmuz, ss. 22-26.

Öğüt, Hande (2015). " 'İçimizdeki Şeytan'a Feminist Eleştirel Bir Bakış-3", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1296, 1 Eylül, ss. 22-24.

Öksüz, Elif (2011). *Mahmut Yesari'nin Romanlarında Yapı ve İzlek*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 324 s.

Ölçen, Ali Nejat (1988). *Halkevlerinin Yokedilişi*, Ankara: Halkevleri Genel Merkezi, 29 s.

Ölümünün 25. Yıldönümünde Halikarnas Balıkçısı, Antalya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Antalya, 1998.

Önal, Mehmet (1989). *Peyami Safa İmzalı Romanlarda Fiktif Yapı*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 556 s.

Öncü, Ali (2009). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Din Eğitimine Bakış (Halide Edip Adıvar Örneği)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalı, 128 s.

Önertoy, Olcay (1983). *Reşat Nuri Güntekin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 152 s.

Önertoy, Olcay (1984). *Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Önertoy, Olcay (1991). "Memduh Şevket Esendal'ın İlk Romanı *Miras*", *Türkoloji Dergisi*, C. 9, S. 1, ss. 9-18.

Önertoy, Olcay (1998). "Ünite 8: Cumhuriyet Döneminde Roman", "Ünite 9: Cumhuriyet Döneminde Öykü", *Türkçe Öğretmenliği Çağdaş Türk Edebiyatı*, Ünite 1-12 (Ed. Canan İleri), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, ss. 115-135, 137-163.

Öngören, Ferit (1983). *Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi (1923-1983)*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Örgen, Ertan (2003). *Türk Şiirinde Gelenek (1940-1973)*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 384 s.

Örik, Nahit Sırrı (1933). *Roman ve Hikâye Hakkında Bir Kalem Denemesi*, İstanbul: Varlık Neşriyat: No. 2.

Özalp, N. Ahmet (1999). "Edebiyatta Dirijizm: Çalıkuşu Operasyonu I", *Kaşgâr, Edebiyat Seçkisi*, S. 10, Temmuz, ss. 29-36.

Özalp, N. Ahmet (1999). "Edebiyatta Dirijizm: Çalıkuşu Operasyonu II", *Kaşgâr, Edebiyat Seçkisi*, S. 11, Ağustos, ss. 10-23.

Özbalcı, Mustafa (1968). "Refik Halit Karay: Fıkracılığı, Hikâyeciliği, Romancılığı", *Defne Dergisi*, S. 51-53.

Özbeyli, Deniz (2005). "Ölümünün 40. Yılında Refik Halid Karay (İstanbul Dışında Edebiyat)", *Varlık, Aylık Edebiyat Kültür Dergisi,* Yıl: 73, Sayı: 1173, 1 Haziran, ss. 66-68.

Özbolat, Abdullah (2012). "Bir Ulus Yaratmak: Erken Dönem Cumhuriyet Romanında Din Adamının Temsili" (Creating a Nation: Representation of Religious Functionary in Novel of Early Era Republican), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* [Mehmet Aydın Özel Sayısı], Vol. 7/4, Fall, pp. 2473-2483.

Özcan, Erdem (1992). *'Ateşten Gömlek' İncelemesi*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

Özcan, Recai (2014). *Mahmut Yesari: Hayatı ve Hikâyeciliği*, 1.bs., İstanbul: Kitabevi Yayınları, 406 s.

Özçelebi, Betül (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1923-1938*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XI+306 s.

Özçelebi, Hüseyin (1998). *Cumhuriyet Döneminde Edebî Eleştiri 1939-1950*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XI+332 s.

Özçelik, Burak (2003). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Sürgün (1923-1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 177 s.

Özdemir, Ahmet (2002). *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi*, İstanbul: Toker Yayınları, 944 s.

Özer, Hanife (2011). *12 Eylül 1980 Darbesinin Türk Romanına Yansımaları*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 289 s.

Özerdim, Nihat Sami (1957). "Ercüment Ekrem Talu", *Yeni Yayınlar Dergisi*, C. 2, S. 2 içinde.

Özfırat, Abbas (2009). *Türkiye'de Sivil Muhalefet: Kadro Hareketi (1932-1934),* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı, 277 s.

Özgen, Arif (2011). "Memleket Hikâyecisi Refik Halit Karay'ın 'Yatık Emine' Adlı Hikâyesi Üzerine Bir Tahlil Denemesi", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 6/3, Summer, ss. 1995-2011.

Özgenç, Mukadder (2013). "Sait Faik'in Öykülerinde Dil", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 43, Mayıs- Haziran, ss.

Özger, Mehmet (2012). *Türk Romanı'nda 12 Eylül*, 1.bs., İstanbul: Kaknüs Yayınları, 255 s.

Özgü, Melahat (1988). "Atatürk'ün Edebiyat ve Sanat Anlayışı", *Belleten*, 52, (204, Özel Sayı), Kasım, ss. 1133-1168.

Özgür, Ayla (1992). *Mahmut Yesari'nin Çulluk Romanı Üzerine Bir İnceleme (Metin ve Tahlil)*, Bitirme Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, IV+414 s.

Özgürel, Emine Gözde (2013). *Samiha Ayverdi'nin Romancılığı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 488 s.

Özkırımlı, Atilla (1982). "Suat Derviş", *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Cem Yayınevi, C. 2, ss. 367-368.

Özkırımlı, Atilla (1994). *Romanların Dünyasında*, 1.bs., Ankara: Ümit Yayıncılık, 239 s.

Özlem, Dilek (1994). *Mahmut Yesari'nin İki Tefrika Romanı: Yaşamaya Mahkum, Sevda Geceleri (Metin-İnceleme)*, Bitirme Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, IV+171 s.

Özlük, Nuran (2010). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatında Fantastik Roman*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 386 s.

Özmen, Makbule (2009). *Refik Halit Karay ve Memleket Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Bitirme Tezi, Ordu: Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, XIII+180 s. (Danışman: Yrd.Doç.Dr.Adem Çalışkan).

Özpay, Ahmet (2004). *Kemal Bilbaşar'ın Romancılığı*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 828 s.

Özturanlı, M. İskender (1999). "Atatürk ve Edebiyat", *Sanat Çevresi*, C. 21, S. 245, Mart, ss. 11-12.

Öztürk, Birsen (1996). *Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinde İnsan ve Tabiat*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 495 s.

Öztürk, Serdar (2006). "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Halk Kitaplarını Modernleştirme Çabaları", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, S. 21, s. 52.

Öztürk, Yakup (2015). *Sermet Muhtar Alus'un Eserlerinde İstanbul Mekân-Kimlik-Hafıza*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 949 s.

Öztürkçü, İbrahim (2018). "Midhat Cemal Kuntay'ın Kitaplaşmayan Bir Tefrikası: Fatih Sultan Mehmet", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, Yıl: 46, S. 536, Haziran, ss.

Paker, Saliha ve TOSKA, Zehra (1997). "Yazan, Yazılan, Silinen ve Yeniden Yazılan Özne: Suat Derviş'in Kimlikleri", *Toplumsal Tarih*, S. 39, Mart, ss. 11-22.

Parlak, Mustafa (1995). *Sadri Ertem Üzerine Monografik Bir Çalışma*, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 888 s.

Parlatır, İsmail (1973). "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Konular", *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi, [Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Dili ve Yazını Özel Sayısı]*, C. 29, S. 266, Kasım, ss. 124-131.

Parlatır, İsmail (1974). "Cumhuriyet Döneminde Türk Hikâyeciliği", *Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Anma Kitabı, Ankara Üniversitesi,* Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, ss. 89-98.

Peker, Yılmaz (1981). "Atatürk ve Edebiyat", *Kemalizm*, S. 225, Nisan, ss. 16-18.

Perçinoğlu, Ömer (1952). "Mahmut, Şevket Esendal", *Yeni Yeditepe*, S. 15, İstanbul, s. 4.

Potur, B. Şamil (2005). "Samet Ağaoğlu Olmak", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: A.H. Tanpınar, R. Özdenören, Y. Balku, T. Yücel, S. Ağaoğlu, S. Faik, G. Engin Öyküsü]*, Yıl. 2, S. 10, Ağustos-Eylül, ss. 93-96.

Ramiç, Alena (2001). "*Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*'nda Soyunan Ruh", *Dergâh, Aylık Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi*, S. 139, Eylül, ss. 8-11.

Rathbun, Carole (1973). *The Village in the Turkish Novel and Short Story 1920 to 1955* [Türk Roman ve Kısa Hikâyesinde Köy 1920-1955], The Hague: Mouton, 192 p.

Reddy, Nilüfer Mizanoğlu (1996). "Çalıkuşu: Feminist Bir Okuma", *Kuram*, S. 10, Ocak, s. 75.

Resmî Gazete, S. 2437, 26 Haziran 1933, s. 1.

Resmî Gazete, S. 2530, 16 Teşrinievvel 1933, s. 1.

Safa, Peyami (1938). *Türk İnkılâbına Bakışlar*, Ankara: Kanaat Kitabevi.

Sâfî (1928). *Türk'ün Yeni Amentüsü*, Ankara: Hâkimiyet-i Milliyye Matbaası, 60 s. (Sâfî'nin Moinz Kohen (1883-1961) olduğu ifade edilmiştir.)

Sağlık, Şaban (1998). *Popüler Roman ve Estetik Roman Kavramları Açısından Esat Mahmut Karakurt İle Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanları Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı.

Sağlık, Şaban (2004). "İletişim Kavramı Açısından 'Popüler Romanlar' ve 'Estetik Romanlar'", *Bilim ve Aklın Işığında Eğitim*, S. 57, Kasım, ss. 30-37.

Sağlık, Şaban (2010). *Bir Popüler Romancı Esat Mahmut Karakurt, Bir Estetik Romancı Ahmet Hamdi Tanpınar*, 1.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 305 s.

Salihoğlu, Mehmet (1971). "Ulusal Edebiyatımızda ve Sanatımızda Halkevlerinin Yeri", *Halkevleri Dergisi*, C. 5, S. 58, Ağustos, ss. 2-3, 32.

Sanay, Ayşe Belkıs (2002). *Mithat Cemal Kuntay, Hayatı, Sanatı ve Eserleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XIII+218 s.

Sargılıgil, Feryal (2014). " 'Kara Kitap' ve 'Hiçbiri' Romanları Üzerinden Suat Derviş'i Anlamaya Çalışmak", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 16-17.

Sarı, İsa (2008). *Yeni Türk Edebiyatı-VI/Ders Notları*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, s. 2 (*Bkz.* http://www.isa-sari.com , s. 2/11).

Sarıçelik, Rahime (2015). "Sabahattin Ali Roman Karakterlerindeki Kadınsılık-Erkeksilik ve Cinsel Yönelimler", *İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 9, ss. 129-142.

Sarıçelik, Rahime (2016) "*İçimizdeki Şeytan* Romanında Kadınlık ve Erkeklik", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Yıl: 24, S. 187, Eylül-Ekim, ss. 146-151.

Sarıçelik, Rahime (2016). " 'Kuyucaklı Yusuf' ve Hegemonik Erkeklik", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 84, S. 1307, 1 Ağustos, ss. 81-85.

Sarıçelik, Rahime (2016). "Sabahattin Ali'de Toplumsal Cinsiyet Teorisine İlişkin İzlenimler", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1302, 1 Mart, ss. 69-73.

Sarıçiçek, Mümtaz (1995). *Reşat Enis Aygen, Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 469 s.

Sarıçiçek, Mümtaz (2009). *Romantik Bir Toplumcu Gerçekçi Öncü Reşat Enis Aygen: Hayatı ve Eserleri*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 383 s.

Savcı, Bahri (1941). "İnkılâp Edebiyatında İnkılâp", *Bağ*, C. 1, S. 4, [İzmir] Aralık, ss. 3-4.

Scott, H. G. (ed.) (1977). *Soviet Writers' Congress 1934: The Debate on Socialist Realism and Modernism in the Soviet Union* [Sovyet Yazarlar Kongresi 1934: Sovyetler Birliğinde Toplumcu Gerçekçilik ve Modernizm Üzerine Tartışma], London: Lawrence and Wishart. (Bu eserin birinci baskısı 1935'te yapılmıştır).

Semih, Mehmet (1994). *Türk Gülmece Öyküleri Antolojisi*, İstanbul: Yön Yayıncılık, s. 63.

Serdar, Ali (2007). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Ahlak Sorunsalı*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, VIII+197 s.

Sevengil, Refik Ahmet (1944). *Hüseyin Rahmi Gürpınar, Hayatı, Hatıraları, Eserleri, Münakaşaları, Mektupları*, İstanbul: Hilmi Kitabevi.

Sevim, Bilgen Aydın (2010). "Fahri Celalettin Göktulga'nın Öyküleri: Toplumsal Anomi ve Kadınla Erkek Arasındaki İletişimsizlik / Fahri Celalettin Göktulga's Stories: Social Anomie and Lack of Communication Between Woman and Man", *Uluslararası Sosyal Araltırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research [Woman Studies / Special Issue]*, Vol. 3, Issue 13, ss. 16-32.

Sevinçli, Efdal (1974). "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Konular' Üstüne Notlar" (Kitaplar-Tenkit), *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi,* C. 29, S. 269 Şubat, ss. 461-464.

Sevinçli, Efdal (1990). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, İstanbul: Yaba Yayınları.

Sımaz-Sönmez, Cahide (2004). "Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları ve 26 Ekim 1933 Tarihli Genel Af Yasası" (Celebration of Tenth Anniversary of The Republic And The Amnesty of October 26th 1933), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 33-34, Mayıs-Kasım, ss. 89-101.

Sınar, Alev (2003). *Türk Roman ve Hikâyesinde İkinci Dünya Savaşı*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 253 s.

Sınar, Alev (2007). *Aka Gündüz'ün Romanlarında Kadın*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 278 s.

Singh, Amardeep (2006). *Literary Secularism: Religion and Modernity in Twentieth-Century Fiction* [Edebî Laiklik: Yirminci Yüzyıl Kurmacasında Din ve Modernlik], Newcastle: Cambridge Scholars Press, 185 p.

Siniavski, Andrei (1967). *Sosyalist Realizm* [Çev. S. Türker], İstanbul: Habora Kitabevi, 77 s.

Sizgen, Berna Akyüz (2009). *Mithat Cemal Kuntay ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında İstanbul*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, X+287 s.

Soğukömeroğulları, Mehmet (2006). *Reşat Enis Aygen'in Romanlarında Toplumcu Gerçekçilik,* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 120 s.

[Solok], Cevdet Kudret (1979). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Tanzimat'tan Meşrutiyet'e Kadar (1859-1910)*, C. 1, 3.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, 390 s.

[Solok], Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (1859-1959) / Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Kadar (1911-1922)*, C. 2, 4.bs., İstanbul: Varlık Yayınları, 459 s.

[Solok], Cevdet Kudret (1981). *Türk Edebiyatından Seçme Parçalar*, 2.bs., İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri Koll. Şti.

[Solok], Cevdet Kudret (1990). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman / Cumhuriyet Dönemi (1923-1959)*, C. 3, 1.bs., İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 485 s.

Solak, Ömer (2009). "Erken Cumhuriyet Öyküsü: Atatürk Dönemi (1923-1938)", *Türk Öykücülüğü İncelemeleri-1,* 1.bs., Konya: Tablet Kitabevi, ss. 14-17.

Solak, Ömer (2012). *Cumhuriyet Dönemi Romanında Merkez-Taşra Çatışması*, Konya: Aybil Yayınları, 207 s.

Solak, Ömer (2014). *Cumhuriyet Dönemi Romanında Merkez-Taşra Çatışması*, İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 264 s.

Soysal, İ. (1984). "Dr.Fahri Celal Göktulga", *Sanat Olayı*, S. 20, Ocak, s. 18.

Sönmez, Sevengül (haz.) (2009). *A'dan Z'ye Sabahattin Ali*, 1.bs., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2009, 519 s.

Sulu, Nejla (2009). *Cumhuriyet'in Kuruluş Yıllarında Kadro ve Ülkü Dergilerinin Temsiliyeti ve İşlevleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmarara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Kalkınma İktisadı ve İktisadî Büyüme Bilim Dalı, VI+117 s.

Sürgit, Büşra (2014). *Bir Edebiyat Dergisi Olarak Mavera ve Mavera Topluluğu*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 906 s.

Şahin, Elmas (2010). "Balzac İle Esendal'ın Kiracıları: Goriot Baba ve Ayaşlı İle Kiracıları Adlı Romanlara Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 42, Erzurum, ss. 123-131.

Şahin, İbrahim (1998). "Cumhuriyet Devri Türk Romanının Ana Çizgileri", *Yedi İklim*, S. 134, Ekim, ss. 173-191.

Şahin, Mehmet (1983). "Kiralık Konak", *Millî Kültür*, S. 42, Ekim, ss. 38-42.

Şahin, Veysel (2007). "Roman Tekniği Bakımından Yaban", *e-Journal of New World Sciences*, S. 3, July, pp. 179-196.

Şahin, Veysel (2008). "Kurmaca Tekniği Bakımından Halide Edip Adıvar'ın Handan Romanı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 18, S. 2, Elazığ, ss. 99-126.

Şahin, Veysel (2010). "Peyami Safa'nın 'Fatih-Harbiye' Adlı Romanında Simgesel Değerler", *Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences of Turkish World*, S. 55, Güz, ss. 147-164.

Şahin, Veysel (2010). *Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Yapı ve İzlek*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 749 s.

Şahin, Veysel (2011). "Kimliksel Değerlerin Çatıştığı Mekan: 'Sinekli Bakkal' Romanında Yapı ve İzlek", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, [Prof.Dr.Ramazan Korkmaz Armağanı],* Vol. 6/3, Summer, ss. 1549-1580.

Şahyazıcı, İnci (1991). *Mahmut Yesari'nin Yedi Gün ve Yeni Kitap'taki Eserleri (Metin – Tahlil)*, Bitirme Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 18+595 s.

Şapolyo, E. Behnan (1935). "Atatürk ve Rönesans İnkılâp Edebiyatı", *Çığır*, S. 29-30, [Ankara] Mayıs – Haziran, ss. 10.

Şapolyo, Enver Behnan (1934). *Cumhuriyetin Onuncu Yıl Dönümü Nasıl Kutlandı*, Ankara: Hakimiyet-i Milliye Matbaası.

Şeker, Bahattin - Mitat Durmuş (2009). "Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Fransız Edebiyatından İzler" (Evidences of French Literature in the Novels of Reşat Nuri Güntekin), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature, and History of Turkish or Turkic*, Vol. 4/1-I, Winter, pp. 561-590.

Şeker, Bahattin (2006). "Yeşil Gece ve Gerçek", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 23, C. 1, Ankara, ss. 243-256.

Şen, Cafer (2012). *Türk Romanında Felsefî Açılımlar*, 2.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, 799 s.

Şen, Can (2008). "Peyami Safa'nın Hikâyeciliği Üzerine Bir İnceleme", *Türk Dili*, C. 96, S. 684, Aralık, ss. 577-581.

Şen, Hasan (2008). *Cumhuriyet'in Modernleşme İdeolojisi ve Bir Muhalefet Söylemi Olarak İslâmi Gelenek: 1923-1960 Dönemi*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, 308 s.

Şen, Vildan (2005). *Osman Cemal Kaygılı'nın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 246 s.

Şengil, Salim (1952). "Esendal'ın Hayatı", *Seçilmiş Hikâyeler*, S. 5, Haziran, ss. 7-8.

Şengül, Mehmet Bakır (2001). *Refik Halit Karay'ın Hikâyelerinde Sosyal Tenkit*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 113 s.

Şimşek, Sefa (2002). *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi: Halkevleri 1932-1951*, Ankara: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 254 s.

Tâhirü'l-Mevlevî (2012). *Matbûât Âlemindeki Hayatım / İstiklâl Mahkemesi Hatıraları* [Haz. Nurcan Boşdurmaz], 1.bs., İstanbul: Büyüyenay Yayınları, 433 s.

Tane, Vahit (2012). *Selahattin Enis Atabeyoğlu'nun Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 408 s.

Tanpınar, Ahmet Hamdi (1933). "Necip Fazıl ve Kop Dağındaki Dükkanı", *Varlık*, S. 1, 13 Temmuz, s. 15.

Tanrı(nın)kulu, Abdullah (1974). *Hüseyin Rahmi Gürpınar*, İstanbul: Toker Yayınları.

Tarancı, Cahit Sıtkı (1940). *Peyami Safa: Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi.

Tarım, Rahim (1986). *Ercüment Ekrem Talu'nun Romanlarında Millî Mücadele*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Tarım, Rahim (1991). "Ercüment Ekrem Talu Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, S. 6, İstanbul, ss. 245-309.

Tarus, İlhan (1967). "Kendi Kaleminden Yaşamöyküsü", *Yeditepe*, S. ?, Mart.

Taş, Fahri (1988). *Sait Faik Abasıyanık*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, (Özellikle ss. 27-66 arası geniş bir Bibliyografya'yı içerir).

Taş, Songül (1998). *Samim Kocagöz, Yazar – Eser – Üslûp*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XIII+271 s.

Taşbaş, Fatih Alper (2015). "Bir Kalem İşçisinin Anatomisi: '*Mahmut Yesari'nin Hayatı ve Hikâyeciliği*'" (Kitap Tanıtımı), *Yeni Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 12, Ekim, ss. İçinde.

Taşkıran, Fadime (1997). *Sinekli Bakkal üzerine Bir İnceleme*, Bitirme Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğtim Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.

Tatarlı, İbrahim – Rıza Mollof (1969). *Hüseyin Rahmi'den Fakir Baykurt'a Marksist Açıdan Türk Romanı*, İstanbul: Habora Kitabevi Yayınları, 275 s.

Tatarlı, İbrahim (1983). "Ölümünün 10. Yıldönümünde Suat Derviş Üzerine Bir İnceleme", *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı 1976*, İstanbul: Kardeşler Basımevi, ss. 607-612.

Tekin, Aslan (2005). *Edebiyatımızda İsimler*, Ankara: Elips Yayınları.

Tekin, Mehmet (1990). *Peyami Safa'nın Roman Sanatı ve Romanları Üzerinde Bir Araştırma*, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.

Tekin, Mehmet (1997). *Romancı Yönüyle Orhan Pamuk ve Yeni Hayat*, Konya: Özeğitim Yay.

Tekin, Mehmet (1999). *Romancı Yönüyle Peyami Safa*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Tekin, Mehmet (2013). "Tuhaf ve Tutarsız Bir Roman: Sodom ve Gomore", *Dergâh, Aylık Edebiyat, Sanat, Kültür Dergisi*, S. 276, Şubat, ss. 14-17.

Tekin, Mehmet (2016). *Peyami Safa İle Söyleşiler,* 1.bs., Konya: Çizgi Kitabevi, 142 s.

Temizkan, Oğuz (2006). *Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Arası Eğitim Faaliyetleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı, VIII+121 s.

Terras, Victor (1992). "The Twentieth-Century: The Era of Socialist Realism, 1925-53" (Yirminci Yüzyıl: Toplumcu Gerçekçilik Devri, 1925-53), *The Cambridge History of Russian Literature* [Cambridge Rus Edebiyatı Tarihi], [Ed. Charles E. Moser], Cambridge: Cambridge University Press, p. 492.

Tertz, Abram [Andrei Siniavsky] (1961). *On Socialist Realism* [Toplumcu Gerçekçilik Üzerine], Trans. by George Dennis, New York: Pantheon.

Tevfikoğlu, Muhtar (1993). *Fahri Celâl Göktulga*, Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Timuçin, Afşar (2011). *Öykü ve Romanlarıyla Sabahattin Ali*, İstanbul: Bulut Yayınları.

Toker, Şevket (1983). "Şıp Sevdi Romanı", *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. II, İzmir, ss.148-172.

Toker, Şevket (1990). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Alafranga Tipler*, İzmir: Ege Üniversitesi Yay.

Toker, Şevket (1991). " 'Sodom ve Gomore' Romaında Dini İmajlar", *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. VI, İzmir, ss. 47-64.

Toker, Şevket (1996). *Romancı Yönüyle Mahmut Yesari*, İzmir: Ege Üniveristesi Basımevi, 243 s.

Toker, Yalçın ve diğ. (1984). *Peyami Safa*, İstanbul: Toker Tayınları.

Toksoy, Nurcan (2007). *Halkevleri: Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak*, İstanbul: Orion Yayınevi, 539 s.

Topdaş, Fatma (2012). *Suat Derviş Baraner'in Romanlarınında İzleksel Kurgu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 143 s.

Tosun, İbrahim - Ali Koç (2012). "Fatih Harbiye Romanına Edebiyat Sosyolojisi Açısından Bir Bakış", *Tunceli üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1, S. 1, Güz, ss. 53-54.

Tosun, Necip (1991). "1990'da Türk Romanı / 1990 Romanında Ana İzlekler / Ateizm – İslâm'a Çarpık Bakış", *Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı 1991*, Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, ss. 341-343.

Tosun, Necip (2004). "Bozuk Düzen, Sömürü, Despotizm Gölgesinde İnsanlık Manzaraları: Sabahattin Ali Öyküsü", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Öykümüzde Toplumcu Gerçekçilik]*, Yıl: 1, S. 4, Ağustos-Eylül, ss. 92-96.

Tosun, Necip (2004). "Gazeteci Öykücü: İlhan Tarus", *Hece öykü, İki Aylık Öykü Dergisi [Dosya: Türk Öykücülüğünde 'Ada'lar]*, Yıl: 1, S. 5, Kasım-Aralık, ss. 97-100.

Tosun, Necip (2013). *Öykümüzün Kırk Kapısı*, 1.bs., Ankara: Hece Yayınları, 352 s.

Tuncer, Hüseyin (1996). *Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı*, C. I-II, İstanbul: Akademi Kitabevi.

Tuncor, Ferit Ragıp (1983). "Aka Gündüz (Enis Avni)", *Yeni Defne*, C. 2, S. 20, İstanbul, ss. 3-9.

Tural, Sadık K., Zeynep Kerman, M. Kayahan Özgül (1987). *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

Turinay, Necmettin (1996). "Türk Romanında Milli Mücadele", *Geleneğin Dünyası Yeniliğin Ufukları*, 2.bs., Ankara: Akçağ Yayınları, ss. 220-227.

Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı], Yıl. 25, C. 32, S. 286, 1 Temmuz 1975.

Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi [Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı], Yıl. 26, C. 34, S. 298, 1 Temmuz 1976.

Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay], Yıl: 33, S. 386, Aralık 2005, ss. 30-51.

Türkeş, Mustafa (1999). *Kadro Hareketi – Ulusçu Bir Sol Akım*, Ankara: İmge Kitabevi.

Türkeş, Ömer (2001). "Güdük Bir Edebiyat Kanonu", *Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce II: Kemalizm*, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 428.

Türkmen, Mahmut (2008). *Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun 1933'ten Sonraki Tarihî Romanlarının İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı, 280 s.

Türkmenoğlu, Sevgül (2013). "Romanda Etkilenmenin Sınırları: Üç İstanbul ve Triumvira / The Edges of Impression in Novel: Three Istanbul and Triunvira", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, C. 6, S. 26, Bahar, ss. 580-587.

Tüzer, İbrahim (2007). "Kimliklerin Çatıştığı Mekân: 'Kiralık Konak' ve Evini/Evrenini Arayan Nesiller", *Bilig, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi / Journal of Social Sciences of Turkish World*, S. 41, Bahar, ss. 225-239.

Tüzer, İbrahim (2011). "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın 'Mürebbiye'sinin Hallerinden Anlatının Unsurlarına", *Turkish Studies / International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Vol. 6/3, Summer, ss. 1277-1285.

Uç, Himmet (2005). "Yakup Kadri'nin Hikâyeleri", *İlmi Araştırmalar, Dil ve Edebiyat İncelemeleri*, S. 19, Bahar, ss. 149-163.

Uçman, Abdullah (1977). "Bilbaşar, Kemal", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, C. 1, ss. 428-429.

Uçman, Abdullah (2005). "Refik Halid'in İki Mektubu", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi [Dosya: Refik Halit Karay]*, Yıl: 33, S. 386, Aralık, ss. 48-51.

Uğur, Selda (2016). "Memduh Şevket Esendal'ın Romanları", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 61, Mayıs – Haziran, ss.

Uğur, Veli (2013). *1980 Sonrası Türkiye'de Popüler Roman*, 1.bs., İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 348 s.

Uğurcan, Sema (1989). "Aka Gündüz (1885-1958)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Ahlak-Amarı, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 2, ss. 208-209.

Uğurlu, Seyit Battal, DEMİR, Selvi (2013). "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Tekke ve Zaviyeler" (Darvish Lodges in the Republicican Era Turkish Novel), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, Vol. 6, Issue: 24, Winter, ss. 367-379.

Uluğtekin, Melahat Gül (2010). *İzlek ve Biçem İlişkisi Açısından Suat Derviş Romanlarının Türk Edebiyatındaki Yeri*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, IX+319 s.

Ulutaş, Ejder (2016). "Sosyoloji ve Edebiyat Kavşağında Peyami Safa Romanları" (Peyami Safa Novels on Crossroad of Sociology and Literature), *OPUS: Uluslar arası Toplum Araştırmaları Dergisi / International Journal of Society Researches*, C. 6, S. 10, ss. 251-270.

Unan, Nimet (ed.) (1989). *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri (1906-1938)*, I-III, Ankara: Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları / Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, C. II, s. 318.

Uraz, Murad (1939). *Esad Mahmud: Hayatı, Şahsiyeti, Seçme Eserleri ve Eserlerinden Parçalar*, İstanbul: Sühulet Kitabevi.

Uraz, Murat (1937). *Aka Gündüz, Hayatı, Şahsiyeti, Eserleri ve Eserlerinden Parçalar*, İstanbul: Semih Lütfi Erciyes Suhulet Kit.

Uraz, Murat (1940). *Sadri Ertem, Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi.

Uraz, Murat (1941). *Kadın Şair ve Muharrirlerimiz*, İstanbul: Nümune Matbaası.

Uslu, A. Didem (2012). "Peyami Safa'nın 'Canan'ı", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, Mart – Nisan, ss.

Uslu, Ahmet (2012). "Kadro Dergisi: Dil ve Edebiyat Anlayışı" (The Magazine 'Kadro': The Perspective of Language and Literature), *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol: 7/2, Spring, pp. 1103-1114.

Uyguner, Muzaffer (1964). *Sait Faik Abasıyanık*, İstanbul: Varlık Yayınları.

Uyguner, Muzaffer (1968). *Halide Edip Adıvar, Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İstanbul: Varlık Yayınları.

Uyguner, Muzaffer (1989). "Esendal'ın Ayaşlı İle Kiracıları Konusunda Görüşleri", *Hürriyet Gösteri*, S. 102, Mayıs, ss. 62-65.

Uyguner, Muzaffer (1992). *Sabahattin Ali, Yaşamı, Sanatı, Yapıtlarından Seçmeler*, 1.bs., Ankara: Bilgi Yayınevi, 136 s.

Uyguner, Muzaffer (1993). "110.Doğum Yıldönümünde Esendal'ın Öykücülüğü", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, C. 59, S. 1028, ss. 18-19.

Uyguner, Muzaffer (1993). *Reşat Nuri Güntekin*, Ankara: Bilgi Yayınları.

Uygur, Selda (2016). "Türk Romanında Bir Düzenbozucu: Reşat Enis Aygen", *Sözcükler, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 63, Eylül – Ekim, ss. 33-37.

Uzun, Meral Sema (2001). *Romancı Yönüyle Suat Derviş*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 464 s.

Üçkarakaya, Nuray Odacı (2002). *Bekir Sıtkı kunt'un Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 241 s.

Ülkü, İrfan (1981). "Peyami Safa'nın Hikâyeciliği", *Türk Edebiyatı*, S. 92, s. 6.

Ünal, Yenal (2012). *Refik Halit Karay'ın Eserlerine Yansıyan Düşünce Dünyası*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, 309 s.

Üner, Ayşe Melda (2008). "Hüseyin Rahmi Gürpınar Romanlarında 'Şık' Delikanlılar", *TÜBAR: Türklük Bilimi Araştırmaları*, C. 24, Güz, ss. 251-269.

Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş], Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan 2014, ss. 4-38.

Vural, Selma Ayvaz (2002). *Halide Edip Adıvar'ın Romanlarında Dini Tip ve Karakterler*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 159 s.

Werth, Nicholas (2002). *1917 Rus Devrimi* [Çev.: Esra Özdoğan], İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 160 s.

Yakar, Aytekin (1973). *Türk Romanında Millî Mücadele*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 130 s.

Yakupoğlu, Leyla (2013). *Necip Mahfuz'un es-Sülasiyyesi (Üçleme) ile Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Kiralık Konak Adlı Romanının Karşılaştırılması*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Arap Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, 170 s.

Yalçın, Alemdar (2002). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920-1946*, Ankara: Akçağ Yayınları, 336 s.

Yalçın, Alemdar (2003). *Siyasal ve Sosyal Değişmeler Açısından Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2000,* Ankara: Akçağ Yayınları, 671 s.

Yalçın, Murat (ed.) (2001). *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi,* 2 Cilt, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Yamakoğlu, Cihan (1987). *Mahmut Esat Bozkurt (1892-1943),* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, IX+163 s.

Yamantürk, Esen (2005). *Hikâyeci Yönüyle Suat Derviş*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Yanardağ, Merdan (1988). *Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi*, İstanbul: Yalçın Yayınları.

Yanaş, Gürkan (2011). "Peyami Safa'nın Yalnızız Adlı Romanında Bir Çatışma Unsuru Olarak İdeolojik ve Düşünsel Yapı", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, Yıl: 3, S. 5, Ocak – Haziran, ss. 131-152.

Yardım, Mehmet Nuri (1997). *Refik Halit Karay*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 160 s.

Yardım, Mehmet Nuri (2000). "Memleket Hikâyecisi Refik Halit Karay", *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi [Türk Öykücülüğü Özel Sayısı]*, Yıl: 4, S. 46 / 47, Ekim – Kasım, ss. 331-340.

Yavuz, Ali (2010). *Osman Cemal Kaygılı'nın Eserlerinde İstanbul*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 127 s.

Yavuz, Ayşe Duygu (2014). "Suat Derviş'in Kaleminden Aşkın Mutlak Kimyası: Efendi-Köle Diyalektiği", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi [Unutulmaya Direnen Yazar: Suat Derviş],* Yıl: 81, S. 1279, 1 Nisan, ss. 24-26.

Yavuz, Ayşe Duygu (2016). "Halide Edib Romancılığında Aşk-Dava İkiliğinde Kadın Rolündeki Kırılmalar: 'Vurun Kahpeye'", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi*, Yıl: 83, S. 1305, 1 Haziran, s. 49.

Yavuz, Hilmi (1973). "Fahri Celâl'in Bütün Hikâyeleri", *Milliyet Sanat*, S. 54, 16 Kasım, s. 14.

Yavuz, İbrahim Ulvi (1999). *Ana Hatlarıyla Türkiye'de Roman Sanatı ve Gelişimi Üzerine Bir Deneme*, İstanbul: Beka Yayınları, 272 s.

Yazıcı, S. (1955). "Ediplerimizle Konuşmalar: Peyami Safa", *Yirminci Asır*, C. VII, S. 173, içinde.

Yesari, Mahmut (1964). "Türk Edebiyatı: *Yenigün*'den", *Türk Dili, Aylık Dil ve Yazın Dergisi [Roman Özel Sayısı-I]*, C. 13, S. 154, Temmuz, ss. 646-648, özellikle, s. 648.

Yeşil, Kamil (2015). "Günümüz Türk Edebiyatında Gelenek ve Geleneği Yenileyenler", *Hece Öykü, İki Aylık Öykü Dergisi*, Yıl: 12, S. 71, Ekim – Kasım, ss. 10-21.

Yetiş, Kâzım (1993). *Sâmiha Ayverdi, Hayatı ve Eserleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, XII+208 s.

Yıkan, Zülfikar Uğur (2004). *Peyami Safa'nın Server Bedi İmzalı Romanları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Yıldırım, Çiğdem (2003). *Halikarnas Balıkçısı'nın Hikâyelerinde İnsan*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 146 s.

Yıldırım, Emel İlhan (2013). *Memduh Şevket Esendal'ın Hikâyelerinde Bürokrasi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 170 s.

Yıldırım, Emre (2012). "Nev-Yunanilik ve Akdeniz Kimliği / Yakup Kadri", *Modern Cumhuriyetin Kimlik Arayışları: Kayıp Kimliğin Peşinde Mavi Anadoluculuk Hareketi*, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, ss. 172-198.

Yıldırım, İlteriş (2007). *Türk Modernleşmesi ve Türk Solu: Kadro Hareketi Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, VI+112 s.

Yıldız, Alpay Doğan (2009). *Popüler Türk Romanları / Kerime Nadir – Esat Mahmut Karakurt – Muazzez Tahsin Berkand*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 271 s

Yıldız, Alpay Doğan (2010). *Popüler Türk Romanları / Kerime Nadir – Esat Mahmut Karakurt – Muazzez Tahsin Berkand*, 1.bs., İstanbul: Dergah Yayınları, 271 s.

Yıldız, Hakkı Dursun (ed.) (1989). *Doğumunun 100. Yılında Yakup Kadri Karaosmanoğlu*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, 239 s.

Yılmaz, Arif (2010). "Sosyal ve Siyasi Değişmeler Açısından Peyami Safa'nın Mahşer Romanı", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları / Modern Turkish Literature Researches*, S. 3, Ocak-Haziran, ss. 39-57.

Yılmaz, Ayfer (2006). *Nahit Sırrı Örik, Hayatı – Sanatı – Eserleri*, Ankara: Ürün Yayınları, 596 s.

Yılmaz, Durali (1983). "Roman Geleneği ve 'Aynadaki Yalan'", *Türk Edebiyatında Necip Fazıl Kısakürek, Hayatı-Sanatı-Çilesi Hakkında Tüm Yazılar* [Ed. Osman Selim Kocahanoğlu], İstanbul: Ağrı Yayınları, ss. 424-425.

Yılmaz, Ensar (2008). *Yakup Kadri'nin Romanlarında Türkiye'nin Toplumsal Değişim Süreci*, İstanbul: Birey Yayıncılık, 144 s.

Yılmaz, Mehmet Serhat (2009). *Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu Örneği),* Ankara: Berikan Yayınevi, 256 s.

Yılmaz, Mustafa - Yasemin Doğaner (2006). "1961-1973 Yılları Arasında Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 37-38, Mayıs – Kasım, ss. 247-299.

Yılmaz, Mustafa - Yasemin Doğaner (2006). "Demokrat Parti Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar 1950-1960", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 11, S. 22, Ankara, ss. 151-204.

Yılmaz, Mustafa - Yasemin Doğaner (2007). *Cumhuriyet Döneminde Sansür (1923-1973),* Ankara: Siyasal Kitabevi, 288 s.

Yılmaz, Mustafa (1998). "Cumhuriyet Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar (1923-1945)-I", *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi [Dosya: Tarihi Türk Dillerinin Sözlükleri]*, Yıl: 3, S. 6, Ankara, ss. 53-80.

Yılmaz, Mustafa (2000) "İsmet İnönü Döneminde Bakanlar Kurulu Kararı İle Yasaklanan Yayınlar 1945-1949", *KÖK, Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 2, Güz, ss. 35-62.

Yiğitoğlu, Mustafa (2012). "Refik Halid Karay'ın *Yatık Emine* Adlı Hikâyesinde Görülen Ahlak Problemleri", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Vol. 7/1, Winter, ss. 2087-2099.

Yumuşak, Firdevs Canbaz (2013). "Kenan Hulusi Koray'ın Korkutan Öyküleri", *Millî Folklor, Üç Aylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 25, S. 97, Güz, ss. 135-144.

Yusoğlu, Nebahat (2013). "Reşat Nuri'den Kitaplarında Olmayan İki Öykü", *Kitap-lık, İki Aylık Edebiyat Dergisi*, S. 170, Kasım – Aralık, ss.72-75 ("Baskın", ss. 72-74; "Unutulmuş İskele", ss. 75-76).

Yücebaş, Hilmi (1957). *Bütün Cepheleriyle Ercüment Ekrem*, İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kâğıtçılık, 143 s.

Yücebaş, Hilmi (1959). *Bütün Cepheleri İle Aka Gündüz, Hayatı – Hatıraları – Eserleri*, İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kağıtçılık T.L.Ş.

Yücebaş, Hilmi (1964). *Bütün Cepheleriyle Hüseyin Rahmi*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi.

Yüzbaşıoğlu, Nermin – Muammer Yüzbaşıoğlu (1990). *Türk ve Batı Edebiyatından Ünlü Romanlar,* İstanbul: Serhat Kitap, Yayın, Dağıtım, 213 s.

Yüzüncü, Reşat Feyzi (1947). *Osman Cemal Kaygılı Hayatı – Şahsiyeti – Eserleri*, İstanbul: Çığır Kitabevi.

Zekâ, Semih (2004). *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Roman ve Hikâyelerinde Mizah*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Zengin, Mustafa (2015). *İbadet Dilini Türkçeleştirme Çabası Olarak Türkçe Ezan Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, IX+93 s+9 adet belge.

Zengin, Zeynep (2015). "Refik Halid Karay'ın Kitaplarına Girmeyen Üç Öyküsü Üzerine", *Varlık, Aylık Edebiyat ve Kültür Dergisi* (Hilmi Yavuz: Şiirin 'Yara' Hali), Yıl: 82, S. 1289, 1 Şubat, ss. 22-25.

Zeyrek, Şerafettin (2006). *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları*, Ankara: Anı Yayıncılık, 168 s.

Zorkul, Tahir (2006). *Peride Celâl'in Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Doktora Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 590 s.